

T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YAKUT YAZAR NİKOLAY LUGİNOV
VE
HİKAYELERİ

Yüksek Lisans Tezi

Adnan ASLAN

Türk Dünyası Edebiyatları Ana Bilim Dalı

İZMİR
2019

**T.C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

YAKUT YAZAR NİKOLAY LUGİNOV VE HİKAYELERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Adnan ASLAN

Tez Danışmanı : Doç.Dr. Muvaffak DURANLI

İZMİR - 2019

**Türk Dünyası Edebiyatları Ana Bilim Dalı
Türk Dünyası Edebiyatları Yüksek Lisans Programı**

ETİK KURALLARA UYGUNLUK BEYANI

Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne sunduğum “YAKUT YAZAR NİKOLAY LUGİNOV VE HİKAYELERİ” adlı yüksek lisans tezinin tarafımdan bilimsel, ahlak ve normlara uygun bir şekilde hazırlandığını, tezimde yararlandığım kaynakları bibliyografyada ve dipnotlarda gösterdiğimi onurumla doğrularım.

Adnan ASLAN

İmza

T.C.EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS

TEZ SAVUNMA TUTANAĞI

ÖĞRENCİNİN

Adı Soyadı : Adnan ASLAN
Numarası : 92140002138
Anabilim Dalı : TDAE- Türk Dünyası Edebiyatları
Tez Başlığı (Türkçe) : Yakut Yazar Nikolay Luginov ve Hikayeleri
Tez Başlığı (İngilizce) : Yakut Author Nikolaj Luginov and His Stories
Tez Savunma Tarihi : 27. 08. 2019
Tez Başlığı Değişikliği Varsa Yeni Başlık:

JÜRİ ÜYELERİ

Jüri Başkanı

Unvan, Adı, Soyadı : Doç. Dr. Muvaffak DURANLI.....

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Dr. Öğr. Üyesi Ferah TÜRKER.....

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

Jüri Üyesi

Unvan, Adı, Soyadı : Dr. Öğr. Üyesi Gonca KUZAY DEMİR.....

Karar : Başarılı Başarısız Düzeltme

İmza :

TEZ HAKKINDA JÜRİNİN GENEL GÖRÜŞÜ

(Jüri Başkanı Tarafından Doldurulacaktır)

Tez savunması sonucunda öğrenci tarafından hazırlanan çalışma;

Oybirliğiyle

Oy çokluğuyla

Başarılıdır

Düzeltilmelidir

Başarısızdır

- Bu tutanak üç (3) işgünü içerisinde jüri üyelerinin raporlarıyla beraber Anabilim Dalı Başkanlığı üst yazısıyla Enstitü Müdürlüğüne gönderilmelidir.
- Tezli yüksek lisans programlarında düzeltme alan öğrencinin 3 (üç) ay içerisinde yeniden savunmaya girmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Yüzyıllar boyunca mit, efsane ve masal gibi geleneksel anlatıları toplumsal hafızalarında koruyarak, soğuk kış gecelerinde toplandıkları çadırlarda dilden dile aktaran Saha (Yakut) halkı, yazıyla tanıştıkları andan itibaren, büyük bir heyecanla hikaye ve roman gibi yeni edebi formları kullanarak, ulusal kimlikleri ekseninde modern Saha (Yakut) edebiyatının temellerini atmayı başarmıştır.

Aleksey Eliseeviç Kulakovskiy'nin “Bayanay'a Dua” adlı eseriyle başlayan yazılı edebiyat süreci, özellikle 1917 yılında tüm Asya'yı derinden etkileyen Ekim Devrimi öncesi ve sonrasında, dönemin politik yaklaşımlarının etkisiyle de olsa şekillenerek, kendi dinamikleri içinde hızlı bir ilerleme göstermiştir. Otoriter bir yönetim altında yaşanan sosyo-politik değişimlere rağmen, modern Saha (Yakut) edebiyatı, Saha (Yakut) aydınlarının özverili çalışmaları ve edebiyata meraklı gençlere verdikleri destekle gelişimini devam ettirmiştir.

Günümüz Saha (Yakut) edebiyatının önde gelen ve dünya çapında tanınan bir yazarı olan Nikolay Luginov da, 1970 sonrası yazmaya başladığı ilk hikayeleriyle edebiyat hayatına adım atmış ve etkili kalemi sayesinde, gerek toplumsal dönüşümü ele aldığı sosyo-politik eserleri gerekse toplumun bilinçaltında varlığını sürdüren arketip karakterler ve alegorik semboller kullanarak yazdığı felsefi eserleriyle ulusal edebiyata önemli katkılar sunmuştur. Nikolay Luginov, 1990 yılında başladığı uzun soluklu araştırmaları sonrasında kaleme aldığı “Po Veleniyu Cingizhana” (Cengiz Han'ın Emriyle) adlı ünlü eseriyle çalışmalarını daha kapsamlı bir hale getirmiş ve Rus ve dünya edebiyatında kendisine haklı bir yer edinmiştir.

Nikolay Luginov ve hikayelerini konu edinen tezimizde, Saha (Yakut) Türkleri ve geleneksel sözlü anlatımları ile modern Saha (Yakut) edebiyatı hakkında da bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Bu kapsamda, tezimizin “Giriş” bölümünde; yazarın mensubu olduğu Saha (Yakut) Türkleri ve zengin sözlü anlatım ürünlerini derleme çalışmaları ile modern Saha (Yakut) edebiyatının başlangıç ve gelişim süreçleri ele alınmıştır.

Tezimizin birinci bölümü; Nikolay Luginov'un hayatı, edebi kişiliği ve eserlerine ayrılmış, yazarın edebi çalışmaları kısaca tanıtılarak, modern Saha (Yakut)

edebiyatında bugün ulaştığı seviye ile dünya edebiyatındaki tanınırlığını sağlayan eserleri ve senaryolaştırılarak filme alınan tarihi romanı hakkında bilgi verilmiştir.

İkinci bölümde; yazarın seçilen üç hikayesi metin merkezli olarak tahlil edilmeye çalışılmış, konu ve karakter seçimleri ile hikayelerdeki zaman-mekan kullanımları değerlendirilmiş, geleneksel ve mitolojik unsurlar incelenmiştir.

Üçüncü bölümde ise; teze konu edilen üç hikayenin tarafımızca Türkçeye çevrilen metinlerine yer verilmiştir.

Tezimizin “Sonuç” kısmında; bir düşünür ve Saha (Yakut) aydını olarak Nikolay Luginov’un bütün Sibiry coğrafyasına yönelik kaygıları bağlamında, insan ve doğa arasında yok edilen uyumun ve kültürel değişimin sonuçlarına edebiyat aracılığıyla vermeye çalıştığı tepkiler değerlendirilmiştir. Ayrıca, yazarın bir çözüm olarak okuyucuya sunduğu “gelecek nesillerle kurulacak kültürel bağ” ortaya konulmuştur.

ÖZET

1970 sonrasında yazmaya başladığı ilk hikayeleri ile edebiyat dünyasına adım atan Nikolay Luginov, Saha (Yakut) edebiyatının önde gelen temsilcilerinden birisidir.

Nikolay Luginov'un hikayeleri üzerinde ayrıntılı bir çalışma yapmak ve yazarın modern Yakut edebiyatındaki yerini ortaya koymak amacıyla yapılan bu tezde hikayeler üzerinde metin merkezli bir inceleme yapılmıştır.

Tezimizin "Giriş" bölümünde, tezin amacı, araştırma yöntemleri ile Saha (Yakut) Türkleri ve Saha (Yakut) edebiyatının gelişim süreçleri hakkında genel bir bilgi verilmiştir.

Birinci bölümde, Nikolay Luginov'un hayatı, edebi kişiliği ve eserleri ele alınmıştır. Bu bölümde Nikolay Luginov'un, hikayeden roman türüne geçiş sürecine ve yazarın son çalışmalarına değinilmiştir.

Çalışmamızın ikinci bölümünde, Nikolay Luginov'un üç hikayesi tahlil edilmiş, hikaye tahlillerinde önce olay örgüsü, ardından özet, şahıs kadrosu, zaman ve mekan incelemesi yapılmıştır. Ayrıca hikayelerde yer alan mitolojik ve geleneksel unsurlar ele alınmıştır.

"Sonuç" bölümünde ise Nikolay Luginov'un edebi kişiliği ve eserleri üzerinde yapılan incelemenin sonuçları, yazarın dünya görüşü çerçevesinde değerlendirilmiştir.

ABSTRACT

One of the leading representatives of Saha (Yakut) literature Nikolay Luginov involved into the literary word with his first stories which he started to write after 1970.

In order to present a detailed study on the stories of Nikolay Luginov and to reveal the place of the author in Saha (Yakut) literatur, the stories of Luginov was examined with a text-cnetered approach.

General information about Yakut Turks and development processes of Yakut literature and aim of the thesis, research methods are given in the “Introduction” section of the thesis.

In the first chapter, Nikolay Luginov’s life, literary identity and his Works were discussed. In the section, Nikolay Luginov’s literary transition process from story to lovel and the aothor’s recent works were eveluated.

Three storiew of Nikolay Luginov were analyzed in the second part of the study. First the plot then the summary, charecters, time and space were examined in the story analysis. Moreover, the mythological and traditional elements in the stories were discussed.

The results of the study into the literary identiy and Works of Nikolay Luginov were presented within the framework of the aauthor’s word view in the conclusion section.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	v
ÖZET	vii
ABSTRACT.....	viii
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
1. TEZİN AMACI VE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ.....	1
2. SAHA (YAKUT) TÜRKLERİ	2
3. SAHA (YAKUT) EDEBİYATI.....	6
3.1 Sözlü Saha (Yakut) Edebiyatı	6
3.2 Modern Saha (Yakut) Edebiyatı.....	16

BİRİNCİ BÖLÜM

NİKOLAY LUGİNOV'UN HAYATI ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1 Hayatı	26
1.2 Edebi Kişiliği.....	27
1.3 Eserleri.....	34
1.3.1 Hikayeleri.....	34
1.3.2 Romanları.....	38
1.3.3 Tiyatro Eserleri	39

İKİNCİ BÖLÜM

NİKOLAY LUGİNOV'UN HİKAYELERİNİN İNCELENMESİ

2.1 Kustuk	40
2.1.1. Hikayenin Olay Örgüsü.....	40
2.1.2. Hikayenin Özeti.....	41

2.1.3 Hikayeye Yön Veren Karakterler:.....	44
2.1.3.1 Ana Karakter.....	44
2.1.3.2 Yardımcı Karakterler.....	46
2.1.4 Hikayede Zaman Ve Mekan.....	53
2.1.4.1 Hikayede Zaman.....	53
2.1.4.2 Hikayede Mekan.....	54
2.1.5 Hikayede Geleneksel ve Mitolojik Unsurlar.....	56
2.2 KARA KUZGUN BALADI.....	57
2.2.1 Hikayenin Olay Örgüsü.....	57
2.2.2 Hikayenin Özeti.....	59
2.2.3 Hikayeye Yön Veren Karakterler.....	62
2.2.3.1 Ana Karakter.....	62
2.2.3.2 Yardımcı Karakterler.....	64
2.2.4 Hikayede Zaman ve Mekan.....	70
2.2.4.1 Hikayede Zaman.....	70
2.2.4.2 Hikayede Mekan.....	71
2.2.5 Hikayede Geleneksel ve Mitolojik Unsurlar.....	73
2.3 SERGE.....	75
2.3.1 Serge Hikayesinin Olay Örgüsü.....	75
2.3.2 Hikayenin Özeti.....	77
2.3.2.1 Ana Karakter.....	80
2.3.2.2 Yardımcı Karakterler.....	82
2.3.3 Hikayede Zaman ve Mekan.....	88
2.3.3.1 Hikayede Zaman.....	88
2.3.3.2 Hikayede Mekan.....	89
2.3.5 Hikayede Yer Alan Geleneksel ve Mitolojik Unsurlar.....	91

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
HİKAYELERİN METİNLERİ

3.1 Kustuk	94
3.2 Kara Kuzgun Baladı	109
3.3 Serge	142
SONUÇ	179
KAYNAKLAR DİZİNİ	183
TEŞEKKÜR.....	190
ÖZGEÇMİŞ	191

KISALTMALAR

SSCB: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

Haz.: Hazırlayan

ss.: Sayfa aralıkları

s.: Sayfa numarası

GİRİŞ

1. TEZİN AMACI VE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Tez çalışmamızda, modern Saha (Yakut) edebiyatıyla özdeşleşmiş bir isim olmasının yanı sıra eğitim ve kültür çalışmalarıyla ülkesi Yakutistan'ın önde gelen aydınları arasında yer alan Nikolay Luginov'un hayatı, edebi kişiliği ve hikayeleri konu olarak seçilmiştir.

Tezimiz ile hem ülkemizde henüz hiçbir eseri yayınlanmamış ve hakkında müstakil bir çalışma yapılmamış olan Nikolay Luginov ve edebi kişiliği hakkında bilgi vermek hem de modern Yakut edebiyatının tanıtımı açısından yeni bir pencere açmak amaçlanmıştır.

Bu amaçla, Nikolay Luginov hakkında bilgi verilirken, yazarın hikayeleri arasından metinlerine ulaşabildiğimiz üç hikayesinin tahlili yapılmıştır. Kustuk, Kara Kuzgun Baladı ve Serge adını taşıyan bu hikayeler gerek konu ve karakter seçimleri açısından gerekse geleneksel ve mitolojik unsurlar içermekle beraber yazarın dünya görüşünü yansıtması bakımından önem arz etmektedir. Hikayelerdeki insan dışı ana karakterler, modern Saha (Yakut) edebiyatında ilk kez Nikolay Luginov tarafından kullanılmıştır. Yazarın bu tür hikayelerinde yer alan köpek, kuzgun ve at bağlama direği gibi karakterler toplumsal hafızanın derinliklerinde yaşayan arketiplerden seçilmiştir.

Nikolay Luginov'un seçilen bu hikayeleri, metin merkezli olarak tahlil edilmiş, olay örgüsü, şahıs kadroları, zaman-mekan tahlilleri yapılmakla birlikte hikayelerde yer alan geleneksel ve mitolojik unsurlar incelenmiştir.

Bunun yanı sıra tazimizde, Saha (Yakut) Türkleri ve Saha (Yakut) edebiyatının gelişim süreçlerine de yer verilerek bir bütünlük sağlanmaya çalışılmıştır.

Tezimizde, ülkemiz araştırmacıları tarafından Saha (Yakut) Türkleri ve edebiyatıyla ilgili olarak yayınlanmış az sayıdaki kitap ve makale türündeki yayınlar ile Nikolay Luginov hakkında Saha (Yakut) akademisyenleri tarafından hazırlanan ve

internet üzerinden pdf formatında yayınlanan kitap ve makaleler ile internet sitelerinde yer alan bilgi kaynakları kullanılmıştır.

2. SAHA (YAKUT) TÜRKLERİ

Türk dünyasını oluşturan halkların Sibirya’da yaşayan bir kolu olan Saha (Yakut) Türklerinin etnik kökeni ve anayurtları hakkında birçok görüş ileri sürülmüştür. Bu görüşler, Saha (Yakut) Türklerinin bugün yaşadıkları topraklara göç etmeden önceki tarihleri, kökenleri ve eski yurtları ile ilgili yazılı kaynaklar bulunmadığı için sahip oldukları sözlü kültür ürünlerine, halkın konuştuğu dile, kültürel yapısına, kavim adı üzerinde yapılan incelemelere ve Sibirya’da yapılan arkeolojik kazılarda elde edilen az sayıdaki buluntulara dayanmaktadır.

Saha (Yakut) Türklerinin destanları üzerinde araştırma yapan Murat Ersöz; araştırmacılar arasında en çok kabul gören görüşün Sibirya etnografyası ve arkeolojisi üzerine çalışmalar yürüten Aleksey Pavloviç Okladnikov’a ait olduğu belirtmiştir. Okladnikov, Baykal gölü ve Orta Asya’da yaptığı arkeolojik kazılarda elde ettiği bulgular sonucu Saha (Yakut) Türklerini köken olarak Orhun Abidelerinde de adı geçen Kurıkan’lara dayandırmıştır.¹

Ülkemiz tarihçilerinden Saadettin Gömeç’e göre;

“Saha Türklerinin etnik oluşumunda çeşitli kavimlerin dahil olduğu yolunda görüşler mevcuttur. Hatta bunlar arasında Hint-İran dilli halkların olduğu bile söylenmektedir. Fakat Saha Türklerinin şekillenmesinde iki büyük Türk grubu önemli rol oynamıştır. Birinci grubu eski Tölös grupları teşkil eder ki, Tölösler bilindiği üzere teşkilatsız Türk gruplarıdır. ... Zaman zaman bu Tölös boyları arasından çıkan gruplar bir araya gelerek birlikler meydana getirmişler ve yeni adlarla anılmışlardır. Mesela Tokuz-Oguz, Üç-Karluk Üç Kurıkan gibi. İkinci grubu ise Kıpçak boyları oluşturmaktadır.”“Saha ilim adamlarının büyük bölümü, Saha Türklerinin kökenini Baykal yakınlarındaki Kurıkanlar’a bağlamaktadır.”²

Bu görüş F. Jelobtsov tarafından da ifade edilmiştir. Ayrıca F.Jelobtsov’a göre;

“Saha Türklerinin antropolojik tipi iki kısma ayrılmaktadır.

1- Moğol aşiretlerinin etkisine maruz kalmış çok kuvvetli Orta Asya tipi,

¹ Murat Ersöz, **Cululuyar Nurgun Bootur Saha Yakut Türklerinin Kahramanlık Destanı**, Türksoy Uluslar arası Türk Kültürü Teşkilatı, Ankara, 2010, s.17.

² Saadettin Gömeç, “Tarihte ve Günümüzde Saha Türkleri”, **Tarih Araştırmaları Dergisi**, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Ankara, 1998, Sayı: 30, s.178-179.

2- *Eski Avrupa fonetik fonlu Güney Sibiryia antropolojik tipi. Umumi olarak, Saha Türklerinin etnik oluşumu Orta Lena havzasında 17. asırdan önce biçimlenmiştir. ... Sahalar Güney Türkleridir, Kuzeye Altay-Sayan, Orta Asya, Baykal yanından gelip Orta Lena havzasında Saha halkını meydana getirmişlerdir.*"³

Saha (Yakut) Türklerinin kökeni, Doğu Sibiryia'daki Fransız Arkeolojik Misyonları, Yakutistan M. A. Ammosov Kuzey-Doğu Federal Üniversitesi ve Fransız Kutup Enstitüsü Paul Emile Victor İnsan Uyum Programı tarafından desteklenen bir araştırmaya da konu edilmiştir. Araştırma grubu tarafından Yakutsk, Vilnuy nehir havzası ve Verhoyansk bölgelerinde on yıl süren arkeolojik kazılardan elde edilen kemik buluntuları üzerinde yapılan etnogenetik incelemelerde de Sahaların kökeniyle ilgili kesin bir sonuca ulaşılammıştır. Ancak bu incelemeye dayanarak Moğol kabilelerinin baskıları sonucu bir Türk topluluğunun muhtemelen güneydeki Altay bölgesinden kuzeye doğru göç ettiği ve Lena nehri havzasına yerleştiği, geldikleri bu topraklarda Moğol kökenli Tunguz, Evenk ve Yukagir topluluklarıyla kaynaşarak bugünkü Saha (Yakut) topluluğunu oluşturdukları görüşü ileri sürülmüştür.⁴

Rusya Bilimler Akademisi Sibiryia Şubesi araştırmacılarından Vasiliy V. Uşnitskiy ise iki farklı etnik grup üzerinden şu değerlendirmeyi yapmıştır:

*"Saha ve Yakut etnonimleri ilk başta farklı iki etnik gruba ait olmuş olabilir. Sonradan bu adları taşıyanlar tek bir halk olarak birleşmiştir. Saha adı, hem güney Sibiryia'dan çıkmış Türk dilli halklar ile hem de Türkçeyi yeni konuşmaya başlayan halkın içerisinde yer alan Tunguz-Mançu gruplarla ilişkili olabilir."*⁵

Vasiliy Uşnitskiy ayrıca Sahaların kavim adı ile ilgili olarak şöyle demiştir:

*"Literatürde Rusça bir kelime olan Yakut'un Tunguzca "eko" kelimesinden türediği görüşü hakimdir. Tunguzlar kendi dillerinin ses özelliklerinden dolayı kelimeyi (saha kelimesini) "yako" olarak telaffuz etmişlerdir. Böylece Yakut ekzoetnonimi "Saha" adından türemiş sayılmaktadır."*⁶

³ F. Jelobtsov Fedotoviç, "Saha Yeri ve Saha Türkleri", (Hazırlayan; Saadetin Gömeç), **Tarih Araştırmaları Dergisi**, Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Cilt:1, Sayı:26, Ankara, 1992, s.229.

⁴ Cristine Keyser, Clemense Holand, Eric Rivals, "The Ancient Yakuts: A population Genetic Enigma" **The Royal Society Publishing**, London, 2015, s.1-2.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4275892/pdf/rstb20130385.pdf> (ET:18.04.2019)

⁵ V.Vasiliy Uşnitskiy, "Saha ve Yakut Etnomonileri: Tarihçilik ve Etnogenetik Yönler" (Çeviren: Reshida Adzhumerova, Emine Atmaca) **Gazi Türkiyat Dergisi**, Sayı:18, Ankara, Bahar /2016, s.229.

⁶ Uşnitskiy, s.224.

Saha (Yakut) Türklerinin kavim adı üzerindeki benzer bir görüş ise F. Jeloptsov tarafından yapılmıştır:

*“Bugünkü ‘‘Yakut’’ kelimesi Evenk (Mançu-Tunguz kavmi) dilinden gelmektedir. Evenkiler, Saha Türklerine ‘‘Eko’’ derlerdi. Ruslar, Saha Türklerine ait ilk bilgileri onlardan almıştır ve ‘‘e’’ sesini ‘‘ya’’ sesine çevirip, Saha Türklerine Yakut diye ad vermişlerdir.”*⁷

Saha (Yakut) Türkleri ise destan, efsane gibi sözlü anlatılarında kendilerini ‘‘Saha’’, ‘‘Uruunhay Saha’’ olarak ve yaşadıkları toprakları da ‘‘Saha Sire’’ olarak adlandırmıştır.⁸ Bu nedenle, Saha Türklerine verilen ‘‘Yakut’’ adının ekzoetnomik, yani bir halka başka halklar tarafından verilen bir kavim adı olduğu değerlendirilmesi, bu topluluğun başka bir yerden geldiği görüşünü desteklemektedir.

Saha (Yakut) Türklerinin kökeni ve anayurtları ile ilgili görüşlerin bir kısmı da, sözlü kültürün günümüze ulaşan örneklerinde yer alan tasvirler, tanımlar, dil özellikleri, mitolojik unsurlar, inanç sitemleri ile ilgili değerlendirmeler sonucu ortaya çıkmıştır. Hayatının bir dönemini Sibiry’a da Sahalar arasında sürgün olarak yaşayan Rus yazar Vladimir Galaktinoviç Korolenko (1853-1921) bir yazısında, Saha (Yakut) şiir dili ile ilgili şöyle demektedir: *‘‘Şiir dili Orta Asya’nın bilinmeyen derinliklerinde doğmuş, buradan halkların karışması bir kabilenin acınası kalıntısı olarak uzak kuzey doğuya atılmıştır. Bu dil uzak güneyin görkemli tiplerini ve renklerini kuzeyde korumuştur.”*⁹

Rus yazarın, Saha (Yakut) sözlü kültürünün dili ile ilgili bu sözleri içerisinde yer alan ‘‘güneyin görkemli tipleri’’ tanımlaması Saha (Yakut) Türklerinin anayurtlarının güneyde olduğu fikrini desteklemektedir.

Saha (Yakut) destanları üzerinde araştırma yapan Metin Ergun, Er Sogotoh destanını konu alan eserinde, Saha (Yakut) Türklerinin, destanlarında daha önce yaşadıkları yerleri anlatırken ‘‘sıcak iklimli topraklar’’ olarak tanımladıklarını ve ‘‘yaz aylarından’’ bahsettiklerini belirtmiştir ki bu güneydeki anayurtlarına ait tasvirler olarak değerlendirilmektedir. Metin Ergun, Saha (Yakut) Türklerinin destan kahramanlarının yaşadığı yerlerin batısını ‘‘Arat Bayğal’’ olarak adlandırdıklarını ve bu tanımın kuzeye

⁷ Fedotoviç, s.227.

⁸ Ersöz, Cululuyar, s.16.

⁹ Muvaffak Duranlı, **Saha (Yakut) Büyü Masalları**, Kömen Yayınları, Konya, Nisan, 2010, s.22.

göç etmeden önce yaşadıkları topraklarda yer alan Baykal gölüyle ilgili toplumsal hafızalarındaki bir yansıma olabileceğini belirtmiştir.¹⁰

Arif Acaoğlu, G.U Ergis'in "Oçerki Po Yakutskomu Folkloru" adlı çalışmasından yaptığı bir alıntıya dayanarak, Saha (Yakut) destanlarında Sibiry topraklarında hiçbir zaman görülmemiş birçok hayvan, bitki adları ile bazı önemli isimlerin ve terimlerin sık sık kullanıldığını, destanlarda yer alan bu isimlerin ve terimlerin Saha (Yakut) Türklerinin kuzeye gelmeden önce yaşamış oldukları yerlerde kullanılan isimler olduğunu belirtmiştir.¹¹

Brigitte Pakendorf ise; A.Nikolayeviç Alekseev, A. İgnateviç Gogolev, A.P. Okladnikov'un çalışmalarından elde ettiği bilgilere dayanarak, Saha (Yakut) Türklerinin güney Sibiry'dan kuzeye doğru göç ettiklerine dair genel bir görüş birliğinin mevcut olduğunu belirtmiştir. Bu durumun Saha (Yakut) Türklerinin güneydeki ataları gibi hem Türk dilli olmalarından hem de göçebe hayatlarının bir parçası olan sığır ve at yetiştiriciliği yapmalarından anlaşılabilirliğini ifade etmiştir. Ayrıca güney Sibiry'da Baykal gölü kıyılarında elde edilen arkeolojik buluntulara göre kültürleri VI-X. yüzyıllar arasında tarihlendirilen Kurıkanlar'ın Saha (Yakut) Türklerinin ataları olduğunu ileri sürmüştür.¹²

M.Fatih Kirişçiöglü, Saha (Yakut) Türkleri ile ilgili az sayıda yazılı kaynak olması nedeniyle, kökenleriyle ilgili yeterli bilgiye ulaşamadığını, bugün için elde edilen en sağlıklı bilginin anayurtlarıyla ilgili olduğunu belirtmiştir. M.Fatih Kirişçiöglü'na göre; Saha (Yakut) Türkleri, Baykal gölü civarında, Lena ve Vilyuy nehirlerinin aşağı kısmındaki yurtlarını bugüne kadar tam olarak tespit edilememiş büyük bir tarihi hadise sonrası terk ederek kuzeye doğru göç etmek zorunda kalmıştır.¹³ Sibiry'nın kuzey bölgelerine göç eden Saha (Yakut) Türkleri uzak bir coğrafyayı yurt

¹⁰ Metin Ergun, **Yakut Destan Geleneği ve Er Sogotoh**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013, s.23.

¹¹ Arif Acaoğlu, "Türk Destan Geleneğinin Tarihi Kökenlerine Dair", **Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, , Cilt:2, Sayı:4, Ankara, 2005,s.149.

¹² Brigitte Pakendorf, "*Contact in The Prehistory Sakha(Yakuts): Linguistic and Genetic Perspectives*"(Yayınlanmış Doktora Tezi), Netherlands Graduate School of Linguistic, 2007, s.4, 7.

¹³ M.Fatih Kirişçiöglü,"Sahalar (Yakutlar) ve Saha Türkçesi", **Son Sesler Kaybolmadan, Tehlikedeki Türk Dilleri II B: Örnek Çalışmalar**, Hoca Ahmet Yesevi Uluslar Arası Türk Kazak Üniversitesi, Cilt:3, Ankara-Astana, 2016, s.121.

edinerek ana Türk kitlesinden ayrılmıştır.¹⁴ Kuzeyde küçük yerleşimler oluşturan bu halk buna rağmen yerleşik bir yaşam yerine daha çok göçebe tarzı bir yaşam sürmeyi tercih etmiştir.¹⁵

Netice itibariyle, bugün haklarında birçok görüş ileri sürülen Saha (Yakut) Türkleri Lena, Yana, İndirga ve Kalıma ırmaklarının oluşturduğu delta ovalarının bulunduğu sulak fakat iklim koşulları nedeniyle tarıma elverişsiz kuzeydoğu Sibirya topraklarında¹⁶ XVI. yüzyılın sonlarında başlayan Rus işgaline kadar gözden uzak bir yaşam sürdürmüştür.

3. SAHA (YAKUT) EDEBİYATI

3.1 Sözlü Saha (Yakut) Edebiyatı

Dünya tarihine bakıldığında, çok sayıda topluluğun ve kavimlerin yer değiştirdiği, birçok devlet ve imparatorlukların kurulup yıkıldığı fakat kültürel oluşumun değişerek de olsa sürekliliğini sağladığı görülmektedir.

Türkoloji bilimi açısından Saha (Yakut) kültürünün en dikkat çekici özelliği bu sürekliliğin sağladığı en eski kültürel unsurlara bugün dahi sahip olmasından kaynaklanmaktadır. Saha kültürünün bu özelliği yaşadıkları konum itibariyle Asya'da yıllar içinde gelişen güçlü medeniyetlerden ve bu medeniyetlerin güçlü etkilerinden uzak kalmalarının doğal bir sonucudur.¹⁷ Bu açıdan bakıldığında, kadim Saha (Yakut) kültürü Türkoloji araştırmaları için uzak geçmişe ait çok değerli kültürel unsurları bünyesinde bulundurmaktadır.

Yuriy Vasilyev Cargastay ve Ali Abbas Çınar'ın birlikte kaleme aldıkları bir makalede Saha (Yakut) Türklerinin kültür ve dilleri hakkında şöyle bir tespit yapılmıştır:

¹⁴Yuriy Vasilyev Cargastay ve Ali Abbas Çınar, "Yakutistan'da Folklor Faaliyetleri", **Milli Folklor Uluslar Arası Kültür Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 23, Ankara, Güz /1994, s.37.

¹⁵Baymirza Hayıt, "Yakut (Saha) Türkleri", **Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı: 23-1/2, Ankara,1985, s.311.

¹⁶Emin Atasoy ve Abdullah Soykan, "Saha (Yakut) Cumhuriyeti Coğrafi Kimlik Analizi Denemesi", **Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi (İLKE)**, Sayı:21, Güz/2008, s. 36.

¹⁷Cargastay ve diğerleri, s.37.

“Sahalar, Türk dünyasını oluşturan halkların en kuzey ve en doğusunda yaşayan grubunu oluştururlar. Mevcut kütleden ve teknolojiden uzun süre uzak kalmış olması Sahaların eski Türk dili ve kültürlerinin birçok unsurunu saklamasını ve çağımıza kadar yaşamasını sağlamıştır. Saha Türkleri lehçesinde ve folklorunda eski Türk dili ve folklorunun birçok özelliği ve örneği mevcuttur.”¹⁸

Öte yandan kendilerine ait bir yazı sistemine sahip olmayan göçebe bir halkın böyle zengin bir kültürü yüzyıllar boyunca nasıl korudukları ve nesiller arasında nasıl aktardıkları da önemli bir konudur. Toplum, kültür gibi kavramlar üzerindeki çalışmalarıyla tanınan Bozkurt Güvenç, “Kültürün abc’si” adlı eserinde, bir toplumun ve kültürün sürekliliğini, toplumun kültürünü aktarma yeteneğine ve iletişim becerisine dayandırmıştır:

“Kültür tarihçileri insanoğlunun hayatta kalma ve varlığını sürdürme savaşındaki başarısını, kültürel bir varlık oluşuna, yani yaşayarak öğrendiklerini kültürlerinde saklayıp, yeni kuşaklara aktarma yeteneği ile iletişim becerisine bağlı görürler.”¹⁹

Sibirya’nın uzun kış gecelerinde bir araya gelen Saha (Yakut) Türkleri, yüzlerce yıl içinde geliştirdikleri, mitolojik unsurlarla dolu kültürel dünyalarını sözlü anlatım gelenekleri sayesinde ağızdan ağza aktararak yaşatmış ve sürekliliğini sağlamıştır.²⁰

Sürgün yıllarında Saha (Yakut) Türkleri arasında destan dinleme fırsatı bulan Rus yazar Korolenko, Saha (Yakut) Türklerinin geleneksel anlatımıyla ilgili gözlemini şu cümlelerle ifade etmiştir: *“Yakutlar ocağın yakınına oturur, gözlerini ateşe çevirir, uzun doğaçlama, bütün anlatı şiirler söylerler... Bazı şiirleri birkaç akşam söylerler, onları herkes büyük bir ilgiyle dinler.”²¹*

Yüzyıllarca kendi öz kaynaklarından beslenen ve her aktarımla daha da zenginleşen sözlü anlatımlar, içerikleri ve amaçlarına göre adlandırılarak Saha (Yakut) sözlü edebiyatının çeşitli türlerini oluşturmuştur.

Saha (Yakut) sözlü edebiyatının en önemli türü “Olonho” adı verilen manzum destanlardır. Saha (Yakut) Türklerinin evren, yaratılış, ilk insan gibi arkaik inanç ve düşüncelerini yansıtan mitolojik destanlarının yanı sıra, göç ettikleri topraklarda yaşadıkları zorlukları ve burada yaptıkları savaşları konu eden destanları da

¹⁸Cargastay ve diğerleri, s.37.

¹⁹Bozkurt Güvenç, **Kültürün abc’si**, 6.Baskı, Yapı Kredi Yayınları, Ocak, 2013, s.10.

²⁰Duranlı, Büyü Masalları, s.15.

²¹Duranlı, Büyü Masalları, s.27.

bulunmaktadır. Destanlarda yer alan unsurların çoğu mitolojik kökenli olmakla birlikte günlük yaşamda ve kültürel alanda meydana gelen değişimleri de yansıtan yeni ve daha gerçekçi unsurları içeren destanlarla da karşılaşmaktadır.²²

Destan anlatma geleneği, kalabalık aile içinde, topluluk arasında, uzun kış gecelerinde, belirli bayramlar ve düğünlerde, toplu eğlentilerde “Olonhosut” adı verilen anlatıcılar tarafından geniş dinleyici toplulukları önünde sürdürülmüştür.²³

Manzum destanların yanı sıra Saha (Yakut) Türklerinin geçmişine dair bilgiler içeren sözlü halk edebiyatı türlerinden birisi de “bılırgı sehen” olarak adlandırılan efsanelerdir.

Prof. Dr. Bahaeddin Ögel Türk Mitolojisi adlı kitabında efsaneler ile ilgili olarak şöyle demektedir.

“Genel olarak Orta Asya’da efsanelerin bir öz kısmı ve bir de sonradan çeşitli ozanlar tarafından ilave edilen yeni parçaları vardır. Efsanelerin özü çoğu zaman gerçekle ilgilidir ve yarı tarih olaylarını içinde toplar. İlaveler ise yine Orta Asya mitolojisinden ilhamını alan bir nevi peri masallarıdır.”²⁴

Çocuk eğitiminin temeli olarak kepsen (hikaye), ostuoruya (masal)²⁵, iyi temennilerini belirttikleri algıs (hayır duası), kötü temennileri için kullandıkları kırıstar (beddua), bilgi deneyim ahlaki değerlerini ifade eden ös xohoonoro (atasözü) ve eğlence kültürlerini yansıtan ırıa (şarkı) ve tanbırınnar (bilmece) gibi anlatılar Saha (Yakut) sözlü halk edebiyatını oluşturan diğer anlatı türleridir.²⁶

Yüzyıllar boyunca nesilden nesile devam eden sözlü halk edebiyatı aktarımları Saha (Yakut) kültürünü, tarihini ve folklorunu günümüze ulaştıran paha biçilemez kaynaklar olmuştur. Saha (Yakut) Türklerine ait yazılı olmayan bu kaynakları derleme ve kayıt altına alma çalışmaları ancak Sibirya’nın Çarlık Rusya’sı tarafından işgal edilmesinden yaklaşık yüzyıl kadar sonra başlamıştır.

²²Ergun, Er Sogotoh, ss. 16, 17.

²³M.Kemal Özergin, “Sahalar’da Destan: Olonho” **Kardeş Edebiyatlar Dergisi**, Sayı:3, Erzurum, 1982, s.33.

²⁴Bahaeddin Ögel, **Türk Mitolojisi**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt:1, Ankara, 1993, s.539.

²⁵V.L. Seroşevky, Kepsen’i gerçek Saha masalı, Ostuoruya’yı ise Sahalaşmış Rus masalı olarak kabul etmiştir. (Duranlı, Büyü Masalları, s.16).

²⁶ M.Fatih Kirişçioğlu, **Saha(Yakut) Türkçesi Grameri**, İlaveli 2. Baskı, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 1999, s.14; Duranlı, Büyü Masalları, s.15.

Tarihi şekillendiren olaylara bakıldığında, bir bölgenin daha güçlü medeniyetler tarafından işgal edildiği ve egemenliğin el değiştirdiği durumlarda, o bölgenin siyasi, ekonomik, demografik ve kültürel yapısında kaçınılmaz olarak büyük değişiklikler meydana geldiği görülmektedir. İşgal sonrası Çarlık Rusya'sının siyasi ve kültürel politikalarının güçlü etkileri ve inşa ettikleri yeni yerleşim alanları kaçınılmaz olarak Sibirya'nın yerleşik topluluklarının geleneksel yaşam biçimlerini değiştirmiştir.

XVII. yüzyılın ilk yarısında Sibirya'yı tamamen ele geçiren Ruslar, ilk olarak daha önce güney Sibirya topraklarında kurdukları kale şehirlerin benzerlerini kuzey Sibirya coğrafyasında da inşa etmiştir. Çarlık Rusya'sı 1632 yılında bölgenin askeri ve idari merkezi olarak Yakutsk, 1634 yılında Vilyüysk ve 1636 Olekminsk gibi şehirleri kurarak kuzey Sibirya bölgesini de tamamen yönetimi altına almıştır.²⁷

Çarlık yönetiminin bölge üzerinde uyguladığı sosyo-ekonomik ve idari tasarrufların yanı sıra Hristiyanlaştırma politikaları ve misyonerlik faaliyetlerine de ağırlık vermiş, yeni kurulan idari ve askeri yerleşim merkezlerinde birçok dini merkez açılmıştır.²⁸

Misyonerlik faaliyetleriyle inançları değiştirilmeye çalışılan Saha (Yakut) halkı tüm baskılara direnmiş, vaftiz olanlara vergi muafiyetleri gibi ekonomik kolaylıklar sağlansa bile bu politikalardan istenilen sonuç alınamamıştır.²⁹ Ancak bu uygulamaların Saha (Yakut) Türkleri üzerinde hiçbir etkisinin olmadığı söylenemez. Kendilerine dayatılan dini şeklen de olsa kabul etmek zorunda kalan Saha (Yakut) Türkleri genel olarak inançlarına sadık kalmaya çalışarak ritüellerini sürdürmeye devam etmiştir. Saha (Yakut) Türkleri arasında Hristiyanlık öğretisi şamanistik inanç unsurları ile harmanlanmış ve Saha (Yakut) Türk kültürüne özgü renkler kazanmıştır.³⁰

Misyonerlik faaliyetlerinin Saha (Yakut) halkının dini inançları ve kültürleri üzerinde yarattığı değişimin etkileri tartışılmaz. Ancak Hristiyanlık öğretisini yaymak için misyonerlerin gösterdiği sonu gelmeyen çabalar, Saha (Yakut) dil ve kültür

²⁷ Atasoy ve diğerleri, s.51.

²⁸ Fatih Ünal, "Çarlık Döneminde Rusların Sibirya Aratırmaları" **Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:8, Sayı:41, Samsun, Aralık/2015, s.618.

²⁹ Muvaffak Duranlı, "Saha (Yakut) Türklerinin Hristiyanlaştırma Sürecine Genel Bir Bakış" **Türk Dünyaları İnceleme Dergisi**, Cilt: VIII, Sayı:2, İzmir, 2008, s.83.

³⁰ Ergun, Er Sogotoh, s.13

yapılarıyla ilgili incelemelerin başlamasını sağlamış, Saha (Yakut) halkını yazı ile tanıştırmış ve Saha (Yakut) Türkçesinin ilk yazılı örneklerini ortaya çıkarmıştır.

Misyonerlerin Kiril alfabesini kullanarak yazdıkları dini kitaplar Saha (Yakut) Türkçesi ile yazılmış ilk kitaplardır. Bu kitapları kullanarak eğitim veren misyonerler sayesinde halk arasında okuryazarlık yaygınlaşmıştır.³¹

Bugün Yakutistan'ın başkenti olan Yakutsk şehrinde 1640 yılında Spasskiy Manastırının açılmasını takiben benzer manastırlarla donatılan donatılan bu şehirde ne yazık ki yerli halkın eğitimi uzun süre ihmal edilmiştir. Bölgede yaşayan Saha (Yakut) çocuklarının eğitimi için Spasskiy Manastırı bünyesinde 1735 yılında alt düzeyde bir okul faaliyet göstermeye başlamıştır.³² 1858 yılında yerli halk içerisinde din adamları yetiştirmek için yine Spasskiy Manastırının çabalarıyla Yakut Ruhban Okulu (Rusça literatürde; Yakutskaya Duhovnaya Seminariya³³) açılmıştır.³⁴

Asıl amacı din eğitimi almış kişiler yetiştirmek olan bu tür okullar, Saha (Yakut) gençlerinin eğitim düzeyinin yükselmesini sağlamıştır. İleriki yıllarda Saha (Yakut) siyasetinde yer alacak Saha (Yakut) aydınları ve Saha (Yakut) yazılı edebiyatının kurucuları olacak önemli isimler ilk eğitimlerini bu okullarda almıştır. Böylece kendi kültürleri ile ilgili derlemeleri yazıya dökerek, farklı görüşlerle tanışarak yeni bakış açlarına sahip olacak ve kendi yazılı edebiyatlarını oluşturacak Saha (Yakut) entelektüel dünyasının ilk tohumları da bu okullarda atılmıştır.

Çarlık Rusya'sının sahip olduğu Rus toprakları üzerindeki ilk araştırma çalışmaları Çar I. Petro döneminde başlamış ve Çariçe II. Katerina döneminde de devam etmiştir. Sibirya bölgesindeki ilk keşif ve araştırmalar da bu kapsamda gerçekleştirilmiştir. Sibirya'nın coğrafi yapısının öğrenilmesi ve haritalarının çıkarılması amacıyla uzun süreli araştırma gezileri yapılmıştır. Bu geziler çeşitli alanlarda uzmanlaşmış yabancı kökenli bilim adamları ve Rus bilim adamlarının katılımıyla oluşturulan keşif heyetleriyle gerçekleştirilmiştir.³⁵

³¹Duranlı, Hristiyanlaştırma, s.84.

³²https://ru.wikipedia.org/wiki/якутская_духовная_семинария (ET: 02.04.2019)

³³Seminariya (семинария) : 1917 yılına kadar Rus Devletinde ikinci düzey pedagojik eğitim veren kurumlara verilen isimdir.

³⁴[https://ru.wikipedia.org/wiki/Спасский_монастырь_\(Якутск\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/Спасский_монастырь_(Якутск)) (ET: 02.04.2019)

³⁵Ünal, s.619.

Çarlık Rusya'sı tarafından yürütülen araştırma gezilerinin asıl amacı, bilimsel kaygılardan ziyade, Sibiryayı coğrafi ve demografik yapı açısından Rusya'nın bir parçası haline getirmek ve tüm doğal kaynaklarını tespit ederek bölgeyle ilgili siyasi, ekonomik ve sosyal planlamalara alt yapı hazırlamak olmuştur.³⁶

1725-1730 tarihleri arasında Sibiryaya topraklarına düzenlenen ilk bilimsel gezi Kuzey Doğu Araştırması veya diğer adıyla I. Kamçatka Araştırma Gezisi olmuştur. 1743-1743 yılları arasında ise Rusça literatürde "Velikaya Severnaya Ekspeditsiya" adıyla bilinen II. Kamçatka Araştırma Gezisi düzenlenmiştir. II. Kamçatka Araştırma Gezisi, Rusya Bilimler Akademisi tarafından Rus yönetiminin istediği siyasi ve ekonomik bilgilerin yanı sıra özellikle bölge halkının kökenleri, göçleri ve sözlü edebiyat ürünlerini de içeren etnografik bilgilerin toplanılmasının istenildiği ilk gezi olması bakımından önemlidir. Bu seyahatlerde Sibiryaya bölgesi ve bölgeyi yurt edinmiş topluluklar hakkında önemli bilgiler elde edilerek yayınlanmıştır.³⁷

II. Kamçatka Araştırma Gezi heyetinde, Alman asıllı tarihçi Gerhard Friedrich Miller, doğa bilimci İogann-Georg Gmelin, İsveç asıllı çevirmen Yakov İvonoviç Lindenau ile Johann Eberhard Fischer gibi Avrupa kökenli bilim adamları ve Rus kökenli etnograf Stepan Petroviç Kraşeninnikov da yer almıştır.³⁸

Yaklaşık on yıl süren bu gezide Sibiryanın coğrafyası, tarihi, Sibiryaya kavimlerinin etnik kökenleri ve kültürel yapısı, folklor ve dil özellikleri ile ilgili elde edilen bilgiler günümüzde dahi Sibiryaya konulu araştırmalara kaynak oluşturmaktadır.

Geziye katılan Miller ve Gmelin tarafından Yakutsk'ta buldukları süre içerisinde Saha (Yakut) Türklerinin kökeni ve güneyden göçleri ile ilgili unsurları içeren efsaneler kayıt altına almıştır.³⁹ Miller, bizzat derlediği mitolojik hikayeler ve şarkılar üzerinde yaptığı karşılaştırmalarla Saha (Yakut) Türklerinin güney Sibiryaya halklarıyla akraba olduğu sonucuna ulaşmıştır.⁴⁰ Sibiryaya tarihinin babası olarak anılan G. F. Miller'in "Opisanie Sibirskago Tsartsva" (Sibiryaya Krallığının Tasviri) adlı eseri

³⁶Ünal, s.644.

³⁷Murat Ersöz, "Olonho Metinlerinin Derlenmesi ve yayınlanmasıyla İlgili Çalışmaların Tarihi" **Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayı:5, Ankara, 2009, s.520; Duranlı, Büyü Masalları, s.21.

³⁸ Muvaffak Duranlı, "Yakov İvanoviç(Jakop İogann) Lindenau ve Onun Çalışmalarında Yakutlar, **The Journal of Siberian Studies (SAD)**, Cilt.1, Sayı:1, 2013, s.5.

³⁹ Duranlı, Büyü Masalları, s.21.

⁴⁰ Ersöz, Olonho, s.520.

tarih araştırmalarında bir başvuru kaynağı olmuştur. İ. G. Gmelin'in gezi notları ise Sibirya'nın genel karakteristiğinin yanı sıra arkeoloji, etnografya alanlarında kayda değer bilgiler içermektedir.⁴¹ Heyete çevirmen olarak katılan Yakov İvanoviç Lindenau da, 1741-1745 yılları arasında topladığı ve Saha (Yakut) Türklerinin kökeni, ısıah bayramı, şamanlar ve dünyanın yaratılması hakkında bilgiler içeren mitlerle ilgili metinleri "Opisanie Yakutov"(Yakutların Tarifi) adlı çalışmasında yayınlamıştır.⁴² Lindenau, gezi heyetinin çalışmalarını tamamlamasından sonra bir süre daha Ohotks, Kamçatka, Yamskiy, Aldan, Amga bölgeleri ve İrkutks şehrinde bilgi toplamaya devam etmiştir.⁴³

1830 yılında Nikolay şukin (1792-1883) tarafından Sibirya'ya yapılan geziye ait notlar Saha (Yakut) halkı ile ilgili önemli bilgiler vermektedir. Bu geziye ait notlar ve gözlemler mektuplar halinde yayınlanmıştır. Bu mektuplarda, şukin'in Lena nehri boyunca yapılan gezi esnasında elde ettiği, Saha (Yakut) Türklerine ilişkin kısa bir monografi, Yakutsk bölgesinde yaşayan nüfus hakkında istatistiki bilgiler ile Saha (Yakut) Türklerinin kökenleri, inançları, dini bayramları, törenleri ve antropolojik özellikleri hakkında bilgiler bulunmaktadır.⁴⁴

Saha (Yakut) halk edebiyatı araştırmalarında yer almış önemli isimlerden birisi de uzmanlık alanı bitki ve hayvan bilimi olan seyyah ve bilim adamı Aleksandr Theodor von Middendorf (Rusça literatürde; Aleksandr Feoroviç Middendorf) olmuştur. Rusya Bilimler Akademisi tarafından 1842-1845 yılları arasında kuzey ve doğu Sibirya'ya düzenlenen araştırma gezisine katılmıştır. Middendorf, gezi esnasında elde ettiği Saha (Yakut) Türklerinin folkloru, halk edebiyatı, dili ve tarihi ile ilgili bilgilere, 1878 yılında yayınlanan "Puteşestvie na Sever i Vostok Sibiri" (Sibirya'nın Kuzey ve Doğusuna Seyahat) adlı çalışmasında yer vermiştir.⁴⁵

Doğu Sibirya araştırmaları kapsamında, 1854-1855 yılları arasında Vilnuy nehri boyunca araştırma yapmak için Rus Coğrafya Cemiyeti tarafından bilim heyeti başkanı olarak görevlendirilen Alman asıllı Richard Karloviç Maak (1825-1886) tarafından

⁴¹Ünal, s.626.

⁴² Cargastay ve diğerleri, s.38.

⁴³Duranlı, Lindenau, s.7.

⁴⁴Ünal, s.639.

⁴⁵Cargastay ve diğerleri, s.38.

Sibiryaya tarihi ve etnografyasını içeren araştırmalar da yapılmıştır. Maak, çalışmalarını 1883 yılında yayınlanan “Vilnusky Okrug Yakutskoy Oblastı”(Yakut Bölgesinin Vilnuy Kısmı) adıyla yayınlamıştır.⁴⁶

Sibiryaya araştırmalarında ismi geçen ilk yerel tarihçilerden birisi de P. Andreeviç Slovtsov olmuştur. “İstoriçeskoe Obozrenie Sibiri” (Sibiryaya’nın Tarihi Analizi) isimli eseri 1838 ve 1844 yıllarında iki cilt olarak yayınlanmıştır. Bölgedeki ilk Rus yerleşimleri hakkında kronolojik bilgilerin yer aldığı çalışmalarında ayrıca tüm yerel, ekonomik, idari ve kültürel durum hakkında topladığı bilgilerle Rus kolonizasyonunun bilinmeyen taraflarını ortaya çıkarmaya çalışmıştır. Slovtsov’un eserlerinde, bölgedeki din adamları, Tobolsk, Tomsk ve Saha (Yakut) voyvodoları ile ilgili istatistikî bilgilere de yer verilmiştir.⁴⁷

Dil bilimci ve Sanskritçe uzmanı Otto N. Böhlingk tarafından hazırlanan “Über Die Sprache der Jakuten” (Yakutların Dili Hakkında) adlı eser Saha (Yakut) dilinin ilk gramer kitabı olarak 1851 yılında yayınlanmıştır. O. N. Böhlingk bu kitabının hazırlanmasında, Middendorf’tan aldığı belgeleri ve Saha (Yakut) dili ve folkloru konusunda uzman olarak kabul edilen Afanasyev Yakovleviç Uvarovskiy’in (1800-1862) metinlerini kullanmıştır.⁴⁸ Böhlingk’in gramer kitabını tamamlanmasında, Rus bir baba ve Saha (Yakut) bir annenin Hristiyan olarak yetiştirdiği ve Saha (Yakut) inancı ve folkloruna son derece hakim olan Uvarovskiy’e ait “Ahtıılar” adlı eserin katkısı büyüktür.⁴⁹ Böhlingk’in kitabında “Ereydeeh Buruuydaah Er Soğotoh” adlı olonhonun kısa bir özet metni de yayınlanmıştır. Bu kısa metin olonho geleneklerinin bütün özelliklerini yansıtmamakla beraber, yayınlanmış ilk olonho örneği olma özelliği taşımaktadır.⁵⁰

Saha (Yakut) kültürünü dünyaya tanıtan çalışmaların önemli bir kısmı da siyasi sürgün olarak Sibiryaya’ya gönderilen aydınlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Dünyanın ve Rusya’nın egemenliği altındaki toprakların en uzak köşesinde yer alan Sibiryaya aynı

⁴⁶Ünal, s.628.

⁴⁷İlyas Topsakal, “An Analysis of Studies on Siberian History, Culture, Archeology and Civilization” **Siberian Studies (SAD)**, 2(6), 2014, s.6; Ünal, s.626, 627.

⁴⁸Duranlı, Büyü Masalları, s.22.

⁴⁹Murat Ersöz, “Saha (Yakut) Yazılı Edebiyatının İlk Edebi Eseri “Ahtıılar”, **Türkbilig Dergisi**, Sayı:30, Ankara, 2015, s.38.

⁵⁰Ersöz, Olonho, s.521.

zamanda arlık yönetimine karşı çıkan aydınların siyasi suçlu olarak sürgüne gönderildikleri bir yer haline gelmiştir. Sürgüne gönderilen bu aydınların ilgi alanları ve entelektüel merakları, yabancıları oldukları halkların dillerini, kültürlerini öğrenerek araştırma konusu yapmalarına neden olmuştur.⁵¹

Bu sürgünler arasında yazar Vatslav Leopoldovi Seroşevskiy (1858-1945), etnograf İvan Aleksandroviç Hudyakov (1842-1876), Eduard Karlovi Pekarskiy (1858-1934), S. V. Yastremskiy, Nikolay Alekseyeviç Vitaşevkiy (1857-1918), V. M. İonov, Vladimir Galaktinovi Korolenko (1853-1921) gibi isimler sayılabilir. Bu isimler sürgün yıllarında yaptıkları çalışmalar ve topladıkları bilgilerle Saha (Yakut) kültürünün dünya literatürüne girmesinde önemli rol oynamıştır.⁵²

İ. A. Hudyakov’un sözlü halk edebiyatı rneklarına de yer verdiği “Verhoyansky Sbornik” (Verhoyansky Külliyatı) adlı eseri Saha (Yakut) Türklerinin masalları hakkında yapılan ilk çalışma olmuştur.⁵³ İ. A. Hudyakov 1867’de “Yakutsko-Russkiy Slovar” (Yakutça-Ruşa Sözlük) adlı sözlük çalışmasını da yayına hazırlamıştır.⁵⁴ Yaklaşık oniki yıl boyunca sürgünde kalan Vatslav Leopoldovi Seroşevskiy’nin 1896 yılında yayınlanan “Yakutskie Rasskazı” adıyla bilinen eseri Saha (Yakut) topraklarındaki gündelik yaşam masalları hakkındaki en kapsamlı eser olmuştur. Ayrıca “Yakuti” (Yakutlar) adlı eseri Saha (Yakut) kültür ve kimliğini dünya edebiyatına taşıması açısından oldukça önemlidir.⁵⁵ Bu eserinde Saha (Yakut) halkının temel geçim kaynakları, boy ve kabile sistemleri, aile yapısı, evlilik adetleri, folklorik zenginlikleri, inançları gibi konuları tasvir etmiştir.⁵⁶

Silahlı direniş gösterdiği için tutuklanarak siyasi sürgün olarak Sibiryaya’ya gönderilen hukuk araştırmacısı Nikolay A. Vitaşevskiy, derlediği masalları dönemim

⁵¹ Muvaffak Duranlı, “Vatslav Leopold Seroşevsk’in Yakutskie Rasskazı Adlı Eseri” **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, Sayı XI/I, İzmir, Yaz, 2011, s.64.

⁵² Cargastay ve diğerleri, s.38.

⁵³ Duranlı, Büyü Masalları, s.23.

⁵⁴ Muvaffak, Duranlı, “İ. A. Hudyakov ve Onun Uzun Yıllar Arşivlerde kalan alışması “Kratkoe Opisanie Verhoyanskogo Okrugı” **Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, Volume 2/3, Yaz, 2007, s.202.

⁵⁵ Duranlı, Vatslav, s.64.

⁵⁶ Ünal, s.640.

oldukça popüler bir etnografya dergisi olan “Jivaya Starina” (Yaşayan Geçmiş)adlı dergide yayınlamıştır.⁵⁷

1889 yılından itibaren Yakutsk'ta yaşamaya başlayan E. K. Pekarskiy aynı yıl “Slovar Yakutskogo Yazıka” (Yakut Dili Sözlüğü)⁵⁸ adındaki büyük sözlük çalışmasının ilk fasikülünü yayınlamıştır.⁵⁹

E. K.Pekarskiy'nin “Slovar Yakutskogo Yazıka” (Yakut Dili Sözlüğü) isimli sözlük çalışması ile Otto N.Böhtlingk'in “Über Die Sprache der Jakuten” (Yakutların Dili Hakkında) isimli gramer çalışması, Saha (Yakut) Türkçesi alfabesinin hazırlanması, sözlü halk edebiyatının yazıya geçirilmesi ve Saha (Yakut) yazılı edebiyatına geçiş yolunu açmıştır.⁶⁰

Saha (Yakut) halkının ilk taslak alfabesi siyasi sürgünlerden V. Mihayloviç İonov tarafından, Yakutsk'ta öğretmenlik yaptığı 1904-1911 yılları arasında hazırlanmıştır. Bu taslak alfabe 1917 yılında ilk resmi alfabeyi hazırlayacak olan S. A. Novgorodov tarafından da kullanılmıştır.⁶¹

Zaman içinde Saha (Yakut) kültürü üzerinde yapılan çalışmalara Saha (Yakut) kökenli aydınlar da katılmaya başlamıştır. A. P. Afanasney, A. M. Androsova-İonova, N.S. Gorohov, E. D. Nikolayev, V.V. Nikiforov gibi isimler antropoloji, demografi ve aile yaşantısı ile ilgili olarak yapılan çalışmalarda yer almıştır.⁶²

Sibiryaya bölgesine yapılan bu araştırma gezileri ve seyahatler ile sürgün politikaları, Sibiryaya bölgesinin ve bu bölgeyi yurt edinmiş tüm topluluklar gibi Saha (Yakut) halkının dünyaya tanıtılmasını sağlamıştır. Kayıt edilerek yayınlanan bilgi ve belgeler sayesinde Saha (Yakut) kültürü ve onun en önemli parçası olan sözlü halk edebiyatı ürünleri hem Türk hem de dünya kültürü ve edebiyatının en eski örnekleri arasında yerini almıştır.

⁵⁷Duranlı, Büyü Masalları, s.27.

⁵⁸1905-1930 yılları arasında Rusya Bilimler Akademisi tarafından on üç fasikül olarak bastırılan bu sözlük bizzat Mustafa Kemal Atatürk'ün isteğiyle, Rusçadan Türkçeye tercüme ettirilmiştir. (Murat Ersöz, “Saha(Yakut)larla İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar”,**21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Eğitim Bilimleri Sosyal Araştırma Dergisi**, Cilt:4, Sayı:12,Kış/2015, s.103.)

⁵⁹Duranlı, Büyü Masalları, s.24.

⁶⁰Ersöz, Ahtıılar, ss.39.

⁶¹Duranlı, Büyü Masalları, s.25.

⁶²Duranlı, Büyü Masalları, s.26.

Misyonerlik faaliyetleri, bilimsel araştırma gezileri ve sürgün politikalarının Saha (Yakut) kültürü ve sözlü halk edebiyatının derlenmesi gibi etkilerinin yanı sıra bir diğer önemli ve olumlu etkisi de yeni yetişen Saha (Yakut) aydın sınıfının dış dünyadaki fikirlerle tanışmasına imkan sağlamış olmasıdır.⁶³

3.2 Modern Saha (Yakut) Edebiyatı

Saha (Yakut) Türkleri, modern edebiyata geçiş sürecinde bir süre daha kültürlerini korumak için sözlü halk edebiyatı geleneklerini sürdürmeye devam etmiş olmakla birlikte, başta şiir olmak üzere yeni tanıştıkları edebi formları da kullanmaya başlamış ve böylece Rus işgali sonrası yaşanan köklü değişimler edebiyat alanında da kendini göstermiştir.

Rus ve Dünya edebiyatında yer sahibi olan Aleksandr S. Puşkin, Mihail Y. Lermantov, Lev N. Tolstoy, Fyodor M. Dostoyevskiy, Nikolay V. Gogol gibi Rus yazarların eserleri Saha (Yakut) aydın ve yazarlarının sanatsal eğilimleri ile Saha (Yakut) yazılı edebiyatının oluşumunda güçlü bir etkiye sahip olmuştur.⁶⁴

Saha (Yakut) kültüründe 18. yüzyılın sonları ile 19. yüzyılın ilk yıllarındaki gelişmeler, yazılı edebiyata geçiş için gerekli alt yapıyı oluşturmuş, Rus okullarında eğitim alan kuşaklar yazılı edebiyat alanında ilk eserlerini vermeye başlamıştır.

Şiir ve tiyatro alanında verdiği eserlerle Aleksey Eliseviç Kulakovskiy (1877-1926), hikaye ve tiyatro eserleriyle, yetenekli bir komedi yazarı olarak bilinen Nikolay Denisoviç Neustroev (1895-1929), şiirleri ve tiyatro eserleriyle bilinen Anempodist İvanoviç Sofronov-Alampa (1886-1935) Saha (Yakut) yazılı edebiyatının ilk klasik yazarları olarak kabul edilmiştir. Modern Saha (Yakut) edebiyatının kurucusu olan bu yazarlar sözlü geleneklerini yeni eserleri içerisinde kullanmaya da devam etmişlerdir.⁶⁵

XIX. yüzyılın sonunda Saha (Yakut) edebiyat dünyasında yeni bir dönem başlamış, “Modern Saha (Yakut) Edebiyatı” çok kısa bir sürede kendi dinamikleri içinde hızlı bir gelişme göstermiştir.

⁶³Duranlı, Hristiyanlaştırma, s.82.

⁶⁴ Muvaffak Duranlı, “Modern Saha Şiirinin Kurucusu A. E. Kulakovskiy ve Onun Eleştirel Eseri Nehrin Hediyesi” **Türk Dünyaları İnceleme Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, İzmir, 2007, s.55.

⁶⁵ Muvaffak Duranlı, “Sovyet Sistemine Uygun Bir Karakter “Kızıl Şaman” **100.Yılında Sovyet İhtilalı ve Türk Dünyası**, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018 s.793.

Araştırmacılar Saha (Yakut) edebiyatının ilk yazılı eseri konusunda uzlaşma içinde değillerdir. Bazı kaynaklarda ilk yazılı eser olarak A. Y. Uvarovskiy'in (1800-1862) "Ahtıılar" (Hatıralar) isimli eseri gösterilirken,⁶⁶ bazı araştırmacılar ve Saha (Yakut) edebiyatçıları ilk yazılı eser olarak A. E. Kulakovskiy'in 1900 yılında yayınlanan "Bayanay Algiha" (Bayanay'a Hayır Dua) adlı eserini kabul etmektedirler.⁶⁷

Bu iki farklı görüş muhtemeldir ki Uvarovskiy'in Ahtıılar adlı eserinin müstakil olarak yayınlanmamış olmasından kaynaklanmaktadır. Ahtıılar adlı eser, Uvarovskiy'in yazdığı mektuplar içerisinde Böhtling'e iletilmiş ve Böhtlingk bu eseri kendi kitabı içerisinde Almanca tercümesi ile birlikte yayınlamıştır. Kulakovskiy'nin Bayanay Algiha isimli eseri ise 1900 yılında yazılmış ilk telif eser olarak kaynaklara geçmiştir. Bu nedenle de Kulakovskiy modern Saha (Yakut) edebiyatının kurucusu olarak kabul edilmiştir.

1897 yılında Yakutsk'taki teknik bir okuldan mezun olan Kulakovskiy'in eserleri arasında, "Potreti Yakutok (Yakut Kadınlarının Potreleri) (1904), "Skupoy Bogaç" (Cimri Bey) (1907), "Son Şamana"(Şamanın Rüyası) (1910), "Vodka" (1916) anlatı şiirleri yer almaktadır.⁶⁸

Bir folklor uzmanı olan Mariya Nikolayevna Androsova'nın (1864-1941) 1893-1894 yılları arasında kaleme aldığı ancak 1911'de yayınlanan "Kül -Kül Begegonnor Silirikeen Eemehsin" (Yaşlı Adam Kül Kül Böge ve Yaşlı Kadın Silirikeen) adlı olonhosu Pekarskiy'nin "Obraztsı Narodnoy Literaturı" (Halk Edebiyatı Örnekleri) adlı çalışmasının 3. fasikülünde yayınlanmıştır. Bu olonho, 1900 yılından önceki bireysel olarak yazılı edebiyat çalışmalarına yönelik girişimleri göstermesi açısından önemlidir.⁶⁹

Saha (Yakut) yazılı edebiyatının kurucuları arasında yer alan A.İvanoviç Sofronov'un (Alampa) en çok bilinen oyunları arasında, "Benniı Yakov" (Zavallı

⁶⁶ Ersöz, Ahtıılar,s.39.

⁶⁷ Kirişçioğlu, Gramer, s.15.

⁶⁸Duranlı, Kulakovskiy, s.565.

⁶⁹Elena Rufova, "Folklore Motifs in Russian-Writing Yakut Literature" **Canadian Center of Science and Education, Asian Social Science**, Volume:11, No:22, 2015, s.203.

Yakov), Lyubov (Aşk), N. Denisoviç Neustroev'in ise "Golova Kukakı" (Kukakı'nın Kafası), "Zloy Duh" (Kötü Ruh) gibi komedi tarzı tiyatro oyunları sayılabilir.⁷⁰

Modern Saha (Yakut) edebiyatının gelişimi, Rus edebiyatında ve Rusya'nın egemenliği altındaki Orta Asya, Kafkasya ve diğer Sibiry topluluklarının edebiyatlarında olduğu gibi Rusya'nın siyasi tarihinde yaşanan rejim değişiklikleriyle paralellik göstermektedir.

Birsen Karaca'ya göre bu değişim dönemleri ana hatlarıyla, 1905-1917 yılları arasındaki kısa süreli monarşi dönemi, 1917-1991 yılları arasında yaşanan Sovyet dönemi ve Sovyetler Birliğinin dağıldığı 1991 yılı sonrası dönemler olarak sınıflandırılmıştır.⁷¹

Veli Kamil Nerimanoğlu ise daha detaylı bir tasnifle, Sovyet edebiyatını; 1920'li yıllar yeni sistem yeni edebiyat dönemi, 1930'lu yıllar sürgün ve sert cezaların uygulandığı baskı dönemi, 1940'lı yıllar savaş sonrası canlanma ve onarım dönemi, 1950-1960 arası Stalin sonrası başlayan yeni arayışlar dönemi, 1970'li yıllar durgunluk dönemi, 1980'li yıllar ise yeniden kurulma dönemi olarak tarihlendirerek tasnif etmiştir.⁷²

Her iki sınıflandırmada bahsedilen Rus ve Sovyet edebiyatının dönemsel özellikleri, modern Saha (Yakut) edebiyatında ve Saha (Yakut) yazar ve şairlerinin eserlerinde de açıkça kendini göstermiştir.

1905 yılında Rusya'da başlayan isyanlar anayasal monarşinin kurulmasıyla sonuçlanmış, her alanda ortaya çıkan birçok yeni fikir Rusya'da yaşanacak kırılma noktalarının habercisi olmuştur. 1912 yılına gelindiğinde Rusya'da yeni fikir akımlarının yer aldığı üçbinden fazla derginin yayın hayatında olduğu ve sansür uygulamalarının devrim çağrısı yapan yayınlar için dahi bu yıllarda esnetildiği görülmektedir.⁷³

⁷⁰ Duranlı, Kulakovskiy, s.57.

⁷¹Birsen Karaca, "Rus Edebiyat Tarihinde Öykü Türünün Gelişim Evreleri" **Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Cilt:44, Sayı:1, Ankara, 2004, ss.160, 161.

⁷²Veli Kamil Nerimanoğlu, "Sovyet Edebiyatının Sosyo-Politik ve Edebi Estetik Özellikleri" **100.Yılında Sovyet İhtilali ve Türk Dünyası**, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018, s.512.

⁷³Robin Gulland Milner ve Nikolay Dejevskiy, "Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, Rusya ve Sovyetler Birliği Tarihi" **İletişim Yayınları**, Cilt: VIII, İstanbul,1993, s.143.

Anayasal monarşi dönemi ile Rusya'da başlayan özgürlük havası Saha toplumunda da karşılık bulmuş “Saxa Oloho” (Saha Hayatı), “Saxa Doytuda” (Saha Ülkesi), “Saxa Sanata” (Sahaların Sesi) isimli dergilerde ve Rusça-Sahaca basılan “Yakutskiy Kray” (Yakut Yurdu) adlı gazetede Saha (Yakut) dili daha da yaygın bir şekilde kullanılmaya başlamıştır.⁷⁴

1905 yılı sonrasında Saha (Yakut) milli kültürünü geliştirme hareketine olan ilgi artmış, yerel yayın organlarında folklorik motiflere ve Çarlık rejimine karşı protestolara yer verilerek şiir, tiyatro, hikaye tarzında eserler yayınlanmaya başlamıştır.⁷⁵

Bolşevikler tarafından 1917 Ekim devrimi sonrası Rusya'da “milletlerin kendi kaderini tayin etme hakkına sahip olduğu” görüşü öne sürülerek Rus olmayan halkların devrime hizmet edeceği düşünülmüştür.⁷⁶ Ekim Devrimi sonrası ortaya çıkan bu yaklaşım Rusya'da yaşayan Türkler arasında kültürel haklarla birlikte eşit siyasal hakların da elde edilebileceği umidini doğurmuş ve tüm bu gelişmeler nihayetinde 27 Nisan 1922 tarihinde Yakutistan Muhtar Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti kurulmuştur.⁷⁷

1917 Ekim Devrimi ile ilgili olarak tüm Rusya'da olduğu gibi Saha (Yakut) aydınları arasında farklı görüşlerin ortaya çıktığı görülmektedir. Modern Saha (Yakut) Edebiyatının temsilcisi olan ve devrim sonrası Sovyet Edebiyatının kurucusu olarak görülen Platon Alekseeviç Sleptsov-Oyunskiy (1883-1939)⁷⁸, Nikolay Denisoviç Nuestroev (1895-1929), Aleksey Andreeviç İvanov (1898-1934) gibi Saha (Yakut) aydınları sosyalist rejimi destekmemiştir.

⁷⁴Kirişçioğlu, Gramer, s.15.

⁷⁵M.Fatih Kirişçioğlu,“Olonho Metinlerinin Toplanması ve Araştırılması”, **Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı:13, Ocak/2003, s.230.

⁷⁶Merve Suna Özel, “Stalin Dönemi Rus Milliyetçiliği ve Politikaları” **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 4 Sayı: 2, Kırıkkale, 2014, s.105.

⁷⁷ Kirişçioğlu, Gramer, s.15.

⁷⁸Platon Alekseeviç Sleptsov (Oyunskiy) (1883-1939) : 1917 yılında Yakut Öğretmen Semineriasından mezun olmuştur. 1922 yılında kurulan Yakut Özel Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti Halk Komiserliğinin ilk Başkanı olmuştur. 1937 yılında Dil ve Kültür Bilimsel Araştırma Enstitüsü Müdürü olarak görev yapmıştır. En önemli eserleri Kızıl Şaman (Kıhıl Oyunu) isimli anlatı şiiri olan yazarın diğer bazı eserleri Kırım (1923), More (1923), Mimoza (1923) adını taşımaktadır. Tiyatro alanında az sayıda da olsa eserler kaleme almıştır. 1939 yılında milliyetçilik ve karşı devrimcilik suçlamasıyla tutuklanmış ve aynı yıl tutuklu iken hapisanede vefat etmiştir. Büyük bir olonho icracısı olan yazarın Oyunskiy soyadını kullanmasının ardında onun şaman inancının yer aldığı bilinmektedir. (Duranlı, Şaman, s.795)

Pavel Vasilyeviç Ksenofontov⁷⁹ (1888-1928) ise bu rejime muhalif olan isimler arasında yer almıştır.⁸⁰ Ancak aralarındaki fikir ayrılıklarına rağmen, bu aydınların sadece Saha (Yakut) halkının kaderi ve geleceği konusundaki kişisel düşüncelerini ve samimi endişelerini aktarmaya çalıştıkları görülmektedir.

Saha (Yakut) edebiyatının bu dönemde yaşadığı değişimi değerlendirmek amacıyla P. Oyunskiy'in "Kızıl Şaman" (Kıhıl Oyuun) anlatı şiiri bir örnek olarak ele alınabilir. P.Oyunskiy'in eserleri 1920-1930'larda halkın şiirsel sanatının ve özellikle de olonhonun felsefi, ahlaki ve hümanist yönlerinin hiçbir zaman değerini kaybetmemesi gerektiğini ortaya koyması açısından önemlidir.⁸¹ Geleneksel halk kültürünün yoğun olarak yaşandığı bir ortamda büyüyen yazarın *Kızıl Şaman* isimli şiiri 1925 yılında yayınlanmıştır. P.Oyunskiy, sözlü edebiyat geleneğini ve inanç unsurlarını kullanırken, yeni dönemin bir yansıması olarak, beyaz şaman olarak anılan şaman unsurunu "Kızıl" Şaman'a dönüştürmüştür.⁸²

Modern Saha (Yakut) edebiyatının başlangıç yıllarında şiirin güçlü bir şekilde yer aldığı, hikaye gibi düz yazı tarzında edebi eserlerin daha sonra gelişmeye başladığı görülmektedir. 1912-1913 yıllarında Kuzma Osipoviç Gavrilov (1890-1938) ve Anempodist İvanoviç Safronov'un (1888-1935) (Safronov, Saha-Yakut literatüründe Alampa ismiyle anılmaktadır.) ilk hikayeleri "Yakutsky Kray" ve "Saha Sanata" dergilerinde yayınlanmıştır. Ekim devrimiyle birlikte Saha (Yakut) edebiyatında düzyazı tarzında eserlerin kaleme alındığı bir dönem başlamıştır. 1926 yılında "Çolbon"⁸³ isimli ilk edebiyat ve sanat derisinde bu tür eserlere düzenli olarak yer verilmiştir. P.Oyunskiy, Aleksey Andreeviç İvanov (1898-1934) (Saha-Yakut literatüründe Künde olarak anılmaktadır), Neustroev gibi yazarların daha önce yazdığı

⁷⁹ Pavel Vasilyeviç Ksenofontov (1888-1928) : Saha aydınlarının ilk temsilcilerinden olan Gavriil Vasilyeviç Ksenofontov'un kardeşidir. Sovyetler Birliğinden gelen göçmenlerin Yakutistan topraklarına yerleştirilmesine karşı çıkmış ve isyan etmiştir. 1928 yılında tutuklanarak idam edilmiştir. Aynı kaderi abisi Gavriil V. Ksenofontov'da paylaşmış, o da 1938 yılında kurşuna dizilerek idam edilmiştir. (Muvaffak Duranlı, "Gavriil vasilyeviç Ksenofontov ve Onun Büyük Çalışması Elleyada'nın Geç Yayınlanmasının Nedenleri" **Turkish Studises**, Volume 6/1, 2011, s.1017.)

⁸⁰ Kirişçiöglü, Gramer, s.15.

⁸¹ Nikitiçna Anastasya Mireeva, "Folklore and Epic Traditions in Yakut Novels Between Two Ages" **Karabük Üniversitesi Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi**, Volume:7, No:3, 2018,s.462.

⁸² Duranlı, Şaman, s.793-800.

⁸³ Çolbon Edebiyat ve Sanat Dergisi: Çolbon kelimesi Saha Türkçesinde sabah yıldızına verilen isimdir. Çolbon dergisi, Saha aydınlarının çabalarıyla 1926 yılında kurulan ilk edebiyat ve sanat dergisidir.

eserler derginin ilk sayılarında yayınlanmıştır. Derginin genç yazarların eserlerini yayınlama politikası, Semen Steponoviç Yakovlev (1892-1942) (Saha-Yakut literatüründe Erilik Eristina olarak anılmaktadır), Nikolay Egoroviç Mordinov (1906-1994) (Saha-Yakut literatüründe Amma Aççıgıya olarak anılmaktadır), Dimitrey Kanonoviç Sivtsov (Sourun Amollon) (1906-2005) gibi genç yazarlara destek olmuş ve çalışmalarını hızlandırmıştır.⁸⁴

1905 sonrası anayasal monarşi ile başlayan ve 1917 Ekim Devriminin itici gücü olan özgürlük, eşitlik havası bir süre sonra değişmiş, Komünist Parti Sovyetler Birliğindeki edebiyat çalışmalarına sansür uygulamaya başlamış, 23 Nisan 1932 tarihinde edebiyat grupları kapatılmıştır. Sovyetler Birliğindeki tüm yazarları tek bir ideoloji altında toplayabilmek amacıyla 1932 yılında Rusya Yazarlar Birliği kurulmuştur. SSCB edebiyatın devletleştirilmesi için politika geliştirmek ve yazar yetiştirmek amacıyla Yazarlar Birliğinin ilk başkanı ve sosyalist gerçekçilik akımının kurucusu olan Maksim Gorki'nin girişimleri sonucu 1933 yılında bir eğitim kurumu kurulmuştur. Bu kurum 1936 yılında Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsü adını almıştır.⁸⁵ Edebiyat alanındaki bu gelişmeler rejimin istediği yeni insan ve yeni toplumun oluşturulmasına yönelik programların hayata geçirilmesiyle ilgilidir. Sosyalist toplumun kurulmasında yazar ve sanatçılardan yeni hayatın teması ve sosyalist realizm kavramı çerçevesinde eserler üretmeleri ve toplumun eğitimcisi olmaları istenmiştir.

Sovyet edebiyatında başlayan bu dönemle birlikte Saha (Yakut) yazarları resmi politikalara paralel olarak, toplum için kendini feda edebilecek, kişisel çıkarlarından arınmış karakterlere yer verdikleri ideolojik eserler kaleme almıştır. Bu dönem Saha (Yakut) yazarları arasında, Semen Stepavoniç Yakovlev (Erilik Eriistin), Stefan Pavloviç Efremov, Nikolay Egoroviç Mordinov (Amma Aççıgıya), P.Yakovleviç-Tulaahian, V. Kulantay gibi isimler sayılabilir. 1928 yılında Çolbon dergisinde “Neojidennaya Radost” (Beklenmeyen Sevinç) adıyla ilk eseri yayınlanan S.Steponoviç Yakovlev'in (Erilik Eriistin) “İvan-Duşa” (İvan-Ruh), “Sını Revolyutsii” (Devrimin

⁸⁴Varvara Borisovna Okorova, Tuyara Nikolayevna Permyakova, **Çelovek i Mir Povestyah Nikolay Luginova**, Serevo-Vostoçnyy Federalnyy Universitet İzdatelskiy Dom, Yakutks, 2013, s.21.

⁸⁵ Karaca, Rus Edebiyat, s.161.

Evlatları) (1936) isimli eserleri ve Nikolay Egoroviç Mordinov'un (Amma Aççıgıya) "Na Otdiha"(1936), "Obida"(1938) isimli eserleri bu dönemin örneklerindedir.⁸⁶

1940'lı yıllarda genç nesli sosyalist düşüncelerle yetiştirmek amacıyla birçok çocuk hikayesi yazılmıştır. Amma Aççıgıya'nın "Druzya" (Arkadaşlar) (1947), Sofran Donilov'un "Tvoi Druzya" (Arkadaşların) (1949), N.A.Gabişeva'nın "Daleko na Amıçane" (Amıçane'den Uzakta) (1951) adlı hikayeleri okul arkadaşlıkları, dostlukları, toplumun refahı uğruna yapılan eylemlerin ele alındığı eserler olmuştur.⁸⁷

Sovyetler Birliğinin "Büyük Vatan Savaşı" olarak adlandırdığı II. Dünya Savaşında, halkın milli duygularını harekete geçirebilmek için bazı politikalarda kısa bir dönem gevşeme görülse de bu durum savaş sonrası tekrar değişmiş ve baskıcı politikalar Stalin'in ölümüne kadar devam etmiştir.⁸⁸ Savaş döneminde vatan sevgisiyle dolu kahramanların yaratıldığı eserler ve Sovyet ekonomisinin canlandırılması adına emeğin kutsallığı konularının işlendiği eserler kaleme alınmıştır. Savaşa katılanlar arasında Serafim Romonoviç Kulaçikov (1926-1991) (Saha-Yakut literatüründe Elley olarak bilinir.) ve Timofey Egoroviç Smetanin (1919-1947) gibi birçok Saha (Yakut) aydın ve yazarları da yer almıştır. Savaş gazisi Timofey Egoroviç Smetanin "Yegor Çeenin"(1947) adlı eserinde savaşta yaşananları ve bir Saha (Yakut) askerinin hikayesini anlatmıştır. İ. Nikifor'un "Turijeniki"(İşçiler) (1951), D. A. Taas'ın "Ogni Kırsadı" (Kırsad'ın Işıkları) (1952), M. F. Dogordurov'un "Sovromennaya Lonkuda" (Modern Lonkuda) (1952) hikayeleri de emek teması ve savaş sonrası ekonominin düzelmesi için çalışan işçiler anlatılmıştır. Fakat bu dönem sanatsal açıdan zayıf bir dönem olarak tanımlanmaktadır.⁸⁹

Saha (Yakut) edebiyatında hikayeden romana geçiş Amma Aççıgıya ve Erilik Eriistin tarafından gerçekleştirilmiştir. Dönemin ruhunu yansıtan Amma Aççıgıya'nın 1944 yılında yayınladığı "Vesennaya Pora" (Bahar Zamanı) adlı romanı 1910-1930 yılları arasında Saha halkının yaşamı anlatmaktadır. Erilik Eriistin'in ölümünden önce

⁸⁶Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.20.

⁸⁷Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.27.

⁸⁸Ferah Türker, "II. Dünya Savaşının Modern Altay Edebiyatına Yansımaları" **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, XII/1, İzmir, Yaz/2012, s.334.

⁸⁹Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.28.

yazdığı “Molodej Marıkçana” (Marıkçan’ın Gençliği) romanının ise birçok baskısı yayınlanmıştır.⁹⁰

1953 yılında Stalin’in ölümüne kadar geçen süre içerisinde rejim yanlısı eser vermeyen ya da eserlerinde sakıncalı unsurlar bulunduğu ileri sürülen tüm Sovyet yazarları ve aydınları hapis, sürgün ve ölüm cezalarına çarptırılmıştır. Stalin dönemi ve uygulamaları Sovyet edebiyatında olduğu gibi Saha edebiyatında da devletin resmi ideolojisinin zorunlu olarak yer aldığı baskı dönemi olmuş, benzer uygulamalar Saha (Yakut) toplumu için de uygulanmıştır. Saha (Yakut) edebiyatının kurucuları ve ilk gelişim süreçlerinde yer alan Saha (Yakut) aydın ve yazarları devlet politikalarının değişmesiyle artan baskıların akabinde Sovyet rejimine ihanet etmek, toplum içinde Sovyet karşıtı bir milliyetçiliği yaymak gibi suçlamalarla karşılaşmıştır.

İçlerinde Saha (Yakut) Sovyet edebiyatının kurucusu sayılan ve kendisi de bir sosyalist olan P. A. Oyunsky, N. D. Neustroyev, A.İ.Sofronov-Alampa gibi birçok isim ya tutuklanarak hapse atılmış ya da sürgüne gönderilmiştir. Pavel Vasilyeviç Ksenofontov Stalin’in başa geçmesinden önce 1928 yılında, kardeşi Gavriil Vasilyeviç Ksenofontov ise Stalin’in döneminde 1938 yılında kurşuna dizilerek idam edilmiştir.⁹¹

Stalin’in ölümünden sonra, Sovyet rejiminin sakıncalı bulunduğu için yasakladığı birçok eser tekrar yayınlanmaya başlamış, kısmen de olsa sınırlı aflar katı devlet politikalarında gevşemeye yol açmıştır. Ünlü Rus yazar İlya Ehranburg’un⁹² 1954 yılında yayınlanan “Buzlar Çözülürken” kitabından esinlenerek Sovyetler Birliğinde yeni başlayan dönem “Buzların Çözülmesi” kavramıyla ifade edilmiştir.⁹³

1950’li yılların sonlarında (1960-1970 arası) Saha (Yakut) yazarları sosyolojik ve psikolojik temaları yeni eserlerinde kullanmış, bu eserlerde “Buzların Erimesi” veya “Çözülme Dönemi” olarak bilinen zamanın toplum üzerindeki yansımaları tasvir edilmiştir. Ancak bu yeni dönemle birlikte modernleşen toplumun sorunları, toplum içindeki değişimler, ahlaki problemler ön plana çıkmıştır. Yazarlar eserlerinde

⁹⁰Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.22.

⁹¹Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.6-29.

⁹²İlya Ehranburg (1891-1967); Sovyet yazar ve gazetecisidir. Edebiyat çalışmalarına Fransa’da bulunduğu dönemlerde ağırlık vermiştir. Stalin döneminin uygulamalarını eleştiren ilk yazarlardan biri olmuştur. Paris Düşerken, Fırtına, Dipten Gelen Dalga, Buzlar Çözülünce önemli eserleri arasındadır. (<https://www.turkedebiyati.org/yazarlar/ilya-ehrenburg.html>)

⁹³Milner ve diğerleri, s.178.

karakterlerin psikolojisi, çelişkileri, iç dünyası, ilişkileri ve insan sevgisi üzerine odaklanmaya başlamıştır. Sofron Danilov'un 1967 yılında yayınladığı "Poka Betsaya Sertse" (Kalp Atarken) adlı romanı Saha (Yakut) edebiyatında ilk sosyo-psikolojik roman olarak çözüme döneminin özelliklerini taşımaktadır. Afanasiy İgnateviç Federov'un (1926-1959) "Neuvaudişçiye Vetvi" (Solmayan Dallar) (1958), Nikolay Maksimoviç Zabolotskiy'in (1908-1987) "Belny Potok" (Beyaz Akarsu) (1960), "Jitel Fermi" (Çiftlik Sakini) (1960), Georgiy Savviç Sıromyatnikov'un (1926-1991) "Podrugi" (Kız Arkadaşlar) (1961) adlı eserlerinde de bu temalar üzerinde durulmuştur. 1960-1970 yılları arasında tüm Sovyet edebiyatında olduğu gibi Saha (Yakut) edebiyatında da çözüme döneminin etkisiyle bir durgunluk dönemi ortaya çıkmıştır.⁹⁴

1960-1970'li yıllarda Saha (Yakut) edebiyatının önemli isimlerinden olan Fedorov, Zabolotskiy, Sofran Petroviç Danilov, Gabışev gibi yazarlar, 1970-1980'li yıllarda edebiyat dünyasına adım atan genç Saha (Yakut) yazarları üzerinde etkili olmuştur. Bu genç yazarlar arasında, Eduard Dimitrieviç Sokolov-Tulushan, Peter Avvakumov, Valentina Gavrilieva, Vasiliy Yakovlev-Dalan ve Nikolay Luginov gibi isimler yer almaktadır.⁹⁵

1970 ve 1980'li yılların genç yazarları, dönemin şartlarına uygun olarak gelişen ve tüm Sovyet edebiyatının temel ideolojik politikalarından uzak, insan merkezli ilk çalışmalarını ortaya koymuştur. Hikaye tarzında eserler vererek kendilerini geliştiren yazarlar 1990 yılları sonrasında roman türü eserlere yönelmişlerdir. P.Avvakumov, E.Sokolov gibi isimler sosyo-psikolojik romanlar, Neymeknov ve N.Luginov gibi yazarlar ise tarihi romanlar yazmıştır.⁹⁶

1980-1990'lardaki edebi süreç geleneksel ve şiirsel mirasa, efsanelere ve mitlere yönelmiştir. Bu yöneliş özellikle Vasiliy Yakovlev-Dalan (1928-1996), İvan Mihayloviç Gogolev (1930-1998), N. Luginov, Neymeknov, Pavel Nikolayeviç Haritov-Oyuku (1941-...) ve diğer yazarların eserlerinde öne çıkmıştır. Bu yazarlarla birlikte edebi çalışmalarda, tarihi süreçlere, değerlendirmelere, ahlaki ve felsefi açıdan

⁹⁴Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.6-29.

⁹⁵Tuyara Nikolayevna Permyakova, "Hudojestvennaya Kontseptsiya Çeloveka i Deystvitelnocti v Povestyah N.Luginova" . (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tez), **Serevo-Vostoçnyy Federalnyy Yuniuersitet İzdatelskiy Dom**, Yakutsk 2012.

⁹⁶.Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.6-29.

yaklaşan yeni bir anlayış gelişmiştir. Sadece yirmi yıllık bu dönemde bir dizi tarihi roman kaleme alınmıştır. V. Yakovlev-Dalan'ın "Sağır Viluy" ve "Tığın Darkhan" romanları, İvan M. Gogolev'in "Mançaary"⁹⁷ adlı eseri, Nikolay Luginov'un "Cengiz Han'ın Emri" adlı eseri, P. N. Haritov-Oyukudan'ın "Toprak Yol" adlı eseri bu ebedi süreçte ortaya çıkan eserlerdir.⁹⁸

Özellikle Vasiliy Yakovlev- Dalan, Saha 1983 yılında kaleme aldığı "Gluhoy Viluy" (İssızViluy) ve 1993 yılında yayınladığı "Tığın Darhan" isimli eserleriyle, 16. ve 17. yüzyıllarda Saha (Yakut) halkının ve geleneksel kültürünün oluşumunu, bireyin tarih içindeki yerini ve önemi ortaya koymaya çalışmıştır. Yakutistan'da yaşayan tüm halkların ortak bir tarihi kaderi olduğunu ortaya koymuş ve Yakutistan'ın, kültür, dil, millet ilişkisi içinde ortak yaşam ülkesi olduğu kavramını geliştirmiştir.⁹⁹

Saha (Yakut) edebiyatında Dalan ile başlayan tarihi roman sürecinin, son yazdığı eserlerle Nikolay Luginov tarafından devam ettirildiği görülmektedir.

⁹⁷Mançaary (Vasiliy Fedorov) (1805-1870); Yakut milli kahramanıdır. 1830-1840 yılları arasında sosyal adaletsizliği ve zengin Saha (Yakut) toyonlarına karşı çıkan, onlardan aldıklarını fakir halka dağıtan bir lider olarak görülmektedir. Ana teması vatan sevgisi olan otuzdan fazla şarkısı bilinmektedir. Mançaary şarkılarının ilk kayıtları 1920-1930 yıllarında yapılmıştır. (<https://ru.wikipedia.org/wiki/Манчаары>) (ET: 06.04.2019)

⁹⁸Mireeva, Folklore and Epic, ss.460-468.

⁹⁹Anatoly Alekseeviç Burtsev, "Filosofiya İstorii Dalana" **Vestnik Serovo-Vostoçnogo Federalnogo Universiteta İm. M.K. Ammosıva**, Cilt:11/5, Yakutsk, 2014, ss.54-60.

BİRİNCİ BÖLÜM

NİKOLAY LUGİNOV'UN HAYATI ESERLERİ VE EDEBİ KİŞİLİĞİ

1.1 Hayatı

Günümüz Saha (Yakut) edebiyatının önemli isimleri arasında yer alan Nikolay Alekseyeviç Luginov, 14 Ağustos 1948 tarihinde Yakutistan Cumhuriyeti sınırları içerisinde yer alan Kobay ulusunu, Tıyain yerleşiminde dünyaya gelmiştir. 1966 yılında Kobay Ortaokulundan, 1972 yılında Yakut Devlet Üniversitesi Fizik-Matematik Fakültesinden mezun olmuştur.¹⁰⁰

Yakutistan'ın kuzey kesimlerinde bulunan kırsal bölge okullarında bir süre matematik öğretmeni olarak çalışan yazar, bu dönemde Sovyetler Birliği sistemi içinde oldukça etkin bir rol oynayan Komsomol (Leninist Genç Komünistler Birliği) Bölge Komitesinde öğretmenlik görevi üstlenmiştir.¹⁰¹

1970'li yıllar Nikolay Luginov için bütün hayatını değiştirecek yılların başlangıcıdır. Bu tarihlerde Luginov, kısa hikaye türünde kaleme aldığı çalışmalarla edebiyat dünyasına adımını atmış, 1975 yılında, 27 yaşındayken, Moskova'da gerçekleştirilen Sovyetler Birliği Genç Yazarlar Kongresine Yakutistan temsilcisi olarak katılmıştır. Kısa zamanda verdiği eserler onun 1979 yılında SSCB Yazarlar Birliği üyesi olarak kabul edilmesine imkan sağlamıştır.¹⁰²

1981-1983 yılları arasında Moskova'da bulunan Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsü'nde¹⁰³ yüksek edebiyat eğitimi alan Nikolay Luginov, 1983 tarihinden sonra

¹⁰⁰<http://old.sakhalit.com/node/580> (ET:21.03.2019)

¹⁰¹Muvaffak Duranlı, "Yakut Yazar Nikolay Luginov'un Serge Adlı Hikayesinde Geleneğin Yansıtılması" **IV. Uluslar arası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu Kitabı**, Ömer Halis Demir Üniversitesi, Cilt:1, Niğde 2017, ss.585-590.

¹⁰²Tuyara Nikolayevna Permyakova "The Artistic Path And Development Of The Artistic Consciousness Of Yakut Novelist N. Luginov" **Karadeniz Uluslar Arası Bilimsel Dergi**, Cilt: I, Sayı:19, 2013, s.529.

¹⁰³Maksim Gorki Edebiyat Enstitüsü, Maksim Gorki'nin çabaları sonucu 1933 yılında Moskova'da kurulmuş bir eğitim kurumudur. 1936 yılında bugünkü ismini almıştır. Enstitüde 1953 yılından itibaren "Vışşie Literaturnie Kursı" (VLK) (Yüksek Edebiyat Kursları) adıyla edebiyatta üstün yetenekli kişiler için yüksek edebiyat eğitimi verilmektedir. (www.litinstitut.ru/info_history) (ET:21.03.2019)

Namsky Bölge Matbaasında müdür olarak çalışmıştır. Enstitüdeki eğitim süreci Luginov'un edebi kişiliğinin tam olarak oluşmasında oldukça etkili olmuştur.¹⁰⁴

Nikolay Luginov “Literaturnaya Rossiya” (Edebi Rusya) gazetesi, “Mir Severa” (Kuzey Dünyası) ve “Polyarnaya Zvezda” (Kutup Yıldızı) gibi dergilerde yayın kurulu üyeliği yapmıştır.¹⁰⁵

Halen Rusya Yazarlar Birliği Eş Başkanı, Platon Oyunskiy Edebiyat Müzesi Müdürü¹⁰⁶ ve Saha (Yakut) Cumhuriyeti Maneviyat Akademisi Başkan Yardımcısı olarak görev yapan Nikolay Luginov, başkent Yakutsk'ta edebi faaliyetlerine devam etmektedir.¹⁰⁷

1.2 Edebi Kişiliği

Durgunluk dönemi olarak adlandırılan 1970'li yıllarda Sovyet ideolojisinin etkisinin azalmasıyla, devlet politikalarında meydana gelen değişimler ülke genelinde olduğu gibi Saha (Yakut) edebiyatında da ideolojik baskılardan uzak, insan merkezli, sosyo-psikolojik eserlere olan yönelimi hızlandırmıştır.¹⁰⁸

Bu yönelimi Yakutistan'nın kuzeyinde yer alan Bulunskiy ve Allaikhovskiy yerleşimlerinde öğretmenlik yaptığı yıllarda yazarlık hayatına başlayan Nikolay Luginov'un hikayelerinde de görmekteyiz.¹⁰⁹

2015 yılında Rusya'da ilan edilen “Edebiyat Yılı” dolayısıyla Mariya Prokopyeva'nın yaptığı bir röportajda Nikolay Luginov şöyle demiştir:

“Herşey, çok zaman önce, 1972-1973 yıllarında başladı. İlk kısa hikaye serisi Hotugu Sulus¹¹⁰ dergisinde yayınlandı. Edebiyattaki ilk akıl hocalarım tanınmış

¹⁰⁴<http://old.sakhalit.com/node/580> (ET:21.03.2019)

¹⁰⁵ Permyakova, Artistic, s-534.

¹⁰⁶ P.A.Oyunskiy Edebiyat Müzesi (Yakutskiy Gosudarstvennyy Literaturnyy Muzey İmeni P.A.Oyunskiy), 17 Nisan 1970 tarihinde Yakutsk şehrinde açılmıştır. Yakut Sovyet edebiyatının kurucularından olan ve müzeye adı verilen Platon Oyunskiy'in 1935-1938 yılları arasında yaşadığı ev ilk müze binası olarak kullanılmıştır. Müze 1980 yılında yeni binasına taşınmıştır.

(https://ru.org/wiki/Литературный_музей_имени_П._А._Ойунского) (ET: 11.03.2019)

¹⁰⁷ https://ru.wikipedia.org/wiki/Лугинов,_Николай_Алексеевич

¹⁰⁸ Duranlı, Serge, s.586.

¹⁰⁹ Anita Mihaaylovna Tarabukina, “Reprezentatsiya Kontseptu “Jizn” v Proze H.Luginova (Na Materiale Povestey “Kustuk” i Ballada o Çernom Vorone)”, **Hauka i Obrazovanie b XXI. Veke, Vestnik Nauçnih Konferentsiy**, G.Tombov, Rusya, 2017, Bölüm 2, s.104.

¹¹⁰ 1926 yılında “Çolbon” adıyla yayın hayatına başlayan edebiyat dergisi, Yakut yazar ve şairlerinin eserlerini düzenli olarak yayınlamıştır. 1956 yılında Hotuga Sulus adını alan dergi, 1999 yılında tekrar Çolbon adını kullanmaya başlamıştır. (Okorova ve diğerleri, ss.29-44.)

klasik isimlerden, Yakutistan halk şairi Kyunnyuk Urastrov, Semen Petroviç Danilov, Yakut Sovyet yazarı Safron Petroviç Danilov ve Yakut yazar, halk şairi, Yakut ASSR halk şairi İvan Mihalyoviç Gogolev'dir."¹¹¹

Yine aynı röportajda, eğitim aldığı Matematik Fizik Fakültesi hocalarından bazı isimler ile II. Dünya Savaşı gazisi Asekritov Ustin Makroviç'in kişisel gelişiminde etkili olduğunu söylemiştir.

Nikolay Luginov'un yazarlık çalışmaları Saha (Yakut) ulusal yazarları Semen Petroviç Danilov, Kyunnyuk Urastrov, Sofran Petroviç Danilov ve P.D. Avvakumov gibi isimler tarafından da samimiyetle desteklenmiştir.¹¹²

1978 yılında yapılan bir toplantıda yazarın hikayelerini değerlendiren Yazarlar Birliği Genç Yazarlar Konseyi, "Roşa Nuoraldjima" (Nuoraldjima Korusu) adlı hikayesinin Rusça'ya çevrilerek yayınlanmasını önermiştir.¹¹³

Bu gelişmelerle birlikte, birçok eseri Semen Şurtakov, Petr Krasnov, Vladimir Karlov, Nikolay Şipilov, Anna Dimitrova tarafından Rusçaya çevrilen Nikolay Luginov Sovyetler Birliği genelinde de tanınan bir yazar olmuştur.¹¹⁴

Nikolay Luginov, Fransızcaya çevrilen "Taas Tumus" adlı hikayesi ile 1986 yılında "Uluslararası Edebiyatın Kavşağında Cezayir" ödülüne layık görülmüş, yazarın bu hikayesi Almanca ve İngilizce dillerine de çevrilmiştir.¹¹⁵ "Kazakistan Alaş Edebiyat Ödülü" yazarın yurt dışından aldığı ikinci ödül olmuştur.¹¹⁶

Nikolay Luginov, Saha (Yakut) edebiyatının kurucuları tarafından başlatılan folklor ve mitolojik kökenlere odaklanma, ulusal bir görüntü yaratma ve ulusal zihniyetin yeniden canlandırılması olarak tarif edilen "büyük geleneği" sürdürmüştür.¹¹⁷

Yazdığı eserlerde açıkça görüleceği gibi ulusal kültürüyle güçlü bir bağ kuran Nikolay Luginov bir söyleşide şöyle demiştir: "*Benim dünya görüşüm, elbette ki dünyanın sanatsal algısının ulusal özgünlüğünün derinliğinden gelişti.*"¹¹⁸

¹¹¹ <https://www.s-vfu.ru/gordost-universiteta/detail.php?ID=34478>(ET: 18.03.2019)

¹¹² Okorova, ve diğerleri, Çelovek ,s.29-44.

¹¹³ Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.6-29.

¹¹⁴ Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.6-29.

¹¹⁵ Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.6-29.

¹¹⁶ Permyakova, Artistic, ss.527-534.

¹¹⁷ Oleg Gavrilieviç Siderov, "Roman N.A.Luginova "Po Veleniyu Çingizhana Otveti na Vizovı Vremeni", **Filologičeskie Hanuki Voprosı Teorii i Praktiki, Gramota**, Tombov 2018, No:7/2, ss.268.

Yazar, sosyo-psikolojik eserlerinde, Saha (Yakut) kültürünün derinliklerinden gelen, her biri kendine ait sembolik anlamları olan yaşlı adam, yaşlı kadın, çocuk gibi arketipleri kullanarak Saha (Yakut) ulusunun günümüzde değişen yaşam biçimini eleştirmiş, felsefi hikayelerinde ise sosyo-psikolojik hikayelerinin aksine, köpek, kuzgun, at bağlama direği, ev gibi hayvan ve cansız arketip unsurları kullanarak, unutulmaya yüz tutmuş, doğa ve toplum gibi kavramlar ile evrensel yasaları okuyuculara hatırlatmaya çalışmıştır.¹¹⁹

Nikolay Luginov'un Saha (Yakut) toplumundaki değişime vurgu yapan sosyo-psikolojik hikayelerinde üç kuşağı bir araya getirdiği görülmektedir. Yaşlı kuşak, bilge, sabırlı, yaşadıkları zorluklara direnen ve gelecekle ilgili endişeleri olan karakterler olarak tasvir edilmiştir. Modern hayatın içinde, kendi kimliğinden, özünden ve doğanın kurallarından uzaklaşanlar ise yetişkin kuşağın temsilcileri olarak seçilmiştir. Çocuk ve genç kuşak ise yaşlı kuşağın umudu, Saha (Yakut) topraklarının, ev, soy, aile ve gelenek gibi ulusal unsurların mirasçıları ve Saha (Yakut) kültürünün sürekliliğinin teminatı olarak eserlerinde yer almıştır.

Nikolay Luginov, modern toplumla ilgili gözlemlerini yetişkin karakterlerin davranışları üzerinden ifade etmiş, ümitsizliğini ve endişelerini yaşlı kuşağın gelecek kaygılarıyla bir araya getirmiştir.

Çağdaş olan P.Avvakumov, E.Neymokhov, E.Sokolov gibi yazarların eserlerindeki karakterlerle karşılaştırıldığında, N. Luginov'un eserlerinde popüler karakterler yerine ulusal karakterler yaratmaya yönelmiş olduğu anlaşılmaktadır.¹²⁰

Toplumun güncel sorunlarına ve insanların zihinsel karışıklıklarına değinen Nikolay Luginov'un çözüme yönelik önerilerini özellikle ulusal kimliğin ve kadim kültürün temsilcisi olarak tasvir ettiği yaşlı ve bilge adam karakterleriyle sunduğu görülmektedir.

2015 yılındaki röportajda söylediği şu sözler yazarın toplumsal gelişme konusundaki düşüncelerini yansıtmaktadır: *“Ulusların ahenkli ruhsal gelişimi ancak*

¹¹⁸ Oleg Gavrilieviç Siderov, “Ot Alekseya Kulakovskogo Do Luginova: Şçetrihi K İstorii Yakutskoy Kulturi” **Biçik**, Yakutsk 2010, s.126.

¹¹⁹Varvara Borisova Okorova, Tuyara Nikolayevna Permyakova,“Hudojestvennie Funktsii Obrazov-Arhetitov v Povestyah N. Luginova”, **Vestnik Serevo-Vostoçnogo Federalnogo Universiteta**, Yakutsk, 2016, No:5(55), s.147.

¹²⁰Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.6, 29.

entelektüellerin farklı nesiller arasında sürekli ve güçlü bir ruhsal bağ kurmasıyla mümkün olabilir.”¹²¹

Diğer taraftan, Büyük Vatan Savaşı (Velikaya Oteçestvennaya Voyna) olarak adlandırılan II. Dünya Savaşı sonrası dönemde büyüdüğü için savaş yıllarının zorluklarını, acılarını yaşayan kuşağı yakından tanıyan Nikolay Luginov, eserlerinde savaşa katılan kuşağın temsilcilerini sıkça kullanmıştır. Oğulları savaştan dönmeyen yaşlı kadın, kardeşlerini savaşta kaybeden Toybol, kocasını savaşta kaybeden Anna gibi karakterlerle, sona eren savaşın toplumun derinliklerinde yarattığı sosyal ve ekonomik yaraları anlatırken, bu dönemin temsilcilerini yine yaşlı kuşak tasvirlerinde olduğu gibi dirençli, hayata bağlı, bilge ve sabırlı insanlar olarak tasvir etmiştir.¹²²

Dünya ve Rus edebiyatında uzun zamandır ana karakter olarak kullanılan hayvan ve cansız nesnelere, Saha (Yakut) edebiyatında ilk kez Nikolay Luginov’un eserlerinde yer almıştır. Yazarın, Kustuk, Serge ve Kara Kuzgun Baladı gibi felsefi hikayelerinde kullandığı ve Saha (Yakut) halkının en eski bilinci ile ilişkili bu tür arketipler, alegorik semboller olarak gerçek dünyayı ve insanı temsil etmektedir. Sibiry’a’nın kuzeyinde yaşadığı yıllarda kaleme aldığı bu hikayelerinden hareketle kuzey coğrafyasının yazarın psikolojisi, temaların seçimi ve karakterlerin tasvirleri üzerinde oldukça etkili olduğu söylenebilir.¹²³

Yaşamın derin ve felsefi anlamlarını, insanı, toplumu ve doğanın evrensel yasalarını anlama çabası içerisinde temel sorunlara cevap arayan Nikolay Luginov’un bu çabaları onun edebi kişiliğinde okuyucuya ulaşmıştır.¹²⁴

Nikolay Luginov’un fikirleri ve sanatı Saha (Yakut) halkı ile kuzey halklarının iç içe geçmiş zengin kültürel dünyasından ve kökleri derinlerde olan kolektif toplumsal hafızadan beslenmektedir. Rusya Bilimler Akademisi, Dünya Edebiyatı Enstitüsü’nde çalışan Filoloji Bilimleri doktoru S. Nebolsin, Nikolay Luginov’un güçlü bir yazar

¹²¹ <https://www.s-vfu.ru/gordost-universiteta/detail.php?ID=34478> (ET:18.03.2019)

¹²² Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.6, 29.

¹²³ Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.123.

¹²⁴ Okorova ve diğerleri, Çelovek, ss.4-6

olduğunu vurgulayarak şöyle demiştir: “*Birçok insanın köklerini kesip zarar verdiği bir zamanda, (o) kökünü koruyor.*”¹²⁵

1990 yılının başından itibaren Nikolay Luginov edebi çalışmalarına bir süre ara vermiş, durgun geçen bu yıllarda, yeni arayışlar, yeni konular ve yeni karakterler için geçici bir arayış dönemi yaşamıştır.¹²⁶

Yazarın bu arayış ve durgunluk yılları, Sovyetler Birliğinin dağıldığı ve çok uluslu kültürel yapıya sahip olan her ulusun milli hassasiyetlerinin arttığı yıllara denk gelmiştir. Ulusal kültürün yeniden canlanması ve bireylerin ulusal bilincinde yaşanan yükseliş, 1990’ların Saha (Yakut) edebiyatında da kendini göstermiştir.¹²⁷

Nikolay Luginov bu süre içinde Asya ve Avrasya halklarının sorunlarıyla yakından ilgilenecek tarihin derinliklerine yönelmiştir. Bir arkadaşının hediye ettiği “Moğolların Gizli Efsaneleri”¹²⁸ isimli kitap ile Cengiz Han’ın soy ağacını inceleyerek başladığı araştırmalarına arşivlerden kaynak ve belge toplayarak devam etmiş ve yaklaşık on yıl boyunca yeni yazacağı romanı için hazırlıklar yapmıştır.¹²⁹

Saha (Yakut) halkının kökeni, anavatanları, geçmişin güçlü Asya toplulukları, Türk Kağanlıkları, Moğol İmparatorluğu ile olan akrabalıklar ve eşsiz doğasıyla zorlu Sibiry coğrafyası Nikolay Luginov’u harekete geçiren fikirlerin merkezinde yer almıştır.¹³⁰

Nikolay Luginov oniki yıllık araştırma ve yazma dönemi sonunda “Po Veleniyu Cingizhana” (Cengiz Han’ın Emriyle) adını verdiği tarihi roman üçlemesinin ilk kitabını 1997 yılında yayınlamıştır.¹³¹ 2000 ve 2005 yılında diğer iki kitabını da yayınlayarak tamamladığı üç ciltlik romanıyla, 2001 yılında Rusya Yazarlar Birliği tarafından “Rusya’nın Büyük Edebiyat Ödülü’ne”, 2008 yılında “Saha Edebiyatı Saygın

¹²⁵Oleg Gavriliyevich Siderov, Anatoly Alekseevich Burtsev, “Velikaya Tranitsiya” Yakutskoy Literaturı i İdeya Natsionalnoy İdentiçnosti” **Vestnik Serevo-Vostoçnogo Federalnogo Universiteta**, Yakutsk 2017, No:3(53), s.101.

¹²⁶Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.42.

¹²⁷Siderov ve diğerleri, Velikaya, s.99.

¹²⁸Moğolların Gizli Tarihi; Cengiz Hanın soyu ve Moğol tarihinin geçmişi hakkındaki en temel kaynakların başında gelmektedir. 1240’lı yıllarda yazıldığı söylenen eser, Cengiz hanın atalarını, onun ortaya çıkışını ve oğlu Ögedey’in kağanlığı dönemini özetle anlatmaktadır. (Sadettin Gömeç, Cingiznameler Üzerinde Bir İnceleme: Cingiz Hanın Soy ve Moğol tarihinin İlk Devreleri, **Türk Tarih Kurumu**, Belleten, Cilt: LXXXII, Sayı:294, 2018, s.408)

¹²⁹Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.42; Siderov, Roman, s.268.

¹³⁰Siderov ve diğerleri, Velikaya, s.102.

¹³¹Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.32.

Vatandaşı” unvanına ve 2013 yılında “Platon Oyunskiy Saha Cumhuriyeti Devlet Nişanı”na layık görülmüştür.¹³²

“Po Veleniyu Çingizhana” adlı eserinin “Tayna Cingiz Hana” (Cengiz Han’ın Sırrı) adıyla 2009 yılında sinemaya uyarlanması yazarı dünya çapında bir üne kavuşturmuştur. Andrey Savviç Borisov’un yönetmenliğini yaptığı Rusya, Moğolistan, ABD ortak yapımı filmin senaristliğini Vladimir Karpov ve Valentina Çusovkaya yapmış ve başrolünü Tuva Cumhuriyeti tiyatro sanatçısı Edvard Borisoviç Ondar (Tadırıkbay) oynamıştır.¹³³

Kendisine sorulan “Edebiyatı etkileyen güncel gerçekler nelerdir?” sorusuna Nikolay Luginov şöyle cevap vermişti:

“Edebiyatın gelişimi, piyasa çıkarlarının peşinden ve her hangi bir şekilde halkın dikkatini çekme arzusundan çok etkilenir. Genel olarak belirli bir tarihsel zamanda meydana gelen tüm olaylar paleti edebiyatı etkiler, hem olumlu hem de olumsuz kendi yankılarına sahiptir. Hiç şüphe yok ki bir zamanlar edebiyatın bir dereceye kadar gerçek yaşamın aynası olduğu söyleniyordu.”¹³⁴

N. Luginov'un çalışmaları, ulusal kökler temelinde evrensel kültüre katılma fikri görülmektedir. Yazar, Saha (Yakut) toplumu ve bozkır halklarını temel alarak, dünyanın başlangıcı, yaşam ve ölüm, sevgi ve görev, dostluk ve vicdan, sadakat ve onur gibi evrensel kavramlar üzerinde durmuştur.¹³⁵

Kuzeyin sert koşullarının Saha (Yakut) insanının ruhu, bilinci ve dünya görüşü üzerindeki derin etkilerini kendi iç dünyasında yaşayan Nikolay Luginov’un, tıpkı ataları gibi, doğanın kendi yasalarına göre süregeldiği ve doğanın bir parçası olan insan yaşamının buna paralel olarak geliştiği görüşüne sahip olduğu anlaşılmaktadır. Yazar, yüzyıllar öncesinde kendi halkının doğayla ilişkisini ustaca inşa ettiğini ve geliştirdiğini, ancak günümüzde doğayı etkileyebilme gücüne sahip insan varlığının bu ilişkiyi doğa aleyhine bozduğunu görmektedir. Bu nedendir ki Nikolay Luginov edebiyatçı kimliğiyle, Saha (Yakut) halkının yaşadığı topraklarda endüstriyel gelişmelerden ve modern yaşam dayatmalarıyla bozulan doğa-insan, insan-insan arasındaki ilişkilerden

¹³²Duranlı, Serge, s.587.

¹³³ https://ru.wikipedia.org/wiki/Тайна_Чингис_Хаана (ET:29.03.2019)

¹³⁴ <https://www.s-vfu.ru/gordost-universiteta/detail.php?ID=34478> (ET:18.03.2019)

¹³⁵Anatoly Alekseeviç Burtsev, “Çerti poetiki N.Luginova”**Pripodnie Resurc Arktiki i Subarkniki**, Sayı: 3(71)Yakutsk 2013, s.25.

kaynaklanan tüm endişelerini eserlerinde dile getirmeye ve kendi deyimiyle “*nesiller arasında sürekli ve güçlü bir ruhsal bağ*” kurmaya çalışmıştır.

Yazar 2008 yılında 60. yaşını kutlarken; “*Gerçek edebiyat zor iştir. Şimdilik yapabileceğim her şeyi yaptım. Ne planladıysam. Bundan memnunum.*” demiştir.¹³⁶

Saha (Yakut) Cumhuriyeti Kültür ve Gelişim Bakanlığında, 07.02.2013 tarihinde “*Hunskie Povesti* ” (Hun Hikayeleri) adlı eserinin tanıtımında yaptığı konuşmada ise Nikolay Luginov şöyle demiştir:

*“Her şeyde kendime özgü bir bakış açısına sahibim. Bir lokomotifin önünde koşmak hevesinde değilim, ilerlemeye eleştirel olarak yaklaşıyorum. Bu modası geçmiş gibi görülebilir, ama ben bu pozisyonda ısrarlıyım. Genel olarak son zamanlarda dünyada entelektüel düşünce krizi gözlemleniyor, bazen bana öyle geliyor ki, edebiyatta umutsuz bir yön seçtim ve beni okuyacaklar mı emin değilim. Ama ortak yaşam algısından vazgeçmeyenlerin kazanacağına inanıyorum ve halkımın beni anlayacağını umuyorum.”*¹³⁷

Öyle anlaşılıyor ki, Saha (Yakut) halkına karşı duyduğu sorumluluğun ağırlığını omuzlarında hisseden Nikolay Luginov, fikirlerini, Sibirya’daki ortak kader ve kültür düşüncesini evrensel bir dil kullanarak yeni nesillere aktarmanın ve onları belirli bir bilince ulaştırabilmenin çabası içerisinde olmuştur.

Nikolay Luginov’un yaratıcılığı, ulusal köklerine çok yakın duruşuna, evrensel fikirlerine ve halkların kader birliği düşüncesine dayanır.¹³⁸

Nikolay Luginov, edebiyatın yaşamdaki rolüne dair şu ifadeyi kullanmıştır:

*“Edebiyatın önemi bir insanın üzerindeki etkisinin çok güçlü olmasıdır. Edebiyat bilinçaltını etkiler. Edebiyat insanı oluşturur, yani bir insan aracılığıyla aynı zamanda dünyanın çehresini de oluşturur. Edebiyat ve gerçeklik arasındaki ilişki budur.”*¹³⁹

¹³⁶Siderov, Alekseya, s.137.

¹³⁷ <https://sakha.gov.ru/node/100446>. (ET:10.04.2019)

¹³⁸ Marina Anatolevna Burtseva, Anatoliy Alekseeviç Burtsev, “Kartina Mira v Rasskaze N.Luginova “Kustuk”, *İzvestiya Volgogradskogo Gasudarstvennogo Pedagogičekogo Üniversiteta*, 2017, s.145.

¹³⁹ Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.44.

1.3 Eserleri

1.3.1 Hikayeleri

Yazarın 1974 yılında Hotugu Sulus dergisinde yayınlanmaya başlayan ilk hikayeleri iki yıl sonra 1976 yılında “Rasskazı”(Hikayeler) adıyla bir kitapta toplanarak yayınlanmıştır.¹⁴⁰

Ulusal yazarların ve Yazarlar Birliği gibi kurumların beğenisini ve desteğini kazanan genç yazar ilk kitabının yayınlanmasını takip eden on yıl içerisinde; “Na Sergelyahe” (Sergelya’da) (1978), “Roşça Nuoraldzhıma” (Nuoraldjıma Korusu) (1979), “Kustuk” (1979) (Gökkuşığı), “Taas Tumus” (1980), “Ballada o Çernom Varone” (Kara Kuzgun Baladı) (1980), “Poedinok” (Duello) (1981), “Tanets” (Dans)(1981), “Pesnya Belih Juravley” (Beyaz Turnanın Şarkısı) (1982), “Ulıbka Starika”(İhtiyar Adamın Gülümsemesi)(1984), “Pavodok Listopada”(Yaprak Dökümü Taşkını)(1984), “Dom Nad Rechkoj” (Nehir Üzerindeki Ev)(1986), “Vısokie Ostrova” (Yüksek Adalar)(1986), “Serge” (Serge) (1987)” adlı hikayelerini ardı ardına kaleme almıştır.¹⁴¹

Nikolay Luginov’un teze konu edilmeyen hikayelerinden kısaca bahsetmek gerekirse; “Na Sergelyahe” (Sergelya’da) adlı hikayesinde, Matematik Fakültesinde öğrenim gören, ilgi alanları birbirinden farklı beş genç arkadaşın öğrencilik yıllarını, modern hayata bakış açılarını ele almıştır. Mezun olduktan sonra ayrı ayrı yerlerde yaşamaya devam eden bu beş kişinin Sergelya’da geçirdikleri yılları ve o yılları özlemle hatırlamaları genç yazarın kendi öğrencilik yıllarına duyduğu özlemi yansıtmaktadır.¹⁴²

İkinci hikayesi “Nuoraldjıma Korusu”, sekiz yaşında küçük bir çocuk olan Nyurgun ve ona bakan yaşlı babaannesini arasındaki yakın ilişkiyi anlatmaktadır. Yaşlı kadının yedi oğlu savaşa katılmış ancak oğullarından beşi geri dönememiştir. Yaşlı kadın en büyük oğlundan olan torunu ile birlikte kendi evlerini yaparak soylarını devam

¹⁴⁰Tuyara Nikolayevna Permyakova, “Obşçeloveçeskie Veçnie Tsennosti v Filosofskiy Povesti N.A.Luginova “Kustuk””, **Sotsiosfera Hauçno-Metodiçeskiy i Teoretiçeskiy Jurnal**, Rusya 2013, No:2, ss.34-37; Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.29-44.

¹⁴¹Permyakova, Obşçeloveçeskie, s.35; Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.42.

¹⁴²Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.37.

ettirecek oğullarının eve dönmesini beklemektedir. Nuoraldjima korusunda yaşayan bu sabırlı kadın karakteri, Saha (Yakut) ulusal karakterini temsil eden samimi, şefkatli, sabırlı, kararlı ve bilge bir yaşlıdır.¹⁴³

“Düello” adlı hikayesi, uluslararası bir yarışmada şampiyon olan Nyurgun adında bir sporcu ile ilgilidir. Yakutistan sporcularının uluslararası yarışmalardaki başarıları 1970’li yıllarda Saha (Yakut) toplumu üzerinde oldukça etkili olmuştur. Pavel Pavloviç Pinigin¹⁴⁴ ve Roman Mihayloviç Dimitriev¹⁴⁵ gibi sporcuların elde ettikleri şampiyonlukların yarattığı heyecan Saha (Yakut) edebiyatında olduğu gibi Nikolay Luginov’un bu eserinde de kendine yer bulmuştur.¹⁴⁶ Hikayenin ana karakteri olan şampiyon güreşçi Nyurgun, müsabakalarda karşılaştığı diğer insanların, milletlerin karakterlerine dikkat ederek kendini tanımaya ve geliştirmeye çalışmaktadır.

Yazarın “Kültürlerin Kavşağında Cezayir” ödülüne layık görülen ve Fransızca, İngilizce ve Almancaya çevrilen “Taas Tumus” adlı hikayesi hayatları birbiriyle kesişen beş insanı anlatmaktadır.

İlk karakter, kızını Lena nehrinde kaybeden ve karısının ölümünden sonra da tek başına tundraya yerleşen Evenk kökenli Toybol’dur. Toybol iyice yaşlanınca tundradan ayrılarak terk ettiği Taas Tumus köyüne geri dönmüştür. Lena nehrinde kaybolan kızının geri döneceğini hayal ederek günlerini nehir kıyısında geçirmektedir. İki küçük kardeşini de savaşta kaybetmiş olan yaşlı Toybol anne ve babasının da ölümü üzerine tamamen yalnız kalmıştır. Artık sessizleşen hayatından ayrılp, sevdiklerine kavuşmak istemektedir. İkinci karakter, Mihey adında neşeli, yalnız yaşayan, hayatını Lena nehri kıyılarında geçiren, evi ve işi olmayan şakacı bir adamdır. Üçüncü karakter ise Aksyu adında bir kadındır. Büyük kızının babası madende çalışırken ölen Aksyu Mihey’le tanışır. Birlikte yaşamadıkları halde Mihey’den hamile kalır ve ikinci kızını doğurur.

¹⁴³Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.38.

¹⁴⁴Pavel Pavloviç Pinigin; 1976 Montreal Olimpiyatlarında Şampiyonu olmuş, üç kez dünya şampiyonluğu kazanmış bir güreşçidir. Yakutistan Sosyalist Emek Kahramanı ve Yakutistan Sovyetler Birliği Kahramanı ünvanına sahiptir.(http://ru.wikipedia.org/wiki/пинигин_павел_павлович) (ET: 25.03.2019).

¹⁴⁵Roman Mihayloviç Dimitriev; 1972 Münih Olimpiyatlarında olimpiyat şampiyonu, 1976 Montreal Olimpiyatlarında olimpiyat ikincisi olmuştur. Dünya ve Avrupa şampiyonlukları vardır. Yakutistan Sosyalist Emek Kahramanı ve Yakutistan Sovyetler Birliği Kahramanı ünvanına sahiptir. (http://ru.wikipedia.org/wiki/Димитриев,_роман_михайлович) (ET:25.03.2019).

¹⁴⁶Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.40.

Dördüncü karakter ise zorluklardan korkmayan, çalışkan bir vapur kaptanı olan Yukagir asıllı Odon'dur. Odon çevresinde saygı duyulan, ama karısının ölümünden kendini sorumlu tutan bir adamdır. Nehre açıldığı bir gün nehirde tesadüfen hamile bir kadın bulur ve onu evine götürür. Kadın bir kız çocuğu dünyaya getirir ama doğum esnasında ölür. Odon bu çocuğa Sardana adını vermiş ve onu kızı olarak büyütmüştür. Odon'un nehirde bulduğu kadın aslında Toybol'un hayatı boyunca nehir kenarında beklediği kaybolan kızıdır. Mihey, Odon'a evlatlık aldığı kızın dedesinin Toybol olduğunu söyleyince Odon bütün olanları bir intihar mektubuyla Sardana'ya açıklar. Hikayedeki beşinci karakter olan Sardana gerçeği öğrendikten sonra kendi kızıyla dedesi Toybol'un Taas Tumus'taki mezarı başına gider. Torunu Sardana ve onun kızı Toybol'un soyunu devam ettirecektir.¹⁴⁷

Yazar hikayeye adını veren Taas Tumus köyünü anlatırken doğduğu ve tüm sakinlerini tanıdığı Koybay ulusu arazisini tasvir etmiştir. Satırlarında Verkhoyansk dağlarının karla kaplı tepelerine, İrekee ve Orulhan'a, görkemli Lena nehrine yer vermiştir.¹⁴⁸

Nikolay Luginov'un Taas Tumus hikayesinde farklı etnik kökenden gelen karakterlere yer vererek, Sibiryalı halkının etnik çeşitliliğine rağmen ortak kaderlerine ve birlikte yaşamlarına atıfta bulunmaktadır.

"Dans" adlı eserinde, kocasını savaşta kaybeden tiyatro oyuncusu Anna'nın hayatını kaleme almıştır. Dul kadın oğlunu devletin tahsis ettiği eski ve nem kokulu bir evde tek başına büyütmüş ve evlendirmiştir. Ancak oğlu ve gelini onunla yaşamak istememiş, torununu da görmesine izin vermemiştir. Yaşlılığında tek başına kalma tehlikesiyle baş başa kalan ve varlığını bir fazlalık olarak görmeye başlayan Anna sanata, tiyatroya olan hayranlığı ve hayata olan bağlılığı sayesinde yaşadığı zorlukların üstesinden gelebileceğine inanmaktadır. Sahnedeki gösteriler onu hayatın günlük sorunlarından uzaklaştırmış ve tiyatro Anna için ikinci bir hayat olmuştur.¹⁴⁹

¹⁴⁷Marina Anatolyevna Burtseva, Anatoliy Alekseyeviç Burtsev, "Tsikleçeskaya Fabulnaya Model v Rasskazi N.Luginova "Toybol", **Vestnik Buryatskogo Gasudarstvennogo Universiteta**, Sayı:5, ss.193, 194; Okorova ve diğerleri, s.40; Tuyara Nikolayevna Permyakova,"Konseptsiya Çeloveka i Deystvitelnosti v Sotsialno-psihologičeskoy Povesti Nikolaya Luginova" **Vestnik Cerevo-Vostoçnogo Federalnogo Yuniversiteta**, Sayı: 7, No: 4,Yakutsk, 2010, s.128.

¹⁴⁸Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.115.

¹⁴⁹Okorova ve diğerleri, Çelovek, 2013, s.41.

“Yaşlı Adamın Gülümsemesi” adlı hikayesinde, yine modern yaşamın bir sonucu olarak ortaya çıkan nesiller arası çatışma ön plandadır. Yaşlı adam Sırkan, hayatını doğduğu günden beri geniş tundra düzlüklerinde geçirmiştir. Birkaç kez ziyaret ettiği gürültülü, boğucu ve ölümcül şehir hayatından korkulu rüyalar görece kadar endişe duymuştur. En büyük korkusu kendi topraklarından uzak kalmaktır. Ancak sovhoz¹⁵⁰ yöneticisi olan büyük oğlu yetkili bir amir olarak, şehir hayatını hiç sevmediğini bildiği halde babası Sırkan’a yaşlılığında kasabaya gitmesini emreder. Yaşlı adamın yanında büyüyen torunu Tektee ise büyükbabasının en büyük destekçisidir. Tundrayı ve tundra hayatını çok seven Tektee okulunu bitirdikten sonra büyük babasının yaşadığı topraklara yerleşmek istese de babası onun için başka bir iş hayatı düşünmektedir. Yazar, genç Tektee karakteri ile paralellik kurarak, hikayeye ikinci bir kurguyla genç bir geyik olan Kılçaan’ı (Rusça karşılığı Zverek; vahşi anlamındadır.) dahil etmiştir. Çobanlar tarafından bir türlü ehlileştirilemeyen genç geyik ile evinden tundraya kaçan Tektee’yi özgürlük kavramı altında özdeşleştirmiştir.¹⁵¹

“Yaprak Düşmesi Taşkını” adlı eserinde, gençlik yıllarında geleceği için uzak topraklara gitmeyi hayal eden bir gencin, yetişkin olduğunda, aslında kendi topraklarında, akrabalarının yanında ne kadar güzel ve mutlu günler geçirdiğini fark etmesini anlatmaktadır.¹⁵²

“Nehir Üzerindeki Ev” hikayesinde, bütün hayatını keşif gezilerinde geçiren ve böyle yaşadığı için mutlu olduğunu düşünen Makar’ın hayatı, genç oğlu Titus’un onu bulmasıyla, değişmeye başlamıştır. Oğluyla birlikte yaptıkları ev Makar’ın bütün hayatını gözden geçirmesine ve hayata bakışının değişmesine neden olmuştur.¹⁵³

“Yüksek Adalar” adlı hikayesinde ise, savaşa katılan ve savaş sonrasında büyük zorluklarla karşılaşan insanların iç dünyasını yansıtmaya çalışmıştır. Bu insanların

¹⁵⁰ Sovhoz; SSCB’de kamudaki mülkiyet biçimlerinden birisidir. Ekim devrimi sonrası kurulan Sovhozlar aracılığıyla büyük toprak sahiplerinin mülkiyetinde olan topraklara el konularak, yalnızca bir konuda uzmanlaşma ilkesi üzerine kurulan devlete ait köy çiftlikleridir. (Murat Tufan, “SSCB’de Toprak Mülkiyeti” **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, Cilt: 66(3), 2011, s.317.)

¹⁵¹ Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.61.

¹⁵² Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.63.

¹⁵³ Permyakova, Artistic, ss.527, 534.

zamanla içinde buldukları durumu sorguladıkları ve yaşadıklarını tekrar gözden geçirdikleri anlaşılmaktadır.¹⁵⁴

1.3.2 Romanları

Nikolay Luginov'un ilk romanı olan "Etajı" (Katlar) 1980 yılında yayınlanmıştır. Nikolay Luginov 1970'lerin sonlarındaki toplumun durgun zamanının yansıttığı "Etajı"(Katlar) adlı romanında, yine genç bir karakter üzerinden geleceğin kentlerini yaratacak mimarların ve modern dönem aydınlarının yaşamını tasvir etmiştir. 1970'lerdeki toplumun durgun zamanını konu edinen yazar, romanında genç bir uzman olan Aydar'ın adalet ve yüksek ahlaki değerler için verdiği mücadelede nasıl yalnız kaldığını, insanların çıkar savaşlarını ve menfaatleri için neleri göze alabildiklerini anlatmıştır.¹⁵⁵

Nikolay Luginov'un uzun bir süre üzerinde çalıştığı ve nihayetinde sırasıyla 1997, 2000 ve 2005 yıllarında üç kitap olarak yayınladığı "Po Veleniyu Çingizhana" romanı modern Saha (Yakut) edebiyatının en önemli eserlerinden birisi olmuştur. Yazar bu eseri ile Saha (Yakut) halkının tarihini daha geniş açıdan değerlendirerek, bütüleştirici fikirlerini kültürel ve etnogenetik bir algıyla aktarmıştır.¹⁵⁶

Nikolay Luginov söz konusu eserinde, büyük bozkır imparatorluğunun kurucusu ile ilgili biyografik bir çalışmayı kaleme almaktan ziyade, Avrasya halklarının kültürleri ve ortak kaderlerini anlatan felsefi bir tezi ortaya koymak istemiştir. Bu tezini, romanında bozkır halklarını dini ve kültürel farklılıklarından bağımsız bir temelde birleştirmeyi başaran Cengiz Han gibi büyük bir lider karakteriyle ortaya koymuştur.¹⁵⁷

Hun Türkleri üzerindeki araştırmalarına bugün de devam ettiğini ifade eden Nikolay Luginov "Hunskie Povesti" (Hun Hikayeleri) adını verdiği eseri 2010 yılında kaleme almıştır.¹⁵⁸ Saha (Yakut) edebiyatına kazandırdığı bu son çalışmasında yine tarihi bir tema seçmiştir. Hunskie Povesti adlı eserindeki olaylar Cengiz Han

¹⁵⁴Permyakova, Artistic, ss. 527, 534

¹⁵⁵Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.45.

¹⁵⁶ Anastasiya Nikitiçna Mireeva, "Geokulturniy Obraz Miraz v Yakutskom Romane: Traditsiya i Sovremennost" **İzvestiya Rossiyskogo Gosdarstvennogo Pedagogičeskogo Universiteta İmena A.İ.Gertsena**, 2012, No:152, s.67.

¹⁵⁷Siderov, Roman, s.269.

¹⁵⁸Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.43.

döneminden önceki bir tarihte cereyan etmektedir. Yazar kitabında, her milletin kendi topraklarını, kendi iç dünyasını dış saldırılardan koruması gerektiğini anlatmaktadır.¹⁵⁹ Biyografik bir temele dayansa da, yazar eserinde, Çin sınırlarında yaşanan tarihi olaylar temelinde insan yaşamının anlamı, insana özgü ahlaki değerlerin, manevi geleneklerinin ve inancın korunması sorularını gündeme getirmiştir. Felsefi eserlerin karakteristiği gereği eserin anlatımında monolog ve diyalogları yoğun olarak kullanmıştır.¹⁶⁰

1.3.3 Tiyatro Eserleri

Yazarın hikaye ve roman dışında 1989 yılında yazdığı “Alampa, Alampa...” ve 1992 yılında yazdığı “Prosti” (Affet) adını verdiği iki tiyatro eseri bulunmaktadır.¹⁶¹ Genel olarak Nikolay Luginov, tiyatro eserlerinde de hikayelerinde olduğu gibi sade bir dil kullanmıştır. Sözün ikinci planda yer aldığı tiyatro eserlerinde görsel malzemenin zenginliği onun tiyatro eserlerinin sahnelenmesini güçleştirmiştir.¹⁶²

¹⁵⁹Permyakova, Artistic, ss.527, 534.

¹⁶⁰ Anastasia Nikitiçna Mireeva, “Biografiçeskaya Povest v Yakutskoy Proze Vtoroy Poloviny XX Veka, Filologiya i Kultura”, **Federalnoe Gasudarstvennoe Avtonomnoe Obrazovatelnoe Uçrejdienie Vişşego Obrazovaniya “Kazanskiy (Privoljiskiyy) Federalnyy Universitet**, 2018, No:2(52), s.191.

¹⁶¹<http://old.sakhalit.com/node/580> (ET:21.03.2019)

¹⁶²Nikolay Luginov’un tiyatro eserlerinin başka bir çalışmada ele alınması gerekliliğinden dolayı tezimizde yazarın tiyatro eserlerinin sadece adları ve tarihlerini vermekle yetindik.

İKİNCİ BÖLÜM

NİKOLAY LUGİNOV'UN HİKAYELERİNİN İNCELENMESİ

Tezimizde Nikolay Luginov'un Kustuk, Kara Kuzgun Baladı ve Serge hikayeleri Türkçeye çevrilerek tahlil edilmiştir. Hem konu hem de karakter seçimleri ile dikkati çeken bu felsefi hikayelerin metinleri, Nikolay Luginov'un "Puti Nebesniye, Puti Zemniye" adlı kitabından alınmıştır.¹⁶³

2.1 Kustuk

2.1.1. Hikayenin Olay Örgüsü

- 1) Kustuk, bir avcı olan İççi Ohonon'un yavru bir köpek iken aldığı ve büyüttüğü çok sadık bir av köpeğidir.
- 2) İççi Ohonon, karısı Darya, kızı Aanıs ve köpeği Kustuk ile birlikte taygada bir kulübede yaşamaktadır.
- 3) İççi Ohonon'un kızı çalışmak için kasabaya taşınır ve bir süre sonra da karısı hastalanarak ölür.
- 4) Ailesini kaybeden İççi Ohonon, içki içmeye, kumar oynamaya başlar ve sadık köpeğini kumarda kaybeder. Böylece Kustuk artık Baybal'ın köpeği olur.
- 5) Kustuk'un yeni sahibi Baybal, kasabada yaşamasına rağmen, tuzak kurarak avlandığı için günlerce tundrada kalan, acımasız ve sert bir adamdır.
- 6) Kustuk artık Baybal'ın sahip olduğu diğer altı köpek ile birlikte tundrada kızak çekmeye başlamıştır.
- 7) Kızıdaki diğer köpekler gibi Baybal'ın dayaklarına maruz kalan ve yarı aç yarı tok bir yaşam süren Kustuk İççi Ohonon'un bir gün geri gelip onu taygaya geri götüreceğine inanmaktadır.
- 8) Kustuk'un bu durumuna çok üzülen Baybal'ın karısı Maayıs, kaçması için onu serbest bırakır ancak kadının yaşadığı hayatı kendi hayatına benzeten Kustuk kadını terk edemez.

¹⁶³ Nikolay Luginov, **Puti Nebesniye, Puti Zemniye**, Biçik, Yakutsk, 2007.

- 9) Köpeklerini sadece öfkelendiği için değil, aynı zamanda onlar üzerinde otorite kurmak için de cezalandıran Baybal, Kustuk'un dostu olan köpeği başkaldırdığı için döverek öldürür.
- 10) Dostunun ölümüyle içine kapanan ve eski sahibinin de başına bir şey geldiğinden endişelenmeye başlayan Kustuk'un tek amacı ilk sahibi İççi Ohonon'a ve taygaya geri dönmektir.
- 11) Bir gece bağlı olduğu zincirini koparan Kustuk, kendisiyle birlikte serbest kalan iki köpekle güneye doğru koşmaya başlar.
- 12) Özgürlüğün ne olduğunu bilmeyen ve aç kalmaktan korkan diğer iki köpek geri döner.
- 13) Günlerce tundrada tek başına koşan Kustuk bir gece karşısına çıkan bir kurtla kavga eder ve yaralanmasına rağmen vahşi hayvanı öldürmeyi başarır.
- 14) Kustuk kavgada aldığı yaralara, açlığa ve soğuğa rağmen tüm gücü tükeninceye kadar yoluna devam eder.
- 15) Ancak çok sevdiği taygaya ve eski kulübesine ulaşmak üzere iken soğuk bir gecede sonsuz uykusuna dalar.

2.1.2. Hikayenin Özeti

Kızı ve karısı ile birlikte taygada bir kulübede yaşayan İççi Ohonon yavru bir köpek iken yanına aldığı Kustuk'u bir av köpeği olarak yetiştirir. Kustuk sahibiyle birlikte ava çıkan, zincirlenmediği için özgürce dolaşan, kendini ailenin bir üyesi olarak gören ve aile üyeleri tarafından çok sevilen bir köpektir.

Ancak bu mutlu günler İççi Ohonon'un kızı Aanis'in çalışmak için kasabaya taşınması ve bir süre sonra da karısı Darya'nın hastalanarak ölmesi ile sona erer. Ailesini kaybeden İççi Ohonon, Kustuk'un daha önce hiç görmediği adamlarla kumar oynamaya ve onlarla sık sık içki içmeye başlar. İççi Ohonon sadık köpeğini bir kumar oyununda kaydeder ve Kustuk'u ilk kez zincirleyerek kulübeye gelen adamlardan birine teslim eder.

Kustuk'un yeni sahibi Baybal, tuzak kurarak geçimini sağlayan sert mizaçlı, acımasız bir adamdır. Köpeklerin çektiği bir kızakla, tundrada tuzak kuran Baybal, kurduğu tuzaklarını yenilemek ve kontrol etmek için donmuş topraklarda günlerce seyahat etmektedir.

Baybal'ın sahip olduğu kızak takımının lider köpeği kibirli Basırgas ve yılışık karakterli Sırbıy diğerlerinden daha ayrıcalıklıdır. Hayata küsmüş Kırbıy, iyi huylu Harabil ve kendi halinde yaşayan zararsız köpekler Magan ve Haras ise yarı aç yarı tok yaşayan dayak yemeye alışkın köpeklerdir. Kustuk'un dostu olan Kırbıy diğer köpeklerden uzak duran, onları kendine yaklaştırmayan, kurt soyundan gelen, içine kapanık bir köpektir. Lider köpek Basırgas'ın her zaman karnı toktur ve sahibinin çadırının yanında geyik derisi üzerinde yatar, yılışık Sırbıy ise sahip olduğu karakterin karşılığında yemekten daha fazla pay almaktadır. Ama Baybal'a yakın duran bu iki köpek bile diğer köpekler gibi günlerce kızak çekmekten ve ara sıra da olsa zincirle dayak yemekten kurtulamaz. Kızak takımındaki köpeklerin hepsi yan yana ama kendi tarzlarıyla yaşamaktadır.

İlk sahibi İççi Ohonon'un onu neden verdiğine, yeni sahibinin neden bu kadar acımasız olduğuna ve kızaktaki köpeklerin yaşadığı bu hayata bir anlam veremeyen Kustuk, sabırla İççi Ohonon'un gelmesini beklemektedir. Kederli köpek, İççi Ohonon'un onu geri alacağına ve tekrar taygaya götüreceğine inanarak yaşamaktadır.

Baybal, kasabadaki evinde karısı Maayıs ve iki oğlu ile yaşamaktadır. Kustuk kendisine iyi davranan Maayıs'ı İççi Ohonon'nun kızı Aanis'a benzetmektedir. Artık zincire bağlı olarak yaşayan Kustuk, bu kadının da görünmeyen bir zincirle yaşadığını düşünmektedir. Kendi özgürlüğünü elde etmeye cesareti olmayan Maayıs, Kustuk'un kaçması için bir gece ona bir fırsat tanısa da, ağlayan kadınla aynı kaderi paylaştığını düşünen Kustuk onu terk etmez ve bu özgürlük fırsatını geri çevirir.

Evde kaldıkları bir gece Baybal çok sarhoş bir halde köpeklerin bağlı olduğu yere gelir. Köpekler yine dayak yiyeceklerini düşünürken, şaşkıncu bir şekilde ağlayarak köpeklerin başlarını okşar. Köpekler, hatta Kırbıy bile, onun bu haline acıyarak teselli etmek ister, Baybal'ın yanına yaklaşır. Ama sabah her şey yeniden eski halini alır. Havada şakırdayan zincir köpeklere hiçbir şeyin değişmediğini hatırlatır. Baybal, köpekleri sadece öfkelenmesi için değil onlar üzerinde otorite kurmak için dövmecektir.

Köpekler her zaman olduğu gibi yine tundrada tuzaktan tuzağa kızak çekmeye başlamıştır. Baybal, kurduğu tuzaklardan birisine yakalanmış bir tilkiyi almak için durduğunda, lider köpek Basırgas ile yılışık Sırbıy, Baybal'dan önce atılarak tuzaktaki

tilkiyi parçalar. Bunun üzerine Baybal bu iki köpekle birlikte diğer köpekleri de dövmeye başlar. Bu kez Kırbıy sivri ve beyaz dişlerini gösterir ve Baybal'a karşı çıkarak ısırarak ister ama dayak yemekten kurtulamaz. Kurt soyundan gelen Kırbıy o gece sabaha kadar tundradaki vahşi kurt ulumalarına karşılık verir. Ertesi sabah Baybal şiddetli dayağın etkisiyle ayağa kalkamayan ve bütün gece uluyan Kırbıy'ı kızağa bağlayan zincirlerinden çözer ve başına bir sopa ile vurarak öldürür.

Dostu Kırbıy'ın ölümünden sonra diğer köpekleri bile fark etmeyen Kustuk iyice içine kapanır ve bir ara sahip olduğu inancını bile unuttur. Ama İççi olmadan yaşayamayacağını bilen Kustuk, bütün bunlara ancak inancının varlığıyla dayanabileceğini bilmektedir.

Tundrada geçirdikleri bir gece yanlarından geçen geyik sürüsünün peşinden koşmak isterken bağlı oldukları zincirlerini koparan Kustuk, Harabil ve Magan geyiklerin peşinden koşmaya başlar. Geyikler gözden kaybolunca Kustuk güneye doğru yönelir. Diğer iki köpekte Kustuk'u takip eder. Fakat bir süre sonra özgürlüğün ne olduğunu bilmeyen Harabil ve Magan yedikleri dayaklara rağmen hiç olmazsa karnılarını doyurabileceklerini düşündükleri yere geri dönerler.

Kustuk tek başına sahibine ve taygasına doğru, donmuş sonsuz beyazlığın ortasında, yakaladığı bir tilki ve farelerle karnını doyurmaya çalışarak koşmaya devam eder. Bir gece tundrada karşısına bir kurt çıkar. Kan kardeşi ve aynı zamanda düşman olan bu iki hayvan kavgaya tutuşur. Kustuk yaralanmış olsa da kurdu öldürmeyi başarır ve taygaya doğru ilerlemeye devam eder. Yolunun üzerine çıkan kasabalardan, Baybal gibi acımasız adamlar olacağını düşünerek uzak durmaktadır.

Yavaş yavaş bitkilerin değişmeye başladığını gören, ağaçların tanıdık kokusunu almaya başlayan Kustuk, taygaya ve yuvasına yaklaştığını anlar. Ancak kavgada aldığı yaralardan, yorgunluktan ve açlıktan bitkin düşen Kustuk, daha fazla ilerleyemez ve dinlenmek için yere uzanır. Buraya kadar kadar onu ayakta tutan tek şey inancı olmuştu. Kustuk inancın ölmeyeceğini, zincire bağlı başka bir bedende yine ortaya çıkacağını düşünmektedir. Sahibini, yuvasını ve özgür bir köpek olarak koşturduğu taygasını hayal eden sadık köpek, o soğuk gecede sonsuz uykusuna dalar.

2.1.3 Hikayeye Yön Veren Karakterler:

2.1.3.1 Ana Karakter

Kustuk

Hikayenin ana karakteri, Kustuk¹⁶⁴ adında bir av köpeğidir. Dünya edebiyatındaki benzer örneklerinde olduğu gibi Nikolay Luginov bir köpeği kişilikleştirerek hikayenin ana karakteri haline getirmiştir. Nikolay Luginov, Kustuk karakterini hem avcı kimliği hem de sadık, sabırlı, inatçı ve özgür karakteriyle, hikayenin geçtiği Sibiry topraklarında yaşayan Saha (Yakut) insanın eski bilincini temsil eden alegorik bir sembol olarak kullanmıştır. Yaşadığı trajik olaylar ve buzla kaplı bir doğada her zorluğa katlanan bir köpek olarak Kustuk'un sergilediği davranışlar Saha insanının yüzyıllarca var olmasını sağlayan güçlü iradesini akla getirmektedir.

Hikaye ilk bakışta Jack Landon'un ünlü eseri "Beyaz Diş" ile benzer bir temaya sahip olduğu izlenimi yaratmaktadır. Ancak Jack London'un hikayesi bir köpek ile bir insan arasında tesadüfen kurulan sevgi ve dostluk ilişkisini ve insanların kazanma hırsının olumsuz sonuçları anlatılmakta iken Nikolay Luginov'un kaleme aldığı hikayede, böyle bir dostluk ilişkisinin yanı sıra şehirleşme ile birlikte değişen yaşam biçimi ve yozlaşan sosyal ilişkiler karşısında duyulan endişeler dile getirilmiştir.¹⁶⁵

Saha (Yakut) halk edebiyatında köpek figürü çoğunlukla olumsuz karşılaştırmalar için kullanılmış olsa da iyi yetiştirilmiş bir av köpeği Sibiry'nın kuzeyinde özellikle Arktik denizine yakın bölgelerde yaşayan avcı topluluklar için değerli bir evcil hayvan, yeri doldurulamaz bir yardımcı olmuştur.¹⁶⁶ Nikolay Luginov, av esnasında sahibini kurtarmak için bir ayının önüne atılabilecek kadar fedakarlık gösterebilen ve uğradığı ihanete rağmen sahibi için endişelenecek kadar vefalı olan bir köpek karakteri tasvir ederek hikayedeki ana temayı güçlendirmiştir:

"Kustuk minnetle ve şefkatle sızlanıyordu, sanki Ohonon'a ne olduğunu sorarak. Belki o hastaydı ve gelecek gücü yoktu? Ya da Allah korusun belaya uğramıştı.

¹⁶⁴ Kustuk, Saha dilinde Gökkuşuğu anlamı gelmektedir.

¹⁶⁵ Duranlı, Serge, s.587.

¹⁶⁶ Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.137.

Eğer onun akıllı bir köpeği yoksa az mı bir avcının başına böyle belalar gelebilirdi."¹⁶⁷

Hikayede, köpek tarafından yüceltilen unsur insan sahibin kaybettiği kişiliği yani ruhudur. Yazar, insan sahibin kaybettiği bu kişiliği Kustuk'ta canlandırmış ve köpeğin yaşadığı tüm zorluklara dayanabilmesini bu ruhla ilişkilendirmiştir:

*"Ve Kustuk kısık bir sesle havladı, dayanmak gerektiğini söyler gibiydi. Zincirler sonsuza kadar değildir. İççi gelecek. Şimdi olmasın, sonra, ama gelecek. Mutlaka. Başka türlü olamaz! Hatta İççi değilse bile onun inancı olmalıdır. Sadece inanç, sadece o tek başına bir süre için İççi'nin yerini alabilir."*¹⁶⁸

Nikolay Luginov, daha önce hiç bulunmadığı, yabancı olduğu bir yere zorla götürülen Kustuk ile göç ettiği topraklarda kültürünü koruyarak geçmişten bugüne varlığını sürdürmeyi başaran Saha insanı arasında bir paralellik kurmaya çalışmıştır: *"Her yerde ve her zaman inancın görünmez varlığını kendinde hissederek bütün bunlara dayanabilirdi. Onsuz Kustuk uzun zaman önce kaybolurdu."*¹⁶⁹

Kustuk'un sahip olduğu bilinç ile Saha (Yakut) halkının eski bilinci arasındaki benzerlikleri ortaya koyan önemli bir ayrıntı da Kustuk'un doğa ile yaşam arasında kurduğu mistik bağlantılardır. Kustuk; gökyüzüne, yıldızlara, ağaçlara, taygaya, tundraya bakar, her şeyin kendine özgü kokusunu ve sesini hissederek yaşadığı toprakları kutsar ve ona saygı duyar. Bu davranışlar Saha (Yakut) insanının doğayla uyumlu bir yaşam sürdürdüğü yıllarda sahip olduğu eski bilinçle ilişkilidir. Hikayede doğada meydana gelen olaylar ile canlıların yaşam döngüsü arasında yapılan benzetmeler Kustuk'un yıldız kaymasıyla ölüm arasında kurduğu bağlantıda görülmektedir:

*"Şu yıldızlar ise her gece kederle yeryüzüne bakıyorlardı. Ve dönüyorlar, tur atıyorlar Kuzey yıldızının etrafında sanki bağlı köpeklermiş gibi. Onlardan herhangi bir gökyüzünden koparıldığında, işte o zaman gökyüzü ve yeryüzüne kavuşmaya vakit bulamadan hemen yanar. Ve artık onun eski yerini belirlemek mümkün olmaz. O bir hiç mi oldu? Gökyüzünde yıldız azalmaz."*¹⁷⁰

Kaybettiği özgürlüğünü kazanmak için mücadele eden Kustuk ölmeden önce de

¹⁶⁷ Luginov, s.20.

¹⁶⁸ Luginov, s.21.

¹⁶⁹ Luginov, s.24.

¹⁷⁰ Luginov, s.25.

yine gökyüzüne bakarak yıldızları izler. Kustuk'a göre ölüm, zincirlerinden kurtulmak ve özgür kalmaktır: "*Geceleyin gökyüzünde yıldızlar her zamankinden daha çok titremeye başladılar, sanki işte işte yerlerinden, zincirlerinden koparılıyorlar gibi. Belki onun örneğinde, onlarda olmayan inanç çıkageldi*".¹⁷¹

Yazar, uzun dönüş yolculuğu kulübesine kavuşmadan sona eren Kustuk'un ölümünü açıkça ifade etmemiş, bunun yerine köpeğin ruhunun ve inancının ölümsüzlüğünü vurgulamıştır:

*"...Açlık hissi körelmişti. Tatlı bir gevşeme yayılıyordu vücuduna. Kustuk anavatanın mavisine baktı ve yorgun bir şekilde gözlerini kapadı. İyiydi. Kapalı gözkapakları altında taygadaki ahşap kulübeyi ve eski sahibi İççi Ohonon'u gördü, onunla hiç ayrılmamak üzere bir araya geleceklerdi." "İnanç doldurmuştu Kustuk'un zayıf vücudunu. Ve son duygusu ilerlemek özlemi oldu, kendi özgür olmak amacını yerine getirmek. İnanç donamazdı. O uçup gitti başka bir vücuda taşınmak ve başka zincirlere doğru götürmek için- sonlu ve sonsuz bir şekilde."*¹⁷²

2.1.3.2 Yardımcı Karakterler

İççi Ohonon

İççi Ohonon Kustuk'un ilk sahibi ve onu büyüten avcıdır. Saha dünyasında insan ve doğa arasındaki ilişkinin bütünlüğü doğanın bir parçası olarak görülen avcı imajında yoğunlaşmıştır.¹⁷³ Yazar bir avcı olarak tasvir ettiği İççi Ohonon'un değişen kişiliğini kültürel değerlerin uğradığı erozyonu göstermek için kullanmıştır. Taygada bir kulübede, şehirden uzakta yaşayan ihtiyar avcı ailesinin dağılmasıyla kimliğini kaybetmiş, kulübesine getirdiği yabancılarla içki içmeye, kumar oymaya başlamış ve borcuna karşılık kendisine sadakatle bağlı olan köpeğini başka bir adama vermiştir. Ohonon'un bu değişimi ve kulübedeki hayatı: "*Onun her şeyinden aklını yitirdiği pis kokulu zehirden kokmaya başladı. Evde tanımadıkları, gürültülü insanlar toplanmaya başladı.*" cümlesiyle ifade edilmiştir.

Saha (Yakut) dilinde "İççi" kavramı, sahip, efendi anlamına gelmektedir. Saha (Yakut) mitolojisinde ise bu kavram dağ, nehir, ağaç, su gibi doğada var olan her şeyin

¹⁷¹ Luginov, s.28.

¹⁷² Luginov, s.28.

¹⁷³ Gulnara Yegerovna Savviniva, "Hudojestvennie Aspekti İzobrajeniya Prirodı v Yakutskoy Literature" Yakutskiy Gasudarstvennyy Universitet, (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tez), Yakutsk, 2002, ss.14, 34.

içindeki gizli varlık ve yaşayan güçtür. Nikolay Luginov bu kavramı sadece sahip, efendi veya doğüstü bir güç olarak değil aynı zamanda bir adamın kendi ruhu olarak görmektedir.¹⁷⁴

Saha (Yakut) halkının ataerkil merkezli yaşam biçiminde, bir erkek; mülk sahibi, koruyan, zorluklara dayanan lider figürüdür. Yani bir İççi'dir.¹⁷⁵ Yazar; "*Kustuk'un kalbinde tamamen bambaşka İççi yaşıyordu. O uydurulmuş değildi.*" cümlesiyle, koruyuculuğunu, mücadele etme iradesini ve dayanma gücünü kaybeden ihtiyar Ohonon'u bu kavramın dışına çıkarmıştır.

Yazar, Ohonon'un yaptığı şeyden pişman olduğunu düşündürecek birkaç küçük ayrıntı haricinde ihtiyar avcının Kustuk'tan sonra yaşadığı hayat ile ilgili herhangi bir bilgi vermemiştir.

Baybal

Kustuk'un ikinci ve son sahibi olan Baybal Sibirya'nın daha kuzeyinde bulunan bir kasabada yaşamaktadır. Köpeklerin çektiği kızıyla tundrada tuzak kurarak geçimini sağlayan Baybal, şehrli bir karakter olarak doğaya ve doğada var olan hiçbir şeye saygı duymayan, halkının geleneklerini tamamen unutan yozlaşmış bir adamı temsil etmektedir. Sahip olduğu köpeklerin gözünde ise Baybal: "*...iyi ve kötünün dünyadaki yöneticisidir. Onun bütün acıları ve başarısızlıkları köpeklerin sırtındadır.*"¹⁷⁶ Baybal'ın köpekleriyle olan ilişkisi bu kötü karakteriyle örtüşmektedir. Lider köpeği ve dalkavukluk yapan iki köpeği ziyadesiyle ödüllendiren Baybal, otoritesini bozacağını düşündüğü köpekleri ise şiddetle cezalandırarak itaat etmeye zorlamaktadır. Kustuk ise yeni sahibi Baybal'ın köpekler arasında yaptığı bu ayrımın nedenini anlamamaktadır: "*Ona göre sadakat ne demektir? Sahip, Sırbıy'ın yaltaklanmasını ve oynaklığında sadakat mi görüyordu? Ya da Magan ve Haras'ın aşağılanmasında aptallığında mıydı sadakat?*"¹⁷⁷

Doğada yaşayan tüm canlılar arasında bir uyum olduğuna inanan Saha (Yakut)

¹⁷⁴ Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.138.

¹⁷⁵ Tuyara Nikolayevna Permyakova, "Hudojestvennaya Kontseptsiya Çeloveka i Deystvitelnosti v Povestyah N.Luginova", (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tez), **Serevo-Vostochniy Federalniy Yuniversitet İzdatelskiy Dom**, Yakutsk, 2012, s.77.

¹⁷⁶ Luginov, s.11.

¹⁷⁷ Luginov, s.11.

insanının aksine Baybal bu ilişkiyi bozmak istercesine tüm hıncını köpeklerden çıkarmaktadır:

“....Baybal küfretti. Köpekler suçlu suçlu gözlerini sakladı. Sırbıy kuyruğunu altına aldı ve sırtını kamburlaştırdı. Kustuk'ta da kuyruğunun ucuna kadar saran korku dalgası bütün vücuduna yayıldı. Şimdilik sahip öfkesini frenlemişti. Ama en kötüsü buydu. Böylece her şeyden azar azar payını alır, öfkesi biriktiğinde ise sadece birisinin üzerinde boşaltırdı.”¹⁷⁸

Baybal'ın öfkesi ancak köpekleri dövünce dinmektedir. Özellikle otoritesine karşı çıkan köpeklere ise adeta öldüresiye cezalandırmaktadır:

“Basırgas ve Sırbıy'ı dayaktan geçirip, Sahip geriye kalan köpeklere ara vermeden zinciri vurmaya başladı. Kırbıy homurdandı ve neredeyse sahibi ısırarak üzüldü. Baybal öyle kamçılama başladı ki hoşlanmadığı köpeği, öfkeden boğulacakmış gibi küfrederek, sanki bütün felaketlerinin ve talihsizliklerinin sorumlusu sadece Kırbıy'dı.”¹⁷⁹

Öte yandan hikayede Baybal'ın genel karakteriyle çelişen bir bölüm bulunmaktadır. Baybal bir gece sarhoş bir halde köpeklerinin bağlı olduğu yere gelir ve sürünerek onların girer ve bağıra bağıra ağlamaya başlar:

“Gece yarısı daköpeklerin yanına dört ayak üzerinde geldi. Kuşkulandılar, dayağa hazırlandılar. Ama Baybal onların aralarında emekledi ve beceriksizce onları okşadı. Bu alışılmadık. Köpekler, Sahibin kaba ellerinin altında darbeleri bekleyerek korkuyla başlarını eğdiler. Baybal birdenbire gözyaşlarına boğuldu. Yüksek sesle, hıçkırıklarla ağlamaya.”¹⁸⁰

Baybal'ın ağlaması vicdani bir rahatsızlıktan ziyade muhtemelen başına gelen bir olayla ilgilidir. Çünkü tüm canlıların birbirine benzer bir şekilde yaşamak zorunda kaldığına dikkat çeken yazar, köpeklerine kötü davranan Baybal'ın da böyle bir muameleye uğramış olabileceğini düşündürmektedir: *“Eğer küçük ayrıntılar bir kenara atılırsa, biz hepimiz, herkesin her birinde kendi yolunda yaşadığı, kendi yerine tutunduğu acımasız ve zalim gökyüzünün altında talihsiz köpekleriz.”¹⁸¹*

Kırbıy

Yazarın hikayede Kustuk dışında özel olarak karakterize ettiği ikinci köpek

¹⁷⁸ Luginov, s.11.

¹⁷⁹ Luginov, s.23

¹⁸⁰ Luginov, s.22.

¹⁸¹ Luginov, s.22.

karakteri Kırbıy'dır. Kurt soylu olan Kırbıy hayata küsmüş, içine kapanık sert mizaçlı bir köpek olarak diğer köpekleri kendinden uzak tutmaya ve yalnız kalmaya çalışmaktadır: “...Kırbıy ile oynayamazsın, hoplayamazsın, o hepsiyle sert ve ketumdur. Ancak ona yaklaşıldığında dişlerini gösterir ve homurdanır. Sanki onun tehditkâr ruh haline engel olmalarını istemiyor gibidir.”¹⁸²

Her seferinde daha çok dayak yiyeceğini ve aç bırakılacağını bildiği halde, otoriteye karşı her an isyan edebilecek bir karaktere sahip olan Kırbıy, atalarından gelen içgüdülerle hareket etmektedir:“Kırbıy kurtlardan geliyordu. Şimdi de kendi atalarına benzer bir şekilde kendine özgü davranıyordu. Onun, onların kurt yanı, Kırbıy'ın hayatında dolaşan, çağrısı oldu.”¹⁸³

Fakat her şeye rağmen Kırbıy, Baybal'ın ağladığı gece hiç beklenmedik bir şekilde sahibinin yanına giderek onu teselli etmek istemiştir: “Kırbıy yaklaştı ve onun ağlamaktan kızarmış yüzünü yalamaya başladı.”¹⁸⁴ Baybal böyle ağladığına göre hak etmediği bir şekilde cezalandırılmış olmalıydı. Çünkü Baybal bu haliyle “... acımasızca dayak yiyen köpekler”¹⁸⁵ yani Kırbıy'a benzemiştir.

Ancak son defasında haksız yere yediği dayağa karşılık vermeye çalışırken sahibini ısıracak gibi bir hamle yapan ve yediği şiddetli dayaktan sonra o gece acıyla uluyarak kurtlara seslenen Kırbıy, ertesi sabah bu isyanına karşılık Baybal tarafından bir sopayla öldürülür.

Darya

İççi Ohonon'un karısıdır. Kızı Aanıs'ın evden ayrılmasından bir süre sonra hastalanarak ölür. Kustuk'u seven bir karakter olması dışında hikayede yaşanan olaylar üzerinde bir etkisi bulunmamaktadır.

Aanıs

İççi Ohonon'un kızıdır. Yazar, Aanıs'la ilgili olarak sadece çalışmak için evden ayrıldığına, uzun boylu olduğuna ve Kustuk'un onu Baybal'ın karısı Maayıs'a

¹⁸² Luginov, s.10.

¹⁸³ Luginov, s.23.

¹⁸⁴ Luginov, s 22.

¹⁸⁵ Luginov, s.22.

benzettiğine dair küçük ayrıntılar vermiştir.

Maayıs

Baybal'ın karısıdır. İki oğluyla kasabadaki evde yaşamaktadır. Kustuk ile Maayıs benzer bir esaret altında Baybal'ın otoritesine bağlı yaşamaktadır. Kustuk'un boynundaki zincir sadece bedenini tutsak ederken, Maayıs'ın görünmeyen zinciri onun ruhunu tutsak etmiştir. *“Kustuk başını onun dizlerine koydu, bu iyi insanı kendi koşumlarına tutsak eden, kurtulmak istediği görünmez zincirleri sezinleyerek gözlerine baktı...”*¹⁸⁶ Kustuk'un kaçabilmesi için zincirini çözen kadın onunla birlikte ancak kasabanın hemen dışında başlayan tundranın kenarına kadar gelebilmiştir. Değişen yaşam Maayıs gibi insanlar için tundra da gidebilecek bir yer bırakmamıştır. Nikolay Luginov, Maayıs karakteri ile geri döndürülemez kadar büyük ve yıkıcı bir değişimin içinde kalan insanların çaresizliklerini ifade etmek istemiştir: *“Ve aynı anda bu uzaklık gözünü korkuttu dehşet verici muazzam karanlık. Maayıs aniden doğrudan kara oturdu ve acı acı ağlamaya başladı.”*¹⁸⁷

Basırgas

Basırgas kızak takımındaki lider köpektir. Hikayede Basırgas kibirli bir karakter olarak yer almıştır: *“Sadece Basırgas sessizce oturdu ve hor gözle karda yuvarlanan ve ağlaşan köpeklere baktı.”*¹⁸⁸ Sahibe yakın olan lider köpek diğer köpeklere nazaran çok daha iyi şartlara sahiptir: *“Kızıktakilerden sadece Basırgas karın üzerine değil geyik derisinde yatar.”*¹⁸⁹ *“Basırgas kendine dokunulmayacağından emindi. O sadece kendi işini biliyordu. Korkacağı bir şey yoktu, korkusuz ve gururlu olmak kolaydı.”*

Kızağın lideri konumunda olan bir köpeğin, diğerlerine izleyecekleri yolu göstererek kızağın gideceği yönü belirlediği göz önüne alınırsa, Basırgas karakteri, değişen toplumda gücü temsil eden sahibin sağlayacağı küçük ayrıcalıklara ulaşabilmenin de yolunu göstermektedir. Ancak bu çıkarıcı davranışın bedeli kaybedilen ruh, özgürlük ve saygınlık olacaktır.

“Basırgas'ın diğerlerinin sızlanmasından daha yukarıda olduğu düşünülebilirdi.”

¹⁸⁶ Luginov, s.21.

¹⁸⁷ Luginov, s.13

¹⁸⁸ Luginov, s.10

¹⁸⁹ Luginov, s.12.

Gerçekten sadece o dövülmemişti... Ancak herhangi köpek- Sırbay, tıknaz Kırbıy veya Kustuk, memnuniyetle en uzun dişleri ve sağlam bir vücudu olan Basırgas ile kavga edebilirdi. Ama sahip ona arka çıkıyordu.”¹⁹⁰

Sahip olduğu tüm ayrıcalıklara rağmen Basırgas gibi lider bir köpek dahi hor gördüğü diğer köpekler gibi her gün bütün gücüyle tundrada kızak çekmek zorundadır: “*Herhalde kendini dünyadaki en mutlu köpek sayıyordu. Eh! Postun üzerinde uyur, en lezzetli lokmayı alır. Böyle olmasına rağmen, diğerleri gibi günbegün kızağa koşulurdu.”¹⁹¹*

Sırbıy

Sırbıy yılışık ve dalkavuk olarak karakterize edilen bir köpektir. Baybal’a ve lider köpek Basırgas’a yakın olmaya, tüm aşağılamalarına rağmen sürekli kuyruğunu sallayarak onları memnun etmeye, böylece aç kalmaktan ve dayak yemekten kurtulmaya çalışmaktadır.

Harabil

Güçlü bir köpektir. Yumuşak başlı ve itaatkar bir karakter olarak kişilikleştirilmiştir: “*Harabil’a bakıldığında her zaman ruhunda daha bir sıcak olur, bu köpek sürekli gülümser.”* Güçlü bir yapıya sahip olmasına rağmen, neden böyle yaşadığını sorgulamayan aksine hayatı olduğu gibi kabul eden bir köpektir: “*İyi huylu Harabil, her zamanki gibi gülümseyerek sahibinin arkasından onu izledi. Olacaklardan korkmuyordu. Anlaşılan bunu düşünmüyordu, ileriye görmeye çalışmıyordu, ya da aksine bugünden daha uzak bir yerlere bakıyordu.”¹⁹²*

Harabil korktuğu için değil bildiği tek yaşam biçimi bu olduğu için sahibin dayakları karşısında sessiz kalmaktadır: “*Daha sonra vuruşlar az ötede oturan Harabil’a geldi. Belki, ödle bir şekilde kuyruğunu kıstırmayan tek köpek olduğu içindi. Güçlü ve iri kemikli Harabil vuruşları sessizce kabul ediyordu ve sanki hatta kızmadan, lanet okumadan kendi talihine...”¹⁹³*

¹⁹⁰ Luginov, s.16.

¹⁹¹ Luginov, s.14

¹⁹² Luginov, s.10.

¹⁹³ Luginov, s.13.

Kustuk ile birlikte zincirlerinden kurtulan Harabil bilmediği bir yaşama adım atmaktansa bildiği hayata geri dönmeyi tercih etmiştir: *“Harabil gülümseyerek ve hiç kimseye dönüp bakmadan, izlerinin üzerinden koşmaya başladı geri kızağa doğru.”*¹⁹⁴

Magan

Zararsız olmakla birlikte, iradesi olmayan, çevresinde olan bitenin fark etmeyen bir köpektir. Magan’da Kustuk ve Harabil ile beraber kaçma şansı yakalasa da bir süre sonra korkarak acımasız Baybal’ın yanına dönebilmek için Harabil’ı takip etmiştir: *“Ama çok geçmeden geride kalmaya, dönüp dönüp arkasına bakmaya, sızlanmaya, , kuyruğunu kısmaya başladı, hızla Harabil’a yetişmek üzere fırladı. Zavallı, o hiçbir zaman zincirlerinin uzunluğundan daha uzağa gitmedi, onlara öyle alıştı ki...”*¹⁹⁵

Haras

Haras’ta kızak takımındaki eşi Magan gibi zararsız bir karakter olarak tarif edilmiştir. Hikayedeki olaylar içerisinde etkili bir konumu bulunmamaktadır.

Kurt

Kurtlar, uzaktan gelen ulumalarıyla vahşi doğanın temsilcileri olarak hikayede yer almıştır: *“Rüzgarın bir yerlerden taşıdığı kederli kurt ulumaları, çekici, huzursuz eden yıldız sesleri gibiydi.”*¹⁹⁶ Kurtların ulumalarını, terk edilen köpek yavrularının inlemeleri olarak tarif eden yazar, kurtların bu durumunu yine kaybedilen İççi kavramıyla ilişkilendirmiştir: *“Ve geçmiş zamanlardaki en güçlülerin ve tundranın ürkütücü sahiplerinin sesi gibi değil, kendi kaderlerine terk edilen çaresiz köpek yavrularının gibi görünüyordu. Kime sesleniyorlardı? Hangi iradeleriyle, güçleriyle İççi’yi kaybettiklerini anlıyorlardı?”*¹⁹⁷

Nikolay Luginov, Kustuk’un bir kurtla kavga etmesini, insanların yanında evcilleşerek yaşam sürdüren ve inancı olan bir köpek ile inancı olmayan vahşi bir hayvanın karşı karşıya gelmesi olarak tarif etmiş, evcil bir hayvanın insanlardan

¹⁹⁴ Luginov, s.25.

¹⁹⁵ Luginov, s. 25.

¹⁹⁶ Luginov, s. 9.

¹⁹⁷ Luginov, s. 24

öğrendiği av becerilerine dikkat çekmiştir:

“Kan kardeşler ve amansız can düşmanları. Karşılaşmanın sonucu onlardan birinin ölümü olabilirdi. “Kurdun tarafında güçlü ve güvenli, teke tek savaşın muazzam deneyimi en nihayet kendine özgü canavarlığı kazandıran açlık vardı. Kustuk’un arkasında- av eğitiminin sağladığı beceri, incelik isteyen dikkat, yıldırım hızıyla anlama yeteneği, vahşi bir hayvanın bütün üstünlüklerini ve eksikliklerini anlama yeteneği. Onun arkasında inanç da vardı. İççi’ye inanç.”¹⁹⁸

Diğer Avcılar

Ohonon’un evine gelen kaba gürültücü adamlardır. Sabaha kadar konuşan ve pis kokulu içkiler içen karakterlerdir. Bu insanların tüfekleri olmasına rağmen avcılık yapmamaları, benzer diğer karakterlerin de sergilediği, kuzeyde değişen yaşam biçimine ait bir davranış olarak değerlendirilebilir.

2.1.4 Hikayede Zaman Ve Mekan

2.1.4.1 Hikayede Zaman

Hikayede belirli bir zaman verilmemiştir. İnsanların tüfikle avlanması, şehirlerdeki makine gürültüleri ve kasabanın ışıkları gibi anlatımlar endüstrileşme sonrası bir dönemi göstermektedir.

Hikaye, köpeğin hayatı üzerinden kurgulanan bir zaman çizgisine sahiptir. Şimdiki an köpeğin esareti ile başlamaktadır. Kustuk’un taygada yaşadığı hayata dair anlatımlar geçmişe dönük hatıralar olarak aktarılmıştır. Yazarın gözünden, Kustuk’un özlem duyduğu hayat ve beklentilerini karşılayacak her şey geçmiştir. Nikolay Luginov, Kustuk’un geçmişe duyduğu özlemini, Saha (Yakut) halkının kadim kültürüyle, acı ve esaretini toplumun bugünkü haliyle, inancını ve dayanma iradesini gelecek ile ilişkilendirmiştir. Hikayede zaman kavramı geçmiş günlerin güzelliğiyle ve eskinin yerini alan yeniyle ortaya çıkmaktadır. *“Her şey akıp gidiyordu. Birileri çekildi, diğerleri geldi.”¹⁹⁹* Akıp gitmeye devam eden hayat, Kustuk’un ölümüyle zamanın anlamını yitirdiği bir sonsuzluk kavramına dönüşmüştür. *“O uçup gitti başka bir vücuda taşınmak ve başka zincirlere doğru götürmek için- sonlu ve sonsuz bir şekilde.”*

¹⁹⁸ Luginov, s.26.

¹⁹⁹ Luginov, s.29

*Kustuk için inanç olmadan yaşam da yoktur. İnanç yok olamaz.*²⁰⁰

2.1.4.2 Hikayede Mekan

Hikaye yaşam şartlarının zor olduğu, dünyanın en zor iklim şartlarının hüküm sürdüğü bir bölge olan Sibiry'a da geçer. Sibiry'a, gerek büyüklüğü ve gerekse iklim şartları ile üzerinde yaşayan insanların karakter özelliklerinin ve kültürünün şekillenmesinde büyük bir öneme sahiptir. Kıt geçim kaynakları ile hayatta kalmaya çalışan toplulukların doğaya bakışını ve onu kullanma becerisini derinden etkilemiştir. Tarıma elverişli olmayan bu topraklarda, yüzyıllar içerisinde doğa ile uyumu esas alan bir kültürün geliştiği ve avcılığın hakim olduğu bir yaşam sürdürüldüğü görülmektedir.

Açık Mekanlar:

Tayga bölgesi

Hikayede geçen tayga, Kustuk'un doğduğu ve büyüdüğü yerdir. Yani onun anavatanıdır. Hikayede Kustuk'un özlemlerle hatırladığı ağaç kokuları eski yaşadığı yer olan tayga ormanlarının tasvirinde sıkça kullanılmıştır. Kustuk geri dönüş yolunda taygaya yaklaştığını karşısına çıkan ağaçlardan ve etrafı çevreleyen mor dağlardan anlamıştır. Hikayede ağaç cinsleri ile ilgili detaylı bilgiler verilmemiş olmasına rağmen bu ağaçlar tayga ormanlarında yer alan sarıçam, köknar, ladin ve huş gibi ağaçlar olmalıdır.²⁰¹

Tundra bölgesi

Tundra, tayganın kuzey sınırından itibaren başlayarak kuzeye doğru gidildikçe liken, yosun ve cüce odunsu ağaçlardan oluşan bitki örtüsüne sahip bir bölgedir. Bu bölgeden sonra ise bitki örtüsü yok olur ve buzul örtüsü başlar. Tundra toprakları donmuş topraklardır. Bu nedenle toprak yüzeyinde yaz mevsiminde bir miktar ısınan hava ile birlikte ince bir bitki örtüsü canlanır. Ancak arazi yarı bataklık bir hale gelir.

²⁰⁰ Luginov, s.28.

²⁰¹ http://cografya.balikesir.edu.tr/ssonmez/biyocografya/ders3_4.pdf (ET: 27.05.20019)

Yazar tayga ormanlarını ve neredeyse tamamı buzla sarılı bir diyarı okuyucuya sunarken bir taraftan karanlık, kar fırtınaları, aç vahşi hayvanlar, sonsuz beyaz büyüklük gibi sert koşullara yer vermiş, bir taraftan da zengin ve muhteşem bir doğa resmi sunmuştur:

*“Çok güzeldir özgür tayga hayatı”!*²⁰²

*Hiç taygayı görmemişlerdi! Ağaçlar nasıl kokar haberleri yoktu. Ne de olsa her ağaç kendine göre kokuyordu... Biraz sıcak veya soğuk bir hal aldığıında, tüm kokular değişiyordu. Aynı zamanda, tıpkı vahşi hayvanların kokuları gibi keskin ama aldatıcıydılar.*²⁰³

Kasaba veya Köy

Hikayede yer alan açık mekanlardan bir diğeri ise endüstrileşmenin başladığı yerleşim yeri olan kasabalardır. Yazar, bu yerleşim yerlerinin adını belirtmemiş, bir köpeğe özgü güçlü duyuları kullanarak gürültülü, kalabalık ve makine kokulu yerler olarak tasvir etmiştir. İlk bahsedilen kasaba Aanis’in çalışmak için gittiği “*makine kokulu*” yerdir. İkinci kasaba ise daha kuzeyde kurulmuş Baybal’ın yaşadığı kasabadır: “*Köy, köpekleri sersemletti gürültüyle ve insan kalabalığıyla, alışılmamış kokuların ve seslerin bolluğuyla. Etrafta ne kadar çok insan vardı- büyüklerden ve küçüklerden!*”²⁰⁴ Kustuk’un geri dönüş yolculuğunda uzağından geçtiği yerleşim yeri de, bu kez aç bir hayvan için cazip kokular sunan, çekici ama aldatıcı olan bir köydür: “*Rüzgar almayan taraftan şiddetli ev yemekleri kokusu vardı. Kustuk kendini zor tuttu, köye doğru dönmek için. Işıklar ve kokular uzun bir süre peşinden kovaladı onu. Ama sonunda geride kaldılar... Nasıl düşünebildi yolundan dönmeyi?!*”²⁰⁵

Kapalı Mekanlar:

Kulübe

İlk ve en önemli kapalı mekan Kustuk’un da yuvası olan İççi Ohonon’un taygadaki kulübesidir. Hikayede kulübenin nasıl yapıldığına ve yerel özelliklerine dair

²⁰² Luginov, s.18.

²⁰³ Luginov, s.17.

²⁰⁴ Luginov, s.19.

²⁰⁵ Luginov, s.23.

bilgiler bulunmamaktadır. Ancak Luginov, tayga da olduğu gibi kulübe ögesini de yuva, vatan kavramlarına karşılık gelecek bir sembol olarak kullanmıştır. Kustuk'un özlem duyduğu kulübe de aslında yuvayı ve vatanı temsil etmektedir.

Ev

İkinci kapalı mekan kasabada yer alan Baybal'ın evidir. Bir başka kapalı mekan olan kulübede olduğu gibi bu mekan için de detaylı bilgi verilmemiştir. Öte yandan hiyeye geçen ev kavramına sembolize edeceği özel bir anlam da yüklenmemiştir.

Çadır

Çadır, Baybal'ın tundrada geçirdiği günlerde geceleme için kullandığı kapalı mekandır. Yüzyıllarca göçebe olarak yaşayan bir toplum için çadır çok önemli ve kültürel öğelerle dolu bir barınma aracı olsa da hikayede çadır ile ilgili herhangi bir tarif yapılmadığı gibi geleneksel yaşamla bağlantılı bir unsur olarak da kullanılmamıştır.

2.1.5 Hikayede Geleneksel ve Mitolojik Unsurlar

Kustuk hikayesinde öne çıkan mitolojik unsur, kutup yıldızı ve diğer yıldızlardır. Kustuk tundrada kaldığı her gece gökyüzüne bakarak yıldızları seyrederken onları kızaktaki köpeklerle ve insanlara benzetmektedir:

“Yıldızlar gökyüzünde, sanki rüzgarla canlanmış uzak kamp ateşleri gibi parlıyor ama bazen de tasmalı köpekler gibi soğuktan titredikleri görüliyordu. Her yıldızın bir yeri vardı ve gök kubbenin ortasında parlayan Kuzey yıldızının etrafında sadece ona ayrılan yolunda ilerliyordu.”²⁰⁶

Türk mitolojisinde kutup yıldızı “Demir Kazık” olarak adlandırılmıştır. Göğün temel direği olarak görülen kutup yıldızı, hikayede yer alan kızak takımındaki yedi köpeğin sembolize ettiği şekilde, kuzeyde yaşayan Türkler arasında “yedi köpek” olarak tasvir edilmiştir. Yedi köpek zincirlerle gökyüzüne bağlanmış dönüp durmaktadır. Kıyamet ise bu zincirlerin koptuğu gün olacak, gökteki düzen

²⁰⁶ Luginov, s.9.

bozulacaktır.²⁰⁷

Saha (Yakut) Türklerine göre, dünyanın ortasından kutup yıldızına kadar uzanan bir demir ağaç bulunmaktadır. Yer ve gök yaratılırken bu ağacın tohumu da ekilmiş ve geliştikçe yer ile gök birleşmiştir. Saha (Yakut) Türkleri, Türk dünyasının temelinde yer alan atlı kültürden uzaklaşmış olsa da, kutup yıldızını ikincil bir tanrı olarak görmüşler ve bu tanrıyı “At Kazığının Kutlu Ruhu” olarak anmışlardır.²⁰⁸

2.2 Kara Kuzgun Baladı²⁰⁹

2.2.1 Hikayenin Olay Örgüsü

- 1) Kara Kuzgun, çetin geçen bir kış mevsiminden sonra eski dostuyla birlikte karınlarını doyurabilecek bir şeyler aramaya başlar.
- 2) İyice yaşlanmış olan Kara Kuzgun, Yaşam Kanununun zayıfladığını bilmektedir. Her şeyi yeniden canlandırarak olan Yeni İççi’yi beklemektedir.
- 3) Bu arada, taygada yaşayan yaşlı avcının kızı hamiledir. Tüm tayga dünyaya gelecek bu çocuğun bir kız mı yoksa bir erkek mi olacağını merak etmektedir.
- 4) Kara Kuzgun doğacak çocuğun bir erkek olacağını hissetmesine rağmen, onun da diğer çocuklar gibi gerçek bir İççi olamayacağından endişelenmektedir.
- 5) Taygada birçok kız ve erkek çocuk dünyaya gelmiş, fakat onlar yaşadıkları yerleri terk ederek ayrılmış veya yarı yabancılarla birlikte Yasayı unutmuşlardır.
- 6) Yaşlı Avcının torunu Kara Kuzgunun beklediği gibi bir erkek olarak dünyaya gelmiştir. Bu müjdeli haber bütün taygaya duyurulur.
- 7) Kara Kuzgun da kendi çocuklarını hatırlamıştır. Ama en çok hatırladığı Kartal Görünümlü olarak anılan ancak kartallar tarafından öldürülen küçük oğludur.

²⁰⁷ Bahattin Ögel, Türk Mitolojisi, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Cilt:2, s. 215.

²⁰⁸ Ögel, Mitoloji, 216.

²⁰⁹ “Balad, Fransız kültüründe bir şiir ve müzik formu olan Ballade ile 14. yüzyıl İtalyan müziğinin önde gelen formlarından İtalyanca Ballata terimlerinden kaynaklı, Orta Çağda Avrupa’da ortaya çıkan hikâyevi bir halk şarkısıdır. Bir başka deyişle, bir hikâye anlatan halk şarkısıdır. Bu özelliğinden dolayı, anlatı şarkısı niteliği taşır. Geleneksel balad; bir hikâyesi olan, geleneğe bağlı icra ortamında terennüm edilen, hikâye konusu ve yapısı basit, anonim şarkılardır.” (F.Gülay Mirzaoğlu, “Macar Balatlarında Türk İmgesi”, **Cyprus International Universty Folklor Edebiyat Dergisi**, Cilt:17, Sayı: 65, 2011/1, s.97.)

- 8) Oğlu için kederlenen Kara Kuzgun eski dostunun olduğu yere gider. Ancak onu bulamaz. Eski dostunun da Yasaya karşı gelip, insan avcının payını çalmaya kalktığı için öldürölmüş olduğunu anlar.
- 9) Kara Kuzgun yeniden ihtiyar Avcının yanına döner ve eskiden olduğu gibi onu takip etmeye başlar. İhtiyar adam, Algıs adını verdiği torununu sağlıklı bir şekilde büyütebilmek için yaklaşan kışa hazırlık yapmakta ve onun için avlanmaya çalışmaktadır.
- 10) Fakat yaşlı avcının artık avlanma becerileri körelmiştir. Torunu için büyük bir av vuramaz.
- 11) Bu arada küçük Algıs da yavaş yavaş büyümektedir. Dedesi ona tuzak kurmayı öğretmek istese de bu iş için çok yaşlanmıştır. Kuzgun da yaşlı avcının torununa her şeyi öğretmek için yeterli vaktinin olmadığını düşünmektedir.
- 12) Bir süre sonra kış mevsiminden önce annesi Algıs'ı yanına alarak büyük köye gider.
- 13) Bu arada Kara Kuzgun'u sevindirecek bir şey olur. Taygayı terk eden kurtlar geri dönmüştür. Gerçek avcıların taygaya dönmesi, Kara Kuzgun'un doğadaki düzenin henüz tam olarak değişmediğini anlamasını sağlamıştır.
- 14) Bir süre kurtların yanında kalan ve onların avlandıklarıyla karnını doyuran Kara Kuzgun neler olduğunu öğrenmek için ihtiyar avcının yaşadığı yere geri döner.
- 15) Yaşlı Avcının torunu Algıs, baharın gelmesiyle taygaya geri dönmüştür.
- 16) Kuzgun hala onun gerçek bir avcı olup olmadığını sorgulamaktadır. İlk avını vurduktan sonra bile onun hala gerçek bir avcı olmadığına yönelik şüpheleri de devam etmektedir.
- 17) Kuzgun Yeni Avcının büyük köye tekrar gitmesi üzerine bu kaygılarında haklı olduğunu anlar.
- 18) Algıs'ın gitmesine rağmen, her şeyin yenilenecek yaşamaya devam edebileceğini ve yeniden İççilerin gelebileceğini düşünen Kara Kuzgun artık bu yeni yaşamda ve henüz bir İççi olamayan yeni avcıyla beraber yaşamak için vakti kalmadığını anlamıştır.

- 19) Tüylerinin rengi bile grileşen ve artık söyleyecek bir şeyi kalmadığını düşünen Kara Kuzgun nasıl olduğunu bile fark edemeden bu dünyadan ayrılır.

2.2.2 Hikayenin Özeti

Hikaye, uzun geçen sert bir kış mevsiminin sona ermesi ve yaşlı Kara Kuzgun'un uyanması ile başlar. Kara Kuzgun bütün kış aç kalmıştır. Eski dostu olan bir kuzgunla birlikte karınlarını doyurmak için taygayı dolaşmaya başlarlar. Bir baykuşun yakaladığı tavşandan medet umarken ortaya çıkan bir kızıl tilki hem baykuşu hem de tavşanı avlayınca, iki dost karınlarını doyuracak başka avlar için eski av alanları olan göle doğru uçar ve bir misk faresinin peşine düşerler.

Kara Kuzgun uzun süredir çevresinde olanları sorgulamaktadır. Taygada değişen yaşamı, uzaklara giden insanları hatırlar ve taygada kalmalarına rağmen Yasayı unutan insanları düşünerek endişelenir.

Bu sırada bütün tayga yeni İççi'nin gelmesini beklemektedir. Ormandaki çadırında kızıyla birlikte yaşayan yaşlı avcının bir torunu olacaktır. Her kez gibi Ormanın Sahibi Bayanay bile bu yeni doğacak çocuğu beklemektedir. Kara Kuzgun yeni doğacak çocuğun bir erkek olacağını hissetmektedir. Bir süre sonra çadırdan bir çocuk ağlaması duyulur. Bir erkek çocuk dünyaya gelmiş ve müjdeli haber tüm taygaya yayılmıştır. Artık bir dede olan yaşlı avcı, gelen misafirlere bir ziyafet vererek torunun doğumunu kutlar. Ziyafette Tanrılara ve iyi ruhlara dualar edilir.

Taygada büyük bir sevinç hakimdir. Ama yaşlı ve deneyimli Kara Kuzgun hala endişelidir. Çünkü daha önce de birçok erkek ve kız çocukları dünyaya gelmiş, ama hiçbiri İççi olarak seçilmemiştir. Kara Kuzgun bu yeni doğan çocuğunda bir erkek olmasına rağmen İççi olamayacağından kaygılanmaktadır.

Kara Kuzgun eski dostuyla ziyafet verilen yerde bir ağaca tünemiştir. Eski dostu onu ziyafetten pay almaya ikna etmeye çalışsa da, Yasayı bilen Kara Kuzgun ihtiyar avcının sofrasından karnını doyurmak istemez ve uçarak oradan ayrılır. Kara Kuzgun artık her şeyi daha çok sorgulamaya başlamıştır. Her üç dünyada var olan her şeyin neden Büyük Yaratıcıya tabi olduğunu düşünür.

Kara Kuzgun yakaladığı birkaç küçük avla karnını doyurmayı başarır. Yaz artık iyice kendini göstermiştir. Kuzgun bir ayının peşinden onu izlemeye gider. Tembel ve uyuşuk ayı Kara Kuzgun'a göre bir avcı değildir. Karıncaları yemek için uğraşan, ayağına gelen balıkları bile zar zor yakalayan bir hayvan, avcı olamaz. Onun yerinde şimdi bir kurt olsaydı her şey çok daha başka olurdu. Oysa kurtlar taygadan ayrılmış çok olmuştur.

Yazın gelmesiyle canlanan doğada Ulu Dağ Orulhan ve Ulu Nehir İrikee birbirlerinin yerinde olmak isteğini dile getirirken, Ulu Tayga konuşmalarını keser ve onların aynı kökten geldiğini, biri olmadan diğerinin de olamayacağını söyler. Ulu Nehir ise artık çok kirlendiğini, kendi yatağının çamurla dolduğunu söyleyerek cevap verir.

Taygada yeni çocuğun dünyaya gelmesi Kara Kuzgun'a kendi çocuklarını hatırlatmıştır. Birçok kızı ve oğlu olmuş olsa da Kara Kuzgun için küçük oğlunun farklı bir yeri vardır. Bir kuzguna kıyasla çok kuvvetli, cesur ve av becerileri gelişmiş olan, bütün kuzgunlardan daha uzaklara uçabilen, büyük avlarla bile baş etmeyi başaran küçük oğluna, diğer kuzgunlar Kartal Görünümlü adını vermiş ve onu kendilerine lider seçmiştir.. Kartal görünümlü, etrafındaki bu ilgiden övünüp, her seferinde daha da cesur adımlar atmaktadır. Bir kartal olduğuna kendi de inanmaya başlayan küçük oğul, bir av için üç kartalla tutuştuğu bir kavgada parçalanarak öldürülmüştür. Kara Kuzgun küçük oğlu için çok üzülse de her kesin nasıl doğduysa öyle yaşamasını isteyen Yasa'yı hiç unutmamıştır. Kuzgun bir Kuzgun gibi, Kartal da bir kartal gibi yaşmalıdır.

Hüzünlü hatıralarıyla kederlenen Kara Kuzgun, eski dostunun olduğu ve bir zamanlar birlikte avlandıkları yere gider. Dostunu arasa da onu bir türlü bulamaz. Daha sonra dostunun Yasa'yı unutarak avcının ganimetini yemek istediğini ve bu yüzden avcının onu öldürdüğünü öğrenir. Kederi daha da artan Kara Kuzgun tekrar yaşlı avcının olduğu çadırın yanına gelir ve onu takip etmeye başlar. Yaşlı avcı yaklaşan kış mevsimine hazırlık yapmaya başlamıştır. Otları biçen yaşlı avcı torununu iyi besleyebilmek için köpekleriyle ava çıkar. Yaşlı avcı yanına ihtiyar ve sakat köpeği ile genç ve deneyimsiz köpeğini alarak üç akarsuyun birleştiği yere gider. Köpekler izini sürdükleri geyikleri avcıya getirmeyi beceremedikleri için, ihtiyar avcı uzaktan bir atış yapmak zorunda kalır. Ancak gözleri iyi görmediği için geyiği vuramaz. Olanları

yukarıdan seyreden Kara Kuzgun, Av İyesi Bayanay'a sitem eder, artık hiç kimsenin onun yanında kalmak istemeyeceğini söyler. Çünkü eğer Bayanay isteseydi, geyiği avcının silahının önüne getirebilirdi. Ancak bunu yapmamıştı.

Kara Kuzgun uzaklardan gelen kurt seslerini duyar. Kurtlar geri dönmüştür. Bir zamanlar orada yaşayan ve Yasa'yı çiğneyip bir insan avcının avladığı hayvanı, aç kalan çocuklarını doyurmak için kaçırmak isterken bir avcı tarafından öldürülen Gri Dişi Kurt'un oğlu, yanında dişi bir kurt ile geri gelmiştir. Kara Kuzgun buna çok sevinir. Çünkü gerçek avcılar tekrar taygaya dönmüşse bir şeyler değişebilecektir. Kurtların yavruları olur. Kara Kuzgun'un Kartal Görümlü oğlu soyunu devam ettirmeyi başaramamış olsa da Gri Dişi Kurt'un oğlu kendi soyunu devam ettirmeyi başarmıştır.

Bu arada ormana hiçbir canlıya saygısı olmayan ağaç kesicileri gelmiştir. Eski insanlara hiç benzemeyen bu ağaç kesiciler, rastgele tüm hayvanları öldürmekten zevk almaktadır. Oysa eski insanlar sadece av için gelir, ihtiyacı olanı alır ve Avın İyesi'ne şükranlarını sunarlardı. Ama artık her şey değişmişti.

Kuzgun bir taraftan da yaşlı avcıyı ve torununu merak etmektedir. Gün geçtikçe büyüyen çocuğa kutsanmış anlamına gelen Algıs adını vermişlerdir. Çocuk büyüdükçe dedesi ona yavaş yavaş tuzak kurmayı öğretmektedir. Ancak Kuzgun hala endişelidir. Kara Kuzgun'un endişesi her şey için geç kalınmış olduğunu düşünmesinden kaynaklanmaktadır. Yaşlı avcının çok ihtiyarladığı için torununa her şeyi öğretemeyeceğinden korkan Kara Kuzgun, annesinin çocuğunu alarak kış mevsimini geçirmek için onu köye götürdüğünü görünce daha da kaygılanır. Kış bitince çocuk taygaya geri dönmüş ve dedesinden öğrendikleriyle tuzak kurmaya başlamış olsa da henüz bir avcı değildir. Hala ateş etmemiş ve bir av vurmamıştır.

Kara Kuzgun tüm bilgeliğine rağmen olanlara bir anlam verememektedir. Çünkü çocuk yine annesi tarafından büyük bir köye götürülür. Kara Kuzgun, herkesin yeni İççi olduğuna inandığı çocuğun sürekli taygada kalmayacağını anlamıştır. Çocuk nihayet ilk avını vurmuş geleneklere uygun şekilde avın ağzına yağ sürmüştür. Taygada bulunan tüm varlıklar onun artık bir İççi olduğunu düşünerek sevinir. Avın İyesi Bayanay da bundan gurur duyar ve herkesi ona saygı duymaya davet eder. Ama Kara Kuzgun, ilk avını yapmış olması Algıs'ı bir İççi yapmaz diye hepsini uyarır.

Yaşam Kanun'u zayıflasa da, yaşam devam edecektir. Ama Kara Kuzgun artık yeni İççinin zamanında orta dünyada olmayacaktır. Her şeyin çok değiştiğini, bozulduğunu ve Yasa'nın unutulduğunu gören Kara Kuzgun ileriki yıllarda olabilecek şeylerden de kuşku duymaktadır. Yaşlılıktan tüyleri grileşen Kara Kuzgun kara bile değildir ve söyleyecek bir sözü de kalmamıştır. Nasıl olduğunu bile anlamadan orta dünyadan ayrılır.

2.2.3 Hikayeye Yön Veren Karakterler

2.2.3.1 Ana Karakter

Kara Kuzgun

Yazar, hikayeye adını veren Kara Kuzgun karakterini, olayları geniş bir zaman aralığında aktarabilecek kadar uzun bir hayat yaşayacağı ve tüm yaşanılanları kendi deneyimlerinden geçirerek sorgulayabilecek bilgiğe sahip olduğu inancına dayanarak alegorik bir sembol olarak kullanmıştır.

Kuzey Sibiry halkları arasında onurlu bir yere sahip olan kuzgun, Saha (Yakut) halkının kollektif bilinçaltında yer alan önemli bir arketiptir. Çok eski zamanlardan beri birçok kültürde, hayvan ve kuş tanrılarının olduğu ve halkın kökenlerini bu tanrılarla ilişkilendirildiği bilinmektedir. Kuzgun figürü de bazı Saha (Yakut) klanlarının totemi olmuştur.²¹⁰ Efsane, masal gibi birçok mistik Saha (Yakut) anlatısında Kuzgun figürü ile karşılaşılmaktadır. Saha (Yakut) büyü masallarında kuzgun, insanın sahip olmadığı bilgiye sahip bir imgedir. Birçok Türk topluluğunda, kuzgunu, iyileştiren ve diriltiren hayat suyuyla ilişkilendiren inançlar ve efsaneler bulunmaktadır. Efsanelerde, kuzgunun sahip olduğu bilgiyi ve sırları ancak tehdit altındayken, mecbur kaldığında paylaştığı görülmektedir.²¹¹

²¹⁰ Okorova ve diğerleri, Çelovek, s.137.

²¹¹ Duranlı, Büyü Masalları, s.154, 155.

Hikayede, yazarın düşüncelerine aracılık eden Kara Kuzgun; “ *O kadar uzun yaşamış ve her şeyi o kadar görmüş*”²¹² olduğu için yaşadığı olayları ve kaygılarını felsefi bir yaklaşımla, yaşlı bir bilge olarak aktarmaktadır:

“Yaşlı Kuzgun yukarıdan bunu o kadar çok kez gördü ki, “geç kalmak” kelimesinin anlamını biliyordu... Yasanın ana maddelerinden birine göre bu dünyada her şey zamanında olmalıdır. Asla erken ya da geç değil. Ama her yerde olduğu gibi, hiçbir yerde başlangıç ve sonun işaretleri yoktur. Bunu içinde hissetmek gerekir.”²¹³

Kendi olgunluğuna ulaştığında yetmiş yıl bile geçmemiş olan yaşlı Kara Kuzgun, yıllar geçtikçe daha karamsar bir kişiliğe dönüşmüştür: “*Eğer dünya zamanın ve olayların kötülüklerine saplanıp kalırsa, bu iyi olmayacak. Tayga her zamankinden daha kısırlaştı, ırmaklar öldü, insanlar katılaştı.*”²¹⁴ Tüm bu olumsuzluklar Kara Kuzgun’un gelecekle ilgili umutlarını da yok etmiştir: “*Ben de biliyorum, bu yüzden de hiçbir şey beklemiyorum.*”²¹⁵

Nikolay Luginov’un hikayesinde yer alan doğadaki unsurlar, insan yaşamına paralel ilerleyen bir yaşamın bireyleri olmuştur. Kara Kuzgun, hikayede yer alan yaşlı avcıyla benzer özelliklere sahiptir. İnsan yaşamında var olan tüm olumsuzluklar doğadaki varlıklara da aktarılmış, kaderleri benzeştirilerek ortak bir yaşamda buluşturulmuştur. Kara Kuzgun tıpkı yaşlı avcı yani yaşayan son İççi gibi cesur ve kararlı bir şekilde yaşama katlanmış, doğanın zorluklarıyla mücadele ederken, yazılı olmayan Yasa’nın tüm kurallarına uymuştur: “*uzun yıllar ve asırlar sonrasında itirazsız bir şekilde ona itaat etme alışkanlığıyla, anlaşılabilir bir kez bile kanunu bozmamıştı...*”²¹⁶

Başka dünyaların habercisi olan Kara Kuzgun, insanları ve doğada süregelen hayatını izlerken şöyle düşünür: “*Evet, Orta dünyanın hayatı üzüntü dolu, her şey onlar için sonsuza dek sürecektir gibi, ama aynı zamanda geçici de, kısacık, güvenilmez ve her yerden daha fazla maruz kalıyor olmaya ve ölmeye. Ve onlar ne kadar mutlu olursa olsun hayatları o kadar kısadır.*”²¹⁷

²¹²Luginov, s.36.

²¹³ Luginov, s.34.

²¹⁴ Luginov, s.40.

²¹⁵ Luginov, s.40.

²¹⁶ Luginov, s.42.

²¹⁷ Luginov, s.51.

2.2.3.2 Yardımcı Karakterler

İhtiyar Avcı (Bayanay'ın Avcısı)

Tüm tayganın doğumunu beklediği yeni avcının dedesi olan İhtiyar Avcı, pek çok çocuk gibi taygada doğmuş ve büyümüş, Aar Tayga onu kendisine İççi olarak seçmiş ve ona bir ad vermiştir: *“Pek çok erkek çocuk doğdu ve Aar Tayga'nın kendisi kendine İççi'yi seçti – kendi bilge, iyi insanını ve ona “Bayanay'ın Avcısı” adını verdiler. Bir süre sonra da onların şimdiki ihtiyar avcısı oldu.”*²¹⁸

Yazar hikayede üç nesli bir arada kullanmaya bu hikayesinde de devam etmiştir. Bir dede olarak yaşlı avcı, eskiyi ve geleneği temsil etmektedir. Ancak Luginov, yaşlı avcının bilgeliğinden ziyade ona yüklenen sorumluluğu ön plana çıkarmıştır. İhtiyar adam, torunun doğumundan sonra tüm bildiklerini ona aktaracak, torununu bir avcı olarak yetiştirecek ve yeni avcıyla birlikte doğa yeniden canlanacak, böylelikle ihtiyar İççi görevini tamamlamış olacaktır.

Öte yandan, doğa ile uyum içinde yaşayan yaşlı avcı artık avcılık yapamayacak kadar ihtiyarlamıştır: *“...ne kadar yavaş başladı, özellikle hatırlanırsa onun eski avcı becerileri... Uzun uzun nişan aldı titreyen namluyla ve sonunda ateş etti... Avcı isabet ettiremedi.”*²¹⁹ Kuzeyin yaşamında avcı yoksa doğa bütünlüğünü kaybetmiş demektir.

Hikayede yaşlı avcıya ne olduğuna dair bir anlatım bulunmamaktadır. Metnin ilerleyişinden taygada yalnız kalacağı ve orada ömrünün sonuna kadar yaşayacağı anlaşılmaktadır.

Algıs (Yeni İççi)

Tüm tayganın doğumunu büyük bir heyecan ve umutla beklediği yeni İççi olacağını düşündüğü erkek çocuktur. Onun doğumuyla doğa haykırır, çünkü doğan çocuk bir erkektir: *“Oğlan,! Erkek!.. Yeni Avcı geldi!...”*²²⁰ Dedesi olan İhtiyar Avcı ona *“kutsanmış”* anlamına gelen Algıs adını vermiştir.

Hikayede doğadaki tüm unsurların umudu olan Algıs, yazarın üç nesil

²¹⁸ Luginov, s.43.

²¹⁹ Luginov, s.53.

²²⁰ Luginov, s.37.

tiplemesine uygun olarak geleceği temsil eder. Yazar, doğayla birlikte tüm toplumun geleceğini onun gelmesiyle başlayacak yeni döneme bağlamış ve anlatının hemen başında, hikayedeki kurguyu ve beklenen erkek çocuğun ne kadar önemli olduğunu açıkça ifade eden bir Saha (Yakut) atasözüne yer vermiştir: “*Bir çocuk (oğlan) doğduğunda herkes sevinir, ama herkesten daha çok Kara Kuzgun.*”²²¹

Bu atasözünden de anlaşılacağı üzere yeni doğacak erkek çocuk toplumun beklediği yeni İççi olacaktır. Erkek çocuk ve İççi arasındaki bağlantı toplumun eski bilincinde yer alan mitolojik inançla ilişkilidir.

Fakat hikayede cevabı bir türlü verilmeyen güçlü bir soru sorulmaktadır: “*Hey! O bizim iççimiz olabilir mi?!Yapabilir mi?! Ve O ne, yeni insan mı?*”²²² O güne kadar taygada birçok çocuk doğmuş olsa da beklentilerin aksine bu çocuklardan hiçbiri beklenen yeni İççi olamamıştır: “*Erkek çocuklar doğdu, Kuzgun onların hepsini hatırlar, ama onlar ya ayrıldılar, ... ya da kaldılar ama önceden olanlarla değil, yarı yabancılar, sarhoş edilmiş yabancılarla...*” Yazar, Kara Kuzgun’un gözünden İççi’siz kalan taygayı “*Yasayı duymayı ve görmeyi unutmuş*” insanların neden olduğu felaketlerin yaşanmaya başladığı bir yer olarak “*...yıldan yıla yangınlar kudurdu, daha fazla orman kesildi, tomruklarla sıkıştırıldı ırmaklar tıkanı ve azaldı, kaçmaya başladı vahşi hayvanlar, tayganın kendisi sessizliğe daldı.*”²²³ diyerek tasvir etmiştir.

Algıs’ın bir yeni İççi olması o kadar önemlidir ki, “*...Birleştiren ve bütün bu sürekli tekrarlanan doğumlara, ölümlere, her şeye bir anlam veren İççi olmadan, bütün dünya tavanı olmayan göçebe çadırına benzer olurdu*”²²⁴ diye düşünen Kara Kuzgun, hiçbir şeyin beklemeye tahammülü ve vakti kalmadığı endişesini yaşamaktadır: “*Çünkü geç kalındığında, artık gelecek yoktur. Yeter ki Yeni İççi geç kalmamış olsun, boşta kalınan zaman boyunca dünyanın büyük yurt çadırını yıkıma bırakmamış olsun...*”²²⁵

Algıs’ın gerçek bir avcı olabileceğinden de şüphe duyan Kara Kuzgun, çocuğun av becerilerinden ve dedesinin nedenini anlayamadığı isteksizliğinden de memnun değildir. Çünkü avcı ve avcılık doğadaki bütünün bir parçasıdır: “*Hayır, bu çocukta*

²²¹Luginov, s. 29.

²²²Luginov, s.36.

²²³Luginov, s.35.

²²⁴Luginov, s.35.

²²⁵Luginov, s.36.

*eski avcılarda belirgin olan daha çocukluktan gelen soğukkanlılık yoktu. Yaşlı Avcı nedense bunu torununa vermeye pek de gayret etmemişti, bütün bunlar Kuzgunu çok tedirgin etmişti”.*²²⁶

Yazar, tüm hikayelerinde olduğu gibi hızla değişen toplum yapısına bir gönderme yaparak, Algis’in da temsilcisi olduğu genç neslin doğayla uyumdan uzaklaşan yeni yaşam şekline uyabileceğine dikkat çekmiştir: *“Hey! Ne var ki bugün İççi olmak pek zordur diye birileri düşündü. Annenin sütünün tadını, öz ocağının kokusunu, kendi memleketinin yollarını unutmak zor değildir.”*²²⁷ Taygada yaşayanların Algis’in da değişebileceğine yönelik endişesi, Algis’in annesi tarafından şehre götürülmesiyle daha hissedilir hale gelmiştir. Yazar tarafından şehir, bu endişeyi destekleyecek şekilde daha üstü kapalı ve ironik bir anlatımla, *“insanın insanca eğitim aldığı dağın arkasındaki büyük köy”* olarak tarif edilmiştir.

Algis’in şehre gitmiş olmasına rağmen, İççi’nin varlığının her yerde hissediliyor olması, muhtemeldir ki yazarın uzun süre onun gelişini bekleyen doğa unsurlarının İççi’nin varlığına olan güçlü inancı vurgulamak istemesiyle ilgilidir. Yazarın, İççi’nin gittiğine ama döneceğine ve bunun defalarca tekrarlanacağına dair kullandığı ifadelerin Algis için mi yoksa ondan sonra doğacak çocuklarla birlikte ortaya çıkacak yeni İççi’ler için mi söylenmiş olduğu çok açık değildir. Yazarın şu cümlesi ise bu belirsizliğin göstermesi bakımından çok düşündürücüdür: *“Belki de gerçekte böyle olmayacak.”*²²⁸

Algis’in Annesi

Hikayede günümüz insanını temsil eden bir kadın figürü olarak yer alan Algis’in annesinin, oğlunu hem kışı gecirmek hem de yetiştirmek için “büyük köye” götürmesi dışında etkili bir rolü bulunmamaktadır. Nikolay Luginov, diğer felsefi hikayelerinde olduğu gibi bu hikayesinde de kadın figürüne çok sık yer vermemiştir. Oysa Saha (Yakut) mitolojisinde İeyiehsit Hatun gibi birçok kutsal varlığın dışı bir kimlik taşımaktadır. Yazarın felsefi hikayelerindeki kadın figürleri, güçlü kadın karakterlerden ziyade, doğurganlığı ve anneliği ile ön plana çıkan kadın karakterler olmuştur.

²²⁶Luginov, s.62.

²²⁷Luginov, s.39.

²²⁸Luginov, s. 66.

Kartal Görünümlü

Kara Kuzgun'un ölümünü hatırladıkça kederlendiği küçük oğludur. Güçlü, cesur ve becerikli olan bu oğul, diğer kuzgunların onu sürekli övmesiyle ve ona Kartal Görünümlü adını takmış olmasıyla kibirlenir. Zamanla kendini kartal gibi güçlü sanmaya başlayan kuzgun, kartalların avına müdahale edince öldürülür. Yazar, kendi gerçeğini unutan böyle bir karakter ve yaşadığı trajik sonla, doğada tüm canlıların ve her şeyin bir yeri olduğu, bu dengenin dışına çıkan insan dahil tüm canlıların zarar göreceği fikrini anlatmak istemiştir. Nikolay Luginov, Kartal Görünümlü kuzgun karakteriyle, bugün sahip olduğu güce dayanarak, tüm yaşamı olumsuz etkileyecek kararlar aldıkları için doğanın dengesini bozan, Yasa'yı unutan insanları ödeyecekleri bedel konusunda uyarmaktadır.

Ulu Orulhan Dağı ve Ulu İrikee Nehri

Hikayede Orulhan ulu bir dağ olarak, İrikee ise ulu bir nehir olarak yer almıştır. Her iki doğa unsuru da, Şamanist Türk topluluklarında Yer-Su ruhlarının temsilcileri olarak görülmektedir. Saha (Yakut) halkı da ruhlarla dolu bu dünyada, dağların, nehirlerin, göllerin, ormanların da canlı nesnelere olduğuna inanmaktadır.²²⁹ Yazar, hikayede kendi inanç sisteminin temelinde yer alan bu animist yaklaşımla, dağ ve nehri kişilikleştirerek, onların ruhlarını konuşturmuştur. Hikayede, dağ bir nehir gibi hareket etmek ve dünyayı dolaşmak isterken, kirlenmiş olduğundan şikayet eden nehir, bir dağ gibi güçlü ve temiz kalmak istemektedir.

İrikee, Orulhan'a seslenir; "*Seni kısıntıyorum Büyük Orulhan: sen taşsın, sen sonsuzsun! Sen uzunsun, uzak yerler sana görünür, sen de her yerden, çok uzaklardan görülürsün.*" Orulhan da nehre cevap verir: "*Ama ben hareketsizim: görüyorum da, fakat uzaktaki yerleri bilmiyorum, başka bir gökyüzü bilmiyorum.*"²³⁰

Aar Tayga

²²⁹ Abdülkadir İnan, **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, 9. Baskı, Ankara, 2017, s.44.

²³⁰ Luginov, s.46.

Aar Tayga, tayganın ulu ruhudur. Doğadaki her şey gibi o da İççi'nin gelişini beklemektedir. Orulhan dağı ve İrikee nehrinin konuşmalarını keserek, onlara kendi gerçeklerini hatırlatan ve uyaran Aar Tayga olmuştur.

Nikolay Luginov, doğadaki unsurları konuştururken aslında yaşamı konuşturmuştur. Yazar, Aar-Tayga'nın, Yasa'yı hatırlatan konuşmasını kaleme alırken felsefi bir yaklaşım sergileyerek, hikayenin ana çerçevesini oluşturan fikri net olarak anlatacak etkili cümleler kullanmıştır:

“Siz birsiniz, sevinin!... Siz bir annenin çocuğusunuz, büyük bir kökün filizleri. En yüce olanın yüksek iradesi, birinize akmak, diğerine de sarsılmaz bir şekilde durmak, üçüncüye de kendisine ait olan her şeye iki yüz meyve vermeyi verdi, ama tek bir dünyada! Balıklar oynasın, keçiler kayalardan atlasın ve her şey çiçek açsın, kendi meyve verme ve uykuya dalma zamanında dinlenmek ve tekrar uyanmak için- hepsi uzun sürsün, yaz sonbahara çıksın, kış ise tekrar ilkbahara ve bırakın yaşam sonsuz olsun! Keşke bizim üzerimizde boşluk olmasaydı, karanlık da, keşke dünyada İççiler yönetmeseydi, iz bırakmadan, gizlice, çiçeklerimizi bayramlarımızı oburca yiyip tüketen, bizim ebedi doğumlarımızı ve ölümlerimizi- sadece bilge gözlü İççi olsaydı, o yönetir ve karar verirdi! O seni de anlayacak, yüksek Orulhan, seni de vadi nehri, o sizleri birleştirecek, ateşli insan kalbinde, kardeşçe aklını kucaklayacak, teselli bulacak her şeyde ve içimizdeki mutlulukta, çünkü biz bir diğerimiz olmadan diğerleri de olmadan olamayız. Biz ayrılmaz olunuz, zira İççi- bu dünyanın güzel bahçelerini dölleyen bu polendir, polen olmadan çiçek gereksiz amaçsız gibidir, çiçek olmadan da polen düşünülemez...”²³¹

Kartal

Yazar, hikayede, Kara Kuzgunun ölen oğlunun benzemekle övündüğü kartala gökyüzünün hakimi bir kuş olarak yer vermiştir. Kartal figürü Türk mitolojisinde önemli bir yere sahiptir. Saha (Yakut) mitolojisinde kartalın yeri ile ilgili olarak Bahattin Uslu şu bilgileri vermiştir:

“Yakutlara göre göğün en üst katında ve göğün yere açılan kapısında yeri göğü bağlayan dünya ağacının tepesinde çift başlı kartal otururdu. Göklerin korunması bu kartalın vazifesiydi. Yine Yakut Türklerinde ant kartal adıyla içilir. Evlerinin çevresinde kartal gören yakutlar ona et ziyafeti çekerler. Yanlışlıkla bir kartal öldürürlerse cenazesini törenle şamana kaldırırlar.”²³²

Saha (Yakut) Türklerinin kartala atfettiği bir başka önemli mitolojik özellik ise Abdulkadir İnan tarafından şu şekilde aktarılmıştır: *“Yakutların inancına göre karların*

²³¹Luginov, s.47.

²³² Bahattin Uslu, **Türk Mitolojisi**, Kemer Yayıncılık, 2017, s.25.

ve buzların erimesi kartalın kanatlarını sallamasına bağlıdır... Bazı Yakut ana soyları kartalı koruyucu ruh sayarlar.”²³³

Ayı

Türk toplulukları, yaşadıkları yerlerde bulunan hayvanlara mitolojilerinde geniş yer vermiştir. Kartal, kurt gibi hayvanların yanı sıra, ayı figürü de gücü, toprağı, savaşçılığı temsil eden bir hayvan olarak görülmüştür. Bazı topluluklar “Ayı Ata” ve “Ayı Ana” olarak tanımladıkları bu hayvanı soy ataları olarak görmüştür.²³⁴ Abdulkadir İnan ise ayı figürünün, Şamanist inanca sahip insanların saygı gösterdiği putlardan biri olduğunu, Saha (Yakut) dilinde ayının, ese, ebe, ebegü isimleriyle anıldığını ve bu isimlerin hepsinin “ata” anlamına geldiğini belirtmiştir.²³⁵

Nikolay Luginov ise Kara Kuzgun Baladı hikayesinde ayıyı bir kurtla karşılaştırmıştır. Yazar: “...bir mus geyiğini devirebilecek kocaman pençeleriyle, yıkmaya başlar çürümüş kütüğü...” anlatımıyla görkemli gücüne dikkat çektiği ayıyı “Hayır, bu bir avcı değil, bunun yanında çöplenemezsin. Aç olsa da av eti ona doğru atladığında bile avlanmaya üşenir.”²³⁶ diyerek sahip olduğu görkemli gücüne rağmen bir avcı olarak tanımlamamıştır. Mitolojide bir totem veya ata olarak görülmesine rağmen, yazar ayı figürünü hikayede olumsuz bir karakter olarak kullanmıştır. Hatta hikayede “ayı nedir” sorusunu, “insan nedir” sorusuyla peş peşe sorarak, ayının küçümseyerek anlattığı davranışları ile Yasa’yı unutan insan davranışları arasında bir benzerlik olduğu çağrışımı yaratmıştır. “Peki ya ayı? Ayı nedir? İnsanlar nedir? Onlar ne anlıyorlar tayganın, nehrin, gökyüzünün gizli yaşamından?”²³⁷

Gri Dişi Kurt

Aç kalan yavrularını beslemek için bir avcının avını çalmaya çalışırken öldürülen dişi bir kurttur. Yasa tün canlılar için acımasızdır. Yavrularını beslemek için bile olsa bir avcının avını çalmak isteyen Gri Kurt bu davranışının bedelini canıyla ödemiştir.

²³³ İnan, ss.107, 108.

²³⁴ Deniz Karakurt, **Türk Mitoloji Sözlüğü**, (e-kitap) 2013. (15.06.2019)

²³⁵ İnan, s. 41.

²³⁶ Luginov, s.45.

²³⁷ Luginov, s.45.

Gri Dişi Kurt'un Oğlu

Öldürölen Gri Kurt'un ölümlünden sonra sağ kalmayı başaran oğludur. Yıllar önde terk ettiği taygaya geri dönmüştür. Kurtların yeniden taygaya dönüşü ise Kara Kuzgun'u çok sevindirir. Çünkü kurt bir avcıdır ve avcıların olduğu yerde yaşam da kendi döngüsüne devam edecektir: *“Hayır, hala öz yurdunda avcılar vardı, gitmemişlerdi- gitmeyeceklerdi. Demek ki bu hem kanun hem de hayattı...”*²³⁸ Hikayede kurtlar, aylardan farklı olarak, düzen kuran hayvanlar olarak tasvir edilmiştir. Yazara göre kurtlar düzenleyici ve avcı canlılar olarak aylardan farklıdır. Çünkü aylar bir avcı değildir. Gri Kurdun oğlu ise Yasa'ya uyan ve soyunu devam ettirme başarısını gösteren bir avcıdır.

Eski Dost Kuzgun

Kara Kuzgunun uzun zamandan beri tanıdığı bu kuzgun, Yasa'yı sık sık unutan, sabırsız bir karakterdir. Ölümü de Yasa'ya uymaması yüzünden olur. O da Gri Kurt gibi insan avcının avından pay almak isterken canından olmuştur.

2.2.4 Hikayede Zaman ve Mekan

2.2.4.1 Hikayede Zaman

Hikayede yaşanmış bir zaman aralığı bulunmamaktadır. Kustuk hikayesinde de karşılaştığımız gibi hikayede ihtiar avcının kullandığı tüfek, günümüz ile bağlantı kurabileceğimiz bir unsur olarak değerlendirilebilir. Hikayede avcının ok ve yay kullanmak yerine bir tüfek kullanıyor olması, hikaye zamanı içerisinde yaşananların çok eski bir döneme değil yakın bir zamana ait olduğunu göstermektedir. Doğanın hızla kirletilmiş olduğuna dair anlatımlardan da hikayedeki kurgunun endüstrileşme sonrası bir dönemde yaşandığı anlaşılmaktadır.

²³⁸Luginov, s.55.

Hikayedeki zaman döngüsü, doğum, büyüme, yaşlılık gibi kavramlar ve kendi zaman çizgisi içerisinde mevsimlerin geliş ve gidişlerinden anlaşılmaktadır.

2.2.4.2 Hikayede Mekan

Açık Mekanlar

Doğa

Nikolay Luginov, Kara Kuzgun Baladı adlı bu hikayesinde, Yakutistan'ın doğasını en çarpıcı yönleriyle resmetmiştir. Tayga, dağ, nehir ve göl oluşumlarını ve zorlu bir yaşamın süregeldiği bu coğrafyayı tasvir ederken, o bölgeyi tanımayan bir okuyucu için merak ve hayranlık uyandıracak cümleler kaleme almıştır. Ayrıca, her bir unsuru canlı olarak gören animist kökenli mitolojik inanç, yazarın doğa ile ilgili satırlarında geniş ölçüde kullanılmıştır.

Nikolay Luginov'un eserlerindeki doğa hassasiyeti, sadece kuzeyde yaşayan bir insanın ulusal kimliğiyle bağlantılı değildir. Yazarın bu hassasiyetini, doğayı evrensel bir bakış açısıyla sahiplenen ve onu yaşamın kaynağı, düzenin simgesi olarak gören bir insanın endişeleri olarak görmek doğru olacaktır. Luginov, özenle korunması gerektiğine inandığı ekolojik sistemi hikayede “Yasa” olarak ifade etmiştir.

Doğada yer alan her bir unsuru kişilikleştiren yazar, dağ, orman, nehir karakterlerini konuşTURARAK, anlatmak istediklerini ilk ağızdan vermiştir. Sonsuz bir döngü içinde yaşayan doğa insanlar tarafından kirletilmekte ve yok edilmektedir. Kara Kuzgun buna sebep olan insanlardan şöyle bahseder: “İnsanlar her zaman çok fazla yiyorlar, bu yüzden de dışarı atıyorlar...”²³⁹ Nehir ise kendinden bahsederken insanların ona yaptıklarından şikayet etmektedir: “...kanım kirli, çamurla tıkalı... Oh hayır, yaşayanların işkenceleri ağır, gelecekleri endişeli...”²⁴⁰

²³⁹Luginov, s.49.

²⁴⁰Luginov, s.46.

İnsanların doğaya verdiği bir başka zarar ise ormanların yok edilmesidir. Hikayede yazarın “orman kesiciler” olarak tanımladığı bu insanlar da Yasa’ya uymamaktadır.

Tayga

Yazar, en canlı mekan tasvirlerini taygayı anlatırken kullanmıştır. Baharın gelişi taygada bir bayram havası estirmiştir: “*Yeşilleniyor tayga, giyiniyor, kuşlar çınlıyor, düğün töreni çağrısı her yerden sesleniyor: her kalp atışında ses veriyorlar, gümbürdüyorlar dağların akıntısındaki taşlar, suyla gelen taşlar.*”²⁴¹ Nikolay Luginov: “*Aar-Tayga’nın ana ve babası yeryüzü*” şeklinde bir ifade kullanarak, taygayı doğanın bir çocuğu olarak tasvir etmiş ve bir bütünü ayırmaz parçası olarak görmüştür.

Tüm güzelliğine ve cömertliğine rağmen tayga da insanların kazanç hırsından kendi payına düşeni almaktadır: “*Onlar Büyük Nehirdeki ormanı sanki kendileri için değil de sevmedikleri birileri için kestiler, yaktılar ve götürdüler...*”²⁴²

Büyük Köy

Nikolay Luginov’un tasvirlerinden Yakutistan’daki toplumsal değişimi en iyi gösteren mekanların şehirler olduğu anlaşılmaktadır. Hikayede şehirleşen alanlar sosyal değişimin olumsuz bir sembolü olarak kullanılmıştır. İnsanları cezbederek kendine çağıran şehirler, onları geleneklerinden ve doğadan uzaklaştıran toplumsal değişimi sembolize edecek şekilde tasvir edilmiştir.

²⁴¹Luginov, s.46.

²⁴² Luginov, s.59.

Kapalı Mekanlar

Çadır (Yurt)

Kara Kuzgun Baladı hikayesinde yer alan tek kapalı mekan çadırıdır. Yazar bu hikayesinde de çadırla ilgili açıklayıcı bilgiler vermemiştir.

2.2.5 Hikayede Geleneksel ve Mitolojik Unsurlar

Nikolay Luginov'un, Kara Kuzgun Baladı adlı hikayesinin temel içerikleri, kolektif bilinçdışından gelen evrensel figürler, motifler ve arketipsel imgeler olmuştur. Efsane, masal gibi sözlü anlatımlarda yer alan mitolojik unsurlar, ulusal edebiyat geleneğini sürdüren yazarın sıkça başvurduğu kavramlardır.

Saha (Yakut) mitolojinde evren, kozmik ağacın birleştirdiği Üst Dünya, Orta Dünya ve Alt Dünya olarak adlandırılan üç katmandan oluşmaktadır.²⁴³ Gökyüzü, yeryüzü ve yeraltına karşılık gelen bu üç katman, mitolojide yerin ve göğün ulu direği "Demir Kazık" olarak bilinen ve Saha (Yakut) Türkleri tarafından "Aaa Luuk Maas" olarak adlandırılan bir ağaç tarafından birleştirilmiştir. Pervin Ergun bu ağacı şöyle tarif etmiştir: "*Aaa Luuk Maas kökleriyle yer altını, gövdesi ile yeryüzünü ve zirvesi ile - Türk dünya görüşüne göre Tanrı mekânı olarak kabul edilen- gökyüzünü birleştirdiğine inanılan kutsal ağaçtır. Tepesinden akan kutsal sıvı (süt-su) sayesinde hayat bahşeder.*"²⁴⁴

Hikayede üç katmanlı kozmik evren, KaraKuzgun'un konuşmalarında sıkça kullanılmıştır. Kara Kuzgun yaşadıkları dünyayı "orta dünya" olarak telaffuz ederken, öldükten sonra "*üst, alt ve orta dünyaları dolaşan*"²⁴⁵ nehirle birleşeceğini söyler. Bir başka yer de ise "*...insanlar vahşi hayvanların korkusuyla boşluğa geçerler – kimsesiz,*

²⁴³ Ergun, Ersogotoh, s.14.

²⁴⁴ Pervin Ergun, "Aal Luuk Mas", **Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Beştaş Veli Araştırma Dergisi**, Sayı: 33, Ankara, Bahar /2005, ss.293, 294.

²⁴⁵ Luginov, s.36.

terk edilmiş, evsiz, gözü olmayan karanlık dolu boşluğa, Şeytanın orta elçileri Abaası'ların yerleşebileceği pis yerlere.”²⁴⁶ anlatımıyla, alt dünyanın kötü ruhlarının yaşadığı yeri tasvir etmiştir. Kara Kuzgun'a göre orta dünyadaki yaşam “üzüntülerle dolu”²⁴⁷ bir yaşamdır.

Saha (Yakut) Türklerinin inanç sisteminde birçok kutsal varlık bulunmaktadır. Abdulkadir İnan bu kutsal varlıklarla ilgili olarak şu bilgileri vermiştir:

*“Yakutlar iyi ve temiz ruhlara “Ayu”, kötü ruhlara “Abaası” derler. Ayu ruhlar insanlara refah ve saadet bahşederler. Bunlar iyilik ve temizlik kaynağıdır. Ayu kelimesi lugat olarak hakikat, yaratma, yaratıcı kudret” anlamını ifade eder. Ayu ruhlar zümresinin en büyüğü Ayu Toyon’dur. Buna Ürüng Ar Toyon da denir. Ürüng-ak, beyaz, ar-arı, temiz, toyon-efendi, sahip demektir. Ayı Toyon yedinci ve dokuzuncu gökte bulunur, çok merhametli bir tanrıdır, insanların özel hayatlarına karışmaz, kanlı kurbanlar istemez.”*²⁴⁸

Saha efsanelerinde Abaasılar, tek kollu veya tek bacaklı ya da tek gözlü olarak tasvir edilirler. Korkunç ve tiksindirici ruhlardır.²⁴⁹

Nikolay Luginov’un diğer hikayelerinde de karşımıza çıkan İççi kavramı bu hikayede de sıkça kullanılmıştır. Kustuk hikayesinde “sahip” olarak tanımlanan İççi kavramı bu hikayede “iye” yani ruh olarak kullanılmıştır. Saha (Yakut) mitolojik inancına göre doğada olan canlı ve cansız her şeyin koruyucu bir ruhu vardır. Abdulkadir İnan’ın Yer-Su kültürüyle bağlantılı gördüğü bu ruhları Saha (Yakut) halkı “İççi” olarak adlandırmıştır.²⁵⁰ Nikolay Luginov’un hikayede ele aldığı “İççi” seçilen insanda bulunan ruhtur. Bu insan hem avcı hem de sahip olandır. Yazar ihtiyarlayan son İççi yerine, yeni bir İççi bekleyen tayganın endişelerini anlatırken, insan ve doğa arasındaki ilişkinin derinliğini ortaya koymaya çalışmıştır. Eğer beklenen yeni İççi bu ruha sahip değilse kendi döngüsünde ilerleyen orta dünya yanlış İççi’nin elinde kaosa sürüklenecektir.

Hikayede geçen bir başka mitolojik unsur sıkça bahsedilen Bayanay’dır. Bayanay ormanın ruhu ve av hayvanlarının koruyucusudur. Hikayede “Avın İyesi” olarak ta anılan Bayanay yeni İççinin gelişini büyük bir sevinçle karşılamış olsa da Kara

²⁴⁶Luginov, s.43.

²⁴⁷Luginov, s.51.

²⁴⁸İnan, s.36.

²⁴⁹Ergun, Er Sogotoh, s.23.

²⁵⁰İnan, s.36.

Kuzgun, yaşlı İççi'nin avlanmasına yardım etmediği için Avın İyesine sitem etmektedir: "... Bayanay'a öfkelenerek nerede olduğuna baktı Kuzgun, neredeydi Avın Sahibi?! Ne de olsa eğer isteseydi, getirebilirdi geyikleri doğruca burnunun dibine, tam atışın altına, böyle körü körüne isabet ettiremez!..."²⁵¹

Saha (Yakut) kültüründe avcı ve av kavramları sadece yiyeceklerin teminiyle bağlantılı değildir. Avcılık aynı zamanda mistik yaşamın önemli bir kaynağı olmuş, insan ve doğa ilişkisinin bütünlüğü avcı imajında yoğunlaşmıştır. Saha (Yakut) kültüründe, tıpkı avlanacak hayvanlar gibi avcı da doğanın ayrılmaz bir parçası olarak yer almaktadır.²⁵²

Yazar, torununun doğumuna sevinen ve bunun için ziyafet veren dedenin duasında, "Yüce Yaratıcı Tengri ve onun yardımcılara" şükrederken, *İeyiehsit Hotun*'un adını anmıştır. "İeyiehsit Hotun", Saha (Yakut) mitolojisinde kadınların doğumuna güçlü gülüşüyle yardım eden bir tanrıça olarak yer almıştır.²⁵³

Hikayede yer alan mitolojik unsurların yanı sıra bazı geleneksel ritüellerden de bahsedilmiştir. Bu ritüellerden birisi öldürülen avın ağzına yağ sürme şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Bir başka bölümde ise kertenkele ile günahların affedileceğine dair inançtan bahsedilmiştir.

2.3 Serge

2.3.1 Serge Hikayesinin Olay Örgüsü

- 1) Terk edilmiş bir alasta hala ayakta duran yaşlı Serge, geçmişin trajik hatıralarıyla baş başa, uzun yıllar önce dikildiği yerde kendi yalnızlığında kalmıştır.
- 2) Serge, onu yaptıran Sidor ile ona şekil veren İlya'nın hayatlarına ve çevresinde yaşanan büyük değişimlere şahit olmuştur.
- 3) Sidor ve İlya aynı alasta büyümüş iki yakın dosttur. Sidor yumuşak huylu ve çalışkan bir arabacı, İlya ise çalışmayı sevmeyen, huzursuz ruhunu

²⁵¹Luginov, s.54.

²⁵²Gulnara Yegorovna, Savvinova, "Hudojestvennie Aspektı İzobrajeniya Prirodı v Yakutskoy Literature", (Yayınlanmış Tez) **Yakutsky Gasudarstvennyy Universitet**, Yakutsk, 2002, s.1

²⁵³Karakurt, Mitoloji, İlgili Madde.

dinginleştirmek için sık sık alastan ayrılıp, bilinmeyen yerlere giden bir olonhosut ve iyi bir ahşap ustasıdır.

- 4) Sidor evlenmeden önce İlya'dan kendisine söz verdiği at bağlama direğini yapmasını ister. İlya bulduğu çok özel bir melez ağacını şekillendirerek sözünü tutar. İki dost sergeyi Sidor'un alaştaki çadırının önüne dikerler.
- 5) Sidor evlenir. Karısı Darya 5 oğlan çocuk dünyaya getirir. Üçüncü oğlu doğumdan hemen sonra ölür. Bu sırada İlya da Marya adında bir kadınla evlenmiştir. İlya'nın da bir kızı ve bir oğlu olur.
- 6) Çocuklar büyürken, Sidor ve İlya'nın yaşadığı topraklarda her şey değişmektedir. İnsanlar şehirlere taşınmaya ve kendi yurtlarını terk etmeye başlamıştır. Önce bir iç savaş yaşanır ve arkasından yeni bir yönetim iş başına gelir. Bu yönetimle zenginlerin sahip olduğu sürüler fakirlere dağıtılır.
- 7) Bu sırada Sidor ve İlya'nın hayatında mutlu günler yerini talihsiz olayların yaşandığı acı dolu günlere bırakır.
- 8) İlya'nın kızı babasının çadırında toplanan kumarbazlardan birine aşık olur ve onun peşinden gider. Oğlu ise önce altın aramak için evden ayrılır, sonra savaşa katılır ve ondan bir daha haber alınamaz.
- 9) Sidor arabası nehre düşen bir kişiye yardım ederken donmuş suya girer ve hastalanarak ölür.
- 10) Sidor'un ölümünden sonra babasının boşluğunu doldurmaya çalışan iki büyük oğlu peş peşe askere alınır. Oğullarından ikisini savaşta kaydeden Darya geriye kalan diğer iki küçük oğlu için endişelenmektedir.
- 11) Kısa bir süre sonra Darya'nın iki küçük oğlu da askere alınır. Darya küçük oğullarının savaştan sağ salim dönmesi için günlerce tüm tanrılara ve İsa'ya dua eder. Mucizevi bir şekilde iki oğlu da savaştan sonra geri döner. Ancak geri dönen oğullarından birisi alastan ayrılarak hemen şehre taşınır. Çok geçmeden diğer oğlu onu takip ederek şehre taşınır.
- 12) Kendi alaşını ve ailesinin mezarlarını terk etmek istemeyen Darya oğullarının onu da şehre götürme teklifini kabul etmez.
- 13) Bu arada İlya'nın huzursuz ruhu bir türlü sakinleşmemekte ve gizemli iç dünyasının çağrılarını peşini bırakmamaktadır. İlya yine alastan ayrılır. Bir süre

sonra bir yol kenarında İlya'nın cesedinin bulunduğu ve oraya defnedildiği haberi gelir. İlya'nın kızından olan torunlarından biri onun mezarını bulur ve mezarın başına bir haç diker.

- 14) Alaşta tek başına kalana Darya bir süre sonra hastalanır. Oğulları Darya'yı şehre götürürler. Ancak Darya kendi alaşında ölmek ister ve dönüş yolunda evine kavuşmadan ölür. Çocukları Darya'yı kocası Sidor'un mezarının yanına defnederler.
- 15) Her iki ailenin tüm üyeleri ya ölmüş ya da şehre taşınmış, Serge ise terk edilen alasta tek başına kalmıştır. Tüm bu yaşananların tanığı olan Serge, insansız kalan Surtahovların alasında geçmiş günleri hatırlayarak beklemektedir.

2.3.2 Hikayenin Özeti

Vaktiyle iki ailenin yaşadığı bir alaşa dikili bulunan ve geçen yılların acımasızlığına rağmen hala ayakta duran yorgun Serge, yaklaşan dondurucu kışı terk edilen alasta tek başına beklemektedir. Bir zamanlar hayat dolu olan alas kendi kaderine terk edilmiştir. Yaşlı Serge'nin yalnızlığını gideren ise atalarından kalma bir içgüdüyle sık sık alaşa gelen Ulaan Turagas adında bir attır. Bu atın kokusu yüzyıl önce ocağı sönmüş çadırdan gelen dumanının kokusunu hatırlatmaktadır.

Bir akşamüstü terk edilmiş alasa gelen iki avcı burada yaşayan bir geyiği avlamak için kamp kurarlar. Yaşlı Uyban ve yanındaki genç Betyus gece olunca ateşin başında sohbet etmeye başlar. Bir zamanlar kendisi de Surtahov alasına yakın bir alasta yaşamış olan yaşlı avcı geleneklerinden uzaklaşarak şehirlere taşınan insanların yaptığı hatayı, şehirleşme ile birlikte yok olan geleneğin, kültürün ve yasanın önemi anlatmaktadır. Uyban kamp kurdukları alasin eski sahipleri olan Sidor ve karısı Darya ile İlya Pesennik ve ailesini hatırlar. Bu iki avcının yaktıkları kamp ateşinin dumanı ve Uyban'ın anlattıkları onları seyreden Serge'yi yıllar öncesine götürmüştür.

Uyban önce alastaki gölün karşısında yaşayan İlya Pesennik'ten bahseder. Uyban'nın da akrabası olan İlya Pesennik garip bir adamdır. Bir kumarbaz olan ve içki içmeyi seven İlya kendisi gibi olan kumarbazları yanına toplamakta ve çadırına gelen

büyük olonhosutlarla birlikte günlerce olonho icra etmektedir. İyi bir olonhosut olmasının yanı sıra yaptığı ağaç işleriyle tanınan ünlü bir ahşap ustasıdır. Kamp kurdukları alastaki Serge'yi yapan ve onu geleneksel motiflerle süsleyen İlya'dır. İlya bu sergeyi birlikte büyüdüğü dostu Sidor'a verdiği söz üzerine yapmıştır. İlya'nın çok yakın dostu olan Sidor ve ailesi Orta Surt adıyla bilinen alasta yaşadıkları için yaşadıkları yerin adıyla Surtahovlar olarak anılmaktadır.

İki avcının kamptan ayrılmasından sonra Serge özlemle geçmiş günleri ve tüm olanları hatırlamaya devam eder. Bütün hayatı boyunca insanlara, bu dünyanın ötesinde uzak masalsı ülkeleri ve onların bahadırlarını anlatan İlya'yı ve onun baharın her gelişinde bir türlü karşı koyamadığı bir isteğin peşinden uzakta bilinmeyen topraklara gitmek için alastan ayrılmasını ve yaz boyunca kimsenin bilmediği yerlerde dolaşmasını hatırlar. Doğanın gizemli güçlerinin çağrısına kulak veren İlya, yaz sonuna doğru çökmüş ve yorgun bir şekilde geri döner ve çalışmayı pek sevmediği için alasta sararmış otların ancak bir kısmını biçip, ağaç keserek kış için hazırlık yapardı. Umutsuz bir hastalığa kapılmış gibi ruhu başka yerlerde yaşayan İlya'nın bu yaptığı hazırlıklar yetersiz olduğu için akrabaların ve komşuların yardımıyla geçinmeye çalışan karısı Marya ve çocukları kışın geri kalanını patikalarda yiyecek aramakla geçirirdi. Sonbaharın gelişiyile İlya yeniden canlanır, kumarbazlar, eğlence isteyenler ve iyi içiciler onun bakımsız çadırına doluşurlar ve günlerce eğlenerek olonho söylerlerdi.

Sidor ve İlya'nın dostlukları aynı alasta büyümeleriyle başlamıştır. Henüz ikisi de genç ve bekar iken İlya dostu Sidor'un istediği sergeyi yapmak için uygun bir ağaç aramış ve bir gün çok güçlü bir melez ağacı bulmuştur. Alastın hemen kıyısındaki ağaçlıkta bulduğu bu özel ağacı dostu Sidor ile birlikte kesmiştir İlya üç yıl boyunca tüm hünerlerini göstererek bu ağacı bir sergeye dönüştürmüştür. Bu sırada dostu Sidor evlenmek için geleneklere uyararak üç yıl boyunca evleneceği kadının ailesinin yanında güvey olarak çalışmış ve karısını da yanına alarak alasta dönmüştür. Sidor karısı Darya ile Orto Surta dönünce, İlya'nın yaptığı bu gizemli sergeyi tepesine gümüş bir para bağlayarak çadırın önüne diker.

Sidor'un karısı Darya üç oğul dünyaya getirir. İlk oğullarına Aziz Nikolay Ugodnik'e olan hürmetlerinden dolayı Nikolay, ikinci oğullarına Mitee (Dmitriy), üçüncü oğullarına da Vasiliy adını verirler. Ancak Vasiliy hastalanarak ölür. Vasiliy'in

ölümünden sonra Darya iki oğul daha dünyaya getirir. Surhatov ailesi kötülük ruhlarının çocuklarını bulamaması ve yolunu şaşırması için son iki oğullarına ilk iki oğullarının adını vermiştir. Küçük Nika ve küçük Mitee. Bu arada İlya da evlenmiş ve babalarının kötü kaderini taşıyan biri kız ve biri oğlan iki çocuğu olmuştur. Kızı Marusya İlya'nın çadırına gelen bir kumarbaza aşık olmuş ve onunla birlikte alastan ayrılmıştır. Ancak birkaç yıl sonra alasa geri dönmek zorunda kalmıştır. Alasa döndükten sonra Marusya farklı erkeklerden beş çocuk dünyaya getirir. İlya'nın oğlu Kirise ise altın aramak için alastan ayrılır. Askere alındığı öğrenilen Kirise bir daha geri dönmemiş ve ondan hiçbir haber alınamamıştır.

Sidor ve ailesi için de kötü günler başlamak üzeredir. Sidor, at arabası nehre düşen bir kişiye yardım ederken donmuş suya girer ve hastalanarak ölür. Ölürken karısı Darya ona yanına geleceği günü beklemesini söyler. Babalarının ölümünden sonra iki büyük oğlu ailenin geçimini sağlamak için kalan işlere devam ederler. Büyük oğul Nikolay evlenir. Ancak savaş çıkmıştır. Darya'nın iki büyük oğlu sırayla askere alınır ve her iki oğlu da savaşta ölür. Çok geçmeden iki küçük oğlu da askere alınan Darya, oğullarının savaştan geri dönmesi için günlerce inandığı her tanrıya ve İsa'ya dua eder. Darya'nın duaları kabul olur ve iki küçük oğlu sağ salim geri dönerler. Ancak oğullarından küçük Mitee döner dönmez şehre taşınır. Küçük Nikolay ise bir süre daha alasta kalsa da o da kardeşinin peşinden şehre taşınmaya karar verir. Annelerini de yanlarına almak isteyen oğulları onu şehre götürmeyi teklif ederler. Ancak kocasının onu beklediğini bilen kederli Darya, kendi yurdunu ve sevdiklerinin mezarlarını bırakmak istemediği için bu teklifi kabul etmez.

Şehre taşınan oğulları ara sıra Darya'nın torunlarını görmesi için alasa gelirler. Darya'nın yanında kalan İlya da dostu Sidor'un torunlarıyla ilgilenmektedir. Sidor'un torunu Semko Darya'ya ve İlya'ya dedesi Sidor'u hatırlatmaktadır. İlya o gün son kez Semko ile oynar ve ona bir bıçak hediye eder. Sonra kimseye haber vermeden alastan ayrılır. Bir süre sonra İlya'nın yol üzerinde bir yerde ölüsünün bulunduğu ve yolun kenarına defnedildiği haberi gelir. Yaşadığı süre boyunca ruhu bir türlü huzur bulmayan bu garip adamın mezarına kızından olan bir torunu ağaçtan bir haç yapar.

İlya'nın ölümünden sonra tek başına kalan Darya hastalanır. Oğulları onu şehirdeki hastaneye götürürler. Ancak Darya kendi topraklarında ölmek istemektedir.

Onun bu isteğini yerine getirmek isteyen çocukları Darya'yı alasına götürmek üzere yola çıkarlar. Ancak Darya henüz kendi evine kavuşmadan yolda ölür ve cenazesi kocasının yanına defnedilir.

Tüm bu olaylara ve her iki ailenin yaşamına tanıklık eden Serge, artık tamamen terk edilmiş bu alasta kendi yalnızlığıyla, eski günleri hatırlatan seslerin ve kokuların eşliğinde tek başına beklemektedir. Serge, insan olmayan bu alasta kendi varlığının da bir anlamı olmadığını bilerek, tamamen yıkılana kadar beklemeye devam edecektir.

1.1.1. Hikayeye Yön Veren Karakterler

2.3.2.1 Ana Karakter

Serge

Hikayenin ana karakteri, Surhatovlar olarak bilinen bir ailenin yerleşim yerinde bulunan bir sergedir. Saha (Yakut) kültüründe Serge, üzerinde geleneksel motifler bulunan ağaçtan yapılmış bir at bağlama direğidir.

Bugün dahi Yakutistan'ın hemen her köşesinde karşılaşılabilecek bir unsur olan serge, bir at bağlama direği olmasının yanı sıra Saha (Yakut) kültüründe misafirlere verilen önemi göstermesi ve dinsel bir anlam taşıması bakımından çok önemlidir.²⁵⁴ Nikolay Luginov'un sembolik bir arketip olarak kullandığı Serge, klanı, aileyi ve yolu temsil etmekle birlikte aynı zamanda Saha (Yakut) mitolojik inancında yer alan dünya ağacını yani Aal Luuk Maas'ı da sembolize etmektedir. Hikayede Serge, orta dünyada bulunan gövdesi, toprağın derinliklerinden beslenen kökleri ve gökyüzüne ulaşan düşünceleri ile üç dünyayı bir arada tutmaktadır.²⁵⁵

Bir zamanlar alaşa yaşayan insanları hatırlatan bir anıt olarak duran ve etrafında yaşanan olaylara şahitlik eden Serge, ana karakter olmasına rağmen, olayları yönlendirme veya değiştirme etkisine sahip değildir. Serge, izleyen bir göz olarak yazarın düşüncelerini anlatmak için kullandığı bir karakter olarak hikayede yer almıştır.

²⁵⁴ Duranlı, Serge, s.589.

²⁵⁵ Okorova ve diğerleri, s.146.

Nikolay Luginov cansız bir nesne olan Serge karakterini yine diğer felsefi hikayelerinde olduğu gibi kişilikleştirmiştir. Serge'nin sahip olduğu kişilik hem onu şekillendiren İlya'nın hem de sahibi olan Sidor'un kişiliklerini yansıtmaktadır. Görenlerin dikkatini çeken ve onları şaşırtan motifleriyle huzursuz bir yaşam süren İlya'nın ruhunu da temsil etmektedir. İlya, Serge'yi yapacağı kütüğü kesmeden önce Sidor'a şöyle der: *“Boşuna değil. Kesmek bile acı verecek... O sadece bilmeyenler için dilsizdir. Elbette o canlı. Ancak seçmek ve ruhu vermek gerek... Anlıyor musun?”*²⁵⁶

Sahiplerinin terk ettiği boş arazide Serge'nin yalnızlığını paylaşan onu ayakta tutan dostları da vardır. Kara kuzgun Hara Turaah, en sadık arkadaşı baharın sıcak rüzgarı Skiier, bir mus geyiği ve onu sık sık ziyarete gelen Ulaan Turagas isimli at ile ruhunu aramak için yeryüzünde dolaşan rüzgar Serge'nin sadık dostlarıdır. Özellikle Ulaan Turagas'ın ziyaretleri ve yanına yaklaştığında hissettiği ılık nefesi Serge'nin ruhunu ısıtmaktadır:

*“Artık Serge, her şeyi dondurup öldüren, bu acımasız soğuktan daha uzağa gitmeye, her şeyi unutmaya, gelecek baharı, yazın soylu sığasını ve kuruluşunun olduğu düşlerine, huzura dalmaya hazır. Eğer aygır UlaanTuragas'ın kendisine, at bağlama direğine, bu garip bağımlılığı olmasaydı.”*²⁵⁷

Nikolay Luginov, dayanıklı bir ağaçtan yapılmış Serge'nin yıllarca ayakta kalabilme özelliğini kullanarak, nesillerin ve yaşamın değişim süreçleri anlatma yolunu seçmiştir.

Hikayenin sonunda geçen yılların izlerini taşıyan yaşlı ve yıpranmış Serge, terk edilmiş Surhatov alasını, gün gelip yıkılıncaya ve böylelikle tekrar doğduğu taygaya karışacağı güne kadar bekleyecektir: *“Hiçbir yolcu, misafir ve ev sahibi yoksa sergenin de bir anlamı yoktur. Onun insana adanmışlığıyla vedalaşması bir zamanlar çıktığı yere bir geri dönüştür: insansız taygaya, orta dünyanın yeşil ve mavi çıkıntısına, toprağa...”*²⁵⁸

²⁵⁶Luginov, s.142.

²⁵⁷Luginov, s.123.

²⁵⁸Luginov, s.161.

2.3.2.2 Yardımcı Karakterler

İlya

Serge'yi yapan ahşap ustası ve bir olonhosut olan İlya karakteri, hikayede ana karakterden sonra gelen en güçlü karakterdir. İlya, dinginleştiremediği ruh haliyle, onu çağıran seslerin peşinden kimsenin bilmediği yerlere, ötelere gitme isteğiyle ve söylediği şarkılarla bir şaman olduğu izlenimi yaratmaktadır.

Abdülkadir İnan şamanı tarif ederken: “*Şaman (Kam) Şamanistlerin inancına göre, Tanrılar ve ruhlarla insanlar arasında aracılık yapma kudretine malik olan kişidir.*” demiştir. İnan ayrıca şaman olacak bir kişi ile ilgili olarak şu bilgiyi vermiştir:

*“Hiç kimse kam olmak istemez. Fakat geçmiş kam-ataların ruhundan biri kam olacak torununa musallat olur; onu kam olmağa zorlar... Ata ruhu musallat olan bu adam bundan kurtulmağa çalışır, şamanlığı kabul etmemekte ısrar ederse deli olur. Şamanların hepsi sinirli, melankolik adamlardır.”*²⁵⁹

Bu bilgiye dayanarak, hikayede İlya'dan bahsedilen şu satırlardan onun bir şaman olabileceği değerlendirilmesi yapılabilir:

*“Onun ruhu ile gece çiğleri oynamaya başlar, gözlerini kapama imkanı vermez; sabahleyin ise ayaz değişirken kalkarlar, güneşli ufukta bulanık duran uzaktaki Yan dağlarından geçip seni alt edemeyeceğin bir güçle kendilerine çekerler. Bunlar İlya gibileri farklı bir yaşama, ateşli rüyalar ülkesine götürür...”*²⁶⁰

Ayrıca İlya'nın bu ruh haliyle ilgili olarak, onun bir olonhosut yani olonho icracısı olması bakımındanda bir bağlantı kurulabilir. Metin Ergun olonho okuyamayan bir olonhosut ile ilgili olarak V.L.Şeroşevskiy'den alıntılacağı şu bilgiye yer vermiştir: “*Destancı destan söylemez ise düşünceleri karışır, kalbi sıkışır. Hiçbir şey istediği gibi yürümez ve o mutsuz bir insan olur. Bir şamanın şamanlık yapmadan duramadığı gibi destancı da destan söylemeden edemez.*”²⁶¹

Her yaz başında gitme isteği dayanılmaz bir hal alan İlya için endişelenen Sidor dostunu sakinleştirmeye ve onu alasta tutmaya çalışmaktadır. Sidor'un bu çabasını iki dostun şu konuşmasından anlıyoruz:

²⁵⁹ İnan, s. 68.

²⁶⁰ Luginov, s.141.

²⁶¹ Ergun, Olonho, s. 26.

*“Her yer bunaltıyor... Katlanamıyorum. Gidiyorum... Burada olmak kötü. Ruhum sakinleşmiyor. Her şey beni sıkıyor.
Bak... Doğruyu söylemek gerekiyorsa, nereye gideceğin anlaşılıyor. Hiçbir yerde buradaki gibi seni tutmaz, değer vermezler.”²⁶²*

Serge de İlya'nın ruhunun neden bir türlü sakinleşmediğinin sebebini bilmektedir. Serge'ye göre İlya'nın bu yeteneği aynı zamanda onun kaderidir: *“Bu yeteneğin bir kısmı bile o kadar değerliydi, fakat ruhu yakan sıcak, kızgın yağ ona da dökülmüştü, her şeye can veren, tütsüleyen göksel ateşe ilgi duymanın, kaderin işaretiydi.”²⁶³*

Ruhu huzur bulamayan İlya birçok kez alastan ayrılmış ve yaz sonlarında bitkin ve perişan bir halde geri dönmüştür. İlya'yı alasta kaldığı sürece heyecanlandıran tek şey sonbahara doğru çadırına gelen büyük olonhosutlar, kumarbazlar, eğlenceyi yemeyi ve içmeyi seven insanlardır. Misafirlerin gelmesiyle birlikte İlya sabahlara kadar içki içip, şarkılar söyleyip, günlerce olonho icra etmektedir: *“O zaman ardı ardına gecelerde uyumayan insan ruhlarını, söylenen olonho üst dünyada bir yerlere, bu dünyaya ait olmayan bilgeliğin ve sevginin, kanlı çatışmaların, kahramanların yukarıdaki eşi benzeri olmayan ülkesine götürürdü.”²⁶⁴*

Öte yandan İlya, kendi Tanrılarının onları terk ettiğini ve Hristiyanlık inancının da artık uzakta olduğunu düşünmekte ve kötü bir ruhun her yeri ele geçirdiğini söylemektedir: *“İsa uzakta, tanrılarımız ise öldü. Bizim şarkılarımız söylendi... Şimdi kimin hüküm sürdüğünü görüyorsun: acımasız ve hiçbir şeyi umursamayan bir ruh. O da ülkemizi mutluluk ve huzurun beklediğini söylüyor... vaat ediyor.”²⁶⁵* İlya'nın bahsettiği bu ruh yeni rejimle birlikte ortaya çıkmıştır. İlya'nın bu sözleri Rusya'da gerçekleşen Ekim ihtilalini işaret etmektedir.

İlya, hikayenin sonunda yine alası terk etmiş ve bir yol kenarında öldüğü ve oraya gömüldüğü haberi gelmiştir. İlya'nın kızı Marusya'dan olan torunu mezarına gelmiş ve Hristiyan geleneklerine uygun olarak mezarı başına bir haç dikmiştir.

²⁶²Luginov, s.141.

²⁶³Luginov, s. 135.

²⁶⁴Luginov, s.133.

²⁶⁵Luginov, s.155.

Uyban (İvan Semonoviç) :

Yaşlı bir avcı olan ve bir süre şehirde yaşadıkdan sonra tekrar kendi yurduna dönen Uyban, eski gelenekleri bilen, kültürün ve doğadaki yasasının önemi kavramış bir adamdır: *“Ben sadece geleneğe uyuyorum. Ormanın kenarındaki ağaç kesilmez”*.²⁶⁶

Nikolay Luginov, Uyban’ın ağzından onunla birlikte avlanmaya gelen genç avcı Betyus’a geleneğin unutulduğunu, şehirlerin ise her şeyi yok ettiğini anlatarak hikayenin ana temasını ortaya koymuştur:

*“Anlarsın, gelenekte her şey toplanmıştır: kanun da ahlak da. Hem de kültür. Kültür çağlar içinde mükemmelleşmiştir, fakat binlerce yılda işlenmiş gelenek, yerine oturmuş davranış kuralı her şey ile ilgilidir. Bu bir alışımdır... Sen, sanki burada öğreniyormuş gibisin. Ben artık buradayım, fakat çok çok önceleri şehirdeydim. Artık anlıyorum, demek ki biliyorum. Sen iyi bir gençsin, fakat şehirlisin. Sen, geleneğin gözden kaybolduğu, artık her şeyin çöktüğü yerdensin...”*²⁶⁷

Yaşadığı topraklardaki kültürel değişimin acısını yaşayan Uyban bu değişimle ilgili kendi sorumluluğunu da bilmektedir: *“Yıkım görmek acı. Alasım boş, Betyus. Boş ve bakımsız, işte bu. Vicdan. Biz çok suçluyuz... kendimiz bile nasıl suçlu olduğumuzu anlamıyoruz.”*

Hikayedeki zaman çizgisi içerisinde şimdiye ait olan Uyban bir yan karakter olmasına ve hikayedeki olaylar üzerinde yönlendirici bir etkiye sahip olmamasına rağmen, yazarın bakış açısını yansıtmakta etkili bir karakterdir.

Sidor

Serge’nin sahibi ve Orto Surt alasının sakinlerinden olan Sidor, iyi huylu ve çalışkan bir adamdır. Sidor’un, kardeş olarak gördüğü İlya’ya kendisi için bir serge yaptırmasından ve karısı Darya ile evlenirken üç yıl süre ile karısının ailesinin yanında güvey olarak çalışmasından geleneklerine bağlı bir adam olduğunu anlaşılmaktadır: *“...o zamanki geleneğe göre Sidor kızın ana babası yanında güvey olarak üç yıl çalışmış, üç yıl varlıklı bir yaşam sürmek için gereken yapıların diğer materyalini ve kütüklerini hazırlamıştı”*.²⁶⁸

²⁶⁶Luginov, s.127.

²⁶⁷Luginov, s. 127.

²⁶⁸ Luginov, s.140.

Karisına ve çocuklarına düşkün olan ve atı Djağillaah'ın çektiği bir at arabası ile geçimini sağlayan Sidor, bir başka arabacıya yardım ederken donmuş nehirde kırılan buzun içine düşer ve hastalanarak ölür. Sidor'un cenazesi ile ilgili önemli bir ayrıntı ölümünün Ekim Devrimi sonrası olduğunu göstermesidir: “*Son büyük şans Sidor'a vurdu, tesadüfen oradan geçen, yeni iktidar tarafından kapanmış kilisenin rahibi ile anlaşmak ve cenaze ayini yapmak mümkün oldu*”²⁶⁹

Darya

Darya Sidor ile evlendikten sonra alasa gelmiş, kocasına ve yaşadığı yere bağlı bir kadındır. Bir anne ve eş olarak güçlü karakteri ile yaşadığı tüm zorluklara direnmeye çalışan Darya, beş doğum yapmasına karşın üç çocuğunun ölümüne şahit olmuştur. İlk oğlu Vasiliy bir hastalık sonucu çok küçükken ölmüştür. Büyük oğlu Nikolay ve onun küçüğü Mitee ise Sovyetler Birliğinde Büyük Vatan Savaşı olarak bilinen II. Dünya savaşında ölmüştür. Kocasını ve iki oğlunu savaşta kaybeden acılı kadının geriye kalan iki oğlu da savaşa çağrılır. Darya'nın iki küçük oğlu sağ salim geri döner ancak çocukları şehre yerleşmeye karar verir. Annelerini de şehre götürmek isteseler de yurdunu ve kocasının mezarını terk etmek istemeyen Darya bunu kabul etmez. Kocasına verdiği sözü tutmak için alasta yaşamaya devam eder: “*Bekle, geleceğim, seni bulurum, duydun mu?*”²⁷⁰

Darya'nın, kocasını ve çocuklarını koruması için İsa'ya dua etmesi onun Hristiyan inancına sahip olduğunu, küçük yaşta ölen oğlu için şaman çağırması ise Şamanizm inancını ve geleneklerini de devam ettirdiğini göstermektedir: “*Üzüldüler, tedavi etmeye yetişemediler, ardi ardına şamanlar toplandı, yakınlarda bir yerlerde yaşlı köpeğiyle yaşayan büyük şaman geldi, bütün karanlık ruhların tehdidini yenemediler...*”²⁷¹

Hastalanınca çocukları tarafından şehre götürülen Darya kendi alasında ölmek istese de evine ulaşmadan yolda ölür. Kocasını Sidor'un yanına defnedilen Darya böylece verdiği sözü de tutmuş olur.

²⁶⁹ Luginov, s.152.

²⁷⁰ Luginov, s.152.

²⁷¹ Luginov, s.149.

Betyus

İhtiyar avcıyla birlikte alasa gelen genç avcı Betyus bir şehirlidir. Yeni neslin bir temsilcisi olarak kendi halkının geleneklerinden habersiz olan Betyus, Uyban'nın anlattıklarına alaycı bir yaklaşımla karşılık vermektedir. Soğuk kış günlerinde olonhoların günlerce süren icrasını duyunca; *“Akıl almaz! Şurada iki serilik bir film izlemeye otur, sırtın ısınmaz...”*²⁷² diyerek kendi kültürünü hafife almıştır.

Marya

İlya'nın karısıdır. Hikayede olaylar üzerinde etkili bir rolü yoktur. Ancak o da Darya gibi kocasının yanında yer almış, kocasının bitmek bilmeyen huzursuzluğuna dayanmaya ve kocası ihmal ettiği için geçimini yakınlarının yardımıyla çocuklarına bakmaya çalışarak yaşamıştır: *“Her seferinde onlar ilk yeşillığe dek akrabalarının, yakınlarının ve uzak komşularının yardımıyla ulaşırlardı. İlya'nın alaşından her tarafa uzanan çiğnenmiş patikalarda karısı Marya, oğlu ve kızı yiyecek arayarak çanaklarla dolaşırlardı.”*²⁷³

Nikolay (Büyük Nika)

Sidor ve Darya'nın ilk oğullardır. Ortodoks azizlerinden Nikolay Ugodnik'e duyulan saygı dolayısıyla ona Nikolay adı verilmiştir. Çalışkan bir oğul olan Nika babasının ölümünden sonra onun gibi arabacılık yapmaya başlar. Savaştan önce evlenir ve kendi çadırını kurar. Ancak İkinci Dünya Savaşı çıkınca askere alınır ve savaşta ölür. Nikolay'ın karısı hakkında bilgi verilmemiştir. Hikayenin sonunda Nikolay'ın oğlu Semka'dan ve onun dedesi Sidor'a olan benzerliğinden bahsedilmiştir.

Mitee (Dmitriy)

Sidor ve Darya'nın ikinci oğullarıdır. Güçlü ve gürültücü bir çocuk olan Mitee de abisi Nikolay'ın peşinden askere alınır ve o da aynı savaşta ölür. Mitee onun Saha (Yakut) Türkçesindeki adıdır.

²⁷² Luginov, s.141.

²⁷³ Luginov, s.132.

Vasiliy

Sidor ve Darya'nın küçük yaşta ölen oğullarıdır. Bir hastalığa yakalanarak ölmesi Surtahov ailesinin ilk büyük kaybı olmuştur.

Küçük Nikolay

Küçük Nikolay, Vasiliy'in ölümünden sonra doğduğu için annesi Darya ona; "... yaşamı tehdit eden karanlık ruhlardan korkarak, izden çıksın, kötülük getirenler yolu şaşırınsın diye"²⁷⁴ ilk oğlu Nikolay'ın adını vermiştir. Küçük Nikolay da ağabeyleri gibi savaşa çağrılır. Savaştan sağ salim dönen Nikolay bir süre alaştta çalışır ve evlenir. Ancak daha sonra şehir yaşantısının cazibesine kapılarak küçük kardeşi Mitee'nin peşinden şehre taşınır.

Küçük Mitee

Sidor ve Darya'nın en küçük oğullarıdır. Küçük Nikolay'da olduğu gibi bu çocuğuda kötülüklerden korumak amacıyla, ikinci oğulları Mitee'in adı verilmiş ve hikayede Küçük Mitee olarak bahsedilmiştir. Ağabeyleri gibi savaşa katılan Küçük Mitee, savaştan geri dönmüş ancak döner dönmez şehre taşınmıştır.

Marusya

İlya'nın kızıdır. Genç yaşta babasının çadırına gelen bir kumarbazın peşinden giden Marusya, alasa geri döndüğünde toplum tarafından dışlanmış. Döndükten sonra Marusya farklı erkeklerden beş çocuk dünyaya getirmiştir. Marusya'nın hayatının geri kalanında nerede ve nasıl yaşadığı hakkında bir bilgi verilmemiştir.

Kirise

İlya'nın oğludur. Altın aramak için alaştan ayrılır ve bir daha geri dönmez. Askere alınması haberi dışında akibetiyle ilgili bir bilgiye yer verilmemiştir.

²⁷⁴Luginov, s.150.

Ulaan Turagas

Ulaan Turagas sık sık alasa gelen at sürüsünün lideridir. Bu genç aygırı buraya getiren geçmişten gelen bir çağrıdır. Nikolay Luginov, insanların kaybettiği geçmişle olan bağı bir atın içgüdülerinde devam ettirmiştir: *“Fakat bir şey aygırı buraya çağırıyor, bir şeyler ona bu çadırı, geniş, bir zamanlar çiğnenmiş, her türlü yabancı ottan temizlenmiş bu avluyu, hemen hemen yarısı çökmüş bu eğri, güçlü melez ağacını hatırlatıyordu.”*²⁷⁵

Nikolay Luginov, Ulaan Turagas ve Serge arasında kurduğu bağ ile Serge’ye sık sık geçmişe dönme imkanı vermektedir. Ayrıca Ulaan Turagas’ın her gelişi, Serge’ye uzun yıllar önce kaybettiği bir işlevini hatırlatmakta ve ona bir at bağlama direği olduğunu hissettirmektedir.

2.3.3 Hikayede Zaman ve Mekan

2.3.3.1 Hikayede Zaman

Nikolay Luginov’un Serge hikayesindeki olayların başlangıç zamanı, Çarlık Rusyasının son dönemleri olup, hikayedeki zaman çizgisi, Ekim Devrimi ile II. Dünya Savaşı ve sonrasına uzanmaktadır. Hikayenin akışından, Serge’nin Çarlık döneminin son yıllarında yapılmış olduğu anlaşılmaktadır. Hikayedeki anlatımlardan, Sidor ve İlya’nın gençlik yılları ile Sidor’un evlendiği tarihten sonraki dönemin, Rusya’da ilk karışıklıkların başladığı ve Ekim devrimin yaşandığı yıllara denk geldiği görülmektedir:

*“Uzakta bir yerlerde iktidar değişti ve boğucu kötü söylentilerle buraya sürünerek geldi, ...aralarında büyük savaş çıkmıştı... fakat bir yabancı düşmanla- fethe gelenle savaşmamışlardı... Fakat burada da ilk zamanlar çok az şey değişti, zenginlerin sürülerini aldılar ve fakirlere dağıttılar.”*²⁷⁶

Halkın korku ve endişelerini yansıtan ve “kara yazılar” olarak adlandırılan askere alma kağıtları da Sidor ile İlya’nın oğullarının öldüğü II. Dünya Savaşının yaşandığı yıllara işaret etmektedir:

“...alaslar ve köyler olgun yaşta ve en çalışkan erkeklerini kaybetti, bu Sibiryaya yarasından daha kötü olan sürüleri boşalttı ve kaba, karşılığında hiçbir şey

²⁷⁵Luginov, s.124.

²⁷⁶Luginov, s.150.

vermeden kocaların, erkek kardeşlerin ve oğulların dönüş umudunu kopardı, halk arasında "kara yazılar" olarak ad takılan lanet olası kağıtlar gelmeye başladı."²⁷⁷

II. Dünya Savaşının sona ermesinden üç yıl sonra dünyaya gelen Nikolay Luginov'un kaleme aldığı eserlerde savaş sonrası yaşadığı yılların etkisi açıkça görülmektedir. Bu savaşta, Sovyetler Birliği egemenliği altındaki tüm halklar gibi, Sibirya'da yaşayan Türk halkları da büyük kayıplar vermiş ve acılar yaşamıştır. Yazar, diğer hikayelerinde olduğu gibi Serge hikayesinde de savaşların toplum üzerindeki trajik ve yıkıcı etkilerine büyük ölçüde yer vermiştir.²⁷⁸

Hikayede savaştan sonra dönen gençlerin şehre taşınmaları 1950 yılı sonrasına işaret etmektedir. 1950 ve sonrası yıllar Sovyetler Birliği'ndeki ilk durgunluk yıllarına denk gelmektedir. O yıllarda şehirlerde başlayan yeni hayatının cazibesi genç nesli etkilemiştir. Yazar bu cazibeyi şu şekilde ifade etmiştir: "*İnsana zarar vermek istiyorsan, ona aşırı istekler fısılda, ya güzellik ya mutluluk ya da refah. Şeytan da fısıldar, zehirler.*"²⁷⁹

Rusya'nın yakın tarihinde yaşanan büyük değişim dönemleri ile paralel olarak ilerleyen hikayede, Nikolay Luginov, bu dönemlere denk gelecek şekilde üç nesli bir araya getirmiştir. Yazar, zaman aralığını da gösteren bu tarihi dönemlerde, değişen gündelik yaşama ve özellikle halkın kendi geleneklerinden uzaklaşmasına ve topraklarını terk etmesine yönelik eleştirilerini, baba, çocuk ve torunlar üzerinden ve nesiller arasında ortaya çıkan farklılıkları vurgulayarak aktarmıştır.

2.3.3.2 Hikayede Mekan

Açık Mekanlar

Doğa

Doğa ile ilgili en dikkat çeken anlatım, Betyus ile Uyban arasında geçen konuşmadaki kirlilik konusu olmuştur. Bu konuşmalarla Nikolay Luginov, doğanın kirlenmesine karşı duyduğu endişeyi en çarpıcı haliyle aktarmıştır:

²⁷⁷Luginov, s. 153.

²⁷⁸Duranlı, Serge, s.588.

²⁷⁹Luginov, s.155.

“Söylesene Uyban, kar suyu sana kötü mü geliyor? Bu ormanda kar en temiz olandır...”

Hayır, fark var. Kışlakta, doğal yemle beslenmiş atların bile etinde kimyevi gübre, elementler bulunur... dünyayı öyle islediler, öyle buharlarla zehirlediler ki yağmurla, karla buraya bile ulaşabiliyor. Göl suyu ise gördüğün gibi, doğal olmaya çalışıyor...”²⁸⁰

Nikolay Luginov’un eserlerindeki doğa hassasiyeti sadece ulusal kimliğiyle ilişkili olmayıp, evrensel bir yaklaşımdır. Hikayelerinde doğa ile ilgili endişelerini aktarıırken ekolojik sistemi, geleneksel bir yaklaşımla “yasa” olarak ifade etmiştir.

Tayga

Hikayedeki ilk açık mekan yine Tayga ormanları olmuştur. Serge’nin yapıldığı melez ağacı bu ormandan kesilmiştir.

Alas

Hikyedeki en belirgin açık alanlar, alas olarak adlandırılan mekanlardır. Bu mekanlar çayırılık alanlar olup, yerleşime uygun topraklardır. Hikayede Orto Surt, Yuttugen gibi alasların isimleri geçmektedir. Hikaye kahramanlarının yaşadığı bölge olan Orto Surt alası, bugünde bir yerleşim yeri olarak haritada yer almaktadır. Ayrıca hikayede, Orto Surt haricinde, Kobay, Vilnuy, Suntar gibi bölgelerdeki alaslarda yaşayan insanlarla da değişik açılardan bağlantılar kurulmuştur.

Nikolay Luginov, bir zamanlar insanlarla dolu iken bu gün terk edilen bu alanları, otların uzadığı, yıkık çadırların bulunduğu yerler olarak tasvir ederek, insansızlaşan yerleşimlerin içler acısı halini ve şehirleşmenin doğada yarattığı derin boşluğu ifade etmiştir.

Şehirler

Nikolay Luginov’un satırlarından, Yakutusitan’daki toplumsal değişimi gösteren en belirgin mekanların şehirler olduğu anlaşılmaktadır. Hikayede şehir ve şehir hayatı, sosyal değişimin olumsuz bir sembolü olarak kullanılmıştır. Luginov’un hikayelerinde şehirler, sunduğu kolaylıklarla insanları kendine çağıran, onları geleneklerinden ve doğadan uzaklaştıran mekanlar olmuştur. Uyban ile yanındaki genç avcı arasında geçen

²⁸⁰Luginov, s.127.

şu diyalog Yazar'ın şehirler ile ilgili düşüncesini ortaya koymaktadır: “*Sen iyi bir gençsin, fakat şehirlisin. Sen, geleneğin gözden kaybolduğu, artık her şeyin çöktüğü yerdensin... Her şeyin çöktüğü yerdensin*”.²⁸¹

Kapalı Mekanlar

Çadır

Hikayede, Saha (Yakut) halkı için geleneksel bir unsur olan çadır ile ilgili açıklayıcı net bir bilgi verilmemekle birlikte, bu kez çadır içerisinde bir bölümde kutsal eşyaların bulundurulduğu ve bunun için özel bir köşe yapıldığı bilgisine yer verilmiştir: “*İlk sırada kutsal köşe için raflara ve ağaç kapacak ve her türlü ev eşyasının altına koydular.*”²⁸²

2.3.5 Hikayede Yer Alan Geleneksel ve Mitolojik Unsurlar

Nikolay Luginov ulusal bilince sahip bir yazar olarak Saha (Yakut) kültürünü ve onun zengin unsurlarını tüm anlatımlarında dile getirmiştir. Kültürel değişimin sonuçlarına ve yitirilen toplumsal kimliğe yönelik kaygılarını dile getirerek halkın bu konuya dikkatini çekmek isteyen Yazar, Serge hikayesinde de Saha (Yakut) halkının geleneklerine ve inançlarına yer vererek okuyucuya bu halkın geçmişte nasıl yaşadığını hatırlatmaya çalışmıştır.

İlk olarak bahsedilmesi gereken geleneksel unsur, hikayeye adını veren at bağlama direğidir. At bağlama direğinin sembolize ettiği değerler, Serge karakterinin tahlili yapılırken anlatılmıştır.

Hikayede bahsedilen bir diğer gelenek, evlenecek olan bir erkeğin, gelin adayının evinde kayınpederine üç yıl boyunca hizmet etmesi geleneğidir. Hikayede bu gelenekten şu şekilde bahsedilmiştir: “*Fakat üç yıl, o zamanki geleneğe göre Sidor kızın ana babası yanında güveyi olarak üç yıl çalışmış, üç yıl varlıklı bir yaşam sürmek için*

²⁸¹Luginov, s.128.

²⁸²Luginov, s.143.

gereken yapıların diğer materyalini ve kütüklerini hazırlamıştı."²⁸³ Bu gelenek sayesinde, damat adayı bu üç yıl içerisinde hem evleneceği kızın ailesine çalışknlığını gösterecek hem de evlilik için gerekli olan eşyaları hazırlayabilecektir.

Serge hikayesinde anlatılan bir başka gelenek ise bugün dahi araştırmalara konu olmaya devam eden destanlar ve destan anlatma geleneğidir. Geleneksel Saha (Yakut) edebiyatında olonholar en önemli ve en zengin sözlü anlatım ürünleridir. Hikayede olonho anlatımları ve olonho icra edenlerle ilgili cümlelerden, özellikle bir çadır içerisinde toplanan insanların kendilerinden geçecek kadar olonholardan etkilendiklerini ve olonho anlatımının günlerce sürdüğünü anlamaktayız:

*“O zaman ardi ardına gecelerde uyumayan insan ruhlarını, söylenen olonho üst dünyada bir yerlere, bu dünyaya ait olmayan bilgeliğin ve sevginin, kanlı çatışmaların, kahramanların yukarıdaki eşi benzeri olmayan ülkesine götürürdü... Baş hafif ve açık olur, beyin ise o dünyanın bütün gizemli bilgileri, bilgelikleri için saydamlaşır. Kalp ise, şimdi de devam eden, fakat ancak burada değil, orada olan ataların şanı, onların kutsal yolu için gururla dolardı.”*²⁸⁴

Hikayede dikkat çeken bir diğer gelenek ise kötülüklerden korumak için ailelerin çocuklarına aynı isimleri vermesidir. Bu gelenek, aileye musallat olan kötü ruhların yollarını şaşıracağı ve bu sayede çocukları alamayacağı inancına dayanmaktadır: “... *Bu hızlı, her zaman kaderin beklenmeyen ve önceden görülmeyeninden, yaşamı tehdit eden karanlık ruhlardan korkarak, izden çıksın, kötülük getirenler yolu şaşırırsın diye, birbirini ardına doğan çocuklara küçük Nika ve küçük Miitee adını verdiler.*”²⁸⁵

Doğa ile uyumlu bir yaşam sürmeye çalışan Saha (Yakut) Türklerinin ormanları korumak için uyguladığı bir geleneğe bu hikayede yer almıştır. Ormanın kenarındaki ağaçların kesilmemesi geleneği Saha (Yakut) halkının yaşadıkları bölgedeki doğal zenginliklere verdiği önemi göstermesi bakımından önemlidir:

“İvan Semenoviç, neden ormanda bu kadar uzağa gidiyorsun? Sanki yakınlarda kuru bir ağaç yok...”

*Ben sadece geleneğe uyuyorum. Ormanın kenarındaki ağaç kesilmez. Gelenek acımasızdır... bir taraftan kanun, diğer taraftan gelenek, diğer bir taraftan ise ahlak.”*²⁸⁶

²⁸³Luginov, s.140.

²⁸⁴Luginov, s.133.

²⁸⁵Luginov, s.150.

²⁸⁶Luginov, s.127.

Hikayede, Saha (Yakut) Türklerinin geleneksel kutlamalarına ve bu kutlamalarda yaptıkları dans ritüellerine de yer verilmiştir. Osuohay dansı, bir kutlama esnasında veya dini törenlerde yapılan bir dandır. Bir daire oluşturarak el ele tutuşan insanların belli bir uyum içerisinde adım adımı ilerleyerek yaptıkları bu dans, gök tanrılarına ibadet etme ve dans edilen alanı arındırma ritüelidir. Günümüz de Saha (Yakut) halkı ısıah bayramlarında bu dansı bir şölen havası içerisinde yapmaya devam etmektedir.²⁸⁷

Isıah bayramı yani saçı bayramı ise ilkbahar ve sonbaharda bütün soyun katılmasıyla yapılan ayinlerdir. İlkbaharda yapılan ısıah, Mayıs ayı sonunda veya Haziran ayında Ayı Toyon şerefine düzenlenmektedir. Ay ve Güneş (1y, kün) bayramı da denilen ve dokuz gün süren bu ayin için bütün soy kurban ve kıymız hazırlamaktadır. Sonbahardaki bayram ve ayin ise kötü ruhlardan korunmak amacıyla yapılmaktadır. “Abası ısıaga” (kötü ruhlara saçı) adı verilen ilk gün aydınlık tanrılarından Ulu Toyon adına, ikinci gününde de kötü ruhların başındaki Arsan Duolay adına düzenlenmektedir.²⁸⁸

²⁸⁷ Natalya Anatolevna Struçkova, “İstoriko-Etnografiçeskie Aspektı Razvitiya Natsialnogo Tantsa Yakutov”, **Teoriya i Praktika Obşestvennogo Razvitiya**, No:20, 2015, s.230

²⁸⁸ İnan, s. 93-94.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HİKAYELERİN METİNLERİ

3.1 Kustuk

1

Tundra ıssız görünüyordu.

Akşamdan beri kar fırtınası, giderek gücünü artırarak, kar girdaplarını yükselterek eski izleri kapatmaya uğraşıyordu. Yıldızlar gökyüzünde, sanki rüzgarla canlanmış uzak kamp ateşleri gibi parlıyor ama bazen de tasmalı köpekler gibi soğuktan titredikleri görülüyordu. Her yıldızın bir yeri vardı ve gök kubbenin ortasında parlayan Kuzey yıldızının etrafında sadece ona ayrılan yolunda ilerliyordu. Eğer herhangi bir yıldız yerinden koparsa parlayıp hemen yanar biterdi.

Rüzgarın bir yerlerden taşıdığı kederli kurt ulumaları, çekici, huzursuz eden yıldız sesleri gibiydi.

Koca tundranın ortasında yedisi uzanıyordu. Onların hepsi sıradan bir köpek görünümündeydi. Onlar her gün bir koşuma koşuluyorlardı ve sert huylu, tıknaz, çatık kaşlı bir adama itaat ederek, kenarları beyazımsı gökyüzüne uzanan ve sonsuz aynı beyaz boşluğun oraya buraya serildiği tundranın kah bir tarafına kah diğer tarafına koşuşturuyorlardı.

Böyle yaşıyorlardı, yan yana, ama her birisi kendi tarzıyla.

... Kustuk yavaşça ayağa kalktı, karları silkeleyerek vücudunu salladı. Dikkatle dinleyerek çevresine bakındı. Arkadaki hep aynı kar beyazı sis, aynı yorgun, yıldız kadar uzak kurt ulumaları duyuluyordu. Ama Kustuk biliyordu: Tundra sadece görünüşte cansızdı. Karın altında bir yerlerde kocaman korkunç ayılar uyuyorlar ve minik lezzetli yaban fareleri kaynaşiyor, rüzgardan korunan düzlüklerde bir araya gelmiş özgür geyik sürüleri duruyor, tilkiler ve tavşanlar yatıyordu.

Yedi köpeğin her biri gibi Kustuk da tundranın görünüşte sonsuz olduğunu biliyordu. Bir yerlerde mavi dağlar ve yeşil taygayla başka topraklar başlıyordu. Taygadaki her ağacın yaprakları hışırdıyor ve kendine özgü kokuları yayılıyordu. Orada, kokuların ve seslerin bolluğunun ortasında, avcı Ohonon'un yaşadığı küçük kulübe duruyordu. Ama çok uzaktaydı. Öyle uzaktı ki, bu kulübe düşüncesi onun içine bu uzaklık kadar çevrelenemeyen bir keder akıtıyordu.

Kustuk'un yanında, koşumlu arkadaşları kıvrılmış uyukluyorlardı. Birisi Kırbıy, dostu, ağır ağır ilgisizce güneye bakıyordu. Kırbıy ile oynayamazsın, hoplayamazsın, o

hepsiyle sert ve ketumdur. Ancak ona yaklaşıldığında dişlerini gösterir ve homurdanır. Sanki onun tehditkâr ruh haline engel olmalarını istemiyor gibidir.

Sol tarafta ilk çiftin küçük zararsız köpekleri uzanıyordu - Magan ve Haras. Sağ kenardaki iyi huylu Harabil ve kurnaz Sırbay'ın yeri vardı. Harabil'a bakıldığında her zaman ruhunda daha bir sıcaklık olur, bu köpek sürekli gülümser. Ama kızak eşi Sırbay gibi hafif hafif kuyruğunu sallayan sırnaşık, dalkavuk değildir. Harabil kendi önünde bir şey görmüyormuş veya tersine sadece ona gözüken uzak bir şeylere bakarak gülümsüyordu.

Sahibin geyik derisinden yapılmış sıcak barınağı olan çadırın karanlık silüetine daha yakın olan lider Basırgas kesik kesik nefes aldı. Kızıktakilerden sadece Basırgas karın üzerinde değil geyik derisinde yatardı.

Gece sahip Basırgas'ı tasmaşız bıraktı. Sadık köpek kendi kaderinden memnundu. Herhalde kendini dünyadaki en mutlu köpek sayıyordu. Eh! Postun üzerinde uyur, en lezzetli lokmayı alır. Böyle olmasına rağmen, diğerleri gibi günbegün kızığa koşulurdu.

Özgürlüğe alışkın avcı köpek Kustuk bütün gücüyle çalıştı, ses çıkarmadan kızığın kayışlarını sabahtan akşama kadar çekti çünkü yakında İççi Ohonon'un geleceğini ve onu buradan götüreceğini biliyordu. Sadece onun gelişini beklemek gerekiyordu, her şeye dayanmak! Dostu Kırbay gibi hayata küsmeden ve geri çekilmeden. İççi hayal kırıklığına uğramamalıdır. Ne de olsa o öyle çok gurur duyardı ve hatta övünürdü Kustuk'uyla. İççi geldiğinde Kustuk'u görmeliydi ve öğrenmeliydi burada onların memnun olduğunu.

Ne olabilir daha fazla sadakat İççi'ye? Kustuk bütün hakaretlere, zorluklara dayanacak ve tekrar özgürlüğünü kazanacaktı. Yine tayga'da koşacak, kendi yemeğini kazanacak, İççi-Ohonon ile avlanacaktı...

2

İşle dolu, aynı zor günlerden biri daha başladı.

Sahip bir şeyden memnun değildi ve her zaman köpekleri kamçılırdı. Tüm güçleriyle gayret ettiler fakat gereken hıza ulaşmak zordu; kızığın ayakları henüz daha katılaşmamış kar yığını yüzünden devrildi.

Kütüklerden oyulmuş ve toprakla kaplanmış tuzaklar, birbirlerinden görülebilen uzaklıktaki karla kaplanmış uzunlamasına ağızlar gibi parlıyordu. Tuzakların çevresindeki yükselteler uzaktan kırağı kaplı kütükler gibi görülebilirdi. Kapanlar ve tuzaklar baştan çıkaran çürümüş balık kokuyordu.

Ama tilkiler bugün yeme kanmamışlardı, kapanlar ve tuzaklar boştu. Son kar fırtınası onların karını silip süpürmüştü, Sahip her bir tuzağı temizlemeli ve düzene koymalıydı. Köpekler aralıksız kısa sert koşuları sevmiyorlardı. Onlar çabuk yoruluyor,

nefes alışları bozuluyor, kara yapışan kızakları yerden ayırmak onlar için zor oluyordu Ama tüm bunlar henüz hiçbir şeydi. En önemli şey sahiptedir. Onlar için Baybal iyi ve kötünün dünyadaki yöneticisidir. Onun bütün acıları ve başarısızlıkları köpeklerin sırtındadır.

Baybal ağır ağır soluyarak tuzakları düzenledi ve yeniden ayarladı. İki kapanda tilki yerine her yerde bulunan obur keklikler vardı. Baybal küfretti. Köpekler suçlu suçlu gözlerini sakladı. Sırbay kendi kuyruğunu altına aldı ve sırtını kamburlaştırdı. Kustuk'ta da kuyruğunun ucuna kadar saran korku dalgası bütün vücuduna yayıldı. Şimdilik sahip öfkesini frenlemişti. Ama en kötüsü buydu. Böylece herşeyden azar azar payını alır, öfkesi biriktiğinde ise bunu sadece birisinin üzerine boşaltırdı. Fakat böylesi bir zorluk olsa da hayatta kalınmalıydı Kustuk henüz böyle bir şey yaşamamıştı. Ya sahibin öfkesi ona düşerse? Neden olmasın? Ama eğer bu olursa, sabırla dayanması gerekiyordu, tek mirası sabırdı. İyi huylu Harabil, her zamanki gibi gülümseyerek sahibinin arkasından onu izledi. Olacaklardan korkmuyordu. Anlaşılan bunu düşünmüyordu, ileriye görmeye çalışmıyordu, ya da aksine bugünden daha uzak bir yerlere bakıyordu. Onun için bütün zorluklara, yoksulluklara ve sahibinin tekme ve küfürlerine dayanmak zor değildi. Sabretmiyor, zamanı farketmeden sadece yaşıyordu. Basırgas kendine dokunulmayacağından emindi. O sadece kendi işini biliyordu. Korkacağı bir şey yoktu, korkusuz ve gururlu olmak kolaydı.

Geriye kalan köpekler için kısa kış günü dayanılmaz uzun sürdü. Sonunda uzakları sis kapladı, gecikmiş rüzgar patladı. Tundra anında sertleşti.

Bir kızıağı çeken yedi köpek, tüm güçleriyle dokunulmamış, kar zemine ulaştılar. Önde Basırgas, lider. Onun arkasında bir çift; her zaman gülümseyen güzel Harabil ile tilki kırmızısı Sırbay, ardından Kustuk ve koşuda burun farkı öne geçen ve ayrı duran Kırbay, üçüncü çift – Magan ve Haras'tır.

Köpeklerin üzerinde yatıyordu asıl görev; bir an bile kayışın gevşemesine izin vermeden çekmek ve çekmek kızakları ileri doğru. Kustuk'un vücudu uzun zamandır sürekli çabalamaya alıştı, ama içi monotonluktan ve sıkıntıdan çürüyordu. Bu uçsuz karlı tundrada Kustuk'a; köpekler büyük beyaz bir topun içinde sürekli koşacaklar ve oradan hiçbir yere kaçamayacaklar ve hiçbir yere gidemeyecekler gibi geliyordu. Bu büyük alanda sen her zaman görünürsün. Sahip iyi bir ganimet yakalamak umuduyla acımasızca kızıağı sürdü. Eskiden tüm tuzak ve kapanlarını kontrol edip, küçük kulübede gecelerdi. Bu kez köpeklere daha fazla mola vermeden Baybal kızıağı geri döndürdü.

Giderek keskinleşen rüzgar acımasızca esiyordu. Baybal kızakta hareketsiz sanki üzeri kırağı kaplamış bir buz parçasına dönüşmüş gibi oturuyordu. Gün ona şans getirmede. Tüm tuzaklar boş çıktı. Kustuk bu buz bloğunda nasıl büyük bir öfkenin kaynadığını hissediyordu. Herşeyi kırdı, sanki inadına sabretmiyor, sakinleşmiyordu,

bütün dünyaya öfke doluydu. Kim sahibin öfkesini alacak, kötü ruhlu sahibi kendine getirecek? Birinin payına düşecek ama o biri hepsinden daha fazlasını alacak.

Genelde sekiz kes olan bir günlük güzergah çoktan aşılmıştı. Her zamanki kural, bir günlük mesafe sekiz kesden²⁸⁹ fazla geçmektir. Kustuk'un vücudu yorgunluktan uyuşmuştu. Sırtı ve bacakları bile yabancı olmuştu. Etrafta ses yok, koku yok, renk yoktu. Sadece kulağında anlaşılmayan garip, tuhaf gürültü büyüdü. Neredeyse hava alamıyor, boğuluyor gibi oluyordu. Başının üstünde aniden bir şey parladı ve yanan kıvılcımlar saçtı. Bu neydi? Yıldızlara ne oldu? Acaba her yıldızı yerine bağlayan gökteki zincirler mi kopmuştu? Veya gözlerindeki gerginliğin kıvılcımları mıydı?

Koşumları frenleyen sopa gıcırdayordu. Koşum kayışları hızla geri çekildi. Sonunda!

Dinlenmek için değildi. Anlaşılmayan bir şekilde birisi ki büyük ihtimalle Sırbay acı acı haykırdı. Baybal hiç acele etmeden kızaktan indi ve hiddetle bir uçtan bir uça giderek koşumları dolaştı, küfrederek gürültüyle, düzeltmeye başladı. Köpekler hemen rahatladılar bu şekilde dayağa katlanmak daha kolaydı. Hemen hemen hepsi yalalaklıkla başlarını eğerek kaçamak bakışlarla sahibe bakarak kuyruklarını kıstırdılar. Baybal yavaş yavaş işlerini bitirdi, küfretmeyi kesmeden önünü kapattı, kızağa doğru geldi. Tanıdık bir zincir şingirdamaya başladı.

İlk olarak, payına düşeni kızağa en yakın olan zayıf Magan ve Haras aldı. Ama sahip sanki öfkesini dağıtmak için vurdu. Daha sonra vuruşlar az ötede oturan Harabil'a geldi. Belki ödlele bir şekilde kuyruğunu kıstırmayan tek köpek olduğu içindi. Güçlü ve iri kemikli Harabil vuruşları sessizce kabul ediyordu ve sanki kızmadan, hatta lanet okumadan kendi talihine. Sonra zincir Kustuk'u kamçladı, boynuna, kürek kemiği boyunca, enlemesine sırtına gövdesine dolandı, uçlarıyla karnının içine girdi. Nefesini tuttu, Kustuk devrildiğinin farkına bile varmadan, sönük ışık sayesinde Kırbıy'ın darbeleri nasıl aldığını, köpek dişlerinin nasıl parıldadığını ve homurdandığını gördü. O eskiden de başını indirip köpek dişlerini gizleyerek hırlardı. Şimdi öfkesi çok birikmişti. O açık açık hırılıyor, dişlerini gösteriyor ve zinciri yakalamaya çalışıyordu. O, sahibinde değil de, zincirde düşmanını görüyordu. Zincir onlara acımasızca davranıyordu... Zincir, sahibinin karşısında karda yuvarlanmayan, yaltaklanmayan Sırbay'a geldi. Ama Sırbay öylesine yetenekliydi darbeleri yumuşatabilirdi. Köpekler hızla yaralarını yaladı, acı acı Sırbay'dan daha fazla çığlık attılar. Sadece Basırgas sessizce oturdu ve hor gözle karda yuvarlanan ve ağlaşan köpeklere baktı. Basırgas'ın diğerlerinin sızlanmasından daha yukarıda olduğu düşünülebilirdi. Gerçekten sadece o dövülmemişti.

Ama dövülen köpekler Basırgas'a hor görerek bakıyorlardı.

Sırbay dışında, hiç kimse imrenmiyordu onun erişilmez ve kendine özgü

²⁸⁹ Kes:Yaklaşık 10 kilometrelik mesafe birimi.

konumuna. Belki zayıf Magan ve Haras kıskanmıştır ama onlar için o sadece üst bir ırkın bireyi idi. Ancak herhangi köpek- Sırbay, tıknaz Kırbıy veya Kustuk, memnuniyetle en uzun dişleri ve sağlam bir vücudu olan Basırgas ile kavga edebilirdi. Ama sahip ona arka çıkıyordu. İnleyerek, yaralarını yalamaya devam ederek yola koyuldular. Kustuk kimi zaman tökezleyerek üç ayağı üzerinde koşuyordu-darbeden sonra sağ kürek kemiği çıkmıştı. Ama şimdi onlara yük olmuyordu ızdırıp veren korku. Bugünkü yara izlerini geride bıraktılar. Peki ya yarın... Bir iki gün içinde her şey yeniden tekrar edecek. Öfkesini kendi köpeklerinden çıkararak sahipleri öyle biridir.

Nihayet çadıra vardıklarında, bitkin köpekler sevinçlerini ifade ederek havlayamadılar. Baybal köpeklerin koşumlarını çıkarıp, yerlerine götürdü, her birini zincire bağladı. Ocağı yaktı ve çok geçmeden çadırdan haşlanmış et kokuları yayılmaya başladı. Yorgun, beslenmemiş köpeklerin gözleri ışıladı.

Bir süre sonra sahip çadırdan çıktı. O, karnı tok, gevşemiş bir şekilde nihayet elinde dondurulmuş bir torba balık tutarak eşikte belirdi. Yemek zamanının geldiğini anlayan köpekler huzursuz bir şekilde kımıldanmaya başladılar. Magan ve Haras kuyruklarını sallayarak zıplamaya başladılar; Sırbay kulaklarını bastırdı, yüzünü uzattı ve efendisine teşekkürünü ve tabiyetini bütün görünümüyle göstererek ön ayaklarıyla karı küremeye koyuldu. Baybal acele ettirmeyi ve kızaktaki köpekleri koşturmayı sevse de kendi her zaman yavaş hareket ederdi. Ve şimdi yavaş yavaş gri çuvaldan yedi farklı ebatta balık çıkardı ve yan yana dizdi. Biraz düşünüp, en büyüğünü Basırgas'a, biraz daha küçük ikinci balığı Sırbay'a attı.

Sahip, köpeklerin donmuş eti nasıl parçaladıklarına, diğer köpeklerin, en büyük balıkları almak için ne yapmak gerektiğini anlayıp anlamadıklarına baktı. Magan ve Haras böğürtülerini gizleyerek dokunaklı bir şekilde yemeye devam ettiler. Sahip onları iki balıkla ödüllendirdi. Köpekler hemen kendi balıklarını kenara sürüklediler ve altlarına saklayarak, verilen hediyenin geri alınacağından korkarak aç gözlü bir şekilde yutmaya başladılar donmuş eti.

Kızaktaki hatasız çalışmalarının arkasından sabırla önceden belirlenmiş hisselerini bekleyen Harabil, Kırbıy ve Kustuk, en küçük balıkları aldılar. Sahip köpeklerin isyankar doğalarından dolayı onları cezalandırma fırsatını kaçırmadı.

Yemek uzun sürmedi. Yemekten sonra yatacakları yere yerleşmeye başladılar. Kustuk'un uykusu kaçtı. İnsanı anlamayı bilen duyarlı bir av köpeği idi. İççi Ohonon iyi hizmeti için onu okşar ve leziz yemek verirdi. Baybal ise Kustuk'a her zaman şerefle ve sebatla koşumdaki kayışını çekmesine karşın özensiz davranırdı. Onun sadakati neydi? Sahip, Sırbıy'ın yaltaklanmasında ve oynaklığında sadakat mi görüyordu? Ya da Magan ve Haras'ın aşığılanmasında aptallığında mıydı sadakat? Sahip Kustuk'un da bunu yapmasını mı istiyordu? Ama her seferinde Kustuk dayaklardan sonra sadece hayata

küserdi. Hayatında o kadar çok öfke biriktiren herkesi bir kurt gibi gören Kırbıy gibi. İhtiyaç duymuyordu ne dostluğa ne yakınlığa.

Ama iyi Harabıl, Kustuk'un bakışına cevap olarak zorla kuyruğunu salladı. Güzel ak tüylü iri gövdesiyle, umursamaz bir şekilde benimsiyordu iyi ve kötüyü. Ve şimdi gülümseyerek ve mutlu bir şekilde sanki ona bir şey olmamış gibi bakıyor ve yatıyordu. Doyanlar ve yarı aç yarı toklar, seçilmiş ve dışlanmış köpekler sabah yeniden inançla ve insana hizmet etmek gerçeğiyle kızağa koşulacakları için güç toplayarak soğuk kar üzerinde uyukluyorlardı.

3

Bu arada Baybal akşam vakti kızağı hazırlamaya başladı, köpekler yarın kasabaya gideceklerini anladılar. Bu da onların birkaç dinlenme günü olacak demektir. Kasaba da Baybal'ın bir evi vardı, karısı Maayıs ve iki oğlu köpeklerle uğraşmayı, beslemeyi ve okşamayı seviyorlardı.

Kustuk kasabada İççi Ohonon'un onun için gelebileceğini düşündü. Keşke gelseydi! Bu aşağılayıcı esaret son bulduğunda, onlar İççi'yle memleketlerine geri dönerlerdi. Orada, gürültülü yeşil tayganın ortasında onların ağaç evi duruyordu.

Kustuk'un hayatı yakından bağlantılıydı o evde olanlarla. O, denilebilir ki, ailenin tam bir üyesiydi, insanların acılarını ve sevinçlerini paylaşmıştı. Küçük bir köpek yavrusu olarak bu eve girdi ve hayatının büyük kısmında orada yaşadı. Ama uzun boylu genç Aanıs makine kokuları olan bir yere gitti. Çok geçmeden Ohonon'un ihtiyar karısı Darya hastalandı ve öldü. Ev ıssız ve karanlık oldu. İhtiyar avcı Ohonon çok özliyordu. Onun her şeyinden aklını yitirdiği pis kokulu zehirdenkokmaya başladı. Evde tanımadıkları, gürültülü insanlar toplanmaya başladı. Ve onlar sık sık tüfekleriyle gelmelerine rağmen, hiç avcılık yapmıyorlardı. Günlerce sadece yediler, içtiler ve konuştular, birbirlerinin seslerini bastırmaya çalışarak.

Bir gün böyle bir kutlamanın sonrasında İççi Ohonon, helalleşerek Baybal adındaki bir adamın uzun süre elini sıktı. Sonra aniden ilk kez Kustuk'a ağızlık taktı, tanımadık zincirli bir tasma ve zinciri Baybal'a verdi. Daria hayatta olsaydı, o evde, Baybal gibi birisine izin vermezdi. Baybal kaba bir şekilde Kustuk'u kendine çekti ve tekmelerle onu sürmeye başladı, Kustuk itaatsizliğine rağmen onu izledi.

İççi Ohonon evde tek başına kaldı. Elbette, ertesi sabah Kustuk'u yabancı bir adama verdiği için daha pişman oldu. Ve şimdi ipe çekiyordu, Baybal'ın köye döneceği zamanı. İççi-Ohonon Kustuk'u alacaktı.

Yakınlık isteği, geçmiş yaşamı ile ilgili anılarını uyandırdı, Kustuk'a huzur vermedi, baş edilemez güçlerle doldurdu. İlk defa hemen kızağa koşulmak ve koşmak, bütün ruhunda İççi Ohonon'nun beklediği kasabaya koşmak istiyordu. Kustuk sabırsız bir şekilde ayağa kalktı, şangırdayan zincirlerinde.

Diğer kızığa koşulan köpekler dahi böyle bir isteği bilmiyordu. Bütün hayatı kayışlara, zincirlere bağlı, sanki onlarla doğdular. Hiç taygayı görmemişlerdi! Ağaçlar nasıl kokar haberleri yoktu. Ne de olsa her ağaç kendine göre kokuyordu... Biraz sıcak veya soğuk bir hal aldığında, tüm kokular değişiyordu. Aynı zamanda, tıpkı vahşi hayvanların kokuları gibi keskin ama aldatıcıydılar.

Bazen bir haftalık iz dünkülerle karıştırılabilir. Ama sadece hangi vahşi hayvanın geçtiğini ve ne zaman geçtiğini belirlemek değil, aynı zamanda yılın zamanını ve vahşi hayvanların alışkanlıklarını dikkate alarak, nereye gidiyor, aç mı veya tok mu anlamak gereklidir. Ve tüm bunları mümkün olan en kısa sürede tespit edebilmek gerekir, en kısa sürede! Kimi kez kaybolan izi aramada ormanda uzun zaman dolaşmak gerekir. Ama izler bulunduğunda, nasıl bir sevinç! Ölü vahşi hayvanı kestikten sonra İççi Ohonon en leziz parçayı ona atardı, kendi sadık yardımcısına.

Çok güzeldir özgür tayga hayatı! Kustuk kelimeler olmadan kendi sahibinin en küçük isteklerini seziyordu ve yerine getiriyordu, bunda büyük mutluluk bularak! Çünkü İççi-Ohonon'un Kustuk'a değer verdiğini ve onu sevdiğini biliyordu.

4

Bu gece uzun oldu. Mavi gökyüzünde yıldızlar sabaha karşı yavaşça isteksizce sönüyorlardı, çalışma gününün ardından kızığa koşulan köpeklerin güçleri gibi. Solgun sabah başlıyor.

Bu defa Baybal acele etti. Hızla toplandı, kızığı yükledi, tilki derileri ve çantaları bağladı ve kısa sürede yola çıktı.

Kızaklar ağırdı ama köpekler tatili ve uzunca bir dinlenmeyi önceden düşünüp sevinerek hep birlikte çektiler. Baybal iki de bir kızığı durdurdu yolların üzerindeki eski tuzakları kontrol etti. Ve orada onu şansı bekliyordu. Tuzaklardan birisinde bir kutup tilkisi yakalanmıştı. Sahip özenle henüz soguktan katılaşmamış ölü hayvanın tüylerinden karları kazıdı. Yeni baştan kurdu tuzağı. Memnundu. Köpekler de canlandı. Bu küçük sevinç eve dönerken hepsini aniden yakınlaştırdı. Sanki onların arasında eşitsizlik ve kızgınlık bulunmamıştı. Hatta Kırbıy bile şimdi daha iyi bakıyordu.

Ve tundra parlıyordu, parlak güneşin altında sevinçle ışıldıyordu. Bazen tilkilerin izlerini yakalıyor, köpekler heyecanla burunlarını açmaya başlıyorlar, havadaki dağınık kokuları yakalamaya çalışarak.

Baybal ise şarkı söyledi! Şarkı onlara can verdi ve köpekler yorulmaksızın ileri atıldı. Sanki genel ruh hali yankılanıyor, eğlenceli bir şekilde koşucuların kızakları altındaki kar dağılıyordu. Çok geçmeden ise çekmek köpeklere daha kolay olmaya başladı eski tırtıklı yoldan çıkmaya çalıştılar. Köye pek az kaldı. Ve aniden duyarlı köpek kulakları öyle bir şey duydu ki bu yüzden Basırgas hariç hepsi ürperdiler ve kamburlarını çıkardılar... Sahibin onların başlarının üzerinden geçirdiği zincirlerin

tanıdık tiz çınlaması garip görünüyordu, diğer taraftaki hızla parlayan yaşama sevincinden.

Baybal kızağa oturdu, havada zinciri salladı ve coşkunu kahkalar attı, köpeklerin korkusunu görerek. Sahip adeta onlarla alay etmeye karar vermişti.

Kısa bir süre sonra kızak köyün ana caddesine uçarak girdi. Köy, gürültüyle ve insan kalabalığıyla, alışılmamış kokuların ve seslerin bolluğuyla köpekleri sersemletti. Etrafta ne kadar çok insan vardı- büyüklerden ve küçüklerden! Köyün köpekleri kızağa doğru koşuştular, havlamaktan katılarak, ama daha yakına atılmaya cesaret edemediler. Kızak köpeklerinin de itirazı yoktu kavgaya, güçlü ve sert köpek dişlerini göstermeye, çöplüğün aylak sakinlerine karşı üstünlüklerini göstermek için. Yorgun köpeklerde öfke kaynıyordu, sanki kasaba köpekleri sorumluydu onların kızak yaşamlarındaki zorluklardan.

Beklenmedik bir şekilde iki iri çoban köpeği belirdi. Duraksamadan çullandılar Kırbay ve Kustuk'un üzerine. Eğlenceli bir kavga başladı. Ama Baybal izin vermedi kavganın daha da büyümesine. Kızaktan atladı ve zincirlerle çoban köpeklerini kovdu. Kustuk yine de başardı birisinin baldırını adamakıllı kapmayı. Bundan çok mennun kaldı.

Böylece iki düzine kadar havlayan köpek eşliğinde kızak sahibin hanesine daldı. Oğlanlar evden gürültüyle fırladılar, hemen köpeklerin üzerine atladılar, onları kucalamaya, enselerini okşamaya başladılar. Köpekleri çekerek götürdüler. Maayıs çıktı, her köpeğe lezzetli yemekler verdi, Kustuk'a bütün şefkatini gösterdi, onu okşadı.

Kustuk'un gözleri evin kapısına kilitlendi. Orada kapının arkasında muhtemelen şimdi İççi Ohonan giyiniyor. Kendi ezeli yavaşlığında boyun atkısını bağlıyor, eldivenlerini çekiyor. Ve şimdi geliyor. Kustuk birçok kokunun arasından aniden sanki yakından tanıdığı bir adamın kokusunu almış gibiydi.

Artık Baybal iki oğluyla kızağın yükünü indirdiler ve eve gittiler. Kustuk gözlerini hiç ayırmadan kapıya bakıyordu. İççi Ohonan çıkmadı. Kustuk tekrar tekrar havayı kokladı. Ama şimdi tanıdığı kokuya ulaşamıyordu. İççi Ohonan'u yoktu. Gelmedi. Kokuyu, belli ki sadece onun kokusu sanmıştı. Çünkü bütün zaman eski sahibini düşünmüştü. Kustuk hayal kırıklığına uğramıştı. Demek O, günün sonuna kadar kötü yürekli aptal Baybal'ın kızağını çekecekti. Ama neden böyle yaşamak gerekiyordu?!

Maayıs ve oğlanlar köpekleri bol bol beslediler. Kustuk yemeğe dokunmadı bile. Köye geri dönmek onun için daha iyi, kayışları çekmek, zincirin çatlağı olmak İççi Ohonan'un gelmeyeceğini bilmekten daha iyi.

Köpekler uyuyamadı, onlara uzun zamandır heyecan veriyordu sokaktaki

kesintisiz hareketler. Havlıyordı özgürce koşuran kendi arkadaşlarına, geçen arabalara, geçen insanlara. Uzun süre bağırdı haykırdı evde Baybal, insanlara aklını kaybettiren dayanılmaz derece kokan suyu içmiş sarhoş olmuştu. En sonunda sesini kestiğinde, gecenin ortasında Maayıs geldi. Kustuk'un bir şey yemediğini görünce, eve girdi ve pişmiş sıcak bir parça et getirdi. Kustuk neredeyse tadını hissetmeden yuttu yemeği, sevinçle bir çığlık attı ve onun ayaklarına sokuldu. O vazgeçmişti artık insan sıcaklığından ve yakınlığından. Maayıs Ohonon'un kızını hatırlatıyordu. Genç Aamıs. Kustuk minnetle, şefkatle sızlanıyordu, sanki Ohonon'a ne olduğunu sorarak. Belki o hastaydı ve gelecek gücü yoktu? Ya da Allah korusun belaya uğramıştı. Eğer onun iyi akıllı bir köpeği yoksa az mı bir avcının başına böyle belalar gelebilirdi.

İşte uzaktaki alaslardan birisinde ineği parçalayan bir ayının izini sürerken, Kustuk her ne kadar az da olsa duraksadı ve bela kaçınılmaz oldu.

Kustuk saldırgan bir şekilde havlayarak canavarı çukurundan açık bir alana çıkardı. Etrafında koştu, ayının dikkatini üzerine çekmek ve Ohonon'un tam nişan almasına fırsat vermek için. Tüfek patladı. Ayı sıçradı ve öyle böğürdü ki Tayga sallanmış gibiydi. Sonra adama doğru atıldı. İkinci atışta da onu deviremedi hatta durduramadı. Kustuk canavarı oyalamaya çalışırken, onun pençeli ayağından sıyrılmaya zar zor vakit buldu ve ayının ağzının önünde havlamaya başladı. Ama köpekten sıyrıldı ve ısrarla İççi'ye doğru hareket etti. Ayıyı ilk kez gören Kustuk aniden bir yerlerden akıl etti, en savunmasız yeri kışının arkasındaydı. Anlaşılan korkunç tayga sahipleriyle defalarca mücadele eden atalarının deneyimi onda dile geldi. Kustuk ayının sağına koşarak dolandı ve tam da bu yere arkasına saptı.

Ohonon tüfeği yeniden doldurmak için vakit buldu ve üçüncü kez ateş etti. Ayı hırıldayarak yavaşça yan tarafına düştü. Son gücüyle, müthiş bir öfkeyle yeri tırmaladı, o ana kadar pençeli ayakları buluşamadı ölüm sancısı içinde.

Nasıl da sarıldı ve öptü o zaman İççi Ohonon Kustuk'u! Ve köpek minnettar bir şekilde adama sokuldu. İki cesur avcı zaferlerini kutladılar.

Maayıs şefkatle onu okşadı, kimi zaman fısıldayarak ve hüzünle gülümseyerek, sanki bir şey hatırlayarak. Aniden tasmayı açtı. Kustuk birden bire olan bu şeyden donakaldı, sonra karın üzerinde yuvarlandı ve Maayıs'ın etrafında çılgınca oraya buraya koşuşturmaya başladı.

Böylece birlikte caddeyi geçtiler ve köyüm dışına çıktılar. İleride tundra uzanıyordu. Kustuk'un dönüp bakmadan gösterdiği uzaklara koşmasını istiyordu. Ve aynı anda bu uzaklık gözünü korkuttu dehşet verici muazzam karanlık. Maayıs aniden doğrudan kara oturdu ve acı acı ağlamaya başladı. Kustuk başını onun dizlerine koydu, bu iyi insanı kendi koşumlarına tutsak eden, kurtulmak istediği görünmez zincirleri sezinleyerek gözlerine baktı, ama elde değildi onu da üzen, onsuz yaşamının bir anlamı

olmadığı kendi İççi'sinin hüznü. Ne de olsa köpekler ve insanlar aynı şekilde ağlıyordu. Ve Kustuk kısık bir sesle havladı, dayanmak gerektiğini söyler gibiydi. Zincirler sonsuza kadar değildir. İççi gelecek. Şimdi olmasın, sonra, ama gelecek. Mutlaka. Başka türlü olamaz! Hatta İççi değilse bile onun inancı olmalıdır. Sadece inanç, sadece o tek başına bir süre için İççi'nin yerini alabilir.

Kustuk ve Maayıs eve döndüğünde, köpekler gayretli havlamalarla doldurdu. Özellikle Sırbay, tüm vücuduyla kıvranarak, dikkati kendi üzerine çekmeye çalıştı. Ama Maayıs suskun ve düşünceli bir şekilde, sadece köpeğe baktı, başını indirdi ve eve girdi. Ertesi gün Baybal sanki kötü kokulu suda boğulmuş gibiydi ve uzun süre ağladı. Gece yarısı da köpeklerin yanına dört ayak üzerinde geldi. Kuşkulandılar, dayağa hazırlandılar. Ama Baybal onların aralarında emekledi ve beceriksizce onları okşadı. Bu alışılmadıktı. Köpekler, sahibin kaba ellerinin altında darbeleri bekleyerek korkuyla başlarını eğdiler. Baybal birdenbire gözyaşlarına boğuldu. Yüksek sesle, hıçkırıklarla ağlamaya. Ve acımasızca dayak yiyen köpeklere çok benzedi. Sonra kendi kafasına yumruklarla vurmaya başladı. Köpekler ise Baybal'a acıdı. Hatta uzun süre ilgisizce oturan Kırbıy yaklaştı ve onun ağlamaktan kızarmış yüzünü yalamaya başladı.

Eğer küçük ayrıntılar bir kenara atılırsa, biz hepimiz- herkesin her birinde kendi yolunu yaşadığı kendi yerine tutunduğu acımasız ve zalim gökyüzünün altında talihsiz köpekleriz.

5

Ertesi sabah Sahip, ezik, öfkeli, sanki kavgada sertçe ısırılmış gibi, yolculuğa hazırlanmaya başladı. Ve bir anda her şey eski yerine oturdu. Köpekler arasındaki dostça ilişkiler ve eşitlik bozulmuştu. Basırgas'a atılan yine en iyi lokmaydı. Daha önce olduğu gibi o kibirlendi mağrur bir şekilde bakmaya başladı. Bu durum onu her açıdan memnun etti ve Sırbay'ı taklit etmeye başladı. Magan ve Haras değişmez bir şekilde daha fazla lokmalar için yalvarıyorlardı. Kırbıy yine içine kapandı ve hayata küstü ve Baybal'ın acımasız dayağı yoldan önceydi. Sadece bilge ve kudretli Harabil'i terk etmedi sonsuz gülümsemesi: Kızakta sadece o hüsrana uğramadı, çünkü köyde özel bir çoşku ve büyük bir sevince kapılmamıştı. Böylece doğru dürüst dinlenmeden, zar zor içine çekerek sınırlanmamış yaşamı, köpekler yine sahibin kamçısıyla ileri atıldılar tundrada. Baybal, memnun olacak yerde, surat asarak kızağa baktı, yine ağır bir öfke biriktiriyordu içinde. Ve köpeklerin yan tarafları önceden sızlamaya başladı, önceden sezdikleri, ilerideki dayağı bekleyerek.

Uzun süre beklemek zorunda kaldılar. Onlar sıradaki kapana doğru yaklaştılar. Baybal yol boyunca takımları kontrol etti. Aniden kızağın önüne doğru büyük bir keklik sürüsü kanatlarını çırpı. Köpekler şaşkınlıktan onların arkasından bir koşu tutturdular hareketli aşırı bir çoşku içinde sahibin uyarın bağırlarına rağmen ve kızağı

debelenerek kaçmaya çalışan kutup tilkisinin olduğu kendi tuzaklarına kadar sürüklediler. Basırgas ve Sırbay, daha Baybal koşarak varmadan önce, yakalayıp ikiye parçaladılar.

Bu kez Basırgas'ın payına sağlam düştü. Nereye kaybolmuştu onun bütün kibirli hor görmesi! Çıyıklama kadar keskin bir çığlık attı, sırtının üstüne yuvarlanarak, merhamet için yalvararak. Basırgas ve Sırbay'ı dayaktan geçirip, Sahip geriye kalan köpeklere ara vermeden zinciri vurmaya başladı. Kırbıy homurdandı ve nerdeyse sahibi ısırmak üzereydi. Baybal öyle acımasız kamçılama başladı ki hoşlanmadığı köpeği, öfkeden boğulacakmış gibi küfrederek, sanki onun bütün felaketlerinin ve talihsizliklerinin sorumlusu sadece bir tek Kırbıy'dı.

Oraya varınca, sahip tüm balığı dağıttı. Kırbıy yemedi. Ama köpeklerin kuşkulandıkları bu değil. Kırbıy tamamen donarak birbirine yapışan kanlı, buz saçaklı kılların üzerine baktı... Tamamen öfkesiz. Bakışı boştu, sanki önündeki hiçbirşeyi görmüyordu. Aniden Kırbıy uludu-uludu kendi sesiyle değil. Uzun bir şekilde, boğuk, ağlamaklı, kederli ve korkutucu.

Kırbıy kurtların soyundan geliyordu. Ve şimdi kendi atalarına benzer bir şekilde kendine özgü davranıyordu. Kırbıy'ın hayatında dolaşan kurt yanı, onların çağrısı oldu. Hafif tuhaf anlaşılmasız köpek ulumaları kendi yıldızlarına ulaşmış görünüyordu. Zar zor ayırt edilebilen, neredeyse sessiz çınlamayla birleşmiş, kurtların sesine cevap verdiler. Ama duyulmuyordu onların harikulade özgür mutlulukları. Sadece üzüntü ve acı. Baybal köpeklere doğru gitti. Zincirleri şangırdamaya başlayan Sırbıy, ileri doğru atladı, sevincini göstererek. Ama şefkat yerine tekme aldı göğsüne. Sahip Kırbıy'ı uzun bir sopayla dürttü. O zaman suratını uzatıp, ara ara uluyarak, bakmaya devam etti donuklaşan bakışıyla yıldızlı gökyüzüne. Baybal bir süre durdu ve ayrıldı. Gökyüzünde ise sanki Kırbıy'a dik dik bakışlarıyla yakarcasına çiçek açan kuzey ışıkları. Dukebil!!²⁹⁰ Neden o parlak hem de tam da bu gece? Kırbıy'la alay mı ediyor? Veya adeta gökyüzü hangi bayramını kutluyordu? Ama tundra Dukebil'in soğuk ışığında olağanüstüydü, azametliydi, mükemmeldi.

Sabahleyin geceyi geçirdikten sonra, her zamanki gibi yola hazırlandılar. Ama bir adım atmaya vakit bulamadan Baybal kızıağı durdurdu. Kırbıy'ın koşumunu çözüp, yan tarafa götürdü ve kafasına ağır kalın sopayla vurdu. Vurdu bütün gücüyle, cezalandırmak gibi değildi, hiç öfkelenmeden ve küfür etmeden, soğukkanlı bir şekilde. Kırbıy tam ayağa kalkmaya çalıştı ama yapamadı, giderek sadece ayakları karın üzerini kazıyarak kaldı. En sonunda sarsıldı ve daima daha öfkeli beyaz dişlerinin sırtışıyla dondu kaldı.

6

²⁹⁰ Dukebil: Kuzey ışıklarına verilen isimdir.

Kırby'ın ölümünden sonra hiçbir şey değişmedi. Öğleden sonra köpeklerin hepsi yine aynı koşumlu kızağı çektiler, koşular uçsuz bucaksız beyaz tundranın açıklarına. Dayağa katlandılar, yaralarını yalaya yalaya temizlediler. Geceleri hep yine uzak, çok uzak bir yerlerden kurt ulumaları geliyordu. Ve geçmiş zamanlardaki en güçlülerin ve tundranın ürkütücü sahiplerinin sesi gibi değil, kendi kaderlerine terk edilen çaresiz köpek yavrularının gibi görünüyordu. Kime sesleniyorlardı? Hangi iradeleriyle, güçleriyle İççi'yi kaybettiklerini anlıyorlardı?

Şu yıldızlar ise her gece kederle yeryüzüne bakıyorlardı. Ve dönüyorlar, tur atıyorlar Kuzey yıldızının etrafında sanki bağlı köpeklermiş gibi. Onlardan herhangi bir gökyüzünden koparıldığında, işte o zaman gökyüzü ve yeryüzüne kavuşmaya vakit bulamadan hemen yanar. Ve artık onun eski yerini belirlemek mümkün olmaz. O bir hiç mi oldu? Gökyüzünde yıldız azalmaz. Hepsinde huzur ve barışın damgası vardı.

Kustuk çevresiyle ilgisini kesti. Kırby'ın ölümünden sonra içine kapandı. Artık daha önce olduğu gibi fark etmiyordu, ne Harabil'in gizli gülümsemesini, ne Sırby'ın kurnazlığını, ne basırgas'ın kibrini-bütün köpekler onun için aynılar ve umurasamazlar. Sadece darbeden dolayı keskin bir acı kısa bir süre için kopardı onu bütünüyle dolduran İççi'nin var olduğu rüyadan.

Her yerde ve her zaman inancın görünmez varlığını kendinde hissederek bütün bunlara dayanılabilir. Onsuz Kustuk uzun zaman önce kaybolurdu. Peki, talihsiz kurtlarda inanç varmıydı? Peki ya gökyüzündeki yıldızlarda?

Bir keresinde geceleyin uyuklayan köpeklerin arasından onlara doğru güçlü bir uğultu duyular. Birden fırladılar, uykuyla ne olduğunu anlamadan. Çok geçmeden yan taraftan büyük bir hızla geçti yabani geyik sürüleri. Köpekler geyiklere doğru atıldılar, ama zincirleri onları bırakmadı, tasmalar canlarını acıtarak, boğazlarını sıkıştırarak geriye düşürdü.

Kustuk bütün çıldırışlığıyla beraber bağını kopardı ve her nasılsa birdenbire zincirin onu tutmadığını hissetti! Özgür kalarak, geyiklerin arkasından, kovalamanın çoşkusuna dalıp, hayvanların keskin kokusundan, binlerce toynağın patırtısından kızgınlaşarak ok gibi fırladı. Yanında havlamaktan boğulan Harabil ve Magan koşuyordu. Böylece onlar ta sabaha kadar sürünün arkasından kovaladılar, güçleri kesilinceye ve geride kalıncaya ve geyik sürüsünü gözden kaybedinceye kadar.

Dışarda kalan dilleriyle karın üzerine yattılar. Çevreye bakındılar. Kustuk arkasından uzun zincir çekiyordu. Harabil'in arkasında kısa zincir kalıntısı. Magan'ın ise zinciri bile yoktu.

Soluklanmış Kustuk ayağa kalktı. Güneye baktı, sonra ise diğer ikisine, kurtulan özgür köpeklere. Harabil gülümseyerek ve hiç kimseye dönüp bakmadan, izlerinin

üzerinden koşmaya başladı geri kızağa doğru. Kustuk Magan'ın biraz daha yakınında durdu, sonra davetkar bir şekilde kuyruğunu sallayarak karşı tarafa, güney yönüne doğru ileri atıldı, orada, bir yerde, onun hesabına göre İççi Ohonon yaşıyordu. Magan arkasından izledi. Ama çok geçmeden geride kalmaya, dönüp dönüp arkasına bakmaya, sızlanmaya, kuyruğunu kısmaya başladı, hızla Harabil'a yetişmek üzere fırladı. Zavallı, o hiçbir zaman zincirlerinin uzunluğundan daha uzağa gitmedi onlara öyle alıştı ki. Harabil ve Magan akşama doğru muhakkak ulaşacaklar dayak atsalarda yine de donmuş balık verdikleri yere. Kustuk, İççi'ye doğru giden kendi esrarengiz yollarında sadece kendine güvenebilirdi.

Aralıksız hem gündüz hem de gece Kustuk, yorulmak bilmeden tundra boyunca koştu. Arkasında sürüklediği uzun zincir karın üzerinde onun ilerlemesini engelliyordu, ama artık ayakta duramıyordu. Ve ertesi günün gün batımına doğru, uzaktan topal tilkiyi görünce Kustuk açlık hissetti. Arkasından atıldı, çabucak yakaladı ve kürkünü parçaladı, hatta karlı kanı yaladı. Tokluk duygusu hoş bir biçimde vücuduna yayıldı, kasları gevşedi. Kıvrılarak uzun bir süreden sonra Kustuk ilk kez bütün gece sıkı bir uyku çekti. Ertesi sabah yeni güçlerle yola koyuldu.

Henüz birkaç gün ve gece geçti. Çok zaman ıssız tundra arkada kaldı, Kustuk bembeyaz karın üzerinde yaklaşan noktayı gördüğünde karşısına atıldı. Çok geçmeden nokta kurda dönüştü.

Köpek ve kurt yaklaşınca birbirlerinin karşısında donup kaldılar. Birinin bakışı "Buraya nereden geldin?" diye soruyor gibiydi. Diğerrinin gözleri "Yani sen nasıl geldiysen!" diye cevapladı. Bu ikincisi olsa da defalarca kurt görmek olurdu, ama böyle tundranın ortasında baş başa değil, tayga da, avda silahlı İççi'nin yakında iken. Kan kardeşler ve amansız can düşmanları. Karşılaşmanın sonucu onlardan birinin ölümü olabilirdi.

Kurdun tarafında güçlü ve güvenli, teke tek savaşın muazzam deneyimi en nihayet kendine özgü canavarlığı kazandıran açlık vardı.

Kustuk'un arkasında av eğitiminin sağladığı beceri, incelik isteyen dikkat, yıldırım hızıyla anlama yeteneği, vahşi bir hayvanın bütün üstünlüklerini ve eksikliklerini anlama yeteneği. Onun arkasında inanç da vardı. İççi'ye inanç.

Köpeğin ve kurdun gözleri aynı biçimde amansız bir kinle doldu. Kurt korkunç bir kükremeyle atıldı hızlı bir şekilde sıkıştırarak hakkından gelmek değersiz köpeğin ve sıcak, kanlı bir etle açlığını gidermek için. Kustuk eğildi ve kurdu karnından yakaladı, ama o an kurdun onu altına almaması için hemen geriye sıçradı. Yeniden bekleme duruşuna koyuldu. Ve yine kurt kocaman dişlerini dışarı çıkardı, güçlü bir atlayış yaptı ileriye, köpekle hesabını görmek için. Kustuk bir kez daha kurtuldu ve kurdu yakaladı yine aynı yerden. Geriye sıçrayarak, yana doğru, kulaklarını dikti-onun

için imkansızdı bırakmak, imkansızdı ölmek, ulaşmadan ve görmeden İççi Ohonon'u. İççi onu bekliyordu. Kustuk ayakta kalmalıydı ve yenmeliydi, bu imkansız olsa bile. Çünkü İççi mahvolurdu onsuz.

Kurt giderek öfkeden daha fazla kızgınlaşıyordu, sanki eski sahibi Baybal gibi. Ayakta durmaya gücü yoktu, giderek kabalaşıyor ve ısrarla önüne çıkıyordu. Hiç anlamıyordu, neden karnı acıdan yanıyordu, köpek ise her ataktan sonra onun önünde duruyordu sanki hiçbir şey olmamış gibi. En sonunda kurt Kustuk'u boynunun arkasından yakaladı, ama ağzına sert bir şey denk geldi, bu yüzden dişleri çatırdadı. O an zinciri ısırarak kurdun şaşırması Kustuk'un dişlerini sıkıca canavarın boğazına kenetlemesi için yeterli oldu.

Zaferi kazanan Kustuk büyük bir sevinç duydu kar üzerine uzanmış düşmanın ölü vücudundan. Doymuş bir şekilde, sevincinden yaralarının acısını hissetmeden, yürümeye devam etti. Zafer töreni yine de İççi Ohonon'la olduğu gibi eksiksiz ve uzun değildi. İççi olmadan her şey anlamını yitiriyordu.

Aniden göğsündeki sızı kadar ona acı vermeye başladı gökyüzündeki her biri kendi yeriyle onu arkasından izleyen perişan yıldızlar. Başlangıçta umutla, işte şimdi ise açıklıkla, apaçık bir şekilde gıptayla.

7

Yorucu koşunun iki günü sonrasında yaralar şişmeye ve uyuşmaya başladı. Hareket etmesi acı veriyordu. Bütün dayanılmaz olmaya başladığında, Kustuk dinlendi kar yığınları arasından çıkardığı lemingleri²⁹¹ yedi.

Tepenin üzeri henüz karla örtülmemişti, bodur akağaçlar ve melez ağaçları karşısına çıkmaya başladı.

Kustuk zevkle içine çekti onların böylesine kendine has kokularını hisseder hissetmez. Bir akşam ışıkları gördü- büyük bir kasabanın ışıkları! Kustuk uzun bir süre durdu baktı. Büyük bir günahı gitmek oraya, ılık barınağın bulunduğu yere... Yatarak dinlenmek, yaralarını yalayarak temizlemek istese de. Ama kasabada Baybal'a benzeyen insanlar yaşıyor olmalı. Zincire oturturlar, kızağa koşarlar. Yani kasaba doyurucudur ama esaret ve kin dolu. Onun yolu sadece uzak taygadaki kulübesine doğrudur. İççi'nin tek başına ve mutsuz yaşadığı.

Kustuk köy tarafına yürüdü. Motorların sesleri, zincirli köpeklerin havlaması duyulur oldu. Rüzgar almayan taraftan şiddetli ev yemekleri kokusu vardı. Kustuk kendini zor tuttu, köye doğru dönmek için. Işıklar ve kokular uzun bir süre peşinden kovaladı onu. Ama sonunda geride kaldılar... Nasıl düşünebildi yolundan dönmeyi?! İççi'ye kadar, pek az durmuş olması gerek! Başladı artık şimdiden, cüce bodur olsa da

²⁹¹Leming : Kahve renkli, sarı benekli kemirgen bir hayvan, kuzey yaban sıçanı.

seyrek ağaçlı küçük orman. Öğle vakti Kustuk pek te inandırıcı olamayan seraplar gördü, mor dağlar. Karanlık bastırmadan önce koşarak ulaşmak mümkün olabilirdi, orada bir iki geçit bulunur- ve sonra ev! Ama güçlerinin sonuna gelmişti. Kurdun ısırdığı ayağı onu büsbütün yavaşlatmaya başladı, onu yere basması imkansızdı. Kustuk şimdi koşuyordu, iyice aksayarak. Gözünün önündeki ışık sönükleşiyordu zayıflıktan ve ağrılardan, mor dağlar ise bazı yerlerde bulanıklaşıyordu. Köpek sezgileriyle Kustuk biliyordu: duraklamak imkansız, uyuşacak. Oysa onun İççi'ye kadar ulaşması gerekliydi!

Ama kısa bir süre sonra dinlenmek için uzandı. Beyaz tundra artık ileride tayganın siyah çizgisiyle sona eriyordu. Her şeye rağmen Kustuk beyaz boşluktan çıkıyordu. Geceleyin gökyüzünde yıldızlar her zamankinden daha çok titremeye başladılar, sanki işte işte yerlerinden, zincirlerinden koparılıyorlar gibi. Belki onun örneğinde, onlarda olmayan inanç çıkageldi.

Lemingler kar yığınlarında harekete geçmişlerdi. Avlanmaya gücü yoktu ne de isteği. Açlık hissi körelmişti. Tatlı bir gevşeme yayılıyordu vücuduna. Kustuk ana vatanının mavisine baktı ve yorgun bir şekilde gözlerini kapadı. İyiydi. Kapalı göz kapakları altında taygadaki ahşap kulübeyi ve eski sahibi İççi Ohonon'u gördü, onunla bir daha hiç ayrılmamak üzere bir araya geleceklerdi.

İnanç doldurmuştu Kustuk'un zayıf vücudunu. Ve son duygusu ilerlemek özlemi oldu, kendi özgür olmak amacını yerine getirmek. İnanç donamazdı. O uçup gitti başka bir vücuda taşınmak ve başka zincirlere doğru götürmek için- sonlu ve sonsuz bir şekilde...

Çoğu köpek bilmiyordu ve anlamıyordu. Belki de inancın yıkılmasını bilmemek daha mı iyi? Ama neden Kustuk'un insanlardan daha iyi bilmesi gerekiyordu ve iyi kalpli İççi Ohonon'un onu kağıt oyununda kaybettiğini? Kustuk'un kalbinde tamamen bambaşka İççi yaşıyordu. Ve o uydurulmuş değildi.- kendi meselesinde Kustuk bunun böyle olduğunu biliyordu. Kustuk adeta haberdar değildi Ohonon'un da diğerleri gibi dünyada pervasız olan diğerlerinden biri olabileceğinden, sonsuz inanç ve sadakat olmayacağından, ama hala başka bir şey daha var, herkesin ve her şeyin, en yakınındakinin ihaneti.

Mavi gökyüzünde hep aynı yıldızlar parlıyordu. Herbiri kendi yerinde ancak seyrek. Yıldız bağını koparınca hemen yandı. Uzak bir yerlerde kurtlar uluyordu. Her şey akıp gidiyordu. Birileri çekildi, diğerleri geldi. Okyanus acı biriktirir. Her şey sonsuz huzur ve sabır doluydu.

Giderek gücünü topladı yerden kalkan yeni tipi, süpürerek eski izleri.

Tundra ıssız görünüyordu...

3.2 Kara Kuzgun Baladı

*Bir çocuk (oğlan) doğduğunda herkes
sevinir, ama herkesten daha çok Kara
Kuzgun. (Saha-Yakut Atasözü)*

1

Mart çıkmadan önce her şey birdenbire uzun boynuzlu Kış Boğası soğuklarına bürünüyor, her geçen gün daha kudurmuşçasına, sanki canlı her şeyi zincire vurmak ve ebediyen ölüme denk kılmak istiyordu. Koyulaştı, kırağıyla sanki bütününüyle kaplıyordu havayı, nefes almadan, tayganın tepelerine doğru donduruyordu gri gökyüzü, yuvarlanarak gelen kış uğultularının gürültüsüyle, nehirlerin üzerine ve dibine kadar donmuş buz gölüne düşüyordu. Onu taklit ediyorlar, çatırtıyla koparak ve karlarını dökerek cam gibi kırılğan dallarıyla kudretli ağaçlar; uçarken havada takılsalar da donmuş toprakları örterek bir yere konmaya vakit bulamadan derin kara düştüler kuşlar.

Sakinleşmiyor, kuduruyor Kış Boğası kendi zapt edilmez öfkesinden ve şimdi onun köpüren gücünün sınırı ve sonu yokmuş gibi geliyor... Ancak, bu dünyada her şeyin onun gücüne hapsoldüğü ona itaat eder olmadığı görülüyor. Ve işte Yaşam kanunuyla savaşta ışığın ve zamanın koşusu dışında her şeyi durduran Kış Boğası zayıf düşmeye başlıyor, işte şimdi diğerinin arkasından soğuğun bir boynuzu daha kırılıyordu, ayakları parçalanıyor ve artık Mart ayının gelip geçen tipili rüzgarlarına dönmüş yalvaran gözleri, fakat vurunca acıtan rüzgarın ona şimdi yardımı yok. Ve o geriler, geri çekilir karlarla kaplı kuzeye, Nisan da eriyen karın üzerindeki buz tabakasıyla, buz altındaki yaşam suyuna düşerek, sanki parmaklar gibi geceleri sinsice çatırdayarak son kırk dört ayaz.

Ve şimdi bir kez daha uyandığında, geleneksel kırağıyla kaplı kış uykusundan çıkıyor ihtiyar Kara Kuzgun, bir kez daha hayatta kaldığına, gökyüzü dünyasının daha aydınlık, daha ferah bir hal almış olduğuna hala inanmayarak ve onda ince, iliklere işleyen, güçlenen umudun ruhunu görür gibi oldu. Bu yeni umutla birlikte Kara Kuzgun'da, bir parça buz eriyormuş gibi yanından hiç ayrılmayan, ebedi yaşam açlığı

uyanıyor. Açlık duygusunda kısa bir süreliğine olsa bile her zaman onu gidermek umudu yaşar ve bu yaşayan herkese yön verir- işte belki de yıllarca görmüş geçirmiş ve deneyimli Kuzgun'un bildiği şüphe götürmez tek şey.

Kendi deneyimiyle mi, şansla, kendi şansıyla, dünyanın bütün sıkıntılarına alışmış yaşlı sert kemikli bedeniyle mi, ama yine hayatta kaldı ve şimdi yaşam devam etmeliydi, yani açlığı gidermek. Kanatları şimdi ona itaat ediyordu, pençeli ayakları rüzgarın altında sallanan dalları tutuyor, sağlam, yaşlılıktan beyazlamış fakat sanki büsbütün körelmiş değil ağır gagası, ama titiz isabetliler, umut bırakmasa da açlık çağırıyordu. Çok zaman önce, kalu beladan beri açlığın çağrısına alışık Kara Kuzgun başka hiç kimsenin olmadığı kadar ısrarlı, alışkın ve bilgece itaatliydi ona-ve şimdi dinliyordu.

Beceriksizce uzun süre hareketsizlikten uyuşan kanatlarını oynatıp, gürültüyle daldan kalktı ve zar zor yükselerek, hala nasıl da havada bulunduğuna şaşırıp, Orulhan sıradağlarının doğu tarafındaki koluna uçtu. Aşağıda eski tayga uzanıyordu. Kışın tekdüze, sönük, sıkıcı, o gözleri aldatabilir, eğer keskin değilse, sarhoş eden tomurcuk kokusu, benzer değişik kokular.

Ağır ve ritimli bir şekilde yetişkin sedir ormanının tepelerinin üzerinden, dar bataklıkların, yoğun kısa çalıkların üzerinden uçuyordu Kara Kuzgun, her şeyi görüyordu, duyuyordu, her şey anlaşılırdı-ganimetlerin belirtileri ve izleri dışında her şey. İzler yoktu, tüm ölümler ve donmuşlar düzenliydi zaten aç kış zamanında, ayrılan kemiklerde, yalnız ağırlaşmış karlarla kapanmış devrik ağaçlar, cansız labirentler uzayıp gidiyor kanatların altında. Ama Orulhan'nın eteklerine doğru uçuşunda bir şey oldu. Bunu hemen sezinledi, ama kulağıyla değil, ihtiyarlamış görmesiyle değil, onu hiçbir zaman aldatmayan başka bir şeyle. Kendi nefes alışından tedirgin olmuş gibi bir şey titredi onda, etrafa yayılıyordu, umutla dolduruyordu. Burada, aşağıda, iki canlı arasında öyle bir çatışma oluyordu ki: ganimet ve yaşamak için...

Gku-urh-!! Hırıltılı çığlığıyla kendini teşvik etti ve daha çok, daha çok salladığı kanatlarıyla aceleyle geldi dalgaların geldiği yere, taygayı rahatsız ediyordu savaş dalgaları.

Genç güçlü baykuş tavşan kovalıyordu. Açıklığa, derin kar alanına çıkarmayı başarıyordu ama tavşan asla teslim olmuyordu, baykuş onun üzerine kıvrılıp atıldıkça,

tavşan yana atlamaya vakit buluyordu, hep sık çalılıklara kaçmaya çalışarak. Kuzgun süzülerek indi orman kenarındaki saman rengi kuru çam ağacına ve aç gözlülükle, açlığın sıkıntısıyla üşümüş bağırsaklarla, izlemeye ve savaşın sonucunu beklemeye başladı.

Baykuş gözle görülür bir şekilde artık yorulsa da, gittikçe daha ağır havalanıyordu karda dörtlü dönen tavşanın üzerinde, gittikçe daha hantal saldırıyordu ve bir keresinde neredeyse ganimeti yakalıyordu. Kara kuzgun yan tarafa gitmesinden ciddi endişelenmeye başladı: onun küçük bir parça sıcak et bile göremeyeceğinden - ve baykuşa yardım etmeye karar verdi:

Keskin bir çığlık attı, tüylerini biçimsiz bir şekilde açıp, saldırı taklidi yaparak yolunu kesmek için atıldı. Buraya kadar oldukça akıllıca kaçan ve düşmandan yakayı sıyıran tavşan, bir an için iki kovalayan arasında ne yapacağını şaşırıp kaldı, yan tarafa atladı, kara saplandı- bağırmağa başlamaya bile vakit bulamadan, baykuş onu yakalar yakalamaz güçlü tırnaklarıyla sırtından tuttu ve iki üç acımasız gaga darbesiyle vahşi hayvancağızı öldürdü.

Tayganın şiddetli karlı havasına ılık, heyecan verici ve bu nedenle içindeki her şeyi yalvarışlı bir sızlanmaya çeviren kan kokusu yayılıyordu ve yine umut içinde kuru ağaç üzerinde bekleyen Kara Kuzgun sadece gagasını birbirine vurdu. O kadar uzun bir süre ganimeti yoktu ki, onun iç organları sanki bükülüyordu, tükürüğü bile yoktu. Buraya uzak olmayan bir yerde yaşayan eski arkadaşını gırtlğından gelen bir sesle çağırmağı istedi ama vazgeçti. Sadece, hiçbir zaman kendi sırasını beklemeye sabredemeyen, gagalarının altından hepsini yiyip bitiren her şeyi sürükleyen kuşka²⁹² veya çeçetka²⁹³ gibi her türden küçük, küstah kuşların üşüşebileceğinden dolayı değil... Kuzgun hiçbir zaman bu kadar aç olmamıştı ve kimseyle paylaşmağı istemiyordu, hatta eski arkadaşıyla bile.

Ve hala bu yerlerin sahiplerinden sakınıyordu, zayıf kızıl tüylü tilkinin ganimetinde asla diğerlerinin payı olmadığını hesaba katmalısınız, o açgözlü bir şekilde, kendi başına, orman horozu olsun ya da iri tavşan olsun her şeyi yiyip bitirirdi.

Eski dostu kendiliğinden çıkıp geldi. Sahip olduğu topraklar üzerindeki

²⁹² Kuşka: Kuzey ve Orta Avrupa ile Sibirya'da yaşayan Kuzgungillerden bir kuş türüdür.

²⁹³ Çeçetka: Sibirya'da yaşayan İspinozgillerden ötücü bir kuş türüdür

uçuşunun ona bir şey vermediği görülüyordu ve şimdi aç, sabırsız ve sevinçli bir şekilde komşu çam ağacında oturacak bir yer buldu. Evet, bu şansı: taygada, bilindiği gibi, her iri ganimet ortak şansla çıkar, herkese kendi payı bulunur ve düşer, sadece sabırlı olmak gerekir, yeterince doyuncaya kadar.

Ve beklemeye başladılar. Baykuş ise bu arada, ne kadar aç olursa olsun, acele etmeden karnını doyurdu, aylarda olduğu gibi etraflıca göz gezdirmeden, sanki onun hiçbir şeyden korkusu yoktu, ne kendi ganimeti için ne de kendi kendisi için.

«Evet böyle her şeyi parçalayarak yer, hiçbir şey bırakmaz... Biz ikimiz, belki, tadına bakalım mı? İkimizden daha güçlü değil, zayıf düştü, yoruldu, tavşanı kovalarken,-tadına bakalım mı?!»

«Ama o kanı yuttu...»

Hayır, hala hep sabırsız Eski Dost, zaman zaman bilgeliğin sabırlı olmak demek olduğunu unutuyordu ve şaşırtıcıydı onun nasıl hala böylesine uzun yıllar boyunca hayatta kalmayı, yaşamayı başarabildiği. Dostluğu toprak komşuluğundan çok ortak av dayanışmasından güçlenmişti, birinin oldukça fazla güçlü yanı ve diğerinin ihtiyatlı bilgeliğinin birleştiriciliğiyle.

Ama yine de Eski Dost yer almaya kalkıştı ev sahibinin şöleninde. Ama öbürü, tehditkâr bir şekilde tüylerini dikleştirip, zapt olunmaz bir şekilde ona savurdu, kazanmak için yapacak başka bir şey olmadığından. Sahiplik hakkı, belki de ona iki katı güç verir, ama Eski Dost bunu unuttu. Bütün çevrede telaş çıkarmaya da değmedi, neredeyse – her türlü umuda veda edildiği zaman, her türden ufak tefek şey üşüşür, daha büyük vahşi hayvan baskın yapar ganimete. Oysa tavşan onlar için yeterlidir, sadece baykuşun yemeğinin sonunu beklemek gerekir.

Sıkıntı içinde, aç bir şekilde dikkatlice beklerken hemen fark etmediler, yuvarlana yuvarlana orman kenarına doğru çıkan kızıl tilkiyi. Gördükleri zaman ise, cılız karnı üzerine kapanmış ve derin karda yumuşak bir çizgi bırakarak, ustalıklı izlemeye başlamıştı baykuşu- ganimetle birlikte, umutlarıyla birlikte.

Ve yine Eski Dost kendini tutamadı, kendi çam ağacından ayrıldı, endişeyle gaglayarak, onu tehlike hakkında uyarmaya çalışarak, kendinden geçmiş bir şekilde kendi avını parçalayan, kanla mest olmuş baykuşun üzerinde tur atmaya başladı - Niçin?! Nasıl olsa paslı kızıl sarı tavşan nasip olacak – böylesi daha iyi baykuşla

birlikte, belki o zaman onlara bir şey kalır... Açlık onları baykuşla birlikte büsbütün akılsız yaptı, onların gözlerini bürüdü, ilkbaharda açlıktan ölen vahşi hayvanlar ve kuşlar daha az değil hatta kışın acımasızlığından bile daha çoktur. Ah, akılsızlar... Ama aptallık bilgenin ganimetidir: ve Kara Kuzgun da kalktı, kanatlarını da birkaç kez salladı baykuşun öfkeden kaynamaya başlayan kafasının üzerinde, ama sadece diğer taraftan, genç budala tilkiyi oyalayarak, yağmacıya yardım edecek... Ve şimdi tilki sürüne sürüne atlayış mesafesine yaklaştı - sine sine, hırsla ve güzel bir şekilde kıvrılıp atladı ve körlüğü ve aşırı güveni gizleyen tüyler yayıldı.

-Kra-a-a-a.

Tayga bağırsığı yakaladı, ama kayıtsızca, onu o anda yuttu. Kısa süre beklemleri gerekti: Tilki her şeyi parçalayarak yedi, kanla ıslanmış karı bile yalaya yalaya temizlemeye çalıştı ve onlara tüyleri bir de deri parçaları olan dişlenmiş tavşan ayaklarını şölen yerine bırakıp, aşırı derecede yuvarlaklaşmış karnını sürüklemeye başladı, karı aşarak ve kuzgunların lanet okumalarına aldırış etmeden ormana doğru.

«Hepsi bu mu?» Eski Dost kederli bir şekilde artıklara göz gezdirdi, birini gagaladı, diğerini, ama onlar için burada daha fazla yapacak bir şey yoktu.

« Onda avcı yok, lanet olsun!..»

«Tilki uzunca bir süre av sahibi olamadı. Eski avcı büsbütün yaşlanmıştı.»

«Nasıl da bu kadar hızlı yaşlanıyorlar, insanlar... Kendi olgunluğuna ulaştığında yetmiş yıl bile geçmemişti, artık hiçbir işe yaramamaya da başladı... Bir de sahip, İççi diye çağırılacaksınız. Hayır, yeni adamı ümit etmek budalaca.»

«Evet, onlar budur. Ama hızlıca olgunlaşıyorlar unutma. Asıl şeyi unutma...»

Ve kalktılar ve eskiden güvenilir beslenme yeri olan, şimdi ise asıl İççi olmadan bütün tayga gibi solmuş göl tarafındaki sinsi seyirlerine uçtular. İççi olmadan Yaşam kanunu zayıflıyor, yaşam da kanun olmadan soysuzlaşıyor.

« Hala gebermediler mi, lanetliler?! - Boğuk, asık suratlı, gürültü yayan boğazın aşağısında. – Hala uçuyorlar mı, ölümün habercileri, falcılar?! Tilki sizin için parçalayarak yedi, lanet okuyanlar! »

« Eğer ölüm varsa, demek ki, yaşam da var» - gaklamak istedi Kara Kuzgun, ama şimdi o sesini çıkarmadı, gücünü saklayarak, zaten, sonsuz dereye değil de kim bilecek bunu.

Gölün çevresindeki toprak yuvalarında ve hatkalarda²⁹⁴ yaşıyorlar ve bu zamanlarda dışarıya tırmanarak çıktıkları olur. Ama bu sefer gölde hiçbir iz yoktu, hala şiddetliydi tayga, derin karları. Nafile bir şekilde gölün üzerinde uçtular, görünmüyor olsa da yaşayan bir şey ya da bahara kadar yaşayamayacak bir şey. Ama Yasa ona itaat edenleri bela içinde bırakmaz. Dinlenmek için oturdular, eski dostun keskin gözleri uzak karşı kıyıda kar üzerinde yuvarlanan koyu yumakları gördüğünde artık biraz güçleri kalmıştı. Misk sıçanı dünyadaki bütün misk sıçanları gibi güçlüydü ve kendine aşırı güveni vardı, iki koca kafalı, ihtiyarlıktan zayıf ve perişan kuşlar onu uyandırmaya cüret ettiğinde son derece kızmıştı. Küçük keskin dişlerini açığa çıkararak, yükseğe sıçradı, hemen bu küstah ve boğuculardan birini yakalamaya çalışarak, iki de bir de onun burnunun hemen önünde dikilip, üzerinde tur atıp duran kuzgunları vazgeçirmek için yorulmak bilmeden onları kovaladı. Bir keresinde az kalsın Kuzgun onun dişlerine yakalanıyordu da, ihtiyar ama hala sadık kanatları ve yukarıdan Minsk sıçanının üzerine çullanan dostu onu kurtardı. Ama her şeyin bir sınırı var, o misk sıçanı kuvvetinin de sınırı geldi. Ve O bunu anladığı zaman vazgeçmeye çalıştı, deliğe savuştu, ama artık çok geçti. Düşünmek, kendini savunmak, kaçmak vakti geçti, Yaşlı Kuzgun yukarıdan bunu o kadar çok kez gördü ki, “geç kalmak” kelimesinin anlamını biliyordu, diğer hiç kimse kadar ve hiç kimse gibi, belki ondan korkuyordu. Yasanın ana maddelerinden birine göre bu dünyada her şey zamanında olmalıdır. Asla erken ya da geç değil. Ama her yerde olduğu gibi, hiçbir yerde başlangıç ve sonun işaretleri yoktur. Bunu içinde hissetmek gerekir.

2

Ama uyandığında dünya için bu ilk, bu en önemli haberi kimden öğrendi? O kendi de bilmiyordu, çözülmeye başlayan havanın uzun kış içinde buz tutmuş olmasından mı, her geçen gün şimdi de kendisini daha yüksek daha berrak kılan gökyüzünden mi, ya da Aar-Tayganın ana babası olan yeryüzünden mi – bu haber her yere gitti, her şeyi kendisiyle doldurdu, her şeyle kavuştu ve her önüne gelene baharın gelişini anlatmaya gerek yoktu. Ama ilkbaharlar her yıl olur, ve o, Kuzgun, onları ayrı ayrı daha az hatırlar, bütün baharlar büyük bir ilk baharda kaynaşır, bütün kışlar kaskatı kesilirdi soğuk, büyük bir buz parçasında, ama İççi çıktığında her zaman

²⁹⁴ Hatka: Su kenarında yaşayan Kunduz gibi hayvanların sap ve dallardan yaptıkları yuva.

istisnasız her birini şimdye kadar hatırladılar ve unutmadılar. Çok çok uzun yıllar görünmedi gerçek İççi, çoğu umutlar taşkın nehir sularında buz parçaları gibi önlerinden geçip gitti. Erkek çocuklar doğdu. Kuzgun onların hepsini hatırlar, ama onlar ya ayrıldılar. Elveda nefesiyle, hışırtılı, kederle dolmuş taygadan, Kuzgun uzak bir yerlerde öldüklerini hissetti ya da kaldılar. Ama önceden olanlarla değil, yarı yabancılar, sarhoş edilmiş yabancılarla, Yasayı duymayı ve görmeyi unutmuş, o zaman yıldan yıla yangınlar kudurdu, daha fazla orman kesildi, tomruklarla sıkıştırıldı ırmaklar tıkanı ve azaldı, kaçmaya başladı vahşi hayvanlar, tayganın kendisi sessizliğe daldı. Ama umut kaçınılmaz, sabırlı yaşamak, ilk zamanlardaki gibi sevinçlidir, Müjde...

Küçük zamanla yıpranmış çadırından çıktı Yaşlı avcı ve onun bütün fikirlerini ve niyetlerini anlamaya alışkın olan Kuzgun bir şeyle ilgili endişeli ve kaygılı olduğunu hemen anlardı. Genellikle Kuzgun bir tek şeyle ilgilenirdi: İhtiyar İççi'nin ava hızlıca hazırlanıp hazırlanmadığıyla; ama müjdenin daha uzağa daha geniş gittikçe dağıldığı, derinleşen derelere ve vadilere, volkan tepelerine çıkararak gittikçe yayıldığı bugün öyle değildi. Avcı kendi alışılmış işine koyuldu; bir kucak kuru otu kısrağa attı, geniş bir kürekle bu gece düşen kartoplarının neminden temizledi, odun kesti. Ama ihtiyatlı bir heyecan, ağaçtan ağaca geçerek, derenin buz altındaki suyuyla akarak, ocağın buğulu kokularıyla yayılarak, ağaçların tepeleri üzerine yine ona İhtiyar Kuzgun'a ulaştı. Rüzgar tayga üzerinde uğuldamaya başladı, bunu asık suratlı kanyon da, İrikee'nin ve Orulhan'ın sırtlarının korkusuz tepeleri de duydu ve av sahibi Bayanay'ın kendisi izlerini bırakmayan kızıyla koşarak geldi, insan yerleşiminin etrafında dolandı, karanlık köknar ormanında pusuda saklandı... Çünkü kim kiminle olursa olsun, nasıl ayakta kalırsa, kendi yaşamını sürdürerek ama bütün bu sürekli tekrarlanan doğumlara, ölümlere, birleştiren her şeye bir anlam veren İççi olmadan bütün dünya tavanı olmayan göçebe çadırına benzer olurdu...

Her şey birden konuşmaya başladı, harekete geçti, hatta onlarca yıl suskun kalan İrikee ve Orulhan bile, herkes hayal etti ve Yeni İççi'ye vermeyi vaat etti kendilerine ait tüm nimetleri ve herkes ondan kendi için bir şeyler bekledi. İyi kalpli ve birazcık saf en sessiz sakini, ormanın en sık yerinin insanları tarafından unutulmuş, Bayanay da hayal ediyordu geyikleri, tilkileri ve her türlü diğer istediği avları. Av takımlarına

doğru getirmeyen Yeni İççi'yi, herkes onda çok az vahşi hayvan kaldığını ve yüzüne karşı gülmediklerini de bildikleri halde, şimdiki İççi zamanında o neredeyse gözlerinin önünde çoğalıyordu ve bu da bütün umuduydu. Artık balıkları ağlara getirmeyi vaat eden ırmakların seslerini duymaya başladılar, Orulhan'ın kendisi de kartalın elçiliği aracılığıyla müjdeledi şifa veren reçineleri, suları ve kendi tuzlarını, yeryüzü- kendi kökleri ve kaynakları hakkında, gökyüzü- kendi enginliği hakkında ve sadece bir soru coşturdu hepsini:

«O-o, hey! O başlıyor olabilir mi bizim İççi?!»

«Başarır mı?! O da ne, yeni bir insan mı?»

Ve konuşmaya başladığında, çığların eski gürültüleriyle gürledi ihtiyar İrikee:

« O artık var, yeni insan, - bekleyin! O geliyor, O her ne olursa olsun – onu bekleyin!..»

Yankıyla seslendi vadi «Bekleyelim!» ve hep farklı bir ses kaynağı, farklı bir yüz onların arkasından tekrarladı ve nemli ılık ilkbahar rüzgarı Sikkier²⁹⁵ kudretli ağaçların uyum içinde eğilmiş tepelerinde uğuldadı ve ilk yumuşak güney bulutlarını kuzeye sürdü.

Sadece birisi, belki, Kara Kuzgun bütün bunları sessizce ve nerdeyse ilgisizce dinledi, çünkü Yeni İççi zamanında artık ona yaşamak olmadığını biliyordu. O kadar uzun yaşamış, ve her şeyi o kadar görmüş ve onun çoktan unutulmuş çocukları dünya üzerinde öyle uzaklara dağılmıştı ki, ona şimdi sadece bir tek şey gerekiyor gibiydi; başkasının bir lokma sıcak eti, bir yudum sıcak kanı, hiç olmazsa, soğuk, yavaş ve neredeyse donmuş vücudunu biraz hızlandırmak için... Herkes gibi Kuzgun da biliyordu, hissediyordu, yemek artıklarını toplayan uçarı sineklerin ve aptal farelerin koruyucusununun bir kız çocuğu değil de bir oğlan çocuğu olduğunu hissediyordu – aksi halde Müjde değildi. Ve elbette, altı yedi kış dönemi sonra bu erkek çocuk av hakkında düşünmeye başlar, artık tavşanlar için ilk ilikli kapanları kurmaya, ilk balıkları tutmaya başlar ve artık yeni sahibin etrafından yararlanmak aşınan gagalı ve kuru, yaşlı köknar dalları gibi seyrelmiş kanatlı Kuzgun için daha iyi olacak. Neredeyse kendi ömrünü geçirmiş Kuzgun şimdi bunu düşünmüyordu. Kendiyle ilgili değil, nasıl olsa kalan ömrünü çıkarır, beslenir, ama geç kalmış olmamakla ilgiliydi. Çünkü geç kalındığında,

²⁹⁵ Sikkier; Saha dilinde hafif meltem rüzgarına verilen addır.

artık gelecek yoktur. Yeter ki Yeni İççi geç kalmasın, dünyanın büyük yurt çadırını yıkıma uğraması için boş zamanlara bırakmasın. Fakat onları bırakmadı yetimlerle dilsizliğin ve kanunsuzluğun ortasında, arasında, çünkü sen ister insan ol, misk sıçanı veya yaşlı bilge kuzgun, bu kelime “geç” her zaman seni bekleyecektir ve onun karşısında Yasa’nın kendisi bile güçsüzdür...Herkesin böyle endişe ile neşe ile beklediği bu erkek çocuk gelmesin de, başkası gelsin, sonra, O ebediyen birleştiğinde, Kara Kuzgun, Büyük Nehirle, üst, orta ve alt dünyaları dolaşan, ama bunu beklemek boşuna değildi ve Yeni İççi geldi. Çünkü kaya bile beklemeye yaşıyor, o bile değişime maruz kalır ve onları bekler. Ve asıl bu yüzden dağlar üst üste yığılır, nehirler akar, ağaçlar büyür ve kuşlar uçar...

Daha düne kadar Yaşlı Avcı’nın kızı hala yurttan²⁹⁶ çıkar, yavaşça evin işleriyle ilgili bir şeyler yapardı. Bugün ise Yaşlı Avcı öğlen üzeri hala avluda tomrukta oturuyor, alışkanlıkla kendi insanlarına bir şeyler yapıyordu, insanların tümü ellerinin boş kalmasını sevmezler, kendisi de ikide bir de yurttan bitene kulak veriyordu. Rüzgar dindi ve onunla sanki bütün dünya da durdu, köknar ormanlarının ve sıradağların tepeleri eziyetli bir bekleyiş içinde donakaldı, yaratıcı Yaşam Yasası’nın şu anda yeniyi, canlıyı dünyaya getiren büyük esrarengiz işine saygıyla.. Ve işte ölçülmeyen derinliklerden, sessizlikten, hiçbir şeyden aniden sanki ortaya çıktı, yeni bir ses dünyaya geldi – önce sanki yabancı, öylesine ince, ama giderek güçlenen, ağlamaya dönüşen, yaşamın muzaffer haykırışına...

“Şan olsun Yüce Yaratıcı Tengri ve onun yardımcılarına..!”

“Uruiy-Tuskul kutsal tanrıça İeyiehsit Hatun!..Evet onu bizim himayemize bırakma!”

“Evet kutsal yaşam bağı kesilmeyecek!...”

Böylece her şey canlandı, silkindi, zaferi kutlamaya başladı, ve yeni müjde toprak ananın bütün köşelerine kendini dizginleyemeyen eriyen sularla yayılarak, işgal ederek, uzaklara ve yükseklerle taşındı, dünyanın kıyısından taşarak, baharla bileşip kendiyle dolup taşan herkes:

“Oğlan,! Erkek!.. Yeni Avcı geldi!...”

“Bizim İççimiz olsun da!..”

²⁹⁶ Yurt; göçebe çadırı demektir.

Gökyüzü dünyası böyle kutladı yeni insanı ilkbaharda karşılamak umuduyla. Ve istemeden, sanki kendiliğinden, Yaşlı Kara Kuzgun'un göğsünden hırıltılı bir sevinç çığılığı koptu. – Gerçekleşti!..

3

Ama bu sadece, dünya yaşamının ve gökyüzünde ışık veren Beyaz Güneşin kendisinin de etrafında döndüğü tatlı aldatıcı bir umuttu. Yaşlı avcının yurtunda dört bir taraftan gelen misafirler için ziyafet hazırladığı ocağın yoğun, doyurucu dumanı yükselmeye başladığında, birçok sevinçli ve endişeli söylentiler Aar- Taygaya yerleşmişti. Yaşlı Avcı ilk ikramı, sabrı için ona torununu gönderen yüce tanrılara sundu. Ocağa et, yağ, gözlemeler attı.

“Ağzınız ocağımın ateşi olsun! Benimle sevinin Yüce Tanrılar, Ayı, ve sen ana Aar-Tayga ve siz Orulhan ile İrikee! Ve sen zengin ve cömert av sahibi Bayanay! Hiç kimse bizim sevincimizden öte durmasın!..”

Hiç kimse de bu ortak sevinçten uzak kalmadı ama şüpheden de geri kalmadılar: o yeni adam nasıl olacak? Onlarla, hepsiyle bir hayatı yaşamak bilgeliği ve şefkati yeterli mi, Yasa ile arası açılmadan akrabalarını hor görmeden?

“O-o, hey! Bugünün İççi'siyle ne var ki olmak zor diye birileri düşündü. Annenin sütünün tadını, öz ocağının kokusunu, kendi memleketinin yollarını unutmak zor değildir.”

“Evet hiç değilse adeta iyi bir avcı olsaydı diye düşündü diğerleri. – Uzun zamandır biz İççi'nin habercisi iyi avcılar görmedik.”

“Nasıl, onun katı yürekli amcasını unuttunuz mu?!” diye uğuldadı genç sedir ormanı. – isabetli ateş eder, av olmadan geri dönmezdi... Orulhan'ın güney yamacını yaktı da dönüp bakmadı bile! Bize böyle bir avcı gerekmez.!

Ve yaşlı, kötü havalardan beli bükülmüş, ayazlarla eğilmiş ağaçlar da uyum içinde doğrulayıp fisıldadılar: “Gerek yok! Bize böylesi gerekmiyor...”

“ Aptallar,- bu gökyüzünün altında bir yüzyıldan az ayakta durmuş olsalar da - diye düşündü Kuzgun. O nasıl büyüyeceğini size sormayacak, o gelecek ve siz onu olduğu gibi ses çıkarmadan kabul edeceksiniz, siz, yüzyıllardır ayakta kalmış ama aklını elde edememişler ve sen sonsuz bilge Tayga... Peki ya bana kalan yıllarda yeni insandan ne isterim? Her zaman olduğu gibi bir lokma sıcak et, başkasının bir yudum

sıcak kanı mı? Evet daha fazla bir şey değil. Büyük umut aldatmacası, ama ben aldanmak için çok yaşıyım. Yaşam Yasasını yerine getirmem lazım, benim için çok geç olacağı zamana kadar yaşamalıyım, benden sonra ne olacaksa, o olacak.

Tayga topraklarında günlerce süren bir uçuştan dönen Eski Dost kuru bir dala yerleşti, gürültü çıkaran kanatlarını yanına çekti.

“Ne, kutladılar mı?! Umarım, sen tek başına değilsin burada insanların bayramından düşen umutlarla beslenen?”

“Sen de duydun mu, öyle mi?”

“Duydum, Hiçbir işe yaramayan her ala karga bunun hakkında zırlıyor. Her meşe odunu mırıldanıyor. Peki bunun anlamı ne?”

“Hiçbir şey boşuna olmaz. Ama sonra ne olacak sadece yüce yaratıcı Tengri'nin kendisi biliyor.”

“Hayır, ben bütün bunlardan bir anlam çıkacağına inanmıyorum. Eğer dünya zamanın ve olayların kötülüklerine saplanıp kalırsa, bu iyi olmayacak. Tayga her zamankinden daha kısırlaştı, ırmaklar öldü, insanlar katılaştı. İyi avcılar neredeyse kalmadı. Öyleyse İççi nereden çıkacak? Kendin biliyorsun, sahip Yaşam Kanunun bilen gerçek avcıdan dünyaya gelir. Onu dünyaya getiren oduncudan değil. Sahip yeryüzünde yürümelidir. Ama onu çiğnemen, ezmeden, biliyorsun.”

“Biliyorum.”

“Ben de biliyorum, bu yüzden de hiçbir şey beklemiyorum. Hayatında çok şey yaşamış bana deliğe kaçan bugünkü sıska aptal sincap simdilik yeterlidir. Bayanay'a şükürler olsun, benim için delik küçük çıktı.”

Karnı tok Eski Dost başını gömdü ve içi geçti.

Kuzgun için günler gelip geçicidir, sadece yüzyıllar uzundur. Hem uyumak için vakit bulamadılar hem de külfetli yaşlılığın küçük payını akıllarına getirmediği gibi gözükiyordu, oysa Beyaz Güneş birkaç kez güneydeki ormanların ve dağların çevresini dolaşmaya, birkaç kez Büyük Nehrin arkasına, uyuklayan akşam bulutlarının da arkasına gitmeye, Baykal'ın buzullarının derinliklerini ziyaret edip gökyüzünün özgür çayırlarına dönmeye vakit bulmuştu. Ve işte bu sefer de gökyüzünün doğudaki yarısını, zafer kazanan kendi kızıl ve kan renkleriyle kaplayıp geldi.

“Eh, bir şeyler çöplenecek fena olmazdı diyerek çığlık attı uyanan Eski Dost.

Uyku açlığı giderir, ama uzun süre değil. Sen uyuduğun sürece, anlaşılan karnın tok ama uyandığında için kasılır... Ayakta kalmak için bize bir iki hafta yeterdi; ilkbahar tam gücüne kavuşuncaya kadar bu zaman en kötüsüdür. Hiç olmazsa kurtlar ortaya çıkmış olsaydı, iyi bir avcının yokluğunda...”

Ama uzun süredir bu yerlerde kurtlar yok oldular, daha yakınlarda öylesine cömert ve sade dilli olan Bayanay, şimdilerde تنها yerlerde eli sıkı, cimri oldu. Ama eğer onlar olsaydı, eğer Av Sahibi onlar için cömertleşmiş olsaydı da, onların kuzgunlara bir şeyler bırakacağı şüpheliydi, şimdi açlığın ve çetin şartların tehlikeli zamanı.

Bugün onlara hiçbir şey vermedi ve sonrasında da hiçbir şey vaat etmedi. Kanatları yoruldu, ihtiyar gözleri yaşardı. Renkleri solan tavşanlar her zamanki gibi dikkatliydi, sincaplar ihtiyatlı gövdeleri ile koşturuyorlardı. Tilkiler aşağıda aceleyle koşuşturuyor, bırakılan her şeyi son kemik parçalarına kadar topluyordu. Kanatları tamamen zayıflasa da yaşlı pençeleri, temiz serin rüzgarın altında sallanan dallarda onları zar zor tutuyordu. Ve o anda Yaşlı Dost cesaret etti:

“Bu çok yaşlı pörsümüş avcı minnettarlığını göstermiş olmalı, erkek torununun arkasından biz hariç herkese ziyafet çekmiş... Bizim bununla bir ilgimiz olmayabilir, ama eğer ortak bir bayramsa herkesin beslenmesi lazım... diyerek, hiç kimse özellikle de şu anda kayaklarını ses çıkarmayan deri çizmelerle değiştiren ve bitmek tükenmek bilmeyen şimdiki isteklerde sinirlenen Bayanay’ın onları duymaması için etrafa göz gezdirmeye başladı. “Yaşlı adamın ilmikli kapanında bir şeyler olmalı... Ne dersin? dedi.

Kuzgun sessiz kaldı: gençliğinden beri Kanundan korkuyordu, uzun yıllar ve asırlar sonrasında itirazsız bir şekilde ona itaat etme alışkanlığıyla, anlaşılan bir kez bile Kanunu bozmamıştı, her zaman kendi sırasını, kendi payını bekleyip, sadece kendi payı için mücadele ederek her yere gidebilir...

“Ne denir ki, insanlar akıllı olmaya başladılar” diye devam etti Dost, üzerinden uçup geçtikleri avcının eski sahasına dikkatlice bakmayı unutmadan. “Ne açlık ne de vahşi hayvanlar onları tehdit etmiyor. İnsanlar her zaman birbirlerine yardıma gitmeye hazırlar şimdi. Ama uzun zaman önce, hatırla, tüfekleri yerine oklu yayları bir de mızrakları vardı...” İhtiyardan uzak durun, Av Sahibi ve hatta Ayı’nın kendisi bile – O

bir lokma olmadan kalmaz. Dağın arkasındaki büyük köyden gelecekler ve ona her şeyi getirecekler...”

Aniden kanatlarını sallamayı kesti ve tekini sertçe oynattı, melez ağacının dal budak salmış geniş yerine süzülerek indi. Kuzgun arkasından onu izledi. Aşağıda, belli belirsiz görülen ana dereye doğru giden vahşi hayvan patikasında ilmiğe yakalanmış solgun renkli tavşan duruyordu.

“İşte bize ziyafet! Nasıl olsa birkaç gün içinde kızıl tilki veya şu kızıl sarı saçlı pis adam ona rastlayacak... İlmeği sıkması ve boğulması için sadece onu koşturarak sürmek yeterlidir... Peki nasıl yakalayacağız?”

“Sen her zaman olduğu gibi payımı beklerdin...”

“Her zaman değil! Her şey oldu... ama şans bana sırtını dönmedi, Aar-Tayga şefkat gösterdi. İkinci gün devrik ağaçların üzerine taşınacağız, fakat yarın öbür gün ise havalanamayacağız bile. Herhangi bir ağaç sansarının bizi dala bastırıp boğmasını bekleyeceğiz... Bunu mu istiyorsun?”

“Karnın doycak ama başına bela gelebilir. O yaşlı fakat İççi.”

“Biz güçsüz dallardan düştüğümüzde bela gelecek, bizi tüylerimize kadar alıp götürürler küstah kukşalar ve aptal fareler! Ne de olsa karlar kalktı, baksana artık ırmaklar mavileştiler...”

“Sana söyledim” Kara Kuzgun ağır bir şekilde havalandı, kanatlarını pek çok kez salladı, gerçekten düşmemek ve ölü dallara sürtünmemek için ve bir şekilde yükselmeye başladı. Sonunda, aşağıda gördüğü ihtiyarlara özgü takımların- ki onun ortağı gibidir- yanına, tüylerini yayarak, ses çıkarmadan tamamen sıkı bir şekilde ilmiğe sıkışıp kendini oradan oraya atan solgun tavşanın üzerine uçtu.

4

Kara Kuzgun şimdiki İççi'nin doğumunu nasıl beklediğini hala hatırlıyordu. Beyaz Güneş o zamanlar henüz ayakları üzerinde böylesine hızlı değildi, şimdi olduğu gibi o zaman da bütün gün özellikle de karnın toksa ihtiyarlığın dalgınlığı içinde geçer, günler daha uzun çağlar daha hızlı gelip geçirdi. Bazen sanki ölümcül yaralı Kanada geyiği gibi daha da şaşırtırdı, bitkin Beyaz Güneş iyi ve herkesi ısıtan kanı gökyüzünün yarısına dökülür gibi batardı. Bu kandan yapılmış gibi de daha kızarmış bir şekilde, yeniden dirilmiş, tazelenmiş, kendi ezici güçleri dolu bir şekilde yine doğar. Ama o

zaman insanlar ayrılmadılar, nehir ve göl kenarlarına yerleştiler. Pek çok erkek çocuk doğdu ve Aar Tayga'nın kendisi kendine İççi'yi seçti – kendi bilge, iyi insanını ki ona “Bayanay Avcısı” adını verdiler. Bir süre sonra da onların şimdiki İhtiyar avcısı oldu. Yaşlı avcı onlar için bir çeşit zamandı. Oysa şimdi Kuzgun'un öz topraklarından birinde kalsa da, ister istemez, burada sadece İççi ortaya çıkar. Ve belki de, ihtiyarlığa özgü güçsüzlüğü, güçsüz bacakları ve sönük gözleri olmasaydı, o iyi bir sahip olurdu, çünkü yaşlılığına kadar bilgeliğini, iyi kalpliliğini ve yasaya karşı saygıyı muhafaza etti. Çünkü insansız tayga, İççi, gözbebeği olmayan gözle, anlamı olmayan bakışla aynıdır. Herkes İççi'siz kalmaktan korkar. Hatta insanlar vahşi hayvanların korkusuyla İççiteh'e geçerler – kimsesiz, terk edilmiş, evsiz, gözü olmayan karanlık boşlukla dolu, Şeytanın kendi orta elçileri Abaası'ların yerleşebileceği pis yerlere.

En sonunda her şey kendi döngüsüne geri döner, ölmüş bir ağaç genç sürgünlerde, kendi tohumunda canlanır, kurumuş yatak yine coşkun kaynak suyla dolar. Ama hiçbir zaman bu kadar uzun süre ayrılmamıştı insanoğlu İççi, bu da herkesin gözünü korkuttu, ürküttü.

Fakat insan, ister İççi olsun ister başka biri çok yüzü vardır. Her şey onun ruhunda bulunur. Ve boğazın geceleri derin ve karanlıktır ve duygusuzdur sürekli parlayan karlarla kaplı gök mavisini dağ tepeleri. İnsan da, gururlu, sadakaya tenezzül etmeyen kartal da, sinsisi, kendi çocuklarına bile acımasız fare de yaşar. Hiç kimse bir insan gibi böyle bilge ve alçakgönüllü olamaz, böyle katı ve alçak ta, Kanuna bu kadar kayıtsız da. Çünkü insandır - bu bütün taygadır, dağlar ve gökyüzüdür, vahşi hayvanlar ve kuşlardır, bu bütün dünyadır, çünkü o İççi'dir. Ve onda herhangi bir değer yoktur. Onun arzularının ve arzuları için kendinin sınırı yoktur- bu da onu erişilmez anlaşılmaz yapıyor. Bu ise eksikliklidir. Bu sadece onun, insanlığın felaketi değildir, bu evrensel, dünya çapında bir beladır...

Herhangi bir kuzgunun belleği, yaşlı kuzgunun da, doğumdan çok cinayetlerle doludur, merhametten daha çok zalimlikle ve doyurucu kanla, insanın da, Kuzgun kendi payını, kendi dumanı tüten et lokmasını beklerken her şeyi çok seyretti. Ama ne aniden ıslık çalan uçan ok, ne ayı mızrağının çarpması, ne insanların tüfeklerinin arkasındaki pusudan gelen gürültü, onun hafızasında yaşayanlar, onun kendi İççi'sini sahibini, dostunu beklemesini engellemiyor. Artık hiçbir şey, orada, ortasındaki

dünyada kartalla mı uçtuğunun, insanla mı yürüdüğünün, kertenkele ile mi sürüdüğünün, kim ile olduğunun fark etmediği, sen mi birini yedin, birilerinin mi seni yediğinin fark etmediği, üç dünyayı birleştiren Beyaz nehirle birleşmesine engel olmuyor.

Yeryüzünde neredeyse herkes Yaratıcıya başıyla selam verir. Ama kışkırtıcı bir düşünce kafasına girer: “Her şey ona mı tabidir?” Bu dünyanın son sınırına ulaşınca kadar göz yummayı düşünüyordu: Belki de boşluk önündeydi? ... Bununla birlikte yakında bu kaybolan dünyada olmayacağım o kadar iyi ki. Ben, o kuzgun çağımı onurla yaşadım ve yakında başka gökyüzüne uçacağım.”

Kar yağıyordu, güneşte parlayan küçük dereler yosunlu yataklarında akıyordu ve ince taze yeşilliklerle kaplanmış taygayı canlı, sihirli sularıyla yıkayarak ve sulayarak hayat veriyordu. Nehir zorlayarak acıyor ve getiriyordu buzun altından taşarak ve çevresine yayararak sularını. Cimri Bayanay yine de Kara Kuzgun’a suyun yuvalarından çıkardığı birkaç fare için izin verdi, şansına bir orman horozu daha yakaladı. İlkbaharda uyumayı sevdikleri hafifçe erimiş karın içine dalmış ve donduğu zaman da dışarı çıkamamış olmalı. Taşan sular her çeşit küçük kemirgen ve hayvanı dünyaya çıkardı ve yaşamak o anda daha kolaylaştı.

Evet bir kez daha yenilendi, canlandı tayga ve bahar her başlangıcında yorulmak bilmeyen bayramıyla neşeli yenilenme çabasıyla sonsuz görünüyordu. Dönüştüler, hayvanlar derilerini değiştirdiler, kuşlar tüylerini değiştirdi. Muazzam İrikee ve Orulhan ağır kış kürklerini soyundular, taştan kudretlerini açığa çıkarıp, sadece karlı şapkalarını bırakarak. Kimsenin uyumak istemediği zaman, yaşamak ve yaşamak istediği halde sinsi beyaz geceler geldi. Uzun zaman önce uyanmış, ıhlıyordu çalılarda zayıflamış uzun tüylü uyumayı seven ayı ki ona bazen tayganın sahibi derler. Ama o nasıl sahiptir? O havayı koklayarak sincabın kokusunu duyup, bir mus geyiğini devirebilecek kocaman pençeleriyle, yıkmaya başlar çürümüş kütüğü... Hayır bu bir avcı değil, bunun yanında çöplenebilirsin. Aç olsa da av eti ona doğru atladığında bile avlanmaya üşenir. Kütük ona teslim olmuyordu. Ayı biraz daha uzaklaşır ve karınca yuvasına gider. Dışarı çıkarıp iyi bir somon balığı kadar olan kocaman dilini ve yalaya yalaya süpürmeye başlar, serçelerin bile ihmal ettiği kaynayan karıncaları. Ama

görünüşe göre bu onu rahatsız ediyor ve o zaman balık tutmak için nehre doğru gidiyor. Suda karnının üzerinde duruyor, uzun kıvrılmış tırnaklı pençesini kaldırıyor ve balık yakında yüzdüğü zaman ona batırıp kıyıya atıyor sonra birini ve diğerini... Kıyıda taşlar arasında kızıl tüylü tilki gizlice gözetliyor ve işte gözlerinin önündeki balığı yakalıyor ve tabanlarını kaldırarak kaçıyor... Ayı öfkeli kükremelerle, nehrin kıyısını ve taygayı yeşile döndüren, pırıl pırıl akan sudan çıkıyor ve aceleyle avını yiyor. Ve ne için insanların sadece ona böyle saygı duyduğunu anlamadan küçümseyerek tayganın gerçek işçileri olan kurtları, şimdi burada hiç olmazsa bir kurt olacak o hemen bir düzen verirdi. Peki ya ayı? Ayı nedir? İnsanlar nedir? Onlar ne anlıyorlar tayganın, nehrin, gökyüzünün gizli yaşamından? Sadece, belki İççi bilir tam olarak kıymetini her şeyin gizli anlamını...

Yeşilleniyor tayga, giyiniyor, kuşlar çınlıyor, düğün töreni çağrısı her yerden sesleniyor: her kalp atışında ses veriyorlar, gümbürdüyorlar dağların akıntılarındaki taşlar, taşlar suyla, Orulhan nehre yüksek sesle konuşmayı sürdürüyor:

“Seni kıskanıyorum Büyük Orulhan: sen taşsın, sen sonsuzsun! Sen uzunsun, uzak yerler sana görünür, sen de her yerden, çok uzaklardan görülürsün.”

“Ama ben hareketsizim: görüyorum da, fakat uzaktaki yerleri bilmiyorum, başka bir gökyüzü bilmiyorum. Sen ise dolaşıyorsun, tüm yerleri yıkıyorsun; sen hızlı ve özgür, ilkbaharda kıyılardan çıkarak, vadileri, çayırları, ormanları, köyleri ziyaret edersin. Sen, yaşayarak ve akarak ninni söylersin taşlara, serin gününde, balıklara şarkı söyleyerek dans ediyorsun, vahşi hayvanları suluyorsun, insanları da- onlar sana hayran kalırlar, teşekkür ederler, senin hakkında şarkı söylerler! Sen benden daha mutlusun.”

Ama buna karşılık yeryüzünün acılarına ve sıkıntılarına maruz kalmıyorsun- Ey büyük Orulhan. Senin taş etin kuraklığa kayıtsız, buzdan elbise ona ağır değil, ne fırtına ne de ısı onu ezmez. Fakat ben kışın buzun baskısı altında boğuluyorum, kıyıları aşmıyorum, yazın kuraklığından çatlıyorlar, kanım kirli, çamurla tıkalı... Oh hayır, yaşayanların işkenceleri ağır, gelecekleri endişeli...”

“Ben ise canlı yaşamın bu eziyetlerini istiyorum, ey Nehir! Onları merak ediyorum, zira onlar en sonunda kurtuluşun sevincine dönüşüyorlar. Susuzluğu gidermenin sevincini tatmak istiyorum. Soğuktan sonra sıcaklığın tatlılığını tatmak istiyorum. İlkbaharda çiçeklenmek istiyorum, senin gibi, Ulu Tayga! İstedğim yerde

özgürce akmak istiyorum, senin gibi, Nehir! Bütün karlar, bütün yağmurlar seninle bir araya gelmek için acele ediyor, ben ise her zamanki gibi tekim yüksekte, kimsesiz. Hayır, keder cansız olana, baharla keder iki misli...”

Fakat homurdanır, bereketli bahar rüzgarı altında tepeleri sallan Ulu Tayga, kendi bilgeliğini hatırlatarak, tartışmayı susturarak:

“Siz birsiniz, sevinin! ... Siz bir annenin çocuğusunuz, büyük bir kökün filizleri. En yüce olanın yüksek iradesiyle, birinize akması, diğerine de sarsılmaz bir şekilde durması, üçüncüye iki yüz meyve vermek-kendisine ait olan her şeye, ama tek bir dünyada! Balıklar oynasın, keçiler kayalardan atlasın ve her şey çiçek açsın, kendi meyve verme ve uykuya dalma zamanında dinlenmek ve tekrar uyanmak için- hepsi uzun sürsün, ya sonbahara çıksın, kış ise tekrar ilkbahara ve bırakın yaşam sonsuz olsun! Keşke bizim üzerimizde boşluk olmasaydı, karanlık da, keşke dünyada İççiler yönetmeseydi, iz bırakmadan, gizlice, çiçeklerimizi bayramlarımızı oburca yiyip tüketen, bizim ebedi doğumlarımızı ve ölümlerimizi- sadece bilge gözlü İççi olsaydı, o yönetir ve karar verirdi! O seni de anlayacak, yüksek Orulhan, seni de vadi nehri, o sizleri birleştirecek, ateşli insan kalbinde, kardeşçe aklını kucaklayacak, teselli bulacak her şeyde ve içimizdeki mutlulukta, çünkü biz bir diğerimiz olmadan diğeri de olmadan olamayız. Biz ayrılmaz olanız, zira İççi- bu dünyanın güzel bahçelerini dölleyen bu polendir, polen olmadan gereksiz olan amaçsız bir çiçek gibi, çiçek olmadan da polen düşünülemez... Ve evet Kutsal Tanrıça İeyiehsit bizi kısırlıktan korusun!”

Böyle konuştular Büyük Orulhan, Özgür Nehir ve Bilge Aar-Tayga, böyle konuştu yaşam ve herkesin dudaklarında yeni avcı vardı ve hiç kimsede umut bırakmadı uyku ve uyanık kalmanın çocuğu.

5

Kartal aydınlıkve ferah dünyanın tam kenarında süzüldü, ondan daha mutlu bir kuş olmamalı, kurt ve insanın kendi gücünün ve özgürlüğünün mutluluğunu bilmesi dışında. Onun ihtiyacı yok kendi payını başkasının ziyafetinden köle gibi beklemeye, her şey de kendi yüksek iradesi var. Uzun süredir Kuzgun onu izliyor göz ucuyla yukarıda, istediği şeyi kana kana içip içemeyeceğini bekliyor, istediği kana kana su içmek değil, kuzeydeki yuvalarına uçan göçmen kazların sıcak ilkbahar kanlarını içmek. Taş gibi düşerken kanatlarını katladı kartal, sürüyü dağıttı. Kartal kuşlardan

birini alır, havaya yükselir, onun boynunu kırar ve kanını içer, sarhoş olur ve kuşun bedenini oraya, aşağıya atar, ihtiyacı olan kuzgunlara, her çeşitten, tilkilere, kukşalara, kim yetişirse...

Kısa süren bir hüznün, bu dünyanın en güzel ve en güçlü kuşunu izleyen Kuzgunun yıpranmış yüreğine dokunuyor, oğlunu hatırlıyor.

Geniş dünyada daha iyi topraklar bulmak, daha iyi paylaşım aramak için dağılmış unuttuğu birçok oğlu ve kızı vardı Kuzgun'un ve sadece bir oğul hatırladığı en küçüğü, onun umudu. Henüz beş yıl önce olan oğlu, ona Kartal Görünümlü dediler, onun gücü, el becerisi ve cesareti büyüktü. O sadece yaşlıları arasında değil, aynı zamanda olgunlaşmış, görünen erkek türleri arasında aynı değildi. O her şeyin daha üzerinde ve daha uzağına uçtu. Kavgalarda öfkeli, inatçıydı, diğerleri gibi değildi. Aşta, diğerlerinden daha kalıcı ve daha cesurdu. Ganimetsiz bir günü yoktu. Bayanay bile homurdandı ama onu sevdi ve diğerlerinin hepsi onu kıskandılar ve büyüklüğüne saygı duydular. Gittikçe kalabalıklaşan kuzgun sürüleri, kartala benzetilen kuzgunun bir sonraki avını gagalayarak onu övdüler, her şekilde öve öve bitiremediler. Övgüsüz gün geçmedi, pençelerinde getirip attığında öldürdüğü ağır tavşanın hepsini onlara bir kuzgun sürüsünde hiçbir zaman olmamış bir şey oldu, onu lider seçtiler.

Kuzgun sürüsüne hiçbir zaman olmayan bir lider olmak tuhaf ve acı, gerçek bir sürü değildi, hepsi sadece kendisi için toplanmıştı- ama oğul buna inandı. Kendisiyle ilgili anlatılan her şeye inanıyordu, o kendisinin sahiden kartal gibi olduğunu sanıyordu. Birbiri ardına kahramanca gerçekleştiriyordu, onun güçlerinin ve avcılık zekasının sınırı yok gibiydi. Kutup tilkisi bile cesaret edemiyordu onun ziyafetini bozmaya, o kadar korkutucuydu onlar için onun keskin ve ağır gagası, baykuşlar da üzerinde en sevdikleri sığınaklarının bulunduğu yarı kurumuş karaçamın çok uzağına uçtular. Tilki de ürkek bir şekilde devrik bir ağacın daha da yakınında durdu, onun doğrudan ağır uçuşunu görüp, hiddetinden ne kadar kaçınılmaz olduğunu, onun pençelerinin ne kadar acımasız olduğunu bilerek.

Arada bir, yılda birkaç kez, dağın arkasındaki büyük köyü ziyaret eden Kara Kuzgun, orada bulunan sürü arkadaşıyla buluşurdu. Bolluk içinde neredeyse hiçbir zaman ihtiyaçlarını bilmeden burada yaşıyorlar uzun zamandır fark etmediği, kayıtsız kaldığı çok sayıda torunu ve büyük torunları.

İnsanlar her zaman çok fazla yerler çünkü dışarı atıyorlar- ama dahası kuzgunun soyundan gelenler de günde birkaç kez yiyor olmalılar. Oturuyorlar, abuk sabuk kemirerek, sahiden kartallara benzeşen kocaman ve önemli bedenleriyle, gün boyu karıştırıyorlar çöplükteki çöpleri, ağır ve beceriksizce uçuyorlar, muhtemelen yakında büsbütün uçmayı unutacaklar, kendileri için yiyecek elde etmeyi unuttukları gibi, uzun zaman önce unuttukları sıcakkan kokusu gibi, sıcak etin tadı gibi. Unuttular taygaya özgü kuzgunun kendi kaderini ve insanlarla olurlarsa hayatta kalamayacaklarını, tayga onları affetmeyecek, geri kabul etmeyecek.

Fakat onlarla karşılaştırılsa bile Kartal Görünümlü çok daha iri görünüyordu, daha büyük, uzun kasvetli kışların tüm mahrumiyetlerini, zorluklarını, özgürlüğün tüm tehlikelerini bilmesine rağmen. Ve eğer sonunda engel çıkardıysa onun ölçülmesi imkansız gibi görünen gücüne, sürüsüne, zapt edilemez şöhret arzusuna, bu engelin ortaya çıkmasının tek nedeni Yasa çok sert ve adil olduğu içindir. Bu bir babanın kalbine acı bir hatırlatmadır.

Ama şimdi, baharda, kendi kederini kurcalamakta neydi? Yaşam hakkında düşünmek gerek, canlı olmak hakkında, şimdi yanında olma da Kuzgun'un herhangi bir kaygısı yoktu, boğazı dışında. Onun hala eski bir dostu vardı, eskiyi hatırlayabilen, bir süre oturabileceği, eski bir avcı, kızı ve torunu olan, Kuzgun'un artık çok uzaklara uçmadığı, sanki en sonunda son sığınağını bulduğu yurdunda. Uzun zaman önceki bir şey, fakat onun av sohbeti işe yarıyor gibi görünmüyordu ve yaşlı kuzgunun şimdi iyice karnı toktur, onu aramak için uçtu.

Kara Kuzgun uzaktan arkadaşın boş ağacını gördü, onun üzerinde bir daire çizdi. Ağaç boş... Yakınlarda bir yere aceleyle koşturmuş olmalı, Kara Kuzgun karar verdi ve dere boyunca, sulama yerine göz gezdirerek uçtu avcılıkla geçinen her hayvan veya kuşa faydalı olan yere. Bir hayvan yolunu geçti, diğerini de, ama hiç kimse seslenmedi, çağırmadı, yaşlı kuzgun her zaman olduğu gibi beklenmedik bir şekilde yanlardan veya arkadan bir yerlerden çıkıp seslenmedi. Ve Kara Kuzgun son kez arkadaşıyla birlikte olduğu dallanmış budaklanmış melez ağacına oturdu.

Küçük kuşuk sesleriyle çınladı, aceleyle koşturdu sedir cini çalısına, yaz aylarında güneş hafifçe ısıtıyor, fakat arkadaşı hiçbir yerde yoktu. Arkadaşının bir kanadı yerde yatıyordu, aşağıda soluk tavşanın oturduğu zaman korkuyla onlara baktığı

yerde... Ve yine çözülemez keder, yaşlılık Kara Kuzgun'a doldu. Ama Kanun acımasız, acımasız ve sert! Kuzgun burada ne olduğunu ve nasıl olduğunu bilmiyordu ve şimdi tek bir şeyden haberi oldu; onun eski arkadaşı Yasayı çiğnemişti, İççi'nin avına saldırdı- ve bunun arkasından cezasını ödedi. Yasa gene de ona yetiştii, yaşlı olsa bile, ama yetiştii, kaçınılmaz, yaşlılığın kendisi gibi, yaşlılığın yalnızlığı gibi.

Kara Kuzgun arkadaşının perişan naaşının üzerinde oturdu.

Bu arada artık yaz tam zirvesine girdi ve yaşlı İççi kendi kısırakları için otları biçti yeni kışa saman için. Kara Kuzgun bu zamanlarda biçilmiş tarlaya doğru uçmayı seviyor, belki uzaktan fark edecek çevik ama aptal kertenkeleyi, en sevdiği yemeği. Yaşlı adam bazen onu tırpanın topuğuyla alır ve herhangi bir sivri değneğin ucuna geçirir, bunu kuzguna ikram etmek için yapmaz, çünkü bir kertenkele için Tanrı kırk dört günahı affeder. Ama bütün yaşamında onlardan çok biriktirmemişti, tayga karşısında hiçbir günahı olmadığını biliyor muydu, Büyük İççi'si olmadığı dışında? Ama bu onu suçu değildi. Yine de yaşlı adam özenle ve ustaca yeni bir değneğin bir bıçakla sivriltilir, sırası gelen kertenkeleyi yakalayacak, var olmayan günahlarının affedilmesi için dua ederek, övgüye değer bir ders. Yaşlı karga için ise harika bir ikram ve nadir bir leziz yemek. Bu kez üç kertenkele bulunur. İkincisi hala hayattaydı, çırpınıyordu, hatta midede çırpınmaya devam edecek. Birincisi ise neredeyse güneşte yıpranarak kurudu.

Yaşlı adam biçti, kızı ise zaman zaman kucağında Yeni Avcı ile dışarı çıktı ve yurdun eşiğinde oturdu, şüphelenmemiş olmalı, etrafında ne kadar çok görünür ve görünmez hayranlık uyandıran dikkat toplamıştı böylesine küçük insan obası çevresinde. Daha sonra taygaya anlatmak için kuşlar çocuğa bakmak için uçtular, çalılara doldular, birbirlerinin sesini keserek mutlu oldular; Bayanay'ın seçtiği köknar ağacı sallanıyordu, gizli nefes alıp vererek hayvanlara fısıldadı, bakmaya koşturan bulutları ve sinekleri dağıtan beyaz turnanın rüzgarı büsbütün azaldı, ağaçlar da sakinlediler ve etraftaki her şey nefes aldı, baktılar ve Avın İyesi dönüp bakarak bir ağaçkakanı ormana uzun bir haber saldı, bakın! Bakın!

Ama uzun süre durmadı herşeye ikiyüz meyve veren... Çok geçmeden gece donları vurdu, kızarıklık veda ateşleriyle tayga da bazı günler yandı, soldu ve acımasız kuzey rüzgarı kopardı, silip süpürdü son yaprakları, onun kısa ömürlü dekorasyonunu.

Ve kuşlar zor vakit bulup kanatları altındaki yavrularını büyütme için, toplandılar ve aceleyle hazırlanmaya başladılar, vakti gelen uzun uçuşa yabancı yerlerdeki ve sonra uzaktan duyulur oldu onların hüznü çağrıştıran sesleri. Yaşlı Avcı da kışa hazırlanıyordu, yeni bir ayı inini gözüne kestirdi, kendisi için geçidin arkasında bir ayı, bir kuzgun hiçbir yere toplanmazdı, özellikle bir şeye hazırlanmazdı, sadece semirmeye çabaları ve bu son sonbahar günlerinde kalan gücünü toparlamaya. Uzun süre göçmen kuşları kıskanmadı ve her birinin kendi payı olan onlara acımadı. Her şeyin kendi zamanı var: ama onların veda seslerini dinleyerek uçan sürülere bakarak, o da kendi için özlem duymamayı, üzülmemeyi yapamadı.

Evet, orta dünyanın yaşamı üzüntülerle dolu. Her şey onlar için sonsuza dek sürecek gibi, ancak geçici de, kısa süreli, güvenilmez ve daha fazla maruz kalır bir yerler solmaya ve ölmeye. Ve onlar ne kadar mutlu olursa olsun hayatları o kadar kısadır. Fakat onların hatırası ihtiyar kanı ısıtır, hatta mezarları, doğru, kemikleri, çünkü dünyada hiçbir şey boşuna olmuyor ve boşuna geçmiyor, herhangi bir farenin mutluluğu da aydınlatıyor ve ışıklandırıyor, bir kartalın mutluluğu gibi, oysa her sorun da baskı altına alıyor, onu karanlık yapıyor. Ona, Kuzgun'a bazen öyle görünüyordu, uzun ve sıkıcı hayatın neredeyse tamamı çok uzaktaki aydınlık yaza sığabilirdi, en küçük oğlu gördüğünde, akılsızca takma adı Kartal Görünümlü olan. Kara Kuzgun'un bütün hayatı o yaz için hazırlanmış gibi görünüyordu, öyle olmadığını bilse de, sonraki tüm zamanlarında o da bu umutla yaşadı, başka yönden yeniydi, yazdı, ayrıca o öyle eşsiz, biricik ve tekti de.

Her şey doluydu, öyle görünüyordu, etraf şefkatli ışıltıyla, titreşimlerle, nehirden gelen ışıklı ve sıcak akisleriyle, olağanüstü saflık ve tazeliğe. Bir fevkalade çınlama, her şeyi geçiyordu, ruh ondan titriyordu, vücut sarsılıyordu, yakın olduğunda... Dünya şaşırdı kendi büyüklüğüne, ama boş çınlamaya değil, bununla birlikte her şey, öyle görünüyordu ki ona sığıyordu, kanatların inanılmaz güzel kavislerinde, gecenin mavisine dökülen, neşe içinde, bilinmeyen korkusuyla, bir çeşit ona olan sınırsız güveniyle.

Onlar yan yana yükseliyorlardı, zaman zaman kanatları değerek, gökyüzünün mavisinde yıkanıyorlardı, güneşin ışınlarında taşıyorlardı, havada beklenti ve heyecan dolu, onlar için henüz başka bir şey yoktu, bir anlam ifade etmiyordu...

Belki de yaza sahipti ve şimdi o hiçbir şeyden pişman değildi, oğulları hariç...

6

Yine geliyor, soğuk nefesiyle her şeyi örtüyor ve daha da bağlıyor uzun boynuzlu Kış Boğası. Ama Kuzgun için yeni değil. Sıradaki Kış Boğası kendi yolunda ilerliyor, sırasıyla, korkutucu da değil, sık sık olmuyor ama tehditkar. İnanılmaz derecede korkunç yıllar oldu, toprak setler birbiri ardına yuvarlandığında, yıkıcı yangınlar alevlendiğinde, korkunç kuraklıklar yığıldığında veya tayganın üzerinde çarpınan tuhaf uğursuz ölüm her şeyi biçtiğinde, insanları, hayvanları ve kuşları... ve her seferinde görülüyordu, kaçınılmaz bir sonun tüm canlı ve cansızlara geldiği, hiç kimsenin de hayatta kalamayacağı, bu harabeden ve yıkımdan çıkamayacağı. Ama görünürdeki bu her türlü yaşamın kalbindeki geçici, çaresiz belalar, geçiciydi de ağırlaşıyordu, sadece en felaket anında ruhu zincirliyordu. Bir yıl geçti, başka on yıl geçti, ne olduğunun izleri fark edildi ve her şey yeniden tekrar onarıldı, yaşam dolduruyordu bol miktarda fazlasıyla yaz, öyle görünüyordu ki ödüllendiriyordu kayıplar ve yaşananlar için... Hayır, her şey kendi yolunda gidiyor. Her şey geçer belki gerçek üzüntüler olmadığı için, yaşlı Kuzgun kendisine buna inanmadığını kendi kendine söyledi. Her olayda, şimdi gerek yok eziyet etmeye, düşünmeye, tahmin etmeye, dün ne oldu ve yarın ne olacak gerek yok ve vakit yok, daha iyi olur şimdi herhangi bir şeyle yaşamak, çünkü kış affetmez hataları mide boş ise.

Bir şey şimdi Yaşlı Avcıyı tereddüt ettirdi. Zaten büyük mus geyiğinin avlanma zamanı da geçti, ve o hep bahçesini kazıyor. Ve dahası acele etmesi gerekecek çünkü torunu var ve Yeni Avcının taze ve şifalı ete ihtiyacı var. Mus geyiği etiyle, karaciğeriyle ona ziyafet verir, diliyle, kalbiyle, burada ise her gün kapandan donmuş bir tavşancık, her gün bütün bir şeyler teslim eder yaşlı adam.

Ama işte sonunda Yaşlı Avcı yurttan çıktı, teçhizatının durumunu ve köpeklerinin durumunu değerlendirerek ciddi bir av için ve Orulhan tarafına doğru yola koyuldu, geçidin başladığı Üç Akarsu'nun ağzına doğru yöneldi. Burası ıssızdı, bir zamanlar zengin büyük av hayvanlarının yerive birçok kez büyük şans orada Avcıya eşlik etmişti, bunun anlamı Kara Kuzgun'u da.

Ama bugün ne kadar sakardı! Onun şimdiki köpekleri de ne kadar telaşlı ve beyinsiz olduğu, yaşlılıktan bunayan aksak köpeği ve bir de henüz tavşanın ve

kekliklerin kokularını ayırmasını tam bir yavru köpek... Ve işte mus geyikleri, gür söğüt çalılıklarında, üç tane, üçü de birine ait değiller, güneyden bir yerlerden girmiş, acaba köpekler onları fark etmeyecek mi, kokusunu almayacak mı? Hayır, öylesine önünden geçtiler, koşarak gittiler bükülen kendi pis kuyruklarıyla. İşte orada, ileride, kavisli dereye hala iki geyik dallarla karnını doyuruyor, kendi başlarına, onların önünden geçmek imkansız, yeterki köpekler doğru düzgün bir biçimde sürsünler onları, bir şeyleri bozmasınlar...

Artık neredeyse mus geyiklerinin yanındaydı avcılar, ama orada yaşlı adam dinlenmek için oturdu, ayrıca ateş yakmaya başladı, su kaynattı... Hiç olmazsa duman kokusunu diğer tarafa götürmesi iyi olur. Ne kadar da yavaş, ne kadar da uzun süre ve çok yiyordu insanlar...

Yaşlı adam sonunda daha ileriye gider, köpekler de yine de kokluyordu, köpek tekrar çıktı, mus geyiklerine doğru koşturdu ve onun arkasından yaşlı köpek de, geyikler kaçtı, onları etrafa havlayarak getirecekler. Ve Yaşlı Avcı aceleyle başladı, görmüş geçirmiş kayaklarını karıştırdı, ama ne kadar yavaş başladı, özellikle hatırlanırsa onun eski avcı becerileri, onun gözleri ne kadar ilgisiz, donuk, yüzü kırışmış ve hareketsiz. Ama o sine sine yaklaşıyordu atış yapmak için. Uzun uzun nişan aldı titreyen namluyla ve sonunda ateş etti. Ve mus geyikleri atıştan fırladılar ve geniş bir manevrayla dörtnala çekildiler ormanın içlerine, karı kaldırdılar. Avcı isabet ettiremedi.

Arkasından kovalayan köpekler kısa sürede geride kaldılar, dilleri dışarıda utançla geri döndüler. Yaşlı Avcı uzunca bir süre durdu, isabet ettirememesine inanmamış gibi, sonra oturdu ve sigara yaktı, uzun süre sigara içti ve sonra yürüdü, suçlu köpeklerle ilgili duraksayarak, yanındaki topal köpeği geriye döndürdü...

Evet hiçbir şey yaşlılığa yardımcı olamaz, ne insan ne de kuzgun. Ama Bayanay'a öfkelenerek nerede olduğuna baktı Kuzgun, neredeydi Av Sahibi?! Ne de olsa eğer isteseydi, getirebilirdi geyikleri doğruca burnunun dibine tam atışın altına, böyle körü körüne isabet ettiremez!... Hayır, Av Düzenleyici iyi yapmadı, yaşlı Kuzgun düşündü, baharda her şeyi vereceği için, Yeni Avcının cennet hayatını kuracağı, orada da taze sulu mus geyiği karaciğeriyle küçük çocuğa acıyacağı için övündüğü av hayvanlarının efendisinin ilgisini çekmekten korkmadan. Bundan böyle her şeye tek

başına sahip ol, çünkü ne vaşaklar ne kurtlar ne de yaşlı adamın bu utançtan dolayı tehlikeye atılarak iri av hayvanlara karşısına çıkması şüpheli, canı çıkmış bir kızıl tilki dışında, tek bir avcı bile bundan sonra kalmaz senin topraklarında! ... Huzursuzca dolaşsın senin mus geyiklerin, minsk geyiklerin ve diğer geyiklerin, hastalık ve tembellikten yozlaşarak, can sıkıntısı seni yiyip bitirecek olsa da açgözlülük, üzüntü seni boğsa da! ...

Fakat günler tamamen kısalmıştı. Ayazlı- sisli ufkun üzerinde Beyaz Güneş belli belirsiz yükseliyor ve acımasız bir soğukla dövülmüş, donmuş bu dünyadan saklanarak tekrar gidiyordu. Fırtınalı, yıldızlı geceler sonsuz ve hüzünlüydü, her şey sağır ve sessiz, sadece bir ağaç ayazdan bir şekilde soluyor, kar serpiyordu.

Rüyada mıydı? Yaşlı Kuzgun son anında olan olmayan her şey ile bağlantısını kesmişti, artık ona dışarıdan hiçbir şey gelmiyordu, sadece onun içinde uzak bir yerlerde ince- ince, onun kıldan daha ince yaşayan ruhunu koparmıştı, işte bu ruh hala bir şey bekliyordu, hala kaybolana karşı özlem duyuyordu ve gerçekleşmeyene acıyordu. İşte donmaya, kopmaya hazırlanırken her şeyi duyuyordu...

Hemen hemen sonsuz olan bu sessizlikte, hemen hemen son olan bu çıkışsızlıkta birden geldi, gürültülü bir şekilde bir şey koptu, bir şarkı söylendi, uzaktakine benzer canlı bir çağrıydı bu!

Bu buz boşluğunun, yıldızlı mezar sessizliğinin ortasında inanılmaz bir şeydi, fakat vardı... Başlangıçta onu ataların adlandırdığı, son büyük ganimeti kendilerine çağırdıkları düşünölmüştü: fakat garip olan, zar zor duyulan bu çağrı kah yok oluyor kah yeniden ve yeniden ortaya çıkarak orada bir yerlerde yaşadı, hep buzlaşan yıldızlara yükseldi, ağlayarak ve şikayet ederek, yardıma çağırarak koptu gitti...

Acaba kurtlar mıydı? Evet, kurt...

Bu kurtuluştı, damarlarda sıcak özlem duyan kaniyla, nefesin sıcak soluğu ile hayattı, Kara Kuzgun da unutulmanı tutarak kendine geldi, bir kez daha dinledi. Evet, şüphe yoktu, bu kurttu, sesine bakılırsa tek başınaydı. Fakat nereden, hangi yıllardan o buraya tek başına ulaşmıştı, neden? Kendi sürüsünü terketmeye onu ne zorlamıştı? Sanki ona cevapmış gibi, dişi bir geyiğin aya yönelen ikinci özlemlili sesi duyuldu...

Pek çok kuşaktır yaşadıkları, daha öncede oldukları yerde o kurtları bulmuştu: Büyük Taş'ın yakınlarında, Orul Han adlı dağın doğu yamacında. Bütün gece onlar

üzerinde, bir kayada kök bulmuş çam ağacında otururken Kuzgun kurtların savaşı-şikayetçi, bir şekilde tutulamaz tanıdık şarkılarını dinledi. Kış göğü azar azar aydınlanmaya başladığında ise Gri Dişi Kurdun yavrusunun bir erkek olduğunu öğrendi- o öz topraklarını unutmamıştı, Gri Kurt'un oğlu gelmiş, geri dönmüştü. Onun her hareketinde, dik alınlı kafasını her çevirişinde avcı olduğunu fark etti!

Hayır, hala öz yurdunda avcılar vardı, gitmemişlerdi- gitmeyeceklerdi. Demek ki bu hem Kanun hem de hayattı...

Gri Kurt'un Oğlu şafakla birlikte sustu ve acele etmeden eski çayırın çevresindeki her çalıyı koklamaya başladı; bazen bir süre duruyor, sanki bir şeyler hatırlamaya çalışarak ve hiçbir şeyi atlamadan daha ileriye gitmeye devam ediyordu. Sonra da çevresine bakınmadan, kendinden emin bir şekilde yamaçtan aşağıya, genç gür bir ormanın olduğu yarığa doğru sallanıyor, onun ardından genç güçlü bir dişi kurt geliyordu.

Yolda, o buradaki birkaç karacaya rastladı. Fakat uzaktan onlar yoğun bir kurt kokusu hissettiklerinde hızla zıplayarak sarp dağ kayalıklarında dörtnala kaçmışlardı. Kurt sakin bir şekilde onların ardından baktı ve kendi önceki yolundan devam etti. Hayır, gerçek bir avcı bir anda görünür: boş yere takip etmez, can atmaz, onların onun avı olmadığını, takip etmenin yarasız olacağını, gücünün sınırını bilir... Onların arasında her zaman orada olan söğüt korkusunda geyikler vardı: orada beslenmişler, orada otlamışlar, uzun zamandan beri hiç kimseden korkmamaya alışmışlardı, artık hemen hemen koşmayı unutmuşlar, burada çok fazla kalmışlar ve Yaşlı Avcı'nın kırsağı gibi geniş getirmişlerdi...

İşte burada Gri Dişi Kurt'un Oğlu bir anda her şeyi değiştirdi, soğuk havayı koklayarak kulaklarını dikti, ileride geyikler vardı... Dikkat kesildi, söğüt çalılarında dolanarak onlara yaklaşmaya başladı, sonra karnı üstüne yattı ve süründü. İki geyik hiçbir şeyin farkında olmadan yamaçta sakince duruyordu: kurt toparlandı, orada bir çalının çıtırtısı duyuldu ve geyikler dişi kurdun izleyebileceği hantal sıçrayışlarla yamaçtan aşağı indiler. Yükselen kar tozu yüzünden kuzgun ilk olarak Gri Dişi Kurt'un Oğlu'nun da orada olduğunu fark etmedi; fakat işte geyiklerden biri geri kaldı- Kuzgun bu geyiğin boynunda kurdun gri çevik vücudunu gördü...

Geyik kederle döndürdüğü kafasını savurarak, düşmanını fırlatmaya çalışarak

kaçtı, her şey yavaşlamıştı, hala bir adım daha atarken kaydı ve düştü; o zaman orada kalkmaya çalıştı, ayaklarını topladığında dişi kurt üstündeydi...

Kurtlar çok aç değildi, hemen karınlarını doyurdular, ilk önce ciğer ve sonra lezzetli olan her şeyi yiyip gittiler. Sıra Kuzguna gelmişti, son on yıldır onun hayatında böyle soylu bir ziyafet olmamıştı...

Kara Kuzgun, Gri Dişi Kurdun ganimete ulaştığı o yılın ne kadar ağır olduğunu hatırlıyordu. Kış cimri ve katı geçmişti. Bilinmeyen bir hastalık kimini biçmiş, kimini kovalamıştı, tayga ilk kara kalmadan boşalmıştı. Pek çok saat Gri Dişi Kurt ganimet aramak için geceler boyu koşturmuş ve hiçbir şey olmadan geri gelmişti. Gri Dişi Kurt'un oğlunun erkek kardeşleri, kurt yavruları bütün günler boyunca annenin boş memelerini emerek zayıflamışlardı, daha sonra emmeyi kesip tamamen güçlerini kaybetmişlerdi. İşte o zaman Gri Dişi Kurt, Yaşlı İççi'nin etleri kışın saklamak için yapılan yerden yüksekteki ambarına sızmaya karar vermişti. Gri Dişi Kurt ve avcı uzun yıllardır birbirlerini tanıyorlardı, onların birbirini fark etmemek, birbirinin avına karışmamak üzerine kurulmuş sessiz bir anlaşmaları vardı.

Ve bu yüzden insan için de zor olan o yılda Yaşlı İççi et parçasının çalındığını ve çalanın izlerini bulduğunda çok kızdı. Bütün patikalar karla örtülmüş sağlam tuzaklardan kurabileceği kadar kurdu.

Gri Dişi Kurt kapanlardan birine şafak sökmeden düştü. Kanı akarken o uzun süre demirle, ayazla mücadele etti; yavrular onu bekledi, o da tuzağın demir dişlerine batmış ayağını kemirmeye çalıştı, fakat yapamadı ve dondu... Yaşlı avcı kurdun derisini yüzüp aldı, cesedi bir yana attı. Onun eti damarlı, sertti.

O zamanlar bir yaşında olan Gri Dişi Kurt'un Oğlu sadece kurt yavruları ile beslenerek yaşayabildi. Bahara doğru ayazlar zayıfladığında o kuzeyde bir yere gitti ve ancak şimdi bu yerde kendi yuvasının yakınında belirmişti.

Gri Dişi Kurt'un Oğlu yaşadı, kendi boyunu devam ettirdi. Kuzgun'un oğlu değil. O, Kartal Görünümlü herkesten daha güçlüydü, herkesten daha yukarıda ve daha uzağa uçandı, Orulhan dağının erimeyen buzlarına ulaşarak onların kabilesinden birinin bile hiçbir zaman yapamadığını yapan oldu. O, av arayışlarında diğerlerine tabi olmayan büyük mekanlara uçtu, yaşlı Kuzgun'un hafızasında hiçbir zaman cesaret edilemeyeceğine cesaret etti. O onların kabilesinden değildi, fakat kendi görevini oğlu

yerine getiremedi, ne kadar acı. Çünkü eğer sen kuzgundan doğduysan kuzgun olacaksın. Bilge ve Yaşamın kanuna bağlı olacaksın. Sadece insan İççi'ye yasa tarafından daha fazlasını yapma izni verilmiştir, o güçle yapar, gözlerinin göreceğinden daha uzağı görür, kendi aklından daha akıllı, kendi sesinden daha sezgilidir. Diğerleri arasından fazla olan bilgeliği ile payın kendisine düşenden daha fazlasına sahiptir. Fakat dünyada hiçbir şey kendi payından daha iyi ve daha umut verici değildir.

En son gelen sonbaharda Gri Dişi Kurt ceylanların çayırılığına kadar sürünerek yaklaştı. Kendisi yedi, onun bir yaşındaki yavrusu yedi, kurt yavruları tamamen düşüncesizdi ve daha fazla oynadılar. Sonra kendi payları için yakındaki kayalıklarda bekleyen üç kartal uçup geldi.

Burada onun oğlu, kartal benzeri, kendi gururuna dayanamayıp her şeyi bekleyen kuzgun sürüsünün yakınında, onların gözleri önünde kartallara yaklaştı ve gagalamaya başladı. Kartalların öfkesi sınır tanımaz, yaşlı Kuzgun'un gördüğü güçsüz kederin de sınırı yoktu.

Kartal Görünümlü'yü ölüme götürecek gücü olan iki kanadı ile kurt yavruları uzun zaman oynadılar, dişlerini bilediler, bu dişler Kanunu anlamaya kadar dayanamadı. Fakat onlar burada suçlu değildi. Burada suçlu olan sadece hayattı; fakat Kanun ne kadar katı ne kadar acımasız da olsa hiç kimse onun adaletsiz olduğunu söyleyemez.

Kanun, Yaratıcının iradesidir. Katlanmak istersin, katlanmak istemezsin, bu senin kararın. Şimdi de anlamıyorlar. Fakat ödeme gerçekleşmez. Hüzünlü keder ileride bekler.

7

İşte yeniden bahar geldi, bahara kadar Gri Dişi Kurt'un oğluna şükrederek yaşadı, elbette eriyen ilk kara, ilk yeşillığe de; Yeni Avcının avlusuna da ilkler geldi... Kararsız adımlar halinde düşüyor! Yeni Avcı gitti, eşikten daha uzağa gitti, ışık ve havanın cömertliğinden erimiş, kısrak için hazırlanmış, yan yatmış ahıra gitti, kaydı ve az kalsın düşecekti, dedenin kızaklarına, geyik derisinden diktiği çizmelerle duvara yaslandı. Herkes bunu büyük bir kehanet olarak kabul etti:

-Bakın! O avcı olacak! O, onlara hemen katılacak!

Herkesle birleşen umut yeniden yaşadı, yeniden kılavuz olarak dünyayı

körleştirici bahar ışığı ile aydınlattı ve onu götürdü, bu göğün altında Kara Kuzgun üç yüz yıllık yaşamı bilmedi. Bu iyidir. Tanrı gerekenden daha fazlasını vermez. Bilmezsın, umut eder ve yaşarsın, umutsuz zamanları yaşarsın. Umud, en büyük iştir.

Küçük çocuk kendi zayıf ayakları üzerinde duramadı, düştü ve ağladı. Fakat orada da sustu, inatçılık yaparak kalkmaya çalıştı. Yine de düştü, tekrar sallanan ayakları üzerinde doğruldu, yürüdü ve tekrar düştü, eşikte oturup tütün içen dedesi güldü ve “Ey- Ey, çeen... Acele etme, çeen, hayat uzun, yetişirsin. Yine kalk, ama acele etme...” dedi. Fakat çevredeki her şey yeni, bilinmedik ve farklıydı, hepsine dokunmak için acele etmek gerekirdi, yine de küçük bir çocuğun acele etmesine gerek yoktu.

Zaman geçti. O zamanlardan sonra yaşlı Kuzgun için bir şekilde bir şeyler geldi ve geçti. Karatavuk sürüleri gibi haftalar uçup gitti, kendisinden sonrasına hatırlanacak hiçbir şey bırakmadı, artık yosuna doymuş gibi, sonsuz gri gün düşüncelerle, gereksiz yaşlı hatıraları ile uzadı, aktı gitti. Yaz çok hızlı geçti, sıcak gecelerle daha da şiddetli ayazlara daha da yaklaştı, fakat Kuzgun buna dikkat etmedi.

Kuzgun şimdi kendi bulduğu avlar olmaksızın çoğunlukla kurtların yakınında besleniyordu, çünkü onlar genç, güçlü ve çevrede rakipleri yoktu. Çok geçmeden onların yakınında kendisine alışmış kurt yavruları belirdi ve kuzgunu kendilerinden saydılar. Kuzgun da kuru yerdeki sevdiği sığınağı terk etti, kurt yuvasının üzerinde yükselen eğri köknar ağacına yerleşti ve şimdi de Yaşlı Avcı'nın çadırını daha sık ziyaret etmeye başladı. İki veya üç yıl geçti, kuzgun bu geçen yıllara dikkat etmedi. Yıldan yıla onlar azaldı...

Bir yıl da Büyük Nehrin yakınındaki köknar korusunun uzağına orman kesicilerinin gelişi ile hatırlandı, o köknar ormanında bütün hayatı boyunca ilk olarak orada ateş edilmişti, acaba yaşlandığı için o bir ava mı benziyordu?! Fakat bu hipotezin aptallığı ona ateş edilmesinden daha aptal değildi, o, insanlardan iki- üç silah atımı uzak mesafeye uçtu... Kuzgun sonra inatla onların karargahına uçup geldi, daha yakından baktı, onlar gürültücü, bir çitin tahtaları gibi aynı idi, onun ilgisini çekmiyorlardı. Onları, yabancıları anlamak zordu, onların niyetlerini öğrenmek de zordu, çünkü onlar kendilerine mantıksız olan her şey için izin verebilirlerdi, kendilerine Kuzgun'un tanıdığı sıradan insan olma hakkı vermiyorlardı. Onlar Büyük Nehirdeki ormanı sanki kendileri için değil de sevmedikleri birileri için kestiler,

yaktılar ve götürdüler, Kuzgun onlara yakalanmadı. Kuzgun her şeyi gördü: eğer bir insan diğer bir insana ateş etseydi bunu kendi çıkarı için yapardı; burada sadece yazın sincaplara ateş ederlerdi, baharda ise saksaganlara ve kahkaha atarak bazı sincap türlerine ateş ederlerdi, onları anlamak mümkün değildi.

Kuzgun da orada ateş edilmiş bir saksagan ile karşılaşmıştı, saksaganı öldürememişlerdi; çöplüğe bakmak tehlikeliydi, onlara doğru daha fazla uçamazdı. Hiçbir şey söylemeyip o da diğer insanlara alıştı. O, kamp ateşi yakarak ateş sayesinde taygaya, nehre, Avın İyesi'ne gelen insanı tanıyordu, o insan sadece yiyecek ısıtıyor ve ısınyordu, hepsi bu kadar. Avdaki başarı için ritüelini gerçekleştiriyor, teşekkür ediyor, başarısız olduğunda ise rica ediyordu, insanın teşekkür ettiğini veya rica ettiğini tayga her zaman duyardı. Böyle bir adamı çok iyi bilirsin, o düşündüğünden daha fazla bir şey yapmaz. O hiçbir zaman yazın sincap, baharda ise tavşan öldürmez.

Zaman uçup gitti, sonbahar turnaları birbiri ardına yılın dönülmeyecek uzaklığına gittiler. Bazı kurt yavruları büyüdü, bazı kurt yavruları ergen oldu. Yeni Avcı da büyüdü, o canlı ve düşünceliydi, yaşlı Kuzgun'un kendisi gibi bazen sevinir, bazen de Kuzgun'a bakarak dertlenirdi; elbette ondan bir avcı çıkacaktı...

Altı yaşında o, dedesi tarafından onun için yapılmış ağaç kapanlarla fare avladı. Kuzgun da sevinerek bu fareleri gagaladı. Çok geçmeden Yaşlı Avcı ona tavşan, diğer küçük av ganimetleri için kapan kurmayı öğretti, fakat annesinin oğlunu dağın ardındaki büyük köye götürmesi hüznü getirdi ve bütün kış bunu konuştular.

Bu nedenle çevredeki her şey sıkıcı oldu, bezginleşti. Yaşlı adam tamamen ihtiyarladı, daha sonra günler boyu ava gitmeyi bıraktı, avludaki ya küçük işlerle uğraştı ya da sadece eşikte oturdu, ağustosun son güneşi altında kemiklerini ısıttı ve pinekledi. Yine de bazen kapan kurdu, gri Bayanay onlara tavşan gönderdi, bir keresinde bir ceylan hediye etti, taygaya hizmet eden Yaşlı İççi aç kalmasın diye.

Kuzgun da ağırlaştı ve her şeye karşı ilgisiz kalmaya başladı ve hemen hemen her zaman ya eğri köknar ağacı üzerinde oturdu ya da yaşlının yan yatmış çadırı üzerindeki melez ağacına kondu: burada ne bir kuş ne bir samur görünmedi, o da kendini güvende hissetti. Gece oturdu ve gündüz uçtu, sanki yeni büyüyen bir köpek yavrusu gibi titredi, geçmişi kemirdi ya da aşağıdaki bütün bu telaşa göz gezdirdi. Onun gücü çoğalmıyordu, hayır, kanatları gıcırdadı, fakat onu taşıyor, havada tutuyordu,

rüzgarın her akıntısından yararlandı, gagasını biledi, eğer gerekirse damarlarıyla pençeleri köpek yavrusunu tutardı. Açlık seyrek geliyordu, fakat yaşadığı yerlerde uçmalıydı; ama bu şimdi temel sorun değildi.

Onun yaşamı dönüşü olmayacak şekilde aktı, sonbahar turnalarıyla zamanın denizinde saklandı, ona azar azar her şey anlaşılır oldu, ancak o sadece kendisinin hissettiğini düşüncelerle bile ifade edemedi. O, sabır ve beklemeden başka yaşamın hiçbir şeyle alt edilemeyeceğini anladı. Bu büyük, katı ve güzel dünyada hiçbir şey boşuna değildi. Eğer birisi hiçbir zaman dönmek üzere giderse elbette bir iz bırakırdı, iz bırakmadan gidecek en deneyimli bir avcı yoktu. Onun oğlunun kanatlarıyla sadece kurt yavruları oynamadı, sadece dünyada Kartal Görünömlü hakkında efsaneler yayılmadı; kendi anlamını gerektiğinde ortaya koyamayan oğlu bu dünyaya önemli bir şeyler ekledi, bunu yaşlı Kuzgun ifade edemeyebilirdi...

Yine aydınlık yaz geldi. O eski atalarından ona geçen bu duyguyu biliyordu, bu duygu onlara geldi, her şeyi aştı, yüzyılların felaketlerinden geçti ve diğer, gelecekteki varlıklar için bu felaketlerle zenginleşti.

Kendi aklı az da olsa, Kuzgun geçmişle ile şimdiyi, gelecekte olmayacak olanı artık anlamıştı, tek bir şey vardı, o parçalanmayan zaman, bu zamanda gelecek olacaktı, olmuştu... Fakat bu, onun düşünceleri, eğri köknar ağacı için zorlama değildi ve onun buna bakması gerekmiyordu. Asıl olanı o anlamıştı: gözleriyle bakıp görebildiği her şey, çevredeki bütün yaşam gerekliydi, Büyük İççi olmaksızın da bu mümkün değildi.

Çocuk da her zaman gelen kurtlara ve orman kesenlere karşın yarım bırakılmış, yarı boş alanları aydınlatan baharla birlikte geldi. O mayıs çiçeklenmesinin sonunda geldi, bu Kara Kuzgun'u şimdi hemen hemen unuttuklarından kurtaran, uyandıran zamandı, uzun zamandır kara olmayan Kuzgun'un kendisi de biliyordu, o artık yaşlılıktan beyazımsı, gri alacalıydı... Yaşlı Avcı canlandı, kısırağı arabaya koştı, çevre taygada dolaştı, kendisinin hatırladığı her şeyi gösterdi, sadece insanların konuşabildikleri gibi onlar uzun zaman konuştu, küçük çocuk her şeye temiz ve sakin bir gülümsemeyle tepki verdi. Ancak Kuzgun'u yaşlı adamın torununa avın bütün kurnazlıklarını verebilecek olmaması bir parça tedirgin etti, çocuk öğrenmeye yetişemeyecekti, çünkü sadece anlatmak az gelirdi, defalarca kez göstermek gerekliydi, birlikte avlanmak, hayvan yavrularını ve vahşi hayvanları öğretmek gerekliydi.

Fakat bu görünen asıl olan değildi: Kuzgun sanki bir şey öğretmemiş, çok sayıdaki neslini hazırlamamış gibi onlar da uçtular, çevreye bakınmadan çekip gittiler.

Çocuğa verilen isim Algıs idi, bu kutsanmış anlamına geliyordu. O da artık yenilmezdi, çok ilginçti, onun bir sürü işi vardı. Başlangıçta bütün yakın yerleri öğrendi, sonrasında ise tayganın daha uzaklarına giderek yaz sonuna doğru uzak gölleri ve koruları gezdi, buraları Bayanay'ın kendisi bile unutulmuştu. Günün birinde bütün taygayı dolaşan, tayganın tüm küçük büyük sakinlerini gören avcı yolunu şaşırdı, Aar-Tayga'ya bunu anlatmak, deneyimsiz Yeni Avcı'ya eve, dedesinin çadırına giden yolu göstermek zor gelmişti. Fakat bunu ana toprağının işaretlerine, yerlerine dikkatle bakabilen yapabiliirdi, herkes bunu gördü ve memnun oldu: öğrenilebilir... O, kendisi için ağır olan dede silahını omzuna koyup yine taygaya gitti, onun önünde uzaklarda tedirgin edici bir haber uçu, kaydı gitti:

-Yeni Avcı geliyor! Hey, güçlü Orulhan dağı, onun ayakları altındaki taşlarını sağlam tut!

-Ona geçitlerini aç Nehir! Kıyını öldür, balığı gönder!

-Aar- Tayga, yolu göster!

Avcının geldiği haberi uzaklara da gitti, hiç kimse de asla umudun kendisine itiraz etmedi. Herkes Avcıyı bekledi ve istedi, fakat yaşlanmış Kuzgun gece ve gündüz çadırın üzerindeki yüksek melez ağacına oturdu, gördü ve artık başka bir şey biliyordu. O yavaş yavaş küçük çocuktan gerçek, sağlam, her şeyden çok pusu kurmayı ve barut kokusunu seven bir avcı çıkacağından şüphe etmeye başladı... Doğa elbette kendi zamanını seçerdi, çocuk çok iyi görüyordu, iyi iz sürüyordu, herhangi bir inleyen yaban horozunu veya aceleci bir sincabı anlıyordu, omzundan silahı alıyor, fakat ateş etmiyordu. Sadece yazın ortasında çocuk ilk olarak bir çil kuşuna ateş etti, bu Bayanay için gerçek bir bayram oldu, fakat hepsi bu. Hayır, bu çocukta eski avcılarda belirgin olan daha çocukluktan gelen soğukkanlılık yoktu. Yaşlı Avcı nedense bunu torununa vermeye pek de gayret etmemişti, bütün bunlar Kuzgun'u çok tedirgin etmişti. Çoğu zaman İye, İççi gerçek bir avcının kim olacağını, kimin olanları göreceğini ve izleri okuyabileceğini, çevrede olacak olan ve olmuş olan her şeyi sezebileceğini bilirdi...

Fakat hiç kimse ve hiçbir zaman bu dikkatle Orulhan dağının çıplak, hiçbir şey söylemeyen çıkıntılarına bakmadı.

Hiç kimse gece fırtınasında köklerinde kopmuş kıyıda yalnız başına duran dallı budaklı köknar ağacının yanında susarak uzun süre durmadı, hiç kimse nehrin taşlı dibinde saydamca akan suya, ışığın canlı oyununa böylesine bakmadı... Belki öz vatanından kış ayrılışının hüznü burada konuştu: belki, yaşlı adam insanların bir konuda bilinmeyen, uzun konuşmalarında onu çocuğa öğretmişti fakat Yeni Avcının bakışı, onun için önemli olan her şeyi hızla kapsayarak, her şeyin nedenlerini ve izlerini araştırarak bir av ganimeti aramıyordu. Hayır, onun dikkatli ve içten bakışı onun yöneldiği, içine girebildiği bir şeyi sezmiyordu, ondan sonra sanki geriye kalacak olan hissedilebilen bir sıcaklık ve onun özeniydi... İşte o bazen de kirliliği, sanki eskimekten rengini kaybetmiş eski dağınık tüyleriyle çadırın üzerindeki melez ağacının dalları arasında saklanmış bir kuşa bakıyordu ve her seferinde Kuzgun tarafından görülen bu bakış altında kayboluyor, onun tarafından evlat edinilmiş bir yavru kuş gibi yumuşuyor, hatta yaşlı özlemi boşuna geçmiş zamana geçiyordu... Belki de bu Yeni İççi idi?

Belki de böyleydi, zira şimdi yeni zamanlar her yerde gelmişti, bütünüyle yeni, yaşlı Kuzgun'a göre böyle değildi, zaman gidecek, dünya bu yaşlıdan kurtulacaktı, geçen yılki, kırık, solmuş bir ot gibi gidecek ve yeni inatçı sürgünleri arasından saçılarak gidecekti.

Hayır, yine de Algis adlı bu çocuk avcı değildi, insana görünmeyen Bayanay'ın ihtiyarlığından dolayı aptallaşmış ihtirasıyla, çocuğun önünden bir anda sıçrayan ayağına çabuk bir karacaya sanki ateş etmeyi unutmaması Avın Kurucusu'na büyük bir keder verdi. Yeni Avcı baktı, korkarak hareket eden ve onun bu bakışı altındaki ürkek karaca birden gitmiyor, donuyor, farklı bir şekilde ve güvenle bakarak ve sadece hafif sıçramayla bir anda uzaklaşıyor, yüksek orman eteği yakınlarında saklanıyordu...

Kuzgun yıllar içinde oluşmuş bilgeliğinde bir şeyleri anlayamıyor, farkına varmıyordu, hiçbir şekilde sonuna varamıyordu, demek ki gitme zamanı gelmişti...

Fakat ilk av yine de gerçekleşti. Sonbaharda köpekler bir tilki patikası bulduğunda çocuk dedesinin gözetimi altında uzun süre ve özenle kendi ilk tuzağını kurdu. Yaşlı tilki kurnazdı, az sayıdaki tavşan ve diğer av hayvanları yaşlı adamın av tuzaklarına sürükledi, çünkü yaşlı adam Algis'ı birkaç kez ağlarını, tuzaklarını kontrol etmeye, düzeltmeye ve tuzakların üstünü örtmeye zorladı. Ağaçların doruklarında

gürültü ve patırtı çıkararak nasıl da heyecanlanmıştı. Avın Kurucusu olan yabancı bir kokuyu sezer, yabancı izleri fark eder... Fakat tuzak şimdi de av kuralına uygun olarak tespit edilmişti, bunu Kara Kuzgun da uçup anladı. Bütün gece bir yerlerde uyuklayarak bazen uyanarak hafızasındaki bulanıklıkta bir yerlere yaptığı seyahatlerden dönerek eski düşmanı olan yaşlı tilki ile birlikte tuzakta nöbet tuttu. Eskimiş yeteneği ile Bayanay zorlukla kendisi için kapan hazırlanmış bu yere tilkiyi götürmeyi başardı.

Tuzağa düşen bu kurnazın, korkudan ve acıdan nasıl da kalbi çarptı, sıkıştı... Av İyesi'nin bundan memnun kaldığını söylemeye gerek yok; fakat Kara Kuzgun yine de Av İyesi ile birlikte sevinmedi, sadece kendi kendine bu kadar rahat olmasına şaşırırdı- o anlaşılan sevinmek ve özlem duymaktan yorulmuştu...

İlk gerçek av ziyafetini Yeni Avcı düşünceli bir şekilde karşıladı. O eski geleneğe uyararak tilkinin burnuna yağ sürdü. O zar zor bir kamp ateşi yakabildi, fakat bütün onu koruyanları, her şeyden önce de Avın İyesi'ni övdü ve onları ağırladı, hemen hemen unutulmuş Avın İyesi de sevinçten gururlanarak, aklını kaybetmiş insana daha fazla benzeyerek daha güçlü yandı, saksığan ile bütün taygayı çatlattı.

-Avcı, Yeni Avcı bize geldi! Yeni Avcıyı övün! Onu yaratıcısı Aar- Tayga'nın adıyla anın! Orulhan dağı avcının önünde gri başını eğsin! Nehir, avcının ayaklarını yıkasın! O bizim hepimizin şimdi sahibi olsun! O bizim İçimiz olsun!

İlk olarak bütün hayatı boyunca onun aynı fikirde olmadığına itiraz etti, cıyak cıyak bir sesle konuştu, artık hiçbir şeyden korkmayan Kara Kuzgun bütün gücüyle:

-Acele etme, yaşlı geveze! İlk av, av değildir, sonuncu avın av olmadığı gibi... Yaşam acele etme, akılsızlık bu. Zira sonra kimin yaşamı senin telaşını büyütecek, neyle intikam alınacak?! Avın İyesi olmak, Yaşamın İyesi olmak değildir... Kendi yerini bil.

Kendi payını, yasal ganimeti beklemeden yan yatmış eski çadırın üzerindeki yüksek melez ağacına, kendi son sığınağına yavaşça uçtu.

8

Çocuğun da gitme zamanı geldi. Yeniden gereken zaman geldi, herkes insanın insanca eğitim aldığı dağın arkasındaki büyük köye gitme gerekliliğini kabul etti. Sonbaharın soğuk günlerinden birinde Yaşlı Avcı titreyen kırsığı koştu.

Yeni İççi de gitti.

Fakat artık onun gidişinden sonra daha önceki boşluk, insansızlık yoktu. Her yerde, her şeyde İççi'nin varlığı seziliyordu. İççi gitmişti. Fakat dönecekti. Her şey bu düşünce ile doluydu. Herkes onların yanında şimdi de İççi'nin olduğunu biliyordu. İççi olacaktı. İççi gitmişti. Fakat o dönecekti. Bu defalarca kez tekrarlanacaktı ve hiçbir zaman kesilmeyecekti, onun her gelişi ve gidişi ile değişerek yenilenerek ebedi olarak devam edecek. Evet, ebedi... Belki de gerçekte böyle olmayacak.

Son turna aydınlık ve özlemlerle yüksek göklerde döndü, Kara Kuzgun onun ardından baktı ve hiçbir şey söylemedi. Onun hayat hakkında söyleyecek bir şeyi yoktu, neden konuşacaktı, çünkü o kendisi her şeyi konuşmuştu. Kara Kuzgun memnundu, sonunda bu köhnemiş bedenden kurtulmuştu, açlıktan soğuktan, boşalan kalbin ızdıraplarından kurtulmuştu. Belki de gerçekten böyle olmayacaktı. Fakat bu düşünce umut veriyordu. Umutsuz ne olurdu ki?

O ölüp ölmediğini anlayamadı... Ona, bir bulut gibi dağılmış, bir kar gibi erimiş ve onlarla kaynaşmış gibi geldi. O şimdi hiçbir yerde yoktu, o şimdi her zaman her yerdedi.

3.3 Serge

1

Beyaz dünyanın soğuğu öylesine soğuktur ki!

Ormanın kenarında duran yaşlı, eğri melez ağacının gövdesi kuru soğğun tozunu bir bulut gibi sağa sola serpererek uğultulu tiz bir yankıyla çatladı. Bu yankı taygada uğuldadı, karşılığını buldu, gecikmiş bir korkuyla çeçetka²⁹⁷ kuşunu canlandırdı, her zaman tünediği ılgının yakınındaki korunaklı yerinden onu kopardı, fakat haddinden fazla donmuş kanatları onu tutamadı, o da kuru kar yığını üzerine düştü, hemen hemen kara gömüldü. Bir süre titredi, küçük kırmızı başını kaldırdı, fakat çok geçmeden sessizliğe gömüldü; taze küçük bir kan lekesi gibi bulunduğu yeri kırmızıya çevirdi.

Yağmurlu, nemli bir sonbahar geldi, her şey neme doydular, sonunda da ilk ayazlara kapıldı, dondu. Bu yüzden gereğinden daha fazla çatırıyor, ağaçlar ve hatta toprak ananın kendisi bu dayanılmaz ayazdan kırılıyor.

²⁹⁷Çeçetka kuşunun Latince adı: Carduelis flammea.

Zamanla ve kendi at bağı motifleriyle bilenmiş yaşlı Serge, bütün dünya için büyük bir kayıpmış gibi gökyüzünün bu kadar gözyaşı döktüğü, böylesi nefret edilecek, gözü yaşlı bir sonbaharı hayatı boyunca hatırlamamıştı. Bütün orta dünyada hem karanlık tayga hem de vaktinden önce donmuş asık suratlı nehirler hem de bir zamanlar otlakların ve köylerin olduğu, şimdi ise insansız kalmış alaslar, gri gökyüzünün kaybıyla hem fikirdi. Şimdi ise içten içe çürüklerle kemirilmiş, önceden suya doymuş ağacıyla Serge, en dibine, ona öyle geliyordu, kalbine kadar ıslanmıştı. Daha sonra ise uzun geceler boyunca biriken ayazla lime lime olup tepeden tırnağa varıncaya dek ıslanmıştı, yaşlı olduğundan eklem yerlerindeki bu kırıklıktan yarı uykusunda sızlanıyor, geleceğe dair iyi hiçbir şey görmeyip, baş eğip sabırla inliyordu.

İşte bu dünyanın soğuğu öylesine soğuktu...

Artık Serge, her şeyi dondurup öldüren, bu acımasız soğuktan daha uzağa gitmeye, her şeyi unutmaya, gelecek baharı, yazın soylu sıcaklığını ve kuruluşunun olduğu düşlerine, huzura dalmaya hazırlandı. Eğer aygır Ulaan Turagas'ın kendisine, at bağlama direğine, bu garip bağımlılığı olmasaydı.

İlk acımasız ayazlardan sonra dokunulmamış karı toynaklarıyla kabartarak dört nala gelirdi- sabırsız, huysuz, her zaman tayganın uyarıcı seslerine karşı dikkatliydi. Genç, ıslak- sıcak nefesiyle ısıtıp, kırağı örtülmüş burnuyla kışlakta sürekli artan ayazla oluşmuş saçakları kırarak Serge'nin baş tarafına sürtünürdü. Bir zamanlar kayış ve dizgin takımları tarafından cilalanmış bağlama yerini koklayarak Serge'nin yanında geçmişte durmuş olan binlerce atın kokusunu, şimdi yok olmuş at terinin kokusunu sanki bir şekilde yakalamış gibi dururdu. Bir şeyler duymuş veya sezmiş gibi irkilir, öfkeyle kişner ve göle doğru gider, ardından da onun sürüsü yok olurdu...

Havada ağarmış kar tozunu ve yaşlı Serge'nin bu dünyada her şeyden çok sevdiği kendi kokusunu bırakıp dörtnala giderdi. Onun bu kokusu Serge'nin karşısında yer alan, çöktükten sonra çatısı yoğun bir çalı örtüsüyle kaplanmış çadırda yer alan ocağın yüzyıl önce sönmüş dumanıydı.

Fakat bu ateşli ve güçlü aygırı bir kez olsun ona bağlamamışlardı, karşıdaki çadırın penceresinde son ışığın yandığı zamanın üzerinden çok yıllar geçmişti, sürünün bu önderinin bir dedesi veya devamlı yük taşıyan bir ninesi at bağlama direğinin yanında bir dinlenme anından yararlanıp uyuklamış olabilirdi... fakat bir şey aygırı

buraya çağırıyor, bir şeyler ona bu çadırı, geniş, bir zamanlar çiğnenmiş, her türlü yabani ottan temizlenmiş bu avluyu, hemen hemen yarısı çökmüş bu eğri, güçlü melez ağacını hatırlatıyordu.

Aygır dörtmala gitti. Fakat onun nefesinin sıcak, ifade edilmesi güç soluğu yaşlı Serge'nin her çatlağında takılıp kaldı ve onu tam anlamıyla uyandırmadı, fakat onu tedirgin etti, bütün geçmişe dokundu, belli belirsiz bir umutla unutulmaktan çıkardı, onda bir şekilde beklenti oluşturdu... Ne beklenecekti? Her şey, burada bir zamanlar yaşamış, çalışmış, sevinmiş ve sabırla bütün zorluklara katlanmış, bir özellik katmış her şey. Serge, ne alalım parlak, yukarılara uzanan tarlasının ne de yukarı, ihtirassız bir şekilde mavi göğe ulaşan, orta dünya üzerinde hüküm süren göle anlam vermemişti.

Her şey geçip gitmişti ve herhangi bir güçle yeniden buraya döndürmek mümkün değildi. Hiç kimse, üst dünyanın hiçbir efendisi bunu gerçekleştiremezdi, hatıradan başka.

Bu hatıra da onda hiçbir şeyle karşılaştırılmayacak bir şekilde, sanki Serge'nin birisi tarafından kemirilmiş, inceltilmiş, tabanına yorgun atı için sahibinin bıraktığı otun, nemlenmiş deri koşumun, at terinin çıkmaz, sıcak kokusunu uyandırmıştı. Şimdi hiçbir ot yoktu, sadece arzulanan, yarı unutulmuş kokular hatıra getiriyordu. Fakat hatıranın soyut görüntüleri, güçsüz istekleri, gecikmiş pişmanlıkları, yararsız üzüntüleri ne verecekti? Uykusuzluk ve üzentiden başka, hiçbir şey.

2

Az çok zaman geçti, gökyüzü bir sisle kaplandı ve ilk rüzgar çevredeki tayganın doruklarına uzandı. Daha da güçlendi, daldan kopardığı bir avuç büyüklüğündeki kar keseği yavaş yavaş düştü, sanki merhametli bir el gibi, donmuş çeçetko kuşunu, karlar üzerindeki kan damlasını örttü.

Kendi taşkınlığının sınırlarını bilmeyen acımasız Burkun doğudan yükseldi. Rüzgarı savurdu, karı getirdi, her şeyi beyaz kaynayan bir girdaba dönüştürerek gökyüzü ve yeryüzü arasındaki bütün sınırları gizledi; eğri melez ağacı hasta gibi, inlemeye, gıcırdamaya başladı- on yıl kadar önce fırtına onun tepesini koparıp gövdesini ikiye ayırıp kırdığından beri doğu rüzgarı çıktığında kendi kaderine, yaşlılığın getirdiği güçsüzlüğe şikayet etme alışkanlığı onun karakterinde oluşmuştu.

Çevreyi karla düzleştiren Burkun pek çok gün sesini çıkarmadı. İşte şimdi de uysallaştı, sonunda onun yerine daha da güçlü olan Cılogus- Zaman Boğası- hüküm sürmeye geldi, ayazlarla yuvarlandı, kuru mavi dumanını ormanın uzaklıklarına kadar gerdi.

Akşamlardan birinde alasin artık bütün çayırını kaplayan gür söğüt çalılarına yedi yaşında, tayganın sevgilisi erkek mus geyiği çıktı. Uzun zamandır sevdiği alasin dört bir yanına saçılmış genç sürgünlerle beslenmek için çıkmıştı:

Artık insanlar, her kötü güç ve zarar verici maddeden kaçınmış olan tayganın en iyi, en güler yüzlü toprak parçalarını seçebiliyorlardı.

Fakat yedi yaşındaki mus geyiğinin sevdiği bu yeri elbette diğerleri de biliyorlardı. Buradan az uzaktan geçen Batı tolundan bir ses duyuldu- ya kızakların gıcirtısı ya da bir motorun çalışmasıydı ve hemen sustu.

Mus geyiği buradan sıkça geçen arabaların gürültüsüne alışmıştı ve kırılğan, gevrek küçük dalları parçalarken sadece kulaklarını oynattı. O, bu sırada yaklaşan alacakaranlıkta yaşlı melez ağacı tarafından kızakla gelen iki sessiz figürü fark etmedi.

Ayazın sessizliğini bozan bir patlama duyuldu, iki kişi hemen hemen aynı zamanda ateş etmişti. Beklenmedik bir şekilde hareket eden geyik yerinden koptu ve hızlı kar kasırgası gibidoğruca eski avlunun ortasına, at bağlama direğinin yanına gitti. Güçlü bir gürültü havayı yardı- Serge bütün ağırlığı ile sarsılarak titredi. Kurşun bu sefer kalbine kadar olmasa da ağacı parçalayıp bağlantı yerine isabet etmişti; ikinci kurşun ise çadırın ana direğinin altındaki, her evin kap kacağı için kullanılan rafın yakınındaki karı ve tozu bir fiskiye gibi kaldırdı.

“Tüh, İblis! Yakınından... dördü de mi yakınından?!”

“Evet bu alacakaranlıkta çalılar...”

“Baksana sıçramaya! Sağlıklı bir buzağı!”

Yarım bir kürk giymiş, göbekli ve yaşlı olanı kırağıya bulanmış gözlüklerini silerken diğerine şöyle öğüt verdi: “Sen daha dikkatli bak, Betyus, kan var mı?”

“Ha, ha, evet var”- taze, karda kazınmış iz boyunca kızaklarıyla hızla yürüdü- “Var, var, Uyban!”.

“Bu daha iyi!”. Şaşırtıcı derecede hızlı, kendi ağırlığı için oldukça rahat bir şekilde yaşlı olan Betyus’un yanına koşup geldi. “Eh, nerede?”.

“İşte... bir tane daha! Bir halka! Daha uzağa gitmeden onu yakalamak gerek”.

“Hayır, acele etme, canım, dur”

“Neden?”

“Çünkü eğer şimdi onu takip etmesek bile ağır derecede yaralanmış hayvan uzağa gidemeyecek, dinlenmek için yatacak. Belki de artık kalkamayacak, soğuktan donacak. Eğer o takip edildiğini hissederse o zaman öfkeden Tanrı bilir, ne kadar yol gidebileceğini... haydi, en iyisi ateş yakmak için odunları hazırlayalım. Sen şurada odun ara, ben de arabayı yaklaştırayım.

Arazi aracı motorunu böğürterek alasa doğru kendine yol açtı, Betyus melez ağacının paralanmış tepesini sürükleyerek getirdi, kızakları kullanarak karı küredti, ateşin yanında bir yer hazırladı. Yaşlı olanı aceleyle motoru durdurdu, arabadan bağırdı.

“Sen, neden o avlunun ortasındasın? Biz artık misafiriz!”. Yaklaştı, ağacın tepesini tuttu, daha ileriye götürdü. “Burada olmaz, sahipsiz yer! Hayır, hayır, işte buraya, bu tarafa”.

Genç olan hoşnutsuz bir şekilde homurdandı. “Oranın da sahipleri vardır...”, fakat itaat etti.

Arabadan basit aletler ve kap kacak getirdiler- balta, demir kürek, kova. Betyus ateşi yakmaya koyuldu, yaşlı olan ise aşağıya göle gitti ve bir kova dolusu kırık buz getirdi.

“Ne kadar saydam bir buz! Derinlik tam kıyıdan başlıyor. Su derin olmalı ve balık da olmalı”.

“Söylesene Uyban, kar suyu sana kötü mü geliyor? Bu ormanda kar en temiz olandır...”.

“Hayır, fark var. Kışlakta, doğal yemle beslenmiş atların bile etinde kimyevi gübre, elementler bulunur... Dünyayı öyle islediler, öyle buharlarla zehirlediler ki yağmurla, karla buraya bile ulaşabiliyor. Göl suyu ise gördüğün gibi, doğal olmaya çalışıyor... kovayı ateşe koy ve biz gece için odun depolayalım, her durumda gerekecek”.

Bileğine baltayı takip ormanın derinliklerine gitti. Betyus ateşin yanında kaldı, balta sesinden sonra bir ağacın devrildiğini duyduğunda yardıma gitti.

Onunla birlikte kuru ağaç gövdesini ateşe sürüklerken Batyus yakınmaya başladı. “İvan Semenoviç, neden ormanda bu kadar uzağa gidiyorsun? Sanki yakınlarda kuru bir ağaç yok...”

“Ben sadece geleneğe uyuyorum. Ormanın kenarındaki ağaç kesilmez”.

“Gelenek acımasızdır... bir taraftan kanun, diğer taraftan gelenek, diğer bir taraftan ise ahlak. Adım atma, herkes sadece sakınarak ve korkuyla hareket eder”.

“Sana nasıl anlatılır...”. Uyban arabadan getirdiklerini, şişe geçirilmiş etleri yerleştirirken sustu. Anlarsın, geleneğe her şey toplanmıştır: kanun da ahlak da. Hem de kültür. Kültür çağlar içinde mükemmelleşmiştir, fakat binlerce yılda işlenmiş gelenek, yerine oturmuş davranış kuralı her şey ile ilgilidir. Bu bir alışımıdır... Sen, sanki burada öğreniyormuş gibisin. Ben artık buradayım, fakat çok çok önceleri şehirdeydim. Artık anlıyorum, demek ki biliyorum. Sen iyi bir gençsin, fakat şehirlisin. Sen, geleneğin gözden kaybolduğu, artık her şeyin çöktüğü yerdensin... Her şeyin çöktüğü yerdensin”.

“Yok olur, kültür de... Fakat burası böyle değildir!”

“Bak canım...”. Buzlu yıldız ışığıyla parıldaayan kararmış gökyüzüne bakıp başını geriye attı, yaşlı adam iç geçirdi. “Senin her şeyin renkli ışıklar saçıyor, gürültü çıkarıyor ve parıldıyor, televizyondaki her şey kuduruyor... Sen, bütün bunları kültür mü kabul ediyorsun? Nerede hepsi, bir zamandan öteki zamana, saygı içinde mi? Sırada ne olacak, adaylık mı, bir sorumluluk mu, bunun için at eti mi...”. Umutsuz bir şekilde elini salladı. “Seninle tartışmak, bu konuya girmek istemiyorum. Fakat hatırla, şimdi eğer bunu da kabul etmezsen... Hatırla: kültür, her şeyden çok, senin amacına yönelik olandır, dikkat et, bu kelime aynı zamanda küçük bir kelimedir... Eğer bununla ilgisi yoksa bu kültür değildir. Bu benzer bir şeydir, fakat kültür değildir. Buna devir, çağ diyorlar. Sizin bütün kültür tezgahlarınız çağın doldurdukları ile tika basa doludur...”

“Bunun üzerinde düşünmek gerekir...”

“Düşün, senin zamanın benimkinden daha çok”.

Her ikisi de sustu. Çevrelerinde tam, yoğun sessizliği dinlediler, bu sessizliği ne ateşin çatırtısı, ne ayaklar altındaki karın gıcırıtması, ne de Batı Yolu’ndaki uzaktan geçen bir aracın homurtusu yıkabilirdi.

Serge de kendisine ulaşan ateşin ışığıyla hafifçe ısınarak onlarla birlikte bu sessizliği dinledi. Daha önce hiç kimse, hiçbir zaman bir misafirperverlik işareti olan dikilen at bağlama direğine ateş etmeye cesaret edememişti, zira ilk yolarak yolcuları karşılayan oydu, bu nedenle ustaca oymalarla istekle süslenmişti. Nereye gittiğini kendisi de bilmeyen aptal bir kurşunla gelen bir hüznü mü vardı? İnsan yemeği ile kokmuş ateşin dumanı yarı unutulmuş, canlıydı...

O duman yaşlı Serge'yi çok uzun zamandır tanımıyor, onda nasıl hatıralar uyandırdığını bilmiyordu! Misafirler ateşi görmediğinde ve ona nezaketle yaklaşmadıklarında bile ateşin ruhuna haraç verirlerdi, o onları kesin olarak affederdi. "Al dedeciğim, sana saygı gösterenlerden. Bizi besleyen ve ısıtan ateş, senin için toprak ananın bütün ruhlarına ziyafet veriyoruz. Nefret etmeyin, bize merhametle bakın!". Ziyafet veren elin her hareketiyle ateşin ruhu Hatan Temieriye soluk alırdı, bütün sevinçler onun ateş saçları ve sakalında uçuşur, ateş çatırdar ve sanki gülerdi...

Daha sıcak olan arabada yemeğe karar verdiler, yeniden motoru çalıştırdılar, her şeyi kabine getirdiler.

"Ateşte hazırlandığında tamamen farklı, isle, üstelik böyle bir havada... ayakkabının tabanını bile yersin!"

"Bu sende bir hatıra bırakır". Uyban gülümsedi. "Ye, ruhunla iç. Belki böylece şehir yalnızlığından koparırız".

"Sevmiyorsun şehre gitmeyi... Burada sen böyle mi anlıyorsun?"

"Buradan... Bizim alas doğuya doğru yirminci kilometredir".

"Oraya sık mı gidiyorsun?"

"Hayır... Uzun zamandır gitmedim. Uzun zaman oldu".

"Niye?"

"Sana nasıl söylesem... Bilmiyorum. Yıkım görmek acı. Alasım boş, Betyus. Boş ve bakımsızdı. Vicdan. Biz çok suçluyuz... Kendimiz bile nasıl suçlu olduğumuzu anlamıyoruz".

"Hayat böyle, ne yapacaksın".

"Hayatın amacı bizim için yok... Burası doğru".

"Hey, bunu ben iyi bilirim. Daha doğrusu bilirdim". Uyban canlandı, ses tonunu düşürdü, nedense bir anlık baktı. "Bu Orta Surt alası. Daha önce büyük yolun geçtiği

belirgin bir yerdi. Yaşlı Sidor ve Darya teyzenin alası. Alasın adından dolayı onlar da Surtahovlardı. Ben, beş- altı yaşındayken ilk kez orada misafir oldum, Darya teyze bana anne gibi davrandı”.

“Onlardan geriye kim kaldı?”.

“Kalan var. Hem Dmitriy hem de Nikolay, her ikisi de şehirde yanımızda yaşıyorlar.

Fakat bilirsin ki bağlantı yok sayılır. Sayılıklar yakınımızda olmasına rağmen bazen birbirimizi, uzaktan görürüz. Şimdi artık herkesi kadınlar yönetiyor. Eğer kadınların arasında geçim yoksa öz kardeşler, bakarsın, birbirlerinin çevresinden dolanırlar...”

“Evet, buraada iyi yerler vardı...”

“Hal var! Meyveli, mantarlı, balıklı yerler. Az olmasına rağmen vahşi hayvan kaldı. Aydınlık ruhlar Ayılar burada yaşar. Şimdi ise insanlar her şey bırakıp gittiler”.

“Kobyay toprağı da aynı türden mi?”.

“Şimdi kimin toprağı olduğunu da bilmiyorum. Tanrının olsun, insanın olmasın da. Şimdi kiminle sınır olacak- geyikler mi yoksa ayılar mı? Kurtlar mı kuzgunlar mı? Daha önce ise merkezdi: derler ki tüccarlar en temel malları buraya getirirler, değiş tokuş yaparlardı. Vilyuy bölgesinden Aamaylar, kuzey tarafından Kobyaylar en iyi balığı, kürü buraya getirirlerdi, bütün Namlılar ise bu şehir mallarına her şeyi verirlerdi, onların burada depoları vardı. İşi biliyorlardı”.

Uyban her iki avcuyla maşrapayı tutarak ve sıcak çayı yudumlayarak anlaşılın, bir şeyleri de hatırlayarak düşünceye daldı. Birden irkildi, kendi dik figürü için yeniden canlı bir şekilde rüzgar camının arkasını gösterdi.

“Bak işte alasta, gölün bu tarafında... Gündüz buradan görülür... oradallyaPesennik yaşardı. Sana söyleyeyim, garip bir adamdı. Ha, bu arada benim akrabamdı. Kumarbaz, içki içmeyi severdi. Fakat ender bulunan bir ustaydı. Oradaki bütün kumarbazlar çevresinde toplanır, oyun da giderdi!.. Bana da birkaç kez çıra tutma fırsatı çıkmıştı. Ortalık darmadağın olduğunda onlardan biri de, genelde soğukkanlı bu adamdı. Çünkü çok içmişti... Onun yanına bizim daha adını duymadığımız yerlerden bütün büyük olonhosutlar özel davetle gelirdi. İcraya başlarlardı- düşünsene, üç gün olonho dinlenirdi...”

“Akıl almaz! Şurada iki serilik bir film izlemeye otur, sırtın ısınmaz...”

“Evet, üç gün, derler ki taş kesilmiş gibi dinlerlerdi. Eh İlya'nın bu konuda anlatacak çok şeyi var, o da eğlenceli biriydi...”

“Eğlenceli miydi?1

“Evet. Her dolabı çevirirdi... Elbette, bilirsin, herkesi toplayalım ve düzenleyelim: karanlıkta kalıp, ilk ışıkla izin peşinden gitmek gerekir...”

3

Sabahleyin, uzun, fakat Serge için uzun yıllar boyunca aynı olmayan geceden sonra onlar iz peşinden kızaklarıyla gittiler. Fakat çok geçmeden geri döndüler, elleri boştu, bezgin bir ruh haliyle çay demlemek için ateşi yaktılar, toplanmaya başladılar.

“Bak, yaşlı bir insana benziyor. Hafif bükülmüş, şapkası yan yatmış...”

“Eh, işte serge!”- Uyban çok azıcık sevindi, sırt çantasını toplamayı bıraktı ve doğruca at başına yakın olan kar üzerinde yavaş yavaş yürüdü. “Surtahovlarınsergesi, insanlar onları bilirdi. Burada misafirleri saymazlardı, herkese saygı gösterirlerdi... İlya'nın onu oyduğunu, süslediğini sen artık biliyorsun... Daha sonra bana bunu o yaptı dediler! Sen kendin de gör, bizim motiflerimizin inceliğini, bilgisini. Garip olan, hiçbir yerde bundan daha büyüğü ile karşılaşmadım... Evine, şehre götürmek günah değildir...”

O, sıcak el ayasını direğe koydu, öylece kavradı, yavaşladı:

“Hayır onu sıradan bir insan yapmadı...”

Çatlaklara ve yaşlı oymaya bakarken Betyus şöyle dedi: “Kendi alasına boş yere gitmeyeceksin”

“Evet, gerekir, gerekir” diye cevap verdi sonra Uyban.

Uzakta sessizlik oldu, Batı Yolu'nun karı üzerinden geçen arabanın uluması gelmedi, yine çevrede doygun, derin sessizlik yayıldı, her şeyi kendisi doldurdu. Fakat kütük uzun süre duman çıkardı, çatırdadı ve ancak gece onun birbiri ardına uykuya dalan son kıvılcımlarını söndürdü.

Fakat avunmak, Serge'nin bütün zor zamanlarda kurtarıcı uyuşukluğuna dönmek mümkün değildi. Sıcak insan el ayası onda kaldı; Ulan Turagas'ın sıcak nefesi onu ısıttı, ekşi at kokusuyla onu sardı. İnsan tarafından yaratılan o insana sadık kalmıştı ve başka şekilde olamazdı. Şimdi unutulmuşluğun yatağından kaldırılmış, tedirgin, verdiği

huzurdan yoksun ve başarısız bir avcının köpekleriyle ininden çıkarılmış yaşlı bir ayıya benziyordu. Yalnız, kendi anılarının uçsuz bucaksız alanlarında serserice gezmiş,

Bu alanlarda ya boş, yarı unutulmuş, sadece verimsiz gölgeler oluşmuş ve hiçbir yankı uyandırmadan ve hiçbir şey söylemeden yok olmuşlardı, şimdi ise aniden çok insanlı ve gürültülü, bir yaz bayramı²⁹⁸ günündeki gibi, herkes birbiriyle yarış edercesine görülen, yaşanılan, duyulanı hatırlamaya, anlatmaya gayret ediyordu. Gözleri önünde nasıl da canlanmış, ona capcanlı görünmüştü, fakat kötü kaderli İlya bütün yaşamı boyunca insana, bu dünyaya ait olmayan uzak masalsi ülkeleri, onların bahadurlarının, yakışıklı erkelerinin, bilgelerinin kendi dünyasına benzemeyen hayatlarını dillendiren olmuştu. Ancak baharın ilk sıcaklığı esmeye başladı, henüz karı buzu erimemiş yerlerde oynamaya başladığında, durdurulamaz bir güç ve özlemlerle onu kendi yoluna, uzak, bilinmeyen topraklara, bilinmeyen sınırlara çekmeye başlamıştı. Bu şiddetli özleme, bütün bu serseri arzulara karşı koyma gücü onda hiçbir zaman olmamıştı. O, ailenin ve akrabalarının itirazlarına karşın toplandı, bir büyü kuşunun kanadı gibi sevinç ve gök kuşağı umutlarıyla yola koyuldu.

Ev halkı, onu canlı görme umudunu kaybettiğinde geri döndü, elini sallayıp sadece kendi gücüne güvendi. Sık sık yaz sonuna doğru tam anlamıyla çökmüş, yorulmuş bir şekilde dönerdi. Artık iyice sararmaya başlamış otları hemen biçer, birkaç acınası ot yığını yapardı. Ormanın kenarında, alasin yakınındaki ağaçları devirerek kış için odun hazırlardı. Hatta onu bile, artık umutsuz bir hastalığa yakalanmış gibi, ağır düşüncelere dalmış olarak gerektiği için yapardı. Onun içinde boş bir vücut, bir insan kabuğu bir şeyler yapıyormuş gibi hareket ederdi, onun ruhunun nerede olduğunu, nerede beslendiğini kimse bilmezdi. Elbette çevredeki herkesten önce onun çadırında odun biterdi, az sayıdaki hayvanı ot kalıntılarını yerdi, yiyecek stoklarını tüketirdi. Her seferinde onlar ilk yeşilliğe dek akrabalarının, yakınlarının ve uzak komşularının yardımıyla ulaşırlardı. İlya'nın alasından her tarafa uzanan çiğnenmiş patikalarda karısı Marya, oğlu ve kızı yiyecek arayarak çanaklarla dolaşırlardı.

Sonbaharda, sonunda kışın kızak yolu açıldığında misafirperverlik zamanı başlardı. Ancak sadece o zaman İlya'nın yüzü aydınlanır, parlar, gözleri yeniden canlanmış cesaret ve ateşle yanardı. En akılsız kumarbazlar, tasasız eğlence düşkünleri,

²⁹⁸ Orijinal metinde “ısılah” olarak geçmektedir.

en iyi içiciler zengin ve cömertlerin evlerinde kaldıkları kadar İlya'nın evinde de kalırlardı. Kızaklar, yayalar ve atlılar İlya'nın külüstür evine doğru dizi dizi dizilirdi, onun kabile sergesi ise o zamanlar Rus panayır atlıkarıncasını andırırdı. Herkes koltuğunun altında bir hediye getirirdi.

Bütün geceler geçer, onun cömertçe duman salan bacalı çadırından şafak sökünseye kadar kumarbazların coşkun çılgınlıkları dört bir yana dağılırdı, bu çılgınlarda insan emeği için inanılmayacak paralar ifade edilir, kah sarhoş şarkıları kah olonhonun devasa sesleri çıkardı. O zaman ardı ardına gecelerde uyumayan insan ruhlarını, söylenen olonho üst dünyada bir yerlere, bu dünyaya ait olmayan bilgeliğin ve sevginin, kanlı çatışmaların, kahramanların yukarıdaki eşi benzeri olmayan ülkesine götürürdü. İnsanlar gerçeğin nerede, uydurmanın nerede olduğunu ayırt etmeyi bırakırlardı. Güzel bahçeleri ve koyu yeşil otlakları, aydınlık ilahların göksel barınaklarını, bu ilahların zenginliğinin yıldızlı serpintilerini gören gözler sıtmalı, aklını kaybetmiş bir parıltıyla yanardı. Baş hafif ve açık olur, beyin ise o dünyanın bütün gizemli bilgileri, bilgelikleri için saydamlaşırdı. Kalp ise, şimdi de devam eden, fakat ancak burada değil, orada olan ataların şanı, onların kutsal yolu için gururla dolardı.

İlya'nın son sesleriyle göksel görüntülerle akıllarını yitirmiş, akılları durmuş insanlar bir anda kendilerine gelir, fakat kendilerini bir büyüyle kirli ve sıkıcı bir çadıra tıklım tıklım tıklım bulurlardı... Hayır, halk arasında boşuna böyle demezler, böyle bir yetenek boşuna değildir ve bu insanların ruhlarında var olan bazı ölümlere verilmez, zira şarkıda söylenenlerin izi olmaksızın bu tür zamanlarda bu insanların bütün hayatlarını mutsuz kılacak, onları tutacak kötü bir ruh yerleşir... Evet bu daha sora da olmuştu: yaşlılığına doğru hiçbir şeyde huzur bulamayan, herkesi tanıyan ve herkese güvenen o, derler ki, Batı Yolu'nda evsiz bir köpek gibi yok oldu. Dediler ki, ona acımak neye yarayacak, o kendi yolunu, kendi kaderini seçmişti, kendisi bu yaşam için can atmıştı...

Fakat kendisi mi? Bunu biz yaşamımız boyunca hiçbir zaman anlayamayacağız.

Daha da kötüsü, onun kendi kaderini çocuklarıyla paylaştığını söylüyorlar. O, daha genç olduğu yıllarda, onun kemikleri sertleşmediği ve beyni sıvı olduğu zamanda onun kızı Marusya dolandırıcı bir kumarbaza aşık oldu, onunla gitti ve bir süre sonra, herkesin gözünde rezil olmuş bir şekilde geri döndü. Bir kez yoldan çıktın mı doğru

yola girmek zordur. Elbette kimse eş olarak da almadı, dediklerine göre, farklı babalardan beş çocuk doğurdu. Anlattıklarına göre bir yerlerde yaşıyor, ya da gerektiğinde çocuklarının yanında zar zor yaşamını sürdürüyor.

Küçük Kirise ise, babasının mutluluk aradığı gibi, altına aramak için evden ayrıldı. Askere aldılar, ona ne oldu, şimdi kimse bunu bilmiyor, kimse de öğrenemeyecek.

Fakat serserilikte ve hovardalıkta onun şeytansız cazibesıyla rakip tanımayan soylu, kötü kaderli İlya'ya bir darbe daha vardı. Onu, kendisine ikinci, hemen hemen insan gibi, yaşamı olan, elleri köke kadar ulaşmayacak ve kamp ateşinde işe yaramayan çürük ağaçlar gibi toza dönüşmeyecek bir Serge yapma yükümlülüğünü verdiler. Eğer kendi şarkısında İlya aşırıya varacak olursa kah tanrı kah kötü bir ruh tarafından gönderilen çılgınlığa tutuluyor, kah ağaçla çalışmasında o sessizleşiyor ve bir duada gibi yoğunlaşıyordu. Yorulma bilmez bir şekilde eller saatlerce çalıştı, gözleri ise derin düşüncelere dalmış ve hatta uysal, onu her şeyiyle kuşatan yaşamla uyumlu bir zamandaydı. O zamanda o hem iyi bir fikre hem de işe yarar bir öğüde sahip olabilir, ruhlara uygun bir şekilde konuşabilirdi, elbette kendi çiftliğindeki diğer, sıradan bir işi de diğerlerinden daha kötü yapmamıştı. Bu durumda Marya, onu ihtiraslarından çekmek ve sakinleştirmek için sessizce, İlya'nın söylediği gibi, ona yeni bir "ağaççık" siparişini alıverirdi.

Onun kırmızı içmek için yaptığı kadehler- çoronlar, onun ağaç kaseleri- kıtıyalar, diğer her türlü kap kakak, hatta mobilyaya bile çevredeki her çadırda rastlamak mümkündür. Onunla ilgili olarak, bu konuda onun ağacı bile yürüttüğünü söylerlerdi. Onun elinden çıkan bu işler için hayranlıkla kafalarını sallarlar, dillerini şaklatırlardı: ancak böyle yapmak gerek demezlerdi... İlya hakkında insanlar her ne söylediyse, bugün göklere çıkarıp yarın küfür ettilerse Serge bunu daima bilirdi: onun yaratıcısı, kendi halkı içinde büyük bir adamdı... tamam, eğer büyük değilse de onunla karşılaştırılacak kimse yoktu. Hiç kimseyle, onun bütün zavallılığı, ona göksel bir yetenek verilmiş olmasındandı, sıradan bir yeryüzü insanının bunu kırabilecek gücü olamazdı. Bu yeteneğin bir kısmı bile o kadar değerliydi, fakat ruhu yakan sıcak, kızgın yağ ona da dökülmüştü, her şeye can veren, tütsüleyen göksel ateşe ilgi duyanın, kaderin işaretiydi bu Serge için... Bir taraftan sahibi Sidor'un, diğer taraftan ise

yaratıcısı İlya'nın kaderiyle görünmez, gizemli bağlarla birleşmişti onun yarı insanı kaderi. Onunla, bu "ağaç parçası" ile oğlu ve kızı ile olduğu gibi, kendi kaderini, olanaksıza ulaşmak, ifade edilemeyi anlamak arzusunun acısıyla, yüce ve uğursuz kaderle Pesenniki paylaşmak anlamına gelirdi.

Ve insanlar, Surtahovların çiftli sergesine verilen ifadenin açıklanamayan, söylenemeyen olduğunu hissederler, hayranlıkla ve aynı zamanda acımayla başlarını sallamadan, orada durmadan geçip gidemeyeceklerdir, onlar usta hakkında nasıl konuştular:

"Güzel bir oyma... bu söz değil! Fakat biraz garip de..."

"Biliyorsunuz işte, o tek başına tarlada bir yerde duruyor".

"Evet, evet, orada duruyor, çevresinde de bir şey yo. Yalnız, zavallı..."

Hayranlık duymakla yetinemeyip acımaya da başlarlar. Burada hangi gizemin olduğunu bilmeyerek korkarlar. Ancak yaratıcısının ruhunun bir parçasının kendisinde yaşamaya devam edeceği Serge anlar: yeryüzündeki insan ölçütlerine göre, onun kaderden bekleyeceği iyi hiçbir şey yoktur. Buna yüce yakıcı yetenek izin vermeyecektir. Bu işteki yetenek ölmeğe mahkum olmayla ve trajikle belirlenmiştir... Fakat neden? Bunu hiç kimse bilmiyor.

4

Bu yerlerin zamanında kış uzun, geniş, gece sonsuz, yaşamın sıcaklığını ve ışığını terk etmiş sayısız felaket ve üzüntülü olur. Cılogus'un yüce ayazı her şeyin üzerinde hüküm sürer, her şey ona boyun eğer, başka hiçbir şey yoktur,

Onu gücünden, hareketinde yoksun bırakacak, hatta yaşamından, kudurgan doğu rüzgarı Burkun bile onun buyurgan boynuzlarının uçları altında uysallaşır ve hırlayarak ve böğürerek dağ geçitlerine ve inlerine sürünür gider.

Fakat o, tek bir şeyi durduramaz zamanı. Uçsuz bucaksız karlarda donmuş, yayılmış o ne kadar hızlı hareket etse de ayaz dumanı üzerine güneş daha sıcak oynamaya, yürümeye başladığında her şey daha yüksektir. Öğleyin, saydam uzaklıktaki her şey daha aydınlık olur; işte ağaçların kabuğu kurumuş, ilk buz saçaklar dallarda belirmiş, kuşlar, kışın bir yere gizlenmiş olan her şey duyulmaya başlar. Günden güne

daha yüksek ve güvercinler, yakın zamana del solgun ve bulanık olan göğe çıkar, ilk sıcakla daha dolu, dipsiz göğün ışınlarıyla çınlayan karas²⁹⁹ çorbası gibidir.

Günün birinde Yan dağlarının üçlü taş sırasının birbirine eşit olmayan dorukları ufukta erimiş gibi ortaya çıkar, bu yaklaşan baharın en sadık işaretidir. Dorukların ilk sırası beyaz karlı, ikincisi gökyüzü suyu ayağa kalkmış gibi mavi, sonuncusu ise, hemen hemen gökyüzü ile kaynaşmış gibi, o kadar ulaşılmaz ve gizemli ve gridir. Seni böylesine çağırın bu beyazlığı ve griliği yeryüzünde bulamazsın, onlar gökyüzüne aittir, bu dağlar da her zaman boşuna tedirgin edici ve manyak edici ruhların ve insanı aynı zamanda yeryüzünden, atalarının vaat ettiği yoldan koparan büyücülerin sığınağı sayılmamıştır. Boş yere İlyaPesennik huzurunu kaybetmemiş, bu gelen sıcak bahar günlerinde kendine yer bulamamıştır, yan dağlarının ilk, oynak çizgileri ufukta ortaya çıktığında onlar verimsiz, ulaşılmaz, fakat çekici işaretlere sahiptir. Elbette, orada İlya'nın kahraman ve bilgelerin, adalet ve iyiliğin, bolluk ve cennet zevklerinin masalsı ülkesi vardı.

Sidor ve Darya'nın mezarları yok oldu, onları her zaman olduğu gibi, yaban horozları çiftleşmeleri için buna sevindiler. Sergenin eski tanıdıkları alası ziyaret etmeye başladılar, onlardan bir olan kara kuzgun- Hara Turaah uçup geldi, belki onunla da yıllarca tartışabilirdi; uçup geldi ve ilk böceklerle ve fare türü küçük hayvanlara bakmak için at bağının tepesine kondu. Şimdi öfkeli- kızgın olan UlaanTuragas kendi sürüsünü buraya getirdi,

Anlaşılan onun aşk zamanıydı. Korkunç, içten gelen bir sesle kişniyor, burnundan soluyor ve horultular çıkarıyordu... Günün birinde sıcak alaca karanlıkta kışın burada yaralanan yedi yaşındaki mus geyiği de görüldü: kambur burnuyla havayı soluyarak uzun süre ormanın kenarında yatmış, havayı koklayarak sonunda açık bir yere çıkmaya karar vermiş, topallayarak uzun süre çalılıklarda yaşlı otlu sürgünlerde otlamıştı.

Ve sonunda görünmeden gürültü çıkaran kanatlarıyla onun en eski en sadık arkadaşı baharın sıcak rüzgarı Sikkier de uçup geldi. Gagalanmış kocalaktan, ürkek melez ağacının filizi- bu eski zamanların kozalaklarını Serge yaşamı hazırlayan farklı bir şey sayar, yine de onlarla dost olurdu; ona sıcaklık veren, tayganın bütün

²⁹⁹ Latince adı "Carassius" olan Sazangillerin bir türü.

kokularında bulunan bu gerçek öğlen rüzgarını nasıl sevmesin, onunla nasıl dost olmasın...

Eğri melez ağacının kemirilmiş taç kısmına sevinçle uçup geldi ve bu kısım hafifçe aşağıya eğildi, ona doğru esti ve onu sardı:

“Sen canlısın, arkadaşım?! Pesennik tarafından seçilmiş, Kobyay ormanlarının en iyi ve en sağlam melez ağacı sen hep duruyorsun?! Sen insanların sana bıraktığı hatırayla devamlı mücadele ediyor ve bir insan gibi hüzün duyuyorsun?...”

“Canlıyım dostum! Fakat beni insan diye adlandırma, ben sadece onlara kalan bir hatırayım. Kendim bir hatıra olduğumdan mücadele etmiyorum... çok şey uçup gitti, toprak gördü?”

“Çok, dostum! Göçmen kuşlara kılavuzluk ettim, kah gidişin hüznünü, kah gelişin sevincini onlarla paylaştım. Gurbette gezindim, yabancı dorukları salladım, yabancı dalgaları kovaladım. Şimdi de sevinçten seçilmiş olanı okşayacağım. Umut olacağım, dostum, bu umutla kendim dolacağım!”

“Dostum, eğer bize değişiklik olacaksa... Her şeyi unutma günü özgür olunacaksa, bildirilen her şey bu sevinçle yaşamışsa, geçmişteki hüzünle değil...”

“Benim için sen kendin biliyorsun, dostum! Bir an durmak, böylesi huzuru ve var olan insan hatırasını, bu hatıranın derinliğini ve bilgeliğini öğrenmek gere... Fakat hayır! Huzur ve uçuş yer değiştirmeyecek, biz buna çok önce karar verdik. Huzurda benim yok oluşum, hatırasızlıkta senin ölümün var. Güçlü ol ve dur, seçilmiş olan. Umut bizim için değil, fakat bahar umuttur...”

“Uç, uç, dostum! Umudu benden götür, onu dağıt, gençlere ve susamışlara pay et...”

“Fakat sana ne kalacak?”

“Ona ne kalacak?”

Evet, ona hatıra kalacak. Hatıra, onsuz insan, düşünülemez, bu göğün altındaki bu büyü dünyanın insansız olmasının mümkün olmaması gibidir. Serge, bu sınırdan artık bir ağaç değildir, fakat insan da değildir, başka hiç kimse, insansız, ne büyük tayganın ne uzayıp giden Yan dağlarının, ne de ebedi, ihtirasla sarmalayan gök yüzünün bir düşüncesinin olmayacağını bilemez, bu gök yüzünün altında insan tarlada her rüzgara eğilen bir ot sapı gibi küçüktür... Sadece o tek başına insan orta dünyada güçlü bir

hatıraya sahiptir, bu hatıra köyler kurar, çocuklar yetiştirir, sonsuzluk içinde bir olonho dökülür ve geleceği kurar; sadece sadık olan hatıra son ekmek parçasını paylaşabilir, genel bir amaç için büyük zorluklara ve yoksunluklara gidebilir, gerçek için ölebilir...

Bu hatıranın gizemi mantığın annesidir, Serge'nin de bilmediği insandaki çıkarsız iyilik ve ışığın gizemidir. Kendisi ise sadece bu gizemin bir işareti, onun çözülme yolunda sadece bir işaret kazığıdır. O, bir melez ağacı, bir ağaç değildir, fakat insan da değildir; her şeyi görmüş kadar yaşlı olan o, artık kendini bu dünyanın sahibi sayan, beş yaşındaki küçük insandan karşılaştırmalı olarak bu gizem hakkında daha az şey bilmektedir.

Eğilmiş at bağlama direğinin hatırası da o değil midir?... Sadece hatırlar, fakat anlamaz. Sadece ona işleyen her şeyi hisseder, bütün bu parlak gün, bizim çevremizde bedeni olmayan gölgeler gibi duran, her şeyde eriyen geçmiş yaşamın nefesidir. Aynı zamanda bir şeyler söylemeyi, haber vermeyi istemek ne ızdırap verici, o zaman bahar rüzgarıSikkier orman kenarından hafif bir gürültüyle uzanıp gider...

O zaman sabah, en küçük zerresine kadar donmuş hava, kırılan saçakların sesi, sevincin çığılığı ile sanki uzaktaki bir çocuğun gürültüsüyle dolar...

O zaman saydam bahar gecesinde İlya Pesennik'in alası tarafından, şimdi kütükleri bile kalmamış yapıdan sanki kumarbazların küfürleri ve çığılıkları, olonhonun özgür seslerinin iziyle gelirler...

Çatısı çökmüş, yüzyıllar önce sönmüş ocağın üzerindeki bacası gülünç kırıklı Sidor ve Darya'nın çadırı tarafından bir anda boğuk bir gülme veya belki de bir ihtiras soluması gibi bir gürültü gelir... Hayır, eski alasin yaşam gücü olmayan tarlası boştur, sadece eğri melez ağacının tepesinde bir şekilde sakinleşemeyen yaşlı bir kara kuzgun görünür, uykusuzluk içinde kuzgun hüzündedir... Fakat yine gülme, açıkça bir adın kahkahası, inilti, iç çekişler, saydamlık içinde geç gelen bahar alaca karanlığı, daha yüksekte göz kırpan ilk yıldızlar, zayıf bir şekilde parıldayan gökyüzü... Bu alacakaranlıktaki hatıralar burada daha eskidir, sanki yıllar ve kötü hava ile yıkılmamıştır, son kez yüz üstü bırakılmamıştır; o, çadırın girişinin karşısında yer alan Serge, eskiden yapılı ve onların alasının misafirperverliği için gururla yükselmiş, gençliğinde oymaları cömertçe sarı yağla yağlanmış, ne bir yağmur damlası, ne de bir çiğ damlasının durmaya cesaret edemezdi..

Bahar gecesinin mutlu gülüşünden ve bu iç çekişlerinden sabaha karşı Sidor ve Darya'nnebediyeten yattığı yerin yakınında ilk, henüz solgun ve nazik- kırılğan kardelenler bozulmaya başlamışlardı.

5

O gün- diğer gün alasin henüz karları tamamı ile erimemiş tarlaları, sanki gündüz ışıklarıyla, alevle yanıyormuş gibi sararmaya başladı. Daha kar kümeleri, donmuş, tam olarak erimemiş toprakta bir yerlerde yatıyor, yakınlarındaki bütün kar kümeleri, bu zerafetin gücü ve sıcaklığının nereden geldiğini hiç kimsenin, hiçbir zaman anlayamayacağından, hiçbir şeyden korkmadan onların böğrü dibinde çiçekleniyordu...

Bu zamanda artık genç olmayan- samur kaşlarının yıllar yaşadığı- Sidorkendisinin yeni çadırına genç zarif yüzlü bir kadın getirdi, fakat güçlü elleri olan Darya? Yeni karısını, üzerinde tek bir koyu lekenin olmadığı beyaz ata bindirdi. Kendisi ise atın dizginlerinden tutarak yanı sıra yürüdü; böylece acele etmeden, kendi aralarında konuşarak ve bazen de gülerken onlar, kiminin kıskançlıkla, kiminin onaylayarak baktığı akraba ve arkadaşların, iyi bir karşılama grubu oluşturmak için, evin girişi yanında toplandıkları ilk eve yaklaştılar... Yaklaştılar, genç koca bir ev sahibi jestiyle Serge'nin yanında boncuklarla işlenmiş yuları çıkardı ve onu sıkı Yakut düğümü ile bağladı; genç kadın attan indi, ilk çıkan yeşil otların kapladığı patikadan geçti ve narin, ağır olmayan bir şekilde, evin sonuna kadar açık kapısına sanki çizmelerinin işlenmiş uçlarıyla dokunur gibi geçti.

Her zaman oldukça yavaş, az konuştuğu için Sidor ve Darya ile ilişkisi İlya'nın, Sidor'un arkadaşı- onlar aynı alanda büyümüşlerdi- hep mahcuptu. Ancak kendisi evlenir evlenmez o, bütün çevredeki gençleri bir şekilde yakınında topladı, oynadılar, şarkı söylediler, birlikte osuohay dansı yaptılar. İlya'nın bir anda şeytanla karşılaştığı, onunla yan yana yürüdüğü, henüz tanımadıkları anda bile birbirlerine bakıştıkları söylenir. Buradan yirmi kilometre ötede Kenkeme nehrinin üst tarafındaki Yuttyugen alasında yaşayan Darya'nın ailesine o güne kadar uğramamış ve at tepmemiş, diğer bir geçitten geçip de onlarla tokalaşmamışlardı.

Fakat üç yıl, o zamanki geleneğe göre Sidor kızın ana babası yanında güvey olarak üç yıl çalışmış, üç yıl varlıklı bir yaşam sürmek için gereken yapıların diğer materyalini ve kütüklerini hazırlamıştı. Ancak bu iş ağır olmasına karşın, yeni sevinç ve

umutlarla dolu bir genç yaşamı onlara müjdelediği, onları sıcak bahar gecelerinde beklediği için onlara bir ağırlık vermiyordu... Onlar gerçekten de beklediler ve yeryüzü mutluluğunun kime az geleceğini öğrendiler.

İlya ise evde çalışmayı, odun, ot, gübre gibi sıradan gündelik işlerle uğraşmayı sevmedi. Farklı yerlerdeki insanların yanına gitmeye, birine yardım etmeye, sadece bir kişiye değil, acele etti. Buralara da bahar yakıcı sıcaklığı ile geldi, yeşillendi, kuşlar öttü, sıcaklık ve yeşilin sersemliği her şeyi sardı. Bütün bunlar çok hafif terlemelerdi... Gece her şey dans ediyor- gizemli bir şekilde donuyor, ızdırıp verici titremelerle sarsılıyor, bazen de gökyüzü altında farklı renlerle oynuyor, ateşlerle cıvıldıyor... İlya'nın ruhunu bu gizemli ve sevinç dolu işaretlerle, farklı bir yaşamın simgeleriyle dolduruyor, büyülüyordu. Bütün bu işaretlerde büyüleyici bir şeyler vardı, bunlar kararsız, kötü ve gök yüz kadar temiz şeylerdi; eğer göksel güçlerin bu büyüleyici güzelliğine, elde edilemeyen oyununa

Uzun süre bakacak olunursa o zaman yeşil yeryüzü senin etrafında bir şekilde bulanıklaşmaya, kendi güçlü renklerinde bir görünüp bir kaybolmaya başlar, senin bütün varlığın da onda solgunlaşır, ilgi çekmeyen bir şeye dönüşür ve sana daha da az gerekli olur... Onun ruhu ile gece çiğleri oynamaya başlar, gözlerini kapama imkanı vermez; sabahleyin ise ayaz değişirken kalkarlar, güneşli ufukta bulanık duran uzaktaki Yan dağlarından geçip seni alt edemeyeceğin bir güçle kendilerine çekerler...

Bunlar İlya gibileri farklı bir yaşama, ateşli rüyalar ülkesine götürür, bu ülkede her şey özgür, eşit ve kardeşçedir ve onlar bu yaşam için mi yaratılmışlardır?.. Onun felaketi halktan çok fazla saygı görmüş olması, yüksek bir yetenekle donanmış olması ve onlara güleryüz göstermesidir. "Yetenekliler" ise başlarını tamamen kaybetmişlerdi. Üstelik çok daha fazla onlara mutsuzluk veren yeteneklerle donanmışlardır. Gurur kendini paralar. Gurur yüz vermeyen halk ise bunu anlamaz.

İlya tükendi, hatta kötüleştii, gözlerinin altında gölgeler belirdi, gözlerinde ise hüznü vardı.

O, kendine ve çevresindekilere, elbette ilk sırada da Sidor'a:

"Hayır, gitmem gerek, dinleyin..." diyordu.

"Peki tamam, nereye? Burada sana ne yetmiyor? Şeref, saygı, halkın sevgisi..."

“Eh tamam belki de para. Burada yaşıyorsun iş yok, para yok. fakat daha da genel olan... Burada yaşamak bana boğucu geliyor”

“Gelen olan mı?”

“Her ey bunaltıyor... Katlanamıyorum. Gidiyorum... Burada olmak kötü. Ruhum sakinleşmiyor. Her şey beni sıkıyor”

“Bak... Doğruyu söylemek gerekiyorsa, nereye gideceğin anlaşılıyor. Hiçbir yerde buradaki gibi seni tutmaz, değer vermezler”.

İlk kez İlya tereddüt etti, ızdırap çekti, yazın ayrılma kararından vaz geçti. Sidor’a orman işlerinde yardım etmeye koyuldu. Hızlı bir şekilde İlya’nın ruh hali değişmeye başladı.

Her zaman Serge, onun ormanın yakınlarında yankılanan güçlü çığlığını hatırladı:

“Sidor! Sidor! Buldum, ender rastlanan, alışıksız olunmayan bir ağaç buldum!”

Ormanın en sık yerinden çıkan Sidor bu sevince şaşırıldı. O, birkaç kez yanından geçmiş, fakat farkına varmamıştı. “Eh, sen! Doğru güzelmiş! Demek ki ustanın gözü görür”.

“Ben daha geçen yıl onu fark etmiştim, o zaman ağ için bir sopa arıyordum.

İyi bir melez ağacıymış. Senin sergene uygun mudur?”

“Soruyorsun! .. İşte unutmadım, baksana”.

Mutlu olan İlya gülümsedi: “Neyi unutacağım?!”

“Beni dinle, benim ağaçlarla konuşacağım kaderse yazılıdır, onların bana anlattığı bütün sırları, seninle olduğu gibi... Dedem öğretti, babam öğretti... boşuna değil?”

Yirmi yaşındaki İlya, gerçekte sadece babası ile dedesinden öğrenmiyor, artık kendisi de öğreniyor.

“Boşuna değil. Kesmek bile acı verecek... O sadece bilmeyenler için dilsizdir. Elbette o canlı. Ancak seçmek ve ruhu vermek gerek... Anlıyor musun?”

İlya ona bağırdı:

“Sen dinle, bu değil! Böyle söylenmez! Bu bile ne kadar acı olur?! İnsana bir ağaç gerektiğinde bunu bilirsin... Benim elime düştüğünde ise kutsal serge bu mutluluk olacaktır! Ellerinin ağacın gövdesine koydu. O mutlu! Bu kış onu keseceğiz, biraz daha

güçlenmeli...eh, çağımızdan daha çok görecek. Biz öleceğiz, o ise kalacak. Ancak yağ sürmek gerek, unutma...”

Baltanın ilk darbesi onu sarstı, sarstı- bu şimdiye dek bilinmeyen ve korkunç, farklı bir yaşam için yapılan kutsal bir ayin gibi. Onun inlemelerini ve irkilmelerini duyan Sikkier de uçtu ve hiçbir şey anlamadan onu titremesine, ölüm öncesi çatırdayan tepesine bakıp ağladı.

Ağacı devirdiklerinde dinlenmek için oturdular, İlya uzun süre sigara içti, zarar görmüş yakışıklıya yoğunlaşmış baktı ve sonunda anlaşılmayan bir şeyler, sanki kendi düşüncelerini cevaplıyormuş gibi bir şeyler söyledi:

“İşte birileri de beni böyle kesti...”

Hiçbir şey anlamayan Sidor “Bu ne demek? Kim?”

İlya, hüznü gözlerini kaldırdı ve gök yüzüne bakarak: “Bilmiyorum, orada birileri, gök yüzü için... Benden bir şeyler kesti. Gerekli bir şeydi. Ben daha fazla oraya gerektiydim... burada ise...”

“Ah, İlya... Böyle konuşma. Bu iyi olmayacak. Bu iyi bitmeyecek”

İlya yerinden kalktı, izmariti ayağı ile çiğnedi. Eline tükürdü ve baltayı aldı. “Elbette. Atı getir, ben de dalları toplayayım. Getir, getir hadi, neden sırk gibi duruyorsun?!”

Doğradılar, temizlediler, o zamanlar Sidor’un te zenginliği olan Djağillaah lakaplı yük arabası atını çekip sürükleyerek İlya’nın ev yerine getirdiler. Yuvasına oturtup ağaç çivilerle ondan birkaç tahta çıkardılar, çok güzel, düzgün yapılı bir ağaçtı. Ancak daha sonra bu tahtalar onda kullanılmadı. İlk sırada kutsal köşe için raflara ve ağaç kapacak ve her türlü ev eşyasının altına koydular. Çadırın kapısına da, ambarda un koymak için kullanılan sıraya da, yuvarlak masaya, hatta ocağın bacasına ve gübre küremek için kullanılan küreğe de yetti.

Baharda, üçüncü yıl Sidor, OrtoSurt’dağıllı kulübesini, ambarını urdu ve bahçesini çitle çevirdi. Sonunda da yeni alas için yeni hanımı da getirdi, burada bir düğün töreni yaptı. Fakat bu törenden önce alışılmadık bir güzelliği yansıtan Serge’ye gümüş para yerleştirip buradaki yerine oturtuldu. Görün bakın, üç yıl İlya onun üzerinde çalıştı, elbette vakit buldukça, sessizlik ve bilgelik saatlerinde, bunlar onu kardeşi gibi seven Sidor’un onda en çok değer verdikleriydi. Bayramı kutladılar, ısıahSerge’sine pek

çok iyi şeyler söylediler, insana esenlik ve zenginlik vermesini, Surtahovlar soyuna uzun zaman hizmet etmesini dilediler. O zaman söylenen bu sözler, bu dilekler kimin içindi ve neden merhametle kabul edilmedi? Bütün hayatları boyunca Darya ve Sidor mu sadece bunları yaptılar, bütün söylenenleri gerçekleştirmek için gayret etmediler mi... Yaşamı neden memnun etmediler, onun öğütlerini neden yerine getirmediler?

Sessizlik... Kimin iradesi dünyayı kurtarmak için kendi çocuklarını doğduğu yerlerden koparır ve batıya atarsa susar. Görünüşe göre dünyayı kurtarmış, kendileri ise çökmüş, düşmüştür. Dünya onlarsız bir hiçtir, çok uzaktan da kurtarılmaz mıydı?

Oraya da felaketi getirdiler. Ya buraya? Surtahovların pek çok kuşağının emeği ve teriyle ısınan, işlenen dünya umutsuzluğa düşecek, geriye dönüşü olmayacak, kurtuluşu da olmayacaktı.

6

İşte sonunda çoban aldatan kuşlarının da zamanı uçup geldi, bu eski komşular buradaki kuşakların nasıl yaşadığını anlamazlar. Cıvıltılar yükselir, buranın sahibi gibi çevrede uçar ve bakar, bütün çiftliğin yeniden inşa edebileceklerine karar verdikleri bile düşünebilir.

Fakat at bağlama direğinin yanına konar, sakinleşir, bir şeyler konuşur ve geçen yılki yuvayı yenilemeye kalkışır, zaman onlara da gelmiştir, bahar en sıcak zamanındadır.

Eskiden bir zamanlar onların yuvası dışarıda, bacanın yakınlarındaydı. Fakat bu uzun yıllar önceydi, ev sahipleri artık olmadığından onlar çadırın içine, ikonlar için ayrılmış rafın oraya yerleştiler. Onların her gelişiyse alas sanki canlanıyor, rahatlıkla nefes alıyor: onlardaki o canlılık, telaş evin genç sahiplerine benziyor... Sanki Sidor ve Darya'nın ruhları vatanlarını özlemiş, uçup gelmiş ve bir kuş gibi sevinip eski yuvayı düzeltmeye, yenilemeye gayret ediyorlar...

Fakat çoban aldatan kuşları güneyden uçup gelir, kışı güneyde geçirir, ana yurtlarından ayrılıncaya kadar vakit geçirirler... Nerede çocuksu ruhlara, zarif Sidor ve Darya, o uzaklıklardan onlar burayı görebilir mi? Herkes unuttu, belki de bizde böyle bir adın olup olmadığını da unuttular?

Çoban aldatan kuşları gayretle koşuşturuyor, çadırın kapı çukurunda bir yerlere konup kalkıyor, ot- tüy alıyorlar, belki de hiçbir şey vermeyecekler, gençler... İlk

zamanlarda akrabaları olmayacak ve onları yakalayacaklar, çadırın çevresinde oynayanların yakalanma yerleri ve azarlayacaklar: belki de artık küçük değiller, bu da gerekli... O zaman sanki inek arıyormuş gibi, köpekleriyle de aramak gerekirmiş gibi çekip gidecekler. Böyle de oldu, sevinçler götürüldü- sanki bütün beyaz ışık sadece onlar için yaratılmıştı, ebediyen onlara aitti. Bütün ilk sıkıntılar tesadüfi olsa, kısa, birbirleri ile uyuşmaz kederler olsa da onların mutluluğuna hiçbir şey yapamazlardı. Bir seferinde hayatlarının ilk yılında sonbahara doğru Sidor, sabaha doğru döneceğine söz verip ava gitti. Fakat sabah oldu, ertesi gün oldu, ondan bir haber yok. O zaman Darya öyle bir can sıkıntısına girdi ki avdaki rastgeleliğe alışkın olmadığından alada koşturup durdu, ölümcül bir keder içindeydi: her şeyi görmüyor, anlamıyorsun...

Hafızanın bütün zamanları garip ve gizemli bir şekilde kurulmuştu. Yakın zamanda, daha dün olmuş her şeyi yoğun bir duman kaplıyor. Pek çok iş ve olay tam anlamıyla boşalıyor, bu yerdeki karanlık lekeler,

Denildiği gibi, ne akla ne kalbe hitap etmiyor. Bir şey alıyorsun ve bu boş şey öyle bir izlenim yaratıyor, zavallı insanın veya herhangi bir şeyin bilincine öylesine kesiyor ki, o, çocukluğundan hayattaki son gününe dek bunu hatırlayacaktır... Serge hafızanın bütün bu kaprislerini, hafızanın bu uyuklayan aşılabilir ormanını bilir, bütün bunlarla karşılaştırıldığında kendisi tarla çalılırları ile kaplanmış, yoğun bir tayga gibi gözüktür.

O zaman Darya'nın yaşadığı sarsıntıyı bütün alas, Sidor'un elleriyle hayat verdiği sıcak olan her ağaçtan nesne bunu hatırlar. Rüzgarda titreyen genç bir ayın ağacı gibi, incecik Darya'nın hüznü, onun nasıl düştüğü, Serge'yi nasıl sardığı, son umut, dert, söylenti içinde kara sonbahar gecesine nasıl baktığını unutamazsın?

Onu saran anlık kuşkuyla Serge, acıma ve büyük bir merhametle: Hey, ağlama, yıkılma!... Zira her şey dikkate alındı ve daha fazla bir şey olmayacak... Tanrı vermesin! İsa korusun! Her şeyin yeri ve zamanı var. Hiçbir şey daha önce veya daha sonra olmaz. Böyle şiddetle sonuna dek olmaz... Kuşku bir anda göründü ve kayboldu, zira alacakaranlıkta yorgunluktan zar zor sürüklenen eli silahlı insan ormanın kenarında belirdi...

Fakat nedense bu anlık şey daima hatırlandı ve artık hiçbir şeyin düzelmediği şimdiye dek de hatırlanıyor? Veya tamamen yok oldu?

Onların o zamanki gecesini neyle karşılaştırmak gerekir ki onlar göz yummasınlar? Kederin bir kenarından sevincin bir kenarı bu kadar uzak mı? Ancak şafağa doğru onların gözleri kapanmadı, dudakları susmadı. Fakat inek böğürdü, sahibini özleyen Djağıllaah kişnedi, iki uykusuz gecenin beklentileri ve ızdırapları sanki yokmuş gibi, mutluluk için sıradan olan onların yeni günü başladı. Güldüler, hatta gözlerini anlık karşılaştırarak söz olmadan birbirlerini anlayarak ellerini uzattılar, birbirlerine bakmayarak ve bilerek o anda karşıdaki eli kavradılar.

Fakat mutlu olarak adlandırılmayan, yine onların mutlu olma ihtirasıyla dolu o gece onların büyük, şansız oğlu Nikus'a gebe kalış zamanıydı...

Fakat Yakutların "haddinden fazla olandan" korkmaları boşuna değildir.

Herhangi bir ağaç kap kacak veya bir süsleme yapması için rica ederek onun karşısında dalkavukluk etmelerine karşın, onların her kutlamasında ondan daha istekli bir adam olmamasına karşın, boş yere ona yan gözle bakmadılar. Bütün önlemleri almak gerek, sadece bir büyük baş hayvanın fazla olması bile bula engel olmayacaktı, onların yaşam tecrübesi pek çok insana böyle söyledi ve bu tecrübe ile tartışmaya çok az insan kalkıştı.

Serge'ye bağlanan ilk at elbette Djağıllaah oldu. Daha sonra Serge onlardan çok sayıda gördü, fakat en iyisini yanında tutmak uygun değildi, burada da onun anlamadığı bir şeyler görünüyordu, fakat bu bir işaretti. Hayır, bu bölgelerde ünlü olandört nala giden atlar da, buralarda bilinmeyen, her başlangıcı aşan farklı diyarların tırıs koşu atları da ve iri yük beygirleri de onu sıcak burun delikleriyle kokladılar. O zamanki pek çok insan ve Batı Yolu, diğer bağlantı yolları, hiç kimse, buradaki unutmama beni otlu, düzleşmiş yollarda yetişmiş akça ormanlı yüzlerce alasin ocağının bir zaman gelip söneceğini düşünemezdi... Burada bir zamanlar rahvan bir at vardı, bu atın sahibi Surtahovların çok eski tanıdığı yaşlı Osip idi, fakat daha kendi zamanında onun lakabı hatıradan yorulma bilmeyen bir akıntıyla silinmişti. Fakat Serge'ye bağlanan ilk atın adı yıllarca hep hatırlandı ve sanki buradan geçmiş at kabilesindeki bütün lakapları bünyesinde birleştirdi.

Djağıllaah... Yakut atlarına alışkın herkes için bile o yolda alışılmadık şekilde güçlü ve dayanıklıdır. Bazen de farklı bir insanın aklı olur; hiç kimsenin geçemediği tehlikeli bir geçit veya dar yolda gerçekten de sahibiyile sadece insan gibi konuşmakla

kalmazdı. Sidor'un kızıakları alışıldık yük hacminden bir buçuk kat fazlasını alırdı, böyle de olurdu, eğer birinin yük kızıağının bir tarafı kırılırsa veya atı tökezlerse Surtahov'un kızıağına yükü boşaltırlardı. Bir at kafa tutar veya korkar, daha ileri gitmeyi reddederse sadece Djağıllaah'a kişner, sessizce ve dik başlılığı yumuşardı...

Ağır, uzun zorlu yollar onunla nasıl başa çıkacak! Çatırdayan Cılogus'u coşkun, asabi nehirler, dağların buzlu geçitleri, aşçıların bataklıkları yenerdi.

Hem arabacının hem de atın umudu vardı, zira onları diğerlerinden daha fazla arkadaş görürlerdi, çünkü onlar yollarda o zaman bilindik, uzaktan da olsa tanıdık. Bu şanlı at ile ilgili haberler burada her zaman atın ayağından daha hızlıydı ve elbette Djağıllaah'ın sahibi olan Sidor'u da çok bilirdi.

Hatta İlya bile bir süre diğerini, daha doğrusu atının ününü kıskanmıştı. Bütün imkanları da toplayıp paranın alamayacağı yapılı süt beyaz genç bir kısrak üzerinde kendi evine Darya'yı getiren Sidor'u da kıskanmıştı. Eğer İlya, Sutar ulusuna yaptığı bir geziden dönerken o zamanlar ünlü olan kurnaz Sinli kumarbazlara atını kaybetmemiş olsa da, bütün kendi işaretlerine göre ileride güzel dayanıklı bir at olacaktı. Onun sözlerine göre, o iki kez kısrakı geri almayı başarmıştı; fakat sonuncuda, üçüncü kez sinirlenip ilave olarak atı ve gümüş eyeri ve hatta yatağı koydu ve kaybetti. O zamandan beri iyi atlarını tutamadı. Gerçekten de zaman zaman şansın gülen ideolu yüzünü ona doğru çevirdiğinde o hızlı bir şekilde zenginleşti. İyi bir ata da sahip olmaya gayret etti, soylu at soylarının izini takip etti, satın aldı, fakat her zaman boşuna oldu: hastalığın, şanssız bir olayın nereden geleceği bilinmez, elbette sıklıkla başarılı bir kumarbaz da izi bulur. Ne yazık ki, İlya'nın kendisi de bu sıradan başarılarla daha az ilgilendi, yaşama kötü ve mağrur değil, ama her yönden bakarak daha az inandı. Hayır, gerekli olmasına karşın parmakları arasından kaydı- e gerek yoksa öyle yaşarız... Bazen onun ya dağınık ya da boş bakışlı olduğu söylendi; iş yoksa bu iş yok demektir, o her türlü ev işine dudak bükmüştü, o işi de evin yaşlı kadınları bile daha kötü yapmazlardı.

Bütün bunlar, Sidor'un Darya ile çalışmaları da, İlya'nın başarı- başarısızlıkları da hiçbir zaman sonu gelmeyecek bir bekleyiş, bir verşilo idi. Büyük, iyi bir şey bu dünyada yetmeyen bir şeydir. Çok karışık, çok istenen, bazen de çelişkili olan bekleyiş, birbiri üzerinde katman oluşturan umutlar ve korkularla doludur. Eğer Surtahovların umutları ve korkuları çok uzaklara gitmeseydi, zaman zaman çok yeterli, ruhsal sevinç,

genel bir ifadeyle, onların ilk zamanlarında onlara fazlasıyla yeten soyun devamlılığı daha ileriye gitmeseydi, o zaman İlya'nın beklentileri asla ne onun yaşadığı alasla, ne ailesi ne de her yerde kabul görmüş ünüyle uygun olmayacaktı. O bazen umut etmediği bu şanı can sıkıcı bir at sineği gibi eliyle kovaladı... Fakat o zaman neyi istemişti? Ona ne bütün göğsüyle yaşama imkanı vermiyordu, bu hayal edilenin aşırı büyük olduğunu ve kötü olmadığını insanlar, ruhlar söylemediler mi?

7

Evet, bir zamanlar o, bu ruhsal esenlik vardı. Orta dünyadaki insanlar onu, Djağillaah'tan daha fazla ve çok sık elde etmezler, ağır yük taşıyıcı bir attan gelen Yakut kırsağını kıskandılar ve tanıdıklar, bu zengin olmayan evde hüküm süren huzura, barışa- aşka şaşırdılar, alay bile olsa kıskandılar. O zamanda onlara karşı ağırbaşlı davrandı, çevikliği azalttı, yıldan yıla ebedi işleri, yetersizlikleri ve çözümsüzlükleriyle yaşamın hırpalanan güçleri, Darya ve Sidor'u birbirine dost kalmasını sağladı ve on yıl öncesinde gerçekten de insanlarda gizlenen sır, gerek kötü gerek iyi olsun her şeye gülebilmeyi onlara verdi. Sadece Serge, belki, bir seferinde onların nasıl davrandıklarını, her birinin kendi işini bırakıp alasin ortasında bir yerlerde durup sessizlikle ellerini tutup, birbirlerinin gözlerine barken onları görmüştü. Darya'nın Sidor'un avdan veya araba işinden gelişini beklerken tanrının bile bilemediği bütün yiyeceklerin daha iyisini bularak, masayı çeşitli yiyeceklerle donatmaya gayret etmesi gibi, Sidor da yiyecekte seçme hakkı olduğunu sevdi. Sidor'un kendisi ise kendi arkadaşlarını, arabacıları beklemek zorunda kaldığında, karısını sevindirmek için ulus panayırına beş tur attı... hem alışılmadık bir şey hem de gerekli olacaktı; sonunda bulur, dokunmadan alır, arabalara giderken onların ardına koşarken bir seferinde bir arabacı "Hey, sen, bizi soğuktan dondurmaya mı karar verdin?!" diye seslenmişti.

Hiç kimse, hiçbir zaman Sidor'dan Darya'ya, çocuklara ne kaba ne de kötü bir söz duymamıştı. O kızamazdı bile: susar, her zaman çok konuşmaz, kafasını çevirir- Onun bütün kızması buydu. Fakat onun "küfürleri", diğer bir başkanın çığığından daha çok olurdu, içerken huysuzlaşan İlya da bunu duymuştu. Bu bir fiziki güç değildi (fiziki güç göstermeyi sevmezdi), nedeni de şuydu: daha becerikli gençlerin huylarında güçle ve inatla tartışmaya hazır olanların hüzne kapılmaları daha çok olurdu, fakat onlar Sidor ile bugüne kadar bir araya gelmemişlerdi. Her tartışmalı işte, onun kendini iyi ifade

edemediği durumda bile onun haklı olduğu açıktı, bu haklılığı güçle veya küstahlıkla yenmenin bir anlamı olamazdı, sadece rezil olunurdu.

Sidor'un tanıdıkları ve komşuları soruyorlardı "Sizin bu adam her zaman böyle midir?". "Her zaman, çocukluğundan beri...". "Eh işte, zaman zaman böyle, aziz değil mi? Hayır. Onun gibi bir şey de değil". Anlayanlar da cevap olarak kıs kıs gülerlerdi. "Şunu da söylemek gerek. Şakalar şakalarla, kanunlar kanunlarla hiçbir zaman yıkılmıyor: ne kilise ne de bizim kabile kanunlarımız, iktidar da, Tanrıdan gelen her iktidarı dinlemek gerek. Gerçekten de nasıl olduğunu hatırlamıyoruz! Onlar Darya ile böyledir...". Bunda da "oldukça fazla" olan bir şey vardı, Surtahovlara saygı göstermeseler de o yıldan yıla artmıştı, bir alay kırıntısı bile en kızgın övgülerden geçip OrtoSurt tarafına varamazdı.

Ne yazık ki, kendi ruh halinde değişken olan, farklı konuşan bir kadını kim yargılayabilir, bir anda ortaya çıkan söylenti mi?

Bütün yerel ağıllara göre, bu alas mutluydu: beş erkek çocuk burada doğmuştu. İlkine Nikolay, Nika adını verdiler, elbette Ortodoks azizlerden Nikolay Ugodnik'e hiçbir Yakut saygısızlık etmezdi. Onun ardından ailede gürültücü ve güçlü Miitee belirdi. Hangi günahattan bilinmez, üçüncü Vasiliy ancak bir buçuk yıl yaşadı, onu jivotnik yakaladığında yürümeye başlamıştı. Üzüldüler, tedavi etmeye yetişemediler, ardı ardına şamanlar toplandı, yakınlarda bir yerlerde yaşlı köpeğiyle yaşayan büyük şaman geldi, bütün karanlık ruhların tehdidini yenemediler...

Bu onların ilk- ağır kaybıydı... Bütün alas, böyle bir felaketi ancak yeni başlayan hayatlarında henüz bilmeyen, mantılı ve mantıksız her şey,

Üzüntüde birleşmiş, belirli bir süre susun kalmıştı... Bu hızlı, her zaman kaderin beklenmeyen ve önceden görülmeyeninden, yaşamı tehdit eden karanlık ruhlardan korkarak, izden çıksın, kötülü getirenler yolu şaşırırsın diye, birbiri ardına doğan çocuklara küçük Nika ve küçük Miitee adını verdiler. Derler ki bu, acınası bir andı... Fakat susmak mı daha iyiydi, kaderin çağrısını bir şekilde kabul etmemek mi? Büyük güç, sen bizimle oynuyorsun, biz ise zayıflıklarımızdan dolayı ızdırap çekmemize karşın, kendi gücümüzle ayaktayız- bu bizim sana cevabımız...

Çocuklar büyüdü, onların herkesi, en ası günü bile canlandıran endişesiz gülümseyişi ve onların neşeli haykırışları çevrede çınladı, kah gümüş bir teker olup

gölde ve yakındaki çukur yerlerde kaydı, kah aydınlık dağ doruklarında, alasin mavi su birikintilerinde dolaşıp endişesiz ve yüksek sesli bir kuşun ötüşünün yankısı oldu. Bu yankı, bazen de gümüş tekerlek bazen yine geri dönüyor, fakat daha seyrek, daha uzak olarak ormanın derinlilerinde, kendi yankılarıyla tedirginlik suskun bir uzaklıkta, dünya üzerinde sonbahar örümceğinin ince şişlerine benzer bir şekilde daha solgun, daha anlık parıldayarak geziniyor...

Hayır, onlara oğullarının şanslı geldiğini herkes kabul eder. Cesur çocuklar büyüdü, her işte yardımcı, başarılı avcı, bilgili balıkçı oldular. Fakat bu nedenle bile, bu umutsuz dünyada onların mutluluğunu korumak için ana baba kalbi tedirgin olur. Darya ve Sidor, çocukları için komşulardan ve misafirlerden gelen övgülere ya sessiz kaldılar ya da konuşmayı şakaya çevirdiler- yabancılar çocuklar her zaman daha uysal ve daha efendi gözükür. Güya sizi dinliyorlar, sonra hemen değişir, çocuk onlar...

OrtoSurt'a giden yolu kötü abası boyunun ruhları sanki bir süre unutmuşlardı. Uzakta bir yerlerde iktidar değişti ve boğucu kötü söylentilerle buraya sürünerek geldi, ... Aralarında büyük savaş çıkmıştı... Fakat bir yabancı düşmanla- fethedenle savaşmamışlardı, İlya'nın şarkılarında olduğu gibi, aralarında masalsı iyi bir yaşam vardı. Fakat burada da ilk zamanlar çok az şey değişti, zenginlerin sürülerini aldılar ve fakirlere dağıttılar. Yine de yetmedi, yetmeyecekti, daha önceki gibi, insan sahip olduğu ihtiyaçları için savaştı. Fakat yine tayga zengin kaldı, açlıktan- soğuktan bitap olmadı. Eğer birden vahşi hayvanlar bir yerlere göç etseydi ve avlar saklansaydı giderdi, o zaman nehirlerde, göllerdeki sayısı bilinmeyen balıklar bir anda sızır, sürü halinde delip geçerlerdi. Göller dondu, balıklar nefes aldı- yabani yemişler bolluktan yere yattı, yabani hayvanlar barınakların çitlerinin dibinde yattı, sadece kapanlar, mermiler hazır. Her zaman burada kötü zamanlar yaşanabilirdi, yaşam bir zamandan diğer bir zamana geçer, yumuşak bir deri gibi kopmaz, sadece gerilirdi.

Bu yerler için en canlı, en mutlu zamanlar oldu, özellikle ürün buradaki küçük tarlalarda, geniş otlaklarda çoğaldığında, büyük baş hayvanlar gözlerde yağmur bulutu gibi çoğaldığında, süt- yağ sadece vergilere yetmekle kalmadığında. Kah orada kah burada düğünler yapılır, çiftlikler kurulur, ısıah yapılırdı... Bu tarlalarda şafağa kadar

osuohay³⁰⁰ dansı yapar, geceleri çadırlardan olonhonun büyük nağmeleri dağılırdı. Halk olgunlaşır ve çoğalır, halkın sürüsü büyür, insan barınağını ısıtan soba dumanı, insandan kaçan bir hayvanın gizlendiği tayganın en uzak köşelerine ulaşırdı, o yıllarda bacalardan çıkan kıvılcım demetleri dostlukla ve daha gür bir şekilde gökyüzündeki yıldızlara eklenirdi... Hatta o, Serge her gün birbiriyle değişen misafirlerden, ekim karının lapaları gibi her taraftan gelen haberlerden yorulurdu. Onun sağlam melez ağacı gövdesini yorarlar, ya gelen ya da giden neşeli, amaçlı veya heyecanlı atlıların atlarının dizginleriyle nasırlaştırırlardı... Burada yaşam bir kabın kenarlarına çarparak kaynar, sevinir ve üzülürdü, yaşamın çarptığı bu kap, at kılları ve kurdeleler ile süslenmiş bu kabın en ortasında yaşam, bütün ihtirasların ve dertlerin toplandığı yaşam vardı... Hafif kanatlarıyla her yerde olan, dünyanın bütün haberlerine aç olan Sikkier ona gıpta eder, kendini yok eden bir hafızanın, yarı sessiz orman kuytularında, unutma beni çiçekli tarlalarda şimdi onun olması kolay mı? Fakat söz, bu ağaç direği çürüten senin hakkında değildir, senin hakkında değildir...

Her zaman olduğu gibi, felaket beklenmedik şekilde geldi. Aşırı ayazlı kış gecelerinin birinde soğuktan üşümüş ve bilinçsiz haldeki Sidor'u uzaktaki bir istasyondan getirdiler. Djağıllaah ile aynı yaşta, bir atla onu akrabalarının kızığında getirdiler. Anlattıklarına göre, buz üzerinden gideren genç bir arabacının genç atı ürkmüş, yükü buzlu dere yatağını sürüklemişti. Bu önemli yükü kurtarmaya çalışmışlar, bu işte, o zamana dek her zaman bu arabacılıkta reis olarak görevlendirilen, Sidor ilk kişi olmuştu. Yükü çektiklerinde o kemerine kadar suyun içindeydi, ne ateş ne de ispirtonun ona neden yardımcı olmadığını kimse bilmiyordu? En uçtaki aziz tasvirleri altındaki kendi billerikinde yatarken kendine geldi. Bir şeyler söylemeye çalışmadan üzerine eğilmiş Darya'nın gözlerine uzun süre baktı.

Zavallı Darya sonunda her şeyi anlayıp şöyle dedi: “Bekle, geleceğim, seni bulurum, duydun mu?”

Sidor, duvara döndü ve cevap verdi “Tamam!”.

Son büyük şans Sidor'a vurdu, tesadüfen oradan geçen, yeni iktidar tarafından kapanmış kilisenin rahibi ile anlaşmak ve cenaze ayini yapmak mümkün oldu.

8

³⁰⁰Saha (Yakut)Türklerinin geleneksel yuvarlak dansıdır.

Bir insanın yaşadığı hayatın mutluluğu veya mutsuzluğu ne ile ölçülür? İlya' ya yönelik pek çok şey söylenebilir, kah sıradan bir olay kah kötü bir kaderin hüküm sürdüğü yeryüzünde genel mutluluk yoktur. Fakat insanlar ısrarla birkaç günü bir haftayı mutlu olarak adlandırabilir, bazen de onların payına düşen esenlik dolu yıllar olabilir, insanlar, her şey boşuna olsa da, burada kendi varoluşlarının maçı bu şekilde kabul ederek mutluluğu inatla hayal ederler?! Eğer bu kuşaktan kuşağa geçmiş, çok uzun zamandır bu şekilde olmuş sadece bir işaretse o zaman bu hayatın bütün hendekleri ve zikzakları yüzünden mutluluğun peşinden koşarken kafasını kırıp hataya da düşülebilir?! Mutlulukta, kaderin bütün yoksunlukları ve ata ölümün kendisinin bile yönetemediği gerçek olan bir şey var demektir... Bütün felaketin insanların tanrısal iradeyi unutmaya başlamasından olması mümkündür.

Aileyi geçindirenin gidişiyle birlikte Surtahovlar çok dert çektiler. Fakat bu dert, öksüzlüğün, ayrılığın hüznü umutla ısıttı, korudu, besledi. O zaman onların çadırının eşğine umut gelmedi: ilk zamanlarda akrabalar yardım etti, artık delikanlılar büyüdü, hepsi de güçlü, çalışkan, anne için bir koruma ev için birer ganimet oldular. Büyük olan Niku babasının yerine arabacı olarak çalışmaya başladı, Dmitriy'e hayvan otlatma ve onu gütmeye işi kaldı, küçükler sezona bağlı olarak orman ve gölde çalıştılar, Darya sadece ya av, ya balık ya da yabani meyva toplamaya yetişebildi. Yine de ailenin iki büklüm olmasını sağlayan bu kayba rağmen mutluluk türünde bir şey OrtoSurt alasında yuvalandı, sanki zamanın yıkıcı fırtınalarına ve buz rüzgarlarının onun üzerinde keyfi dolaşmasına imkan vermeyen güçlü biri onu yukarıdan kanatlarıyla koruyordu. Serge'nin yakınındaki yer eskisi gibi boş kalmadı, yeni bir tanışma, eski bir hatıra ile birileri geldi ve herkes, Sidor'a göre kurulmuş onların sakin ve temel yaşama hayran kalmıştı. Nikolay artık bir gelin buldu, bir çadır daha kurmayı hayal etti... Savaş yokken, onun güçten ağırlaşmış babacan, her işe yatkın, becerikli elleri bunu yaptı.

Ölçülemez uzakta bir yerde, batıdan daha batıda acımasız ve her şeyi yiyip bitiren bir ruh doğdu- Darya onu böyle düşünmüştü, yirmi otuz dağ köyünden küçük bir daire oluşturan ve bir anda sanki büzülmüş gibi duran bu köyün insanları da böyle düşünmüştü. Bu ruh o kadar güçlüydü ki, kendisine itaat etmeyenleri tehdit edecek, emredecek, cezalandıracak burada hiçbir gereklilik bile yoktu... Ulaşılamayacak bu uzaklıktan o sadece bir kaş çatmasıyla buraya bütün sarsıntıları ve kayıpları çağırды,

bütün bunlar abasaların³⁰¹ karanlık yer altı dünyasının yaratmazdı: alaslar ve köyler olgun yaşta ve en çalışkan erkeklerini kaybetti, bu Sibiryaya yarasından daha kötü olan sürüleri boşalttı ve kaba, karşılığında hiçbir şey vermeden kocaların, erkek kardeşlerin ve oğulların dönüş umudunu kopardı, halk arasında “kara yazılar” olarak ad takılan lanet olası kağıtlar gelmeye başladı.

Büyük Nikolay’ı küçük ısıhtan hemen sonra götürdüler, Kış Nikola’sında ise Dmitriy’i aldılar. Cenaze bahara doğru geldi, Miitee, sonrasında Nika’nın cenazesinde hiçbir haber gelmedi... Unutan Darya uzun zaman o tarafa, batı tarafına, sanki bu yer yüzü mekanlarının ölçülemeyen uzunluğunu delmeye çalışır gibi baktı, bütün sayısı bilinmeyen nehirler, ormanlar, dağlar, yeryüzünü gökyüzü ile birleştiren büyük insan köyleri; Onlarda bile değil, onlardan daha uzakta bir yerlerde onun Nika’sı kaybolmuş, ölmüştü... Onun analık duaları için erişilemez, sakin olan savaşın ruhu onun iki oğlunun ruhunu almış ve üçüncüyü, hiçbir itiraz veya beddua duymayarak, hiçbir açıklama yapmayarak, dağ eteğinde katmanlanmış dualara bile dikkate etmeyerek, elçiler aracılığıyla şimdi istiyordu...

Beş buçuk yıl süren, artık şaka olmayan bu bir ihtiyaç olmuştu; savaşın sonunda da dördüncü oğlanı uğurladılar- savaş ondan alabileceği her şeyi almıştı, sanki sakin ve mutlu geçen yılların intikamını alıyordu, mutluluk içinse gereken sadece tek bir şeydi: kocası ve oğulları ile tek bir çatı altında kalmak. Eğer savaşmaya devam eden, sonra da orduya hizmet edecek iki oğlu daha olmasaydı, o, düşünmeyi kaybedip yaşamdan el çekerdi. Bekleyiş kurtarır, umut sadece bekleyişte kalır...

Ve bekledi. Eğer birisi savaşın ruhunu şaşırtacak ve küçük Nika ve küçük Miitee’yi kurtarabilecek eski bir geleneğin olduğunu hatırlatsaydı o, artık bu geleneğe bile inanmazdı. Ne yumuşatılabilecek ne de insan gücü ile aldatılabilecek böylesi büyük ve kendinden emin güçler yeryüzünde iktidar olmaya başlamıştı, o bunu anlamış, son umutsuzluk anında Serge’ye yüzünü dönüp bunu fısıldamıştı. Saç gibi bir araya toplanan bütün Yakut aydınlık ruhları, üç dünyada da sınır ve engel tanımayan bu acımasız ve kör gücün iradesini değiştiremezlerdi. Sadece beklenebilirdi. Beklemek ve dua etmek. Kilisenin kapanmasıyla birlikte sanki İsa biraz daha onlardan uzaklaşmış

³⁰¹ Saha (Yakut) Mitolojisinde yeraltında yaşayan kötü ruhlara abası denilmektedir.

gibiymi. Fakat Darya bütün ikonlarını sakladı ve oğulları ve kocası- herkes için- canla başla dua etti. Hem lenler hem de yaşayanlar için.

Tanrı onun dualarını duydu...

Artık ona mutluluk inancı, huzur inancı dnmese de kekler geri döndü. Şimdi o sadece kalanları kaybetme korkusu, tedirginliğiyle, sadece oğullarını unutmak veya bir teselli bulmak için çalışarak yaşıyordu. Ender dinlenme anlarında bir kütüğe oturarak o, yetişkin oğullarının nasıl çalıştığına ve savaştaki oğullarından sanki bir koku gelecekmiş gibi bakıyordu, ona böyle farklı geliyordu, zira onlar uzak, yabancı topraklarda kalmışlardı. Eğer biriyle bir canı getirmek mümkün olsaydı, bunu İlya yapardı. O da çok çökmüş, bu yıllar içinde yaşlanmıştı, Şimdi artık ara sıra yapılan kutlamalarda onun sesi daha az duyuluyor, o daha çok kendi serseri yaşamına devam ediyordu...

İlya Şöyle diyordu.

“İsa uzakta, tanrılarımız ise öldü. Bizim şarkılarımız söylendi... Şimdi kimin hüküm sürdüğünü görüyorsun: acımasız ve hiçbir Şeyi umursamayan bir ruh. O da ülkemizi mutluluk ve huzurun beklediğini söylüyor... Vaat ediyor. Ben yeni ye değil, olohonun eski ülkelerine ağrıldığıma inandım. Kadınların meneriye, histeri krizlerine düştüklerini, erkeklerin de çocuklar gibi utanç verici bir zayıflığa düştüklerini söyledim... ben de suçluyum. Ruhlarımız uzaklaşırken beni de cezalandırdılar. Şimdi kimseye dua edilemez, kimseye günah çıkartılamaz. Rahipleri kovdular, kiliselerde buğday saklanıyor”.

“İlya, ruhlar seni neyle cezalandırdılar?”

“Kederle, yolundan çıkmamış, inşa edilmemiş kederle. Ben de bir Şeyler yapabilirdim. Fakat şarkı söyledim. Her Şey iyiydi, ben sizin evinizde en iyi, en güçlü şarkılarımı söylemedim, çekindim. Sidor benden rica etti, fakat ben işi aptallığa döküp reddettim. Bak, sen kekleri bile beklemeyecektin”.

“Hayır neden?! Senin şarkıların güzel, iyiydi... Gerçeği söylemek gerekirse, biz de gcendik. Biz anlamamıştık...”

“Anlamamanız da iyi olmuş. Bu gzellihte hayal kırıklığı, yok oluş vardır. O, mutsuzluk getirir. Onu ağırmaktansa, onu geri döndürmek, göndermek daha zordur. Bir Şeyi çok fazla istediğinde, tanrıların ve ruhların isteğiyle çok istediğinde, iyilik

bekleme... İnsana zarar vermek istiyorsan, ona aşırı istekler fısılda, ya güzellik ya mutluluk ya da refah. Şeytan da fısıldar, zehirler. Buraya nasıl geldiğini biliyorsun... şamanın farklı dünyalara nasıl uçtuğunu biliyorsun... bu yüce güzelliği gördün, tanıdın- bu yaşam sana göre artık yaşam değil... Zehirlenip gidiyorsun”.

“Zavallı”.

“Ben, zavallı değilim Darya. Tersine. Zenginliğim ya benim göğsümü eziyor ya da ağırlığı parçalıyor. Şimdi tek bir şey istiyorum: kendi atamı, Nikita’yı dinlemedim. O, beni Şarkılardan uzaklaştırmak, homusyerine oyma kalemini kullanam için gayret etti... Fakat ben hem homusu hem de oyma kalemini istedim. Oyma kaleminden bu serge de olduğu gibi, canlı olmayan, oyulmuş bir ağaç çıkar, şarkının şeytani güzelliğinden ise yeşil bir ağaç kurur, insanlar da aptallaşır. Ben kendim homusu...”

“O zaman böyle yapman gerekmiştir...”

“Hayır, ben artık sona geldim... Çocukları uzağa salma. Evler yaşasın, buradaki işler de yeter. Onları hemen evlendir. Bırakırsan kaybedersin, onları yabancı ruhlar alır götürür...”.

İlk olarak en küçük Miitee gitti, onu cephe arkadaşları şehre çağırdılar, eğitim vermeyi vaat ettiler. Nika burada evlendi, bir çiftlik kurdu, bir zamanlar babasını ve kardeşini savaşa götüren Batı Yolu’nda arabacı olarak çalışmaya başladı. Fakat üç yıl aradan sonra Dmitriy genç- gösterişli karısıyla izne geldi ve şehre gitmek için seni kandırdı: sen nereye düşeceksin... Evet, elbette, orada savaştan sonra neşeli bir şekilde yaşamıyor: parmaklarıyla erkekleri sayarsın, her seferberlikte gençleri hesaplıyorsun, nasıl geri döndüklerini, genç aileler az, sıkıntı içinde yaşıyorlar. Anneyi de çağırdılar, fakat Darya kesin olarak reddetti: ata mezarını kim bekleyecek? O, bunu yüksek sesle söylemedi, fakat onlar onun gördüğünü anladılar... Eğer o ayrılmazsa o zaman yersiz yurtsuz ruhlar- ayıların üç oğlunu mu götürecekti?

Bazen o sıcak ve bunaltıcı gecelerde sessizce, ormanın kenarında Eğri yaşlı melez ağacının yanında belirsiz, bilinmeyen pek çok gölgenin ortaya çıktığını görüyor... Ruhlar orada uzun zaman duruyor, alasın gündelik yaşamına endişelerine ve düşüncelerine girmeye çalışarak bakıyorlar. Ancak Darya bu ruhlar arasında kendi öz ruhlarının olup olmadığını, onların onun dulluğunu, anne özlemini, sonu gelmez hafızayı ve onun gecelerinin hüznünü görüyorlar mı bunu bilmiyor; fakat onu yüreği

ağrımaya, kalbi onların orada olduğunu fısıldamaya başlıyor... Ancak sabaha doğru doğduğu toprağa bakınca onlar azar azar kayboluyor, ortaya çıktıkları gibi sessizce, gecenin sisi, gecenin çiği beliriyor ve kayboluyor...

Serge gibi kimse savaş tarafından gelen bu yeni, gönüllü yalnızlığın yaşlı kadına, artık Darya yaşlı bir kadındır, ne verdiğini bilmiyor, bu bazen savaştan da zordur. Orada az da olsa bir zorlama var, fakat...

Dönüşe olan umut, sonrasında genel endişe ve sevinçler. Şimdi ise... Alasda tek bir erkek kaldı, yaşlı Serge, ne yapılabilir, tek başına, kiminle fısıldaşılacak. Bir seferinde tanıdılar gelir, bazen avcılar veya gecikmiş bir arabacı geceler, işte hepsi bu... Yaşam, bir kenardan diğer kenara geçti, boşaldı, her şey sadelik ve çıplaklık içinde açıldı- bu sadelik ve çıplaklıkta git, hatırla ve öze...

Gerçekte oğullar haber vermiş, gelişleriyle sevindirmişlerdi. Yazın bazen iki aile torunlarla birlikte aniden basın yapıyor, böylesi zamanda gelirler bile doğurmayı unutuyorlardı. Yeniden alas çocuk gürültüleriyle doluyor, yeniden çevrede onların gülümsemesi, ağlaması, kuş cıvıltılarının gümüş tekerleği dönüyordu. Oğullar baltalarıyla iş yapmakla övünüyor, sezon arasında kötüleşmiş çatıları, duvarları, çitleri onarıyorlardı. Bazen de ava kaçıyorlar, herhangi bir avı masaya getiriyor, göldeki sazları babalarının at kılı ağlarıyla çekiyorlar- ne yaparsın. Gelinler antreman olsun diye alasın yakınındaki ormana gidip kovalarla siyah frenk üzümü, orman çileği toplarlardı. Darya o zaman sanki mutluluktan, bu sevinçlerin koşturmasından gençleşir, yürümez, bir yerden bir yere uçar ve güç toplardı. Çocukların içtiği süte, titiz gelinlerin yediği yufkalara veya böreklere sevinir, hatta misafirlerin bazen öğlene kadar uyumasına, demek ki dinleniyorlar, güç topluyorlar diye sevinirdi... Bu şekilde her yaz her şey iyiydi, eğer bu sonu gelmez, kış boğaları gibi yavaş hareket eden, yarı puslu birbiri ardına sıralanan,, bir karga sürüsündeki kargalar gibi birbirine benzeyen günler, haftalar, aylar olmasaydı...

Ocaktan yavaşça bir şey alırken hafızasında geçen yaz olanları hatırladı, onların geliş zamanını, söylenen her sözü, yapılan her işi hatırladı. Özellikle torunlar onu teselli etti, sadece kız torunlar değil, kız torun iki tane idi, tanrı ona kız evlat vermediği için başlangıçta ruhu buna darılmıştı. Hayır, daha çok o, Nikolay'dan olan büyük erkek torunu Semka'yı hatırladı: onu Sidor'a çok benzetmişti... O, kendisi bile ilk olarak

bayramda İlya'nın yanında gördüğü on sekiz yaşındaki gençler arasında zor yakalanacak bu benzerliği söyleyemezdi, bütün davranışlarıyla o şehirli bir çocuktur. Kafasını çevirişi, biraz ağır yürüyüşü, dinleme veya konuşma şekli, özellikle de huzur anında yüzünün

Düşünceli ifadesi, bütün bunlar onu, Sidor'u gösteriyordu, Darya'nın o zaman kalbi sızladı, gözyaşları sel oldu. Kim ve nasıl gayret etmiş, korumuş, daha ileriye götürmüştü, hafıza ve taklit arasında bir bağlantı mı vardı? Ne olacak? İleride hangi felaketler var? Oğullar sağ kaldılar, döndüler, fakat onları bir başkalarıyla değiştirmişler gibi. Yaralar iyileşti, tedavi edilenin duygusu kaldı. Farklı bir yaşamın zevkini bilenlerin yanında sanki onlardaki bir şey kırılmış gibi. Onlara kendi vatanlarında yaşama hakkı yok. doğdukları alas onlara sıkıntı veriyor... Yabancı.

Garip ve korkunç: büyükler hiçbir haber bırakmaksızın orada düştü, burada ise bunlar...

Yeryüzünde barışı korudular, fakat ne pahasına! Orada kurtardılar, burada ise barış yok... Cesaret edemediler, hepimiz yok oluyoruz. Hepimiz birlikte değil, herkes kendi başına...**

Semka karakter olarak dedesi değildi: hareketli, canlı, herkesle ortak bir dil buluyordu, yaptıkları ise bir şekilde yaramazlıklarını yok ediyordu. İlya ile o bir anda uyuşturdu- pesennik için bu en son yazdı.

Semkaona takılıyordu:

“İlya Dede, söyle! Nine senin rüzgar gibi şarkı söylediğini anlatıyor, rüzgar kesiliyor, bulutlar duruyor diyor. Söyle dursunlar!”

“Hayır, hayır, ben size bir şey söylemeyeceğim...”

İlya hüzünle ve çokça da ciddi bir şekilde sekiz yaşındaki erkek çocuğuna baktı “En iyisi ben sana ağaç bir bıçak yapayım... gerçek gibi, kını olan, motifli... Hayır bak Darya tıpkı Sidor...”

Torununa bakmadan yaşlı kadının gözlerinden birkaç damla göz yaşı aktı

“Ben de görüyorum. Sanki ona yerleşmiş...”

“Sana bıçak yapıyorum, gerçek, avcı bıçağı, ucu sivri. Sen artık delikanlısın, oyuncaklarla oynaman gerekmiyor...”

“Gerçek mi?!”

İlya bir bıçak yaptı, getirdi, onun eline verdi ve kendi eğri büğrü elleriyle onun ellerini sıktı, ekledi:

“İlya’dan, yaşlı dededen hatıra taşı... fakat sadece taygada, avda, şehirde değil. Kendi dedeni Sidor’u hatırla. Senin dedende bunun gibi bıçak yoktu. Bu onun ayıbı değil”.

“Bana onu anlat!”.

“Anlatayım. Sen nineyi sor, babanı...”

“Oh, İlya, sen ona büyük, keskin bir bıçak vermişsin...”

“Önemli değil, o bir erkek. Uygun olur. Darya, sen şimdi bize sadece masal mı anlatacaksın?”

“Evet, tabi ki...”

“Ah, Semka, bilmece sor: biri durur, bey gibi... nedir? Sen de düşün, çevrene bak... Ara”.

“İşte bu, onun gibi mi?..”

“Serge mi? Doğru! Genç adam, hemen çözdün! Bu benim çalışmam, Sem, bunu da unutma... Sen bak, Darya çözmüş!”

“Evet, çevik...”

Darya da, Semka da İlya’yı son kez gördüklerini bilmedi. Toplandı ve vedalaşmadan gitti. Sonbahara doğru da onu buldular, dediler ki, Batı Yolu’nda gelip geçen insanlar onu nereye götüreceklerini bilemedikleri için orada gömmüşler. Şansına, bu insanlar arasında ünlü Pesennik’i tanıyan birisi varmış, böylece onun mezarı adsız kalmamış. Bir yıl sonra İlya’nın yoldan çıkmış kızı Marusya’nın çocuklarından biri, bu tek başına duran mezara sadece üzerinde onun adı olan kabaca yontulmuş melez ağacından bir haç dikmiş- orada İlya’nın nereye gittiğini bilmediği yolu beleyerek şimdi de orada duruyor...

Oğulları Darya’yı şehre götürürken bunu Darya’ya haber ettiler. Haçın dibine bir yas çöreği ve üçük bir et parçası koydu, bir kadeh votka bıraktı- arkadaşını daha fazla nasıl teselli edebilir ki? Bu kaba gittikçe uzaklaşan ve orada yolun kenarında tek başına duran haça arabadan geriye dönüp bakarken ağladı, haç çıkardı.

İki yıl sonra Darya şehir hastanesinde öldü. Ölmeden önce hem doktorlardan hem de oğullarından onu eve götürmelerini çok istedi: ölmek sorun değil, evde olsun...

Oğullarından bunu istedi, oldukça ciddi yönetici olan her iki oğlan da biraz tereddüt ettiler; rahat bir araba ile onu alasa

Götürmeye hazırlandılar, her şeyi ayarlamaya çalıştılar, fakat yetişemediler. Sadece onu babalarının yanına gömebildiler. Onu doğduğu ortamda huzur içinde bıraktılar, artık şimdi ayrı değillerdi.

9

Çevrede, kendi bütünlüğü içindeki doğada bir şeyler oldu. Ancak yazın en sıcak zamanı geldiğinde her şey açılır, hırsıyla nefes alır, çiçeklenir, yeşerir tam bir yaprak olarak. Sıcaklık ve nemle, güneşin, diğer günlerden daha fazla atmosferin sınırına dek elektrik verdiği ve kudurmuşçasına neşeli boralar ve sağanak yağmurlarla biriktirdiği kızgınlığıyla doyduğunda olur bu...

Hayır, sadece görünmekle kalmaz, her şeyiyle hissedilir. Serge, ona bir zamanlar günlerin bütünlüğü, olgunluğun ve baştan savmanın bütünlüğü ona vaat edilmiş gibi farklı bir şekilde ızdırap çeker, ona huzur vermeyen bir ızdıraptır bu. Sanki, gecenin uzak şafaklarını ağartan, bunaltıcı günlerini seçip ona kısaca şöyle der: işte yok olabilen ve olması gereken her şey yok oldu, daha sonra da bir şey olmayacak, bekleme... Karanlık ve anlaşılmayan bir kederle sabahın çiği ile aydınlanmış daha iyi bir şeyleri ortaya koyuyor: bu, senin, diğerleri için değil, binlerce kez böyle oldu... Dörtmala koşan atın sıcak burun delikleri ve Djağıllaah'ın ölçülü sıcak nefesi, boncukla işlenmiş dizginleri, bayramlık çıkıntılı koşumu, Darya'nın senden gözünü ayırmayan gözyaşsız yüzü, sahibinin sıcak eli, ocağın insansı hoş dumanı- bütün bunlar geçti ve artık şimdi hiçbir zaman tekrarlanmayacak. Sen artık daha fazla bir şey bekleyemezsin, sen, sana verilen her şeyi denedin ve gitmelisin... Fakat kendi uykusuz hafızanla çatlamış yaşlı at bağlama direğinden, kendi alasından ayrıлып nereye ve nasıl gideceksin? Ancak toprağa, o her şeyi kabul eden, sıcak ve karanlık gövdesiyle her şeyle uzlaşan...

Uzaktaki OrtoSurt alasında bir yerlerde eşsiz güzellikte bir sergenin durduğunu, bu toprağın Pesenniki ve ünlü ustasının elleriyle süslendiğini bilen ve de daima buraya gelebilecek, sergeye Yakut motifli dizginini bağlayabilecek ve orada içten bir misafirperverlikle karşılanabilecek yolcular artık yok ve olmayacak. Uzaktaki korkunç savaşta ölmüş,

Çok önceleri anayurdunun mezarlarına konulmuş ve ebedi donmuşluğun unutmasını sağlayan toprağı göğsünde uyuyan, bu toprağa yabancı şehirlerde günlerin kalıntılarını doğrayan insanlar da artık yok. avcılar ve yoldan gelip geçenler, alasin eski tarlasındaki kuru çok yıllık çalılar arasında çıkmış söğütükte bazen tedirgin olur, artık köşelerinden yıkılmış yapıların, buradaki eski yaşamın suskun gölgeleri ürkütebilir, belki de birinin av köpeğı, canlı kokusu azar azar yok olmuş, uzun yıllar yüz üstü bırakılmış soğuk duman sayesinde az çok sezip yarı yıkık kulübenin eşğinden uzun süre koku almaya çalışacaktır...

Hiçbir yolcu, misafir ve ev sahibi yoksa sergenin de bir anlamı yoktur. Onun insana adanmışlığıyla vedalaşması bir zamanlar çıktığı yere bir geri dönüştür: insansız taygaya, orta dünyanın yeşil ve mavi çıkıntısına, toprağa...

SONUÇ

1974 yılında kaleme almaya başladığı eserleriyle yazın hayatına başlayan Nikolay Luginov, modern Saha (Yakut) edebiyatının önde gelen isimleri arasında yer almaktadır. Hikayelerle başladığı edebiyat kariyerine tarihi romanlarla devam eden Luginov, sosyo-psikolojik, felsefi ve tarihi içerikteki eserleriyle, Sibiry'a'nın eşsiz, doğası, bu topraklarda yaşayan halkların sosyal ve kültürel yapısına yönelik hassasiyetiyle dikkat çekmektedir.

Nikolay Luginov'un kaleme aldığı eserlerde genel itibariyle karamsar bir hava hakimdir. Yaşadığı toprakların çok uzağında yaşanan yıkıcı savaşlar ve değişimler, onun ülkesinde de köklü değişikliklere, trajedilere neden olmuştur. Dünyada gelişen sanayileşme zamanla Sibiry'a topraklarını da ulaşmış, endüstrileşmenin bir sonucu olarak ortaya çıkan çevresel sorunlar ve gelişen kentsel yaşamla birlikte değişen sosyo-kültürel yapı yazarın karamsarlığının ve endişelerinin ana kaynağını oluşturmuştur.

İnsan yaşamının başladığı binlerce yıl öncesinden bugüne kadar doğa, hem insanların hem de kültürlerin gelişmesinde ve değişiminde çok etkili bir unsur olmuş, günlük yaşamları ve inançları şekillendirmiştir. Doğa ile insan arasında kurulu ilişkide Saha (Yakut) insanı doğadaki yerini yüzyıllarca doğa ile uyumlu bir yaşam sürdürerek belirlemiştir. Animist bir dünya görüşüne sahip olan Saha (Yakut) Türkleri, canlı ve cansız tüm varlıkların bir ruhu olduğu inancıyla, doğayı yüceltmiş, ona saygı duymaya ve onu korumaya özen göstermiştir. Sibiry'a'da yaşayan tüm toplulukların bu geleneksel yaklaşımına eserlerinde sürekli olarak yer veren Nikolay Luginov'un hayata bakış açısında bu perspektifle şekillenmiştir. Nikolay Luginov'un düşünce dünyasının da, dogmatik bir geçmiş hayranlığından ziyade, kendi insanlarına yurt olan bu eşsiz topraklara ve kadim kültürü besleyen düşünce yapısının temel dinamiklerine bağlı olarak gelişmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Nikolay Luginov'un anlatımlarında yaşam kavramı doğumdan ölüme geçen bir süre olarak değil, bir varoluş kavramıyla ilgilidir. Luginov'a göre, yaşamın kendi kuralları içerisinde kalarak, kendi süreçlerini tamamladığı bu döngüsel sistemde değişmeyen ana unsurlar, yeryüzü, gökyüzü ve güneş gibi varlıklar iken, değişken

unsurlar, soylarını devam ettirmek için yeni nesillere ihtiyaç duyan ve doğanın ayrılmaz birer parçası olan insanlar, hayvan ve bitkilerdir.

Luginov, yaşam kanunu içerisinde devam eden hayatı sadece mutluluk ve huzurla değil, aynı zamanda keder, acı ve yok oluşlarla tanımlayan bir yazardır. Özellikle, Sibirya gibi bir coğrafya da yaşayan orijinal kültürlerin ve onun taşıyıcıları olan halkların yavaş yavaş yeryüzü sahnesinden silindiğini gören Luginov, bir taraftan da ekonomik sistemin yol açtığı çevresel felaketler karşısında endişeli bir eskatolojik bekleyiş içerisinde. Genel hatlarıyla bilinçli ve duyarlı bir insanın sahip olabileceği bu düşünceler, bir yazar olarak Nikolay Luginov tarafından güçlü bir edebi anlatımla tepkisel bir aktarıma dönüşmüştür.

Nikolay Luginov'un tezimize konu olan üç hikayesi, değişen kültürel yapı, günlük yaşam, kentleşme ve doğa ile var olan uyumun bozulması konularında yazarın iç dünyasını yansıtmaktadır. Yakutistan'ın kuzey bölgelerinde yaşadığı yıllarda kaleme aldığı bu hikayelerdeki tema ve karakter seçimlerine bakıldığında, kuzeyin kültürel ve mitolojik izlerini yoğun olarak taşıdığı görülmektedir. Nikolay Luginov, alışlagelmişin dışında ama bilinçli bir seçimle, modern Saha (Yakut) edebiyatında, köpek, kuzgun, at bağlama direği gibi insan dışı unsurları eserlerinde ana karakter olarak kullanan ilk yazar olmuştur

Hikayelerde ana karakter olarak kullanılan köpek, kuzgun ve at bağlama direği karakterleri ile bazı yan karakterler, dünyaya başka bir açıdan bakmaya yönelik olarak seçilen ve kuzey insanların hafızalarının derinliklerinden gelen arkaik imgelerdir. Her ulusun halk kültürünün değişmez bir parçası olan mitlerin temel unsurları olan arketip imgeler, yazar tarafından ulusal bir görüntü eşliğinde güncel kurgulara dönüştürülmüştür. Yazarın bilincini ve onu gerçekliğini yansıtan imgeler, onun sanatsal yeteneğini de ortaya koymaktadır. Hikayelerine bakıldığında Luginov'un, mensubu olduğu halka özgü değerleri evrensel değerlerle ustalıkla bir araya getirdiği görülmektedir. Bu durum bize, yazarın mitolojik bir dünya ile harmanladığı ve alegorik sembollerle zenginleştirdiği anlatılarla, kültürel ve çevresel sorunlara odaklanmaya çalıştığını göstermektedir.

Nikolay Luginov, Saha (Yakut) insanın en eski bilinciyle ilişkili olan köpek, kuzgun ve at bağlama direği gibi ana karakterleri, antropomorfist bir yaklaşımla insan

nitelikleriyle kişilikleştirerek, ruh, sahip anlamına gelen “İççi” kavramı ile bir araya getirmiştir. İççi kavramı ile ruh verdiği insan dışı karakterlerle, modern insanın kendi “ruhunu kaybettiğini” vurgulamak isteyen yazar, bu yok oluşun olası sonuçları hakkında hedef kitlesini uyarmakta ve deneyimli, yaşlı bir bilge söylemiyle insanlara, özellikle genç nesillere çözümün kaynağını ve yollarını göstermektedir.

Kuzey topluluklarında bir av köpeğinin önemini bilen Nikolay Luginov, “Kustuk” hikayesinde avcılıkla geçinirken, modern yaşamla birlikte değişen ve “ruhunu kaybeden” bu insanlara en yakınında yer alan evcil bir hayvanın gözünden bakmıştır. Yazar, mitolojik unsurlarla zenginleştirdiği “Kara Kuzgun Baladı” adlı hikayesinde, kutsal bir haberci olan kuzgunun uzun yaşamını kullanarak, uzun bir hayat süren bu kuşun gözünden, doğa ile insan arasındaki uyumun nasıl bozulduğunu, doğanın nasıl kirlendiğini anlatmıştır. “Serge” hikayesi ise ev ve vatan temaları üzerinden kurgulanmıştır. Yazar, geleneklerinden uzaklaşan insanların terk ettikleri bir alanın ıssızlığında tek başına kalan bir at bağlama direğinin gözünden, insansızlaşan topraklarla birlikte yok olmaya başlayan bir kültürel yapıyı ortaya koymuştur.

Nikolay Luginov bu hikayelerinde doğayı, bazen kederli bir köpeğin gözünden, onun ruh halini yansıtan, tundra topraklarında geçen sert kış mevsimiyle, bazen de yaşlı bir kuzgunun gözünden, kemikleri ısıtan umut verici güneşli bir bahar mevsimiyle resmetmiştir. .

Yazarın dışarıdan bir anlatıcı olarak katıldığı hikayelerinde ana karakterlerin bilinç akışı ve iç monologları ön plandadır. Kahramanların iç dünyasını kullanarak düşüncelerini aktaran yazar, hikayelerinde, okuyucuya ilettiklerinin yaratacağı etkiyi artıracak “hüzünlü sonlar” seçmiştir.

Her şeyin canlı olarak kurgulandığı mitolojik dünyanın yaşayan kutsal ruhları birer birer yok olmaktadır. Yeryüzünde Kustuk, sonsuz tatlı uykusuna dalarken, Kuzgun, nasıl olduğunu bile anlamadan dünyadan ayrılmıştır. Serge ise kendi yalnızlığında hatırladıklarıyla baş başa çürümeye terk edilmiştir. Bu tür sonlar, yazarın umutsuzluğunu yansıtmakta birlikte insan denen varlığın kendi elleriyle hazırladığı kaderini değiştiremeyecek kadar acizleştiği izlenimi vermektedir.

Nikolay Luginov’un bu üç hikayesinde de karakterler genellikle erkek karakterler olmuştur. Saha (Yakut) inanç sisteminde yer alan bir çok unsur dışı figürler

olarak tasavvur edilmiş olmasına rağmen, hikayelerinde etkin olarak rol üstlenen kadın karakterler kullanmadığı görülmektedir. Hikayelerde yer alan kadınlar, kurgu içindeki olayları yaşayan fakat bu olayların akışında etkili olamadığı halde sonuçlarına katlanan karakterler olmuştur. Muhtemelen bu tercih, gerçek hayatta kadının yeterince güçlü ve yönlendirici bir konumda olmamasından ve Saha (Yakut) toplumun ataerkil bir yapıya sahip olmasından kaynaklanmaktadır.

Öte yandan, Nikolay Luginov, iki inanç sistemi ortasında yer alan bir halkın mitolojiye dayanan Şamanist inancının yanı sıra sonradan edinmek zorunda kaldığı Hristiyanlık inancı arasında kurduğu kendine özgü senkretik yapıyı her iki inancın ritüellerini ve kutsallarını sergileyerek göstermiştir.

Sonuç olarak, Nikolay Luginov, Sibiry'a'nın en sert doğa koşullarında yaşamayı başaran ve yaşadığı işgallere, trajik yıkımlara rağmen varlığını sürdürebilen bir halkın başarısını bu halkın bir üyesi olarak onun eski bilinci ile ilişkilendirmektedir. Nikolay Luginov, bu başarının sürekliliği sağlamak adına üzerine düşen sorumluluğu yerine getirebilmek ve genç nesillere ulaşabilmek için tıpkı atalarının çadırlarda toplanarak yaptığı gibi, modern edebiyat çadırı altında nesiller arasında bağ kuracak yaşlı bilge imgesini yaşatmaya çalışmaktadır.

KAYNAKLAR DİZİNİ

- Acaoğlu, Arif, Türk Destan Geleneğinin Tarihi Kökenlerine Dair, **Modern Türklük Araştırmaları Dergisi**, Ankara Üniversitesi Dil tarih Coğrafya Fakültesi, Cilt:2, Sayı:4, Ankara, 2005, ss.144-157.
- Atasoy, Emin ve Abdullah Soykan, “Saha(Yakut) Cumhuriyeti Coğrafi Kimlik Analizi Denemesi”,**Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi (İLKE)**, Sayı:21, Güz/2008, ss.34-60.
- Bozkurt, Güvenç. **Kültürün abc’si**, Yapı Kredi Yayınları, 2013.
- Burtsev, Anatoliy Alekseeviç. “Filosofiya İstorii Dalana” **Vestnik Severo-Vostochnogo Fedaralnogo Universiteta M.K. Ammosova**, , Cilt:11/5, Yakutks, 2014, ss.54-60.
- Burtsev, Anatoliy Alekseeviç. “Çertı Poetiki N.Luginova” **Prirodnie Resursı Arktiki i Subarktiki**, Cilt: 3/71, Yakutsk, 2013, ss.23-27.
- Burtseva, Marina Anatolevna ve Anatoliy Alekseeviç Burtsev, “ Kartina Mira v Rasskaze N.Luginova Kustuk”, **İzvestiya Volgogradskogo Gosudarstvennogo Pedagoğiceskogo Universiteta**, 2017, ss.143-148.
- Burtseva, Marina Anatolyevna – Anatoliy Alekseyeviç Burtsev, “Tsikleçeskaya Fabulnaya Model v Rasskazı N.Luginova “Toybol” , **Vestnik Buryatskogo Gosudarstvennogo Universiteta**, Sayı:5, ss.191-198.
- Cargastay, Yuriy Vasilyev ve Ali Abbas Çınar, “Yakutistan’da Folklor Faaliyetleri”, **Milli Folklor Uluslar Arası Kültür Araştırmaları Dergisi**, Sayı:23, Ankara, Güz/1994, ss.37-42.
- Duranlı, Muvaffak. **Saha (Yakut) Büyü Masalları**, Kömen Yayınları, Konya, Nisan, 2010.
- Duranlı, Muvaffak. “Yakov İvanoviç(Jakop İogann)Lindenau ve Onun Çalışmalarında Yakutlar, **The Journal of Siberian Studies (SAD)**, Cilt:1, Sayı:1, 2013, ss.1-17.
- Duranlı, Muvaffak. “Vatslav Leopold Seroşevsk’nin Yakutsskie Rasskazı Adlı Eseri” **Türk Dünyası Araştırmaları Dergisi**, Sayı XI/I, İzmir, Yaz, 2011, ss.63-77.
- Duranlı, Muvaffak. “İ. A. Hudyakov ve Onun Uzun Yıllar Arşivlerde kalan Çalışması “Kratkoe Opisanie Verhoyanskogo Okrugı” **Turkish Studies / Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, Volume 2/3, Yaz, 2007, s.200-211.

- Duranlı, Muvaffak. “Saha (Yakut) Türklerinin Hristiyanlaştırma Sürecine Genel Bir Bakış” **Türk Dünyaları İnceleme Dergisi**, , Cilt VIII, Sayı 2, İzmir, 2008 s.81-86.
- Duranlı, Muvaffak. “Modern Saha Şiirinin Kurucusu A. E. Kulakovskiy ve Onun Eleştirel Eseri Nehrin Hediyeleri” **Türk Dünyaları İnceleme Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, İzmir, 2007,ss.55-65.
- Duranlı, Muvaffak. “Sovyet Sistemine Uygun Bir Karakter “Kızıl Şaman”, 100.Yılında Sovyet İhtilali ve Türk Dünyası, **6. Uluslar Arası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları**, Ankara, 2018, ss.793-800.
- Duranlı, Muvaffak. “Gavriil vasilyeviç Ksenofontov ve Onun Büyük Çalışması Elleyada’nın Geç Yayınlanmasının Nedenleri” **Turkish Studies**, , Volume 6/1, 2011, ss.1011-1020.
- Duranlı, Muvaffak. “Yakut Yazar Nikolay Luginov’un Serge Adlı Hikayesinde Geleneğin Yansıtılması” **IV. Uluslar arası Türk Dünyası Araştırmaları Sempozyumu Kitabı**, Ömer Halis Demir Üniversitesi, , Cilt:1, Niğde, 2017, ss.585-590.
- Ergun, Metin. **Yakut Destan Geleneği ve Er Sogotoh**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2013.
- Ergun, Pervin. Aal Luuk Mas, **Gazi Üniversitesi Türk Kültürü ve Hacı Beştaş Veli Araştırma Dergisi**, Sayı: 33, Ankara, Bahar/2005, ss.293-307.
- Ersöz, Murat. **Cululuyar Nurgun Bootur Saha Yakut Türklerinin Kahramanlık Destanı**, Türksoy Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı Yayınları Ankara, 2010.
- Ersöz, Murat. “Olonho Metinlerinin Derlenmesi ve yayınlanmasıyla İlgili Çalışmaların Tarihi” **Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi**, Cilt:1, Sayı:5, Ankara, 2009, ss.519-540.
- Ersöz, Murat. “Saha(Yakut) Yazılı Edebiyatının İlk Edebi Eseri “Ahtılar”, **Türkbilig Dergisi**, Sayı: 30, Ankara, 2015, ss.37-48.
- Ersöz, Murat. “Saha (Yakut)larla İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmalar”, **21.Yüzyılda Eğitim ve Toplum, Eğitim Bilimleri Sosyal Araştırma Dergisi**, Cilt:4, Sayı:12, Kış, 2015, ss.101-115.

- Fedotoviç, F.Jelobtsov. “Saha Yeri ve Saha Türkleri”,(Hazırlayan; Saadettin Gömeç), **Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi**, Cilt:16, Sayı:26, 1992, ss.227-241.
- Gömeç, Saadettin. “Tarihte ve Günümüzde Saha Türkleri”, **Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı:30, 1998, ss.175-203.
- Gömeç, Saadettin. Cingiznameler Üzerinde Bir İnceleme: Cingiz Hanın Soy ve Moğol tarihinin İlk Devreleri, **Türk Tarih Kurumu**, Belleten, Cilt: LXXXII, Sayı:294, 2018, ss.407-480.
- Hayıt Baymirza, “Yakut (Saha) Türkleri”, **Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Tarih Araştırmaları Dergisi**, Sayı:23-1/2, 1985, s.311.
- İnan, Abdülkadir. **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara, 2017.
- Karaca, Birsen. “Rus Edebiyat Tarihinde Öykü Türünün Gelişim Evreleri”**Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Dergisi**, Ankara, 2004, Cilt:44, Sayı:1, s.149-167.
- Karakurt, Deniz. **Türk Mitoloji Sözlüğü**, e-kitap.
https://www.academia.edu/11557648/T%C3%BCrk_Mitoloji_Ansiklopedisi_Deniz_Karakurt (ET:15.06.2019)
- Keyser, Cristine, Clemense Holand ve Eric Rivals. “The Ancient Yakuts: A Population Genetic Enigma”,**The Royal Society Pupliching**, 2015.
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4275892/pdf/rstb20130385.pdf>
(ET:18.04.2019)
- Kirişçioğlu M. Fatih.“Sahalar (Yakutlar) ve Saha Türkçesi”, **Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk Kazak Üniversitesi, Son Sesler Kaybolmadan, Tehlikedeki Türk Dilleri**, Cilt:3, Ankara-Astana, 2016, ss.117-149.
- Kirişçioğlu, M.Fatih. “Saha(Yakut) Türkçesi Grameri” **Türk Dil Kurumu Yayınları**, İlaveli 2. Baskı, Ankara, 1999.
- Kirişçioğlu, M.Fatih. “Olonho Metinlerinin Toplanması ve Araştırılması”, **Selçuk Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Dergisi**, Sayı:13, Ocak, 2003, s.227-233.
- Luginov, Nikolay. **Puti Nebesniye, Puti Zemniye**, Biçik, Yakutsk, 2007.

- Mireeva, Anastasya Nikitiçna. “Folklore and Epic Traditions in Yakut Novels Between Two Ages” **Karabük Üniversitesi Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi**, 2018, Volume:7, No:3, ss.460-468.
- Mireeva, Anastasiya Nikitiçna. “Geokulturny Obraz Miraz v Yakutskom Romane: Traditsiya i Sovremennost” **İzvestiya Rossiyskogo Gosudarstvennogo Pedagogičeskogo Universiteta İmena A.İ.Gertsena**, No:152, 2012, ss.62-70.
- Mireeva, Anastasiya Nikitiçna. “Biografiçeskaya Povest v Yakutskoy Proze Vtoroy Poloviny XX Veka, Filologiya i Kultura”, **Federalnoe Gasudarstvennoe Avtonomnoe Obrazovatelnoe Uçrejdenie Vişşego Obrazovaniya “Kazanskiy (Privoljjskiy) Federalnyy Universitet**, No:2(52), 2018, ss.187-194.
- Milner, Robin Gulland ve Nikolay Dejevskiy, “Atlaslı Büyük Uygarlıklar Ansiklopedisi, Rusya ve Sovyetler Birliği Tarihi” **İletişim Yayınları**, Cilt: VIII, İstanbul, 1993.
- Mirzaoğlu, F.Gülay. “Macar Balatlarında Türk İmgesi”, **Cyprus International Universty Folklor Edebiyat Dergisi**, Cilt:17, Sayı:65, 2011/1, s.97-120.
- Nerimanoğlu, Veli Kamil, “Sovyet Edebiyatının Sosyo-Politik ve Edebi Estetik Özellikleri” **100.Yılında Sovyet İhtilali ve Türk Dünyası, 6.Uluslar Arası Türkiyat Araştırmaları Sempozyumu**, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, Ankara, 2018, ss.511-524.
- Okorova, Varvara Borisovna ve Tuyara Nikolayevna Permyakova, “Çelovek i Mir v Povestyah Nikolay Luginova”, **Severo-Vostoçnyy Federalnyy Universitet İzdatelskiy Dom**, Yakutks, 2013, ss.6-29.
- Okorova, Varvara Borisova ve Tuyara Nikolayevna Permyakova, “Hudojestvennye Funktsii Obrazov-Arhetitov v Povestyah N.Luginova”, **Vestnik Severo-Vostoçnogo Federalnogo Universiteta**, Yakutsk, 2016, No:5(55), ss.143-153.
- Ögel, Bahaeddin. Türk Mitolojisi, Türk Tarih Kurumu yayınları Cilt: 1-2, Ankara.
- Özel, Merve Suna. “Stalin Dönemi Rus Milliyetçiliği ve Politikaları” **Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Cilt: 4, Sayı: 2, Kırıkkale, 2014, ss.99-122.
- Özergin, M.Kemal. “Sahalar’da Destan: Olonho” **Kardeş Edebiyatlar Dergisi**, Sayı: 3, Erzurum, 1982, ss.32-35.

- Pakendorf, Bridge. "Contact in The Prehistory Sakha(Yakuts): Linguistic and Genetic Perspectives" (Yayınlanmış Doktora Tezi), **Netherlands Graduate School of Linguistic (LOT)**, 2007.
- Permyakova, Tuyara Nikolayevna. "Hudojestvennaya Kontsepsiya Çeloveka i Deystvitelnosti v Povestyah N.Luginova" . (Yayınlanmış Tez),**Severo-Vostoçnyy Federalnyy Universitet İzdatelskiy Dom**, Yakutsk ,2012.
- Permyakova, Tuyara Nikolayevna. "The Artistic Path And Development Of The Artistic Consciousness Of Yakut Novelist N. Luginov" **Karadeniz Uluslar Arası Bilimsel Dergi**, Cilt: I, Sayı:19, 2013, ss.527-534.
- Permyakova, Tuyara Nikolayevna. "Obşçeloveçeskie Veçnie Tsennosti v Filosofskiy Povesti N. A. Luginova "Kustuk", **Sotsiosfera Nauçno-Metodiçeskiy i Teoretiçeskiy Jurnal**, Rusya 2013, No:2, ss.34-37.
- Permyakova, Tuyara Nikolayevna. "Konsepsiya Çeloveka i Deystvitelnosti v sotsialno-psihologiçeskoy Povesti Nikolaya Luginova" **Vestnik Severo-Vostoçnogo Federalnogo Yuniversiteta**, Cilt: 7, No: 4, Yakutsk, 2010, ss.126-129.
- Rufova, Elena. "Folklore Motifs in Russian-Writing Yakut Literature" **Canadian Center of Science and Education, Asian Social Science**, Volume:11, No:22, 2015,ss.203-207.
- Savviniva, Gulnara Yegerovna "Hudojestvennie Aspektı İzobrajeniya Priroda v Yakutskoy Literature" **Yakutskiy Gosudarstvennyy Universitet**, (Yayınlanmış Tez), Yakutsk, 2002.
- Siderov, Oleg Gavrilieviç. "Roman N.A.Luginova "Po Veleniyu Çingizhana Otvetı na Vızovı Vremeni", **Filologiçeskie Nauki Voprosı Teorii i Praktiki, Gramota**, No:7/2, Tombov, 2018, ss.267-270.
- Siderov, Oleg Gavrilieviç ve Anatoly Alekseeviç Burtsev, "Velikaya Traditsiya Yakutskoy Literaturı i İdeya Natsinalnoy İdentiçnosti" **Vestnik Severo-Vostoçnogo Federalnogo Universiteta**, No:3(53), Yakutsk, 2017, ss.95-106.
- Siderov, Oleg Gavrilieviç. "Roman N.A.Luginova "Po Veleniyu Çingizhana Otvetı Na VızovıVremeni" **Filologiçeskie Nauki Voprası Teorii i Praktiki, Gromota**, No:7/2,Tombov, 2018, ss.267-270.

- Siderov, Oleg Gavrilieviç. “**Ot Alekseya Kulakovskogo Do Luginova: Şçetrihi K İstorii Yakutskoy Kultırı**” Biçik, Yakutsk, 2010.
- Struçkova Natalya Anatolevna, “İstoriko-Etnografiçeskie Aspektı Razvitiya Natsialnogo Tantsa Yakutov”, **Teoriya i Praktika Obşestvennogo Razvitiya**, No:20, 2015, ss.228-232.
- Tarabukina, Anita Mihaylovna. “Reprezentatsiya Kontseptı “Jizn” v Proze N.Luginova (Na Materiale Povestey “Kustuk” i Ballada o Çernom Varone)”, **Nauka i Obrazovanie v XXI Veke, Vestnik Nauçnih Konferentsiy**, Bölüm:2, Tombov, 2017, ss.103-107.
- Tufan, Murat. “SSCB’de Toprak Mülkiyeti” **Ankara Ünüversitesi SBF Dergisi**, Cilt:66(3), 2011, ss.307-332.
- Türker, Ferah. “II.Dünya Savaşının Modern Altay Edebiyatına Yansımaları” **Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi**, , Cilt: XII/1, İzmir, 2012, ss.331-344.
- Topsakal, İlyas. “An Analysis of Studies on Siberian History, Culture, Archeology and Civilization” **Siberian Studies (SAD)**, 2014, 2(6), ss.1-22; Uşnitskiy, V.Vasiliy. “Saha ve Yakut Etnomonileri: Tarihçilik ve Etnogenetik Yönler” (Çeviren: Reshide Adzhumerova, Emine Atmaca) **Gazi Türkiyat Dergisi**, , Sayı:18, Bahar/2016, ss.223-232.
- Uslu, Bahattin. **Türk Mitolojisi**, Kamer Yayıncılık, 2017.
- Uygur, Erdoğan. “Sosyalist Realizm Kavramının Ortaya Çıkışı” **Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Ankara, 2005, Cilt:9, Sayı:1(2), ss.23-30.
- Ünal, Fatih. “Çarlık Döneminde Rusların Sibiryaya Araştırmaları” **Uluslar Arası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, Cilt:8, Sayı:41, Aralık, 2015, ss.613-647.
- https://ru.wikipedia.org/wiki/якутская_духовная_семинария (ET: 02.04.2019)
- https://ru.wikipedia.org/wiki/Спасский_монастырь_Якутск (ET: 02.04.2019)
- <https://www.turkedebiyati.org/yazarlar/ilya-ehrenburg.html> (ET: 27.05.2019)
- <https://ru.wikipedia.org/wiki/Манчаары> (ET: 06.04.2019)
- https://www.litinstitut.ru/info_history (ET:21.03.2019)
- <http://old.sakhalit.com/node/580> (ET:21.03.2019)
- https://ru..org/wiki/Литературный_музей_имени_П._А._Ойунского (ET:01.03.2019)

https://ru.wikipedia.org/wiki/Лугинов,_Николай_Алексеевич

https://ru.wikipedia.org/wiki/Тайна_Чингис_Хаана (ET:29.03.2019)

<https://www.s-vfu.ru/gordost-universiteta/detail.php?ID=34478> (ET:18.03.2019)

<https://sakha.gov.ru/node/100446> (ET:10.04.2019)

http://ru.wikipedia.org/wiki/пинигин_павел_павлович (ET: 25.03.2019)

http://ru.wikipedia.org/wiki/Димитриев,_роман_михайлович (ET: 25.03.2019)

http://cografya.balikesir.edu.tr/ssonmez/biyocografya/ders3_4.pdf (ET:27.05.20019)

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitime başladığım süre içerisinde, gerek dil öğrenme çalışmalarında, gerekse tez yazım aşamasında yardımlarını esirgemeyen, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren değerli hocam Doç. Dr. Muvaffak DURANLI'ya ve yüksek lisans eğitimimde emeği geçen saygıdeğer hocalarıma ve bu süre içerisinde bana destek olan anneme, babama, aramızdan ayrıldığı güne kadar her konuda desteğini hissettiğim kardeşim Aydın'a ve hayat arkadaşım Bengi'ye şükranlarımı sunarım.

ÖZGEÇMİŞ

2 Aralık 1966 tarihinde Amasya'da doğdum. İlköğretime Amasya'nın Gümüşhacıköy İlçesinde başladım ve 1974 yılında Mardin İlinde tamamladım. Ortaokulu 1977 yılında Amasya Suluova Ortaokulunda, liseyi ise 1982 yılında Amasya Atatürk Lisesinde okudum. 1984 yılında başladığım Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesindeki lisans eğitimini 1988 yılında tamamladım.

1990 yılında Türkiye Elektrik Kurumu İzmir Müessese Müdürlüğünde başladığım iş hayatına, Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı İzmir Resim Heykel Müzesinde devam etmekteyim.

